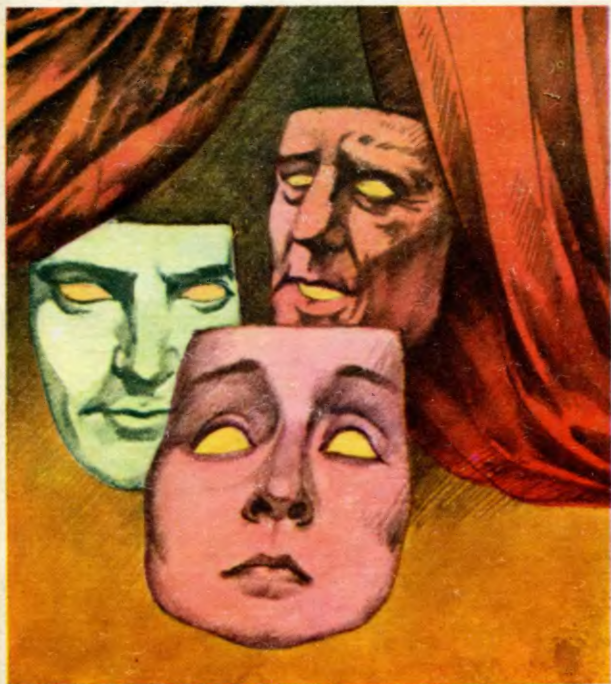

B. ELVIN

În continuare

EDITURA EMINESCU

Coperta colecției : Wanda Mihuleac

Ilustrația copertei : Vasile Olac

B. ELVIN

*În
continuare*

roman

EDITURA EMINESCU

București, 1982, Piața Scînteii 1

ÎN NOAPTEA ACEEA N-AM PREA dormit. Firește, n-am pus insomnia pe seama falsei și îmbietoarei primăveri. Martie a fost de câteva ori în viața mea o lună înșelătoare, când speranțe crescute-n prostie m-au luat cu ele, pentru ca să mă întorcă foarte curînd la realitate. Balastul, rămășițele neconsumate ale acelor iluzii le resimțeam în întunericul dulceag și ațîțător. Încercam zadarnic să mă descotorosesc de ele. Nu reușeam nici să ațipesc, nici să mă limpezesc în trezie. Ochii îmi lăcrămau, căscatul brutal ca un spasm mă zgîlția mestecîndu-mă cu violență, caraghios și fără spor. Degeaba încercam să stau mai departe de mine și să mă văd puțin dintr-o parte, puțin lateral ori să iau înălțime. A fost o lungă luptă nocturnă care s-a încheiat în decolorarea zorilor. Totuși peste numai o oră m-am deșteptat. N-aveam nevoie să mă uit la ceas ca să știu că e șase. Organismul meu își închipuie pesemne că prin această strictă punctualitate ține o dreaptă balanță cu exagerările la care se dedă izbutind uneori să încurce pînă și medicii cei mai circumspecți. M-am dat jos din pat, am deschis larg ferestrele și mi-am făcut programul de exerciții. Dacă sînt întrebat de ce-mi pierd jumătate de oră ridicînd greutate sau trîndind pentru a-mi prinde vîrfurile picioarelor stîng cu vîrfurile minii drepte, răspund că toate astea îmi produc o binefăcătoare înseninare. Adevărul e că sînt totdeauna pregătit să dau socoteală de actele mele. Chiar de cele mai nevinovate. Experiența m-a învățat să mă justific. Față de alții. În confruntarea cu mine explicațiile sînt, din păcate, mai puțin convingătoare. Nu clarifică decît ceea ce știu. Ţelul lor perfid pare a fi să mă împingă pe făgașul unei intensități care e contrariul plenitudinii. După ce-am

racut baie, m-am bărbierit și m-am îmbrăcat, am mai aruncat o privire pe fereastră. Ziua se anunța caldă și echivocă. Cum am ajuns la birou și mi-am băut cafeaua, m-am pus pe lucru. Nu mă zorea nimeni. Termenul de predare al lucrării era încă îndepărtat, dar îmi place grozav prospețimea aceea matinală când nu împart cu nimeni încăperea, iar ușa nu oftează de cîți intră și ies. Gîndurile continuau să-mi umble brambura, dar știam că hîrtia pe care scriam și cu mine ne îndreptam spre direcția cea bună. Cînd scriu îmi merge excelent. Atunci reușesc să stăpînesc puncte de vedere potrivnice care altminteri mă trag fiecare în altă parte, interpelîndu-mă sălbatic, clipind viclean ori prorocîndu-mi otrăvit ceva irevocabil. Îndată ce alunec pe respirația albă și velină, nu mai rămîne nimic din reuniunea divizată. În cadrul dreptunghiului, de o concentrare augmentată, e liniște. Calmului ăstuia îi datorez cele zece lucrări care m-au acreditat ca un harnic cercetător științific. Peste o vreme își fac apariția colegii. Ei se ocupă de activitatea de fiecare zi a teatrului : de repetiții, spectacole, programe de sală. Ne salutăm și fiecare își vede de drum. Ca prin ceață îi aud cum, înainte de a-și lua avînt, comentează meciurile de ieri, știrile, filmul de la televizor. În colțurile camerei înguste și înțesate de birouri și dulapuri se strecoară șoaptele curiozității, literele afișelor corectate, zornăitul telefonului, urmele unor idei încercate pe mintea celorlalți, pleonasmul cancanurilor. Nă-mi ridic ochii, apărîndu-mi cu îndărătnicie poziția. Orice interval e periculos. Spre miezul zilei stiloul nu mai nimerește ținta. Așa că am strîns hîrțile. Mă pregăteam tocmai să deschid un ziar cînd m-a chemat directorul. Nu-i mai călcasem pragul de luni de zile. De fapt, de cînd am fost transferat de la Institut, întîlnirile noastre au fost atît de puține, încît le puteai număra pe degete. Au avut aerul unor consultări care, solicitate din politețe și primite din mărinimie, trebuiau să-mi amintească indirect că, dacă munca mi-o judecă alții, mă afluam pe statul lui de salarii. M-a primit foarte afabil și mi-a recomandat un tînăr, rugîndu-mă să-i dau o mînă de ajutor, fiindcă se încurcase în lucrarea de stat și mai ales era fiul celui mai bun prieten. Tînărul care urma să dobîndească diploma de intelectual părea mai

curînd un sportiv jinduind după viața în aer liber decît după spațiul de semnificații al bibliotecii. S-a comportat foarte sigur pe sine și pe răspunsul meu. „Atunci ne-am înțeles“, a conchis el consultîndu-și ceasul și surîzîndu-mi făgăduitor. L-am întrebat dacă e așteptat și a rămas surprins : „Cum ați știut ?“ Am ridicat din umeri : „O simplă presupunere“ și am adăugat : „Mergeți la o partidă de pescuit ?“ De data asta l-am descumpănit. Zîmbetul îi pierise. „V-a spus, nu-i așa, secretara, fiindcă adineaori am vorbit din biroul ei“. Am confirmat o indiscreție care n-avusese loc, ceea ce ne-a redat amîndurora încrederea. Pe urmă m-am reîntors în biroul meu, unde m-a izbit aerul stătut și fumul de țigări care umplea cu un albastru înecăcios toate golurile zilei. Prins de un soi de plictiseală și nerăbdare care mi-e o senzație familiară, m-am cufundat în citirea unui articol. Dar n-am apucat să-l străbat pînă la capăt că m-am auzit striga : „Sebastian la telefon“. Am recunoscut îndată vocea lui Mihai și mi-am dat seama numaidecît că i se întîmplase ceva neobișnuit. Dar a fost un adevărat șoc cînd am auzit despre ce-i vorba. Voia nici mai mult nici mai puțin să schimbăm păreri despre Irina. Ale lui erau extraordinare și, după tonul vocii, de un entuziasm devorant. Părea lacom să-mi facă mărturisiri și gata să le preschimbe pentru orice amănunt necunoscut. Chiar asta mi-a spus-o ocolit și stîngaci, dar destul de limpede. Deci, așa stăteau lucrurile. La nici trei luni de zile după ce mă despărțisem de Irina, o pacoste de bărbat are norocul să se bucure de atenția ei și nu numai că se împăunează în fața mea cu asta, dar mă și cheamă să-i călăuzesc pașii. M-a cuprins furia și am avut impresia că timpul se încîlcea singur în stupiditate și nerușinare. Nici după ce l-am dat naibii n-am trăit un sentiment mai glorios.

Am ieșit în stradă să mă dezmeticesc. M-am amestecat în mulțimea bulevardului. Cîneva mi-a făcut semn cu mîna. Nu-i deslușeam fața, deși se afla la numai cîțiva metri, dar l-am salutat ca și cum aș fi văzut ceva nemai-pomenit de încîntător, și-am iuțit pașii. Mă străduiam să pricep cum Irina se putuse opri asupra unuia ca el. Dacă ar fi ales o ruină de om, însă fascinant prin inteligență, ori vreun nătîng arătos cu o vastă carieră de cuceritor, sau

un haidamac vesel și poznaș, vajnic anti-intelectual ră-sucind hazos încheieturile nuanțelor, aș fi dobândit un reper. Dar Mihai nu încăpea în nici una din aceste categorii și formate de bărbați. Bîjbîiam după un sens repetînd mereu „pentru ce ?” De fapt, era în firea lucrurilor ca Irina să-mi atragă atenția asupra neînțelesului într-un chip paroxistic. Femeia asta care voia de la viață totul și restul, rupînd canoanele și regulile, îndîrjindu-se frenetic împotriva intervalurilor deșarte ale existenței, avea o legătură directă cu nemăsura și culminațiile.

La „Lacto-bar” m-am așezat pe un scaun incomod în tovărășia a trei necunoscuți și-am comandat ochiuri și caș-caval la capac. Nu mi-era foame, dar am mîncat conștiin-cios. Am băut două sticle de pepsi-cola și mi-am dat oste-neala să nu mă mai gîndesc la nimic. În restaurant era tare cald și domnea un aer greu. Chelnerițele evoluau prin înghesuiala meselor și, cîteodată, apelau la bunăvoința noastră. Farfuriile treceau dintr-o mînă într-alta. În fie-care minut intrau alți oameni căutîndu-și loc. Am plătit nota și am zbughit-o pe ușă. Încotro mă zoream ? Dar nu această întrebare a întrebărilor mă acapara. Altceva se afla pe locul întîii în nedumeririle mele. O clipă mi-am spus că, alegîndu-l pe Mihai, Irina dorise să-mi joace un soi de farsă, provocîndu-mi nevoia de a desluși în fiecare fapt un temei și penalizîndu-mi înclinarea de a întoarce lucrurile pe toate fețele printr-o opțiune care, în mod de-liberat, n-avea nici un sens. Însă oricît ar fi fost de zăna-tecă, nu mi-ar fi făcut una ca asta numai pentru... Era absurd. Tot atît de absurd ca și alegerea ei. Și pe urmă s-a reîncarnat desăvîrșit în noua ei înfățișare de camarad. Mărturisesc că întîia oară cînd mi-a susținut teoria unei prietenii perfect posibile în „noile condiții”, am rămas sceptic. Dar a adus toate argumentele în sprijinul ideii că doi oameni care s-au iubit, au cucerit ceva în comun și acest ceva trebuie apărut și întreținut, întrucît nu dispunem de atîția aliați ca să renunțăm pînă și la cei ce ne-au rămas foarte apropiați, doar pentru că nu mai dormim în același pat. Zîmbetul meu a stîrnit-o și a adus un plus de justificări raționale menite să arate că o astfel de perspec-tivă nu-i utopică, neindicată, păgubitoare, o dijmă plătită sentimentalismului și care devine ulterior o sursă de si-

cîieli și conflicte. Depunea atîta fervoare și deznădejde în nevoia ei de a mă convinge, încît m-am lăsat înduplecat. Fața ei prelungă și frumoasă, pe care nu ghiceai ușor supraabundența emoțiilor, m-a dat gata. N-am rezistat acestui chip care-mi transmitea unul din mesajele lui bineînțeles supreme. L-am receptat, observînd încă o dată că Irina, care părea că se născuse pentru a demonstra că există viață pe planeta noastră, iar natura ei e vulcanică, se amăgea implorînd inaccesibilul. Eram încredințat că diferențele dintre noi, sesizabile încă de cînd ne cunoscusem și convertite fericit în scurtcircuitele pasiunii, vor izbucni cu violență foarte curînd. Degeaba i-aș fi comunicat părerile mele. Le-ar fi respins cu înverșunare, fulgerîndu-mă cu ochii ei albaștri-viorii, ori mi-ar fi rîs în nas exuberant și ostentativ. Nici eu nu-mi puteam împărtăși opiniile. Le consideram inacceptabile. Și atunci despre ce prietenie putea fi vorba ? Ce aveam să ne mai dăruim unul altuia decît un dezacord bazat pe o totală înțelegere și cunoaștere ? Oare era o temelie pe care se putea clădi ? Mă îndoiam. Dacă Irina ar fi făcut parte dintre ființele care pun precaut deoparte un ajutor pentru scadențele biologice, speriată de loviturile murdare și dureroase ale virstei, ori dorința ei de a continua să ne vedem ar fi fost însuflețită de o nostalgie, de o remușcare, de ipoteza că într-o zi mă va voi înapoi, de hotărîrea de a mă ține departe de altele, i-aș fi respins categoric propunerea, oricît de greu îi rezistam. Așa c-am acceptat întrînd într-o nouă serie de zile și acum, iată, mergeam pe bulevard răsucindu-mi mintea în fel și chip ca să descopăr pe propria mea cheltuială ce era atrăgător pentru Irina într-o faptură care se confunda pentru mine cu informul, incapabilă să-și agonească un determinant și un epitet.

Cînd am ajuns în piața inundată de soare, am avut o ezitare. Simbetele mi le petrec alături de mama. Locuiește pe Dorobanți. Am pornit înspre ea. După cîțiva pași m-am oprit. I-aș fi stingherit somnul de după-amiază. Nici n-aș fi fost în stare să-i ascult monologul. Ar fi bănuiră imediat că s-a întîmplat ceva. Ar fi insistat să afle ce anume. Nu-mi trecea prin cap nici o minciună. De obicei, în astfel de împrejurări nascocesc fapte ciudate presărate cu

subînțelesuri enigmatice. Se dă în vînt după ele. Ori încropesc știri senzaționale din culisele prezentului atribuindu-le emisiunilor suedeze pentru Africa și indoneziene pentru Europa. Celelalte posturi de radio le ascultă ea. E împătimită de tot ce ține afișul actualității politice și mai ales de subteranele ei. Ori îi narez palpitante acțiuni de spionaj, omițînd să menționez că le-am cules din romanele pe care nu i le împrumut decît peste un timp convenabil ca realitatea să devină ficțiune. N-o amăgesc, dar acceptă să asimileze toate astea unor confidențe filiale. Acum resursele mele de inventivitate secătuiseră. După ce culorile stopului s-au perindat de cîteva ori, iar eu le-am urmărit impecabila cadență, mi-am continuat drumul pe bulevard printre copacii înfloriți și obsedat de aceeași nelămurire.

Pentru mine, Mihai semăna cu un actor indistinct al cărui nume nu-l reții decît consultînd programul. Dacă are totuși un strat subțire de realitate, pelicula asta incertă și fragilă i-o împrumută cei de care se agață sau se izbește. Și deodată mi-am amintit de una din pătaniile lui amoroase. Mi-o relatase chiar eroina ei, o tînără bine clădită, cu o voce războinică și vibrantă, a cărei privire anticipa provocator exaltarea voluptății. Deși la Predeal locuiseră mai bine de două săptămîni în aceeași vilă, Mihai nu reușise să găsească sau să iște prilejul de a fi împreună, iar ea — așa cum îmi mărturisise fără jenă — se mulțumise să-l stîrnească batjocoritor într-o conversație tot mai frivolă și într-o apropiere tot mai ațîțătoare. Îi pîndise reacțiile, dar refuzase să-i vină în ajutor. Abia la București îi oferise sprijinul, invitîndu-l la ea acasă. Și e de presupus că el se dusesese purtat de un minunat avînt și întrezărînd înflăcărat o noapte fără pereche, însă liftul se oprise între etaje și trebuise să strige îndelung pentru a fi auzit. În cele din urmă apăru chiar ea și Mihai izbuti să-i strecoare garoafele care se striviră între ușa ascensorului și zid. „Mecanicul e plecat, îi comunică tînăra cu glasul ei puternic, dar în cîteva ore vine. Vine sigur. N-am nici o îndoială c-ai să-l aștepți. Atîta doar că dacă se face prea tîrziu, te rog să nu mai suni. Ai mei se culcă devreme.“ Buimăcit, Mihai îngăimase : „Desigur. Cum altfel ? Dar ce-ți închipui despre mine ?“

După ce l-am scos din anonimat prin poarta derizoriului și încă printr-o întâmplare care dădea vanității mele ocazia de a face puțină contrabandă cu batjocura, am încercat un sentiment de lehamite. Oricine putea fi victima unei astfel de aventuri meschine. Și ce dovedea ea? Cel mult agresivitatea fetei, mărginirea ei, satisfacția de a juca renghiuri. El se comportase firesc, adică mai întâi intimidat de generozitatea avansurilor, apoi consternat de farsele la care colaborau răutatea ei, iluziile lui și samavolnicia soartei. Să scapi de o fată ca asta, chiar printr-o împrejurare devalorizantă, tot mintuire se chema. Oricum aș fi luat-o, ajungeam deci la concluzia că Mihai era un privilegiat.

Pașii m-au purtat spre casă. Știu ei ce știu despre cum am cucerit această citadelă în războiul de doisprezece ani cu spațiul locativ și despre vitejiile pe care ea mi le aminteste îmbărbătându-mă. Camera din față dă spre un mic scuar. Lăsasem fereastra deschisă și miresmele pomilor năvăliseră în încăpere. Am inspectat cu o privire recunoscătoare biroul cu vrafurile lui de hîrtii, scrinul cu fișe, dintr-un frumos lemn de nuc fumuriu și biblioteca ale cărei uși de cristal masiv veghează transparent cărțile înșirate pe două rînduri și cufundate în complicate afaceri interne. Pe unul din rafturile bibliotecii e o poză de familie. Tata, cu mîinile la reverele vestonului, ai cărui nasturi par niște nituri argintii, țintuiește ironic obiectivul. Avea oroare de ceea ce numea o filantropică escrocherie a tehnicii. L-am iubit extraordinar de mult, aproape anormal. Tînjesc și acum după cineva care să întîmpine și să răscumpere cu aceeași detașată înțelegere împilările cotidianului. Mama are privirea decisă și limpede a celui ce-a înțeles ce-i de făcut și nu se dă în lături s-o facă. E îmbrăcată ca totdeauna cu grijă, cochet, și răspîndește, probabil, inevitabilul ei parfum „Femme“. Pare grozav de mîndră de fotografia asta. A pus-o la cale înfrîngînd cu imbatabila ei încăpăținare împotrivirea unui soț care are meritul de a fi un apreciat biolog și un bărbat credincios, dar prezintă neajunsul, veșnic subliniat, de a socoti laboratorul lui centrul lumii și de a nu pune preț pe fleacurile care îmblînzesc insuportabilul. Între ei, tînărul care am

fost în urmă cu zece ani își contractă fața uscată, osoasă, încercînd să minimalizeze un nivel prea ridicat de anxietate. M-am schimbat mult de-atunci. Mai ales după moartea tatei. Dintr-un adolescent întîrziat, am trecut abrupt într-o maturitate care-mi dă mari bătaii de cap. Acum, venele mi s-au îngroșat, obosesc, am insomnii, iar fața, care e adaptabilă la infinit, sugerează că se resemnează și acceptă, rămînînd la fel de curioasă, de receptivă și de predispusă conlucrării cu lumea.

Mi-am scos haina, cămașa și cravata și m-am spălat pînă la brîu cu apă rece. Mă frecam cu prosopul și-mi ziceam c-ar trebui să dau dracului toată povestea asta cu Mihai, dar din nenorocire nu facem lucrurile pe care s-ar cuveni să le facem, sau oricum eu unul nu-s printre cei ce-o scot la capăt atît de ușor, deși presupun că știu cum e nimerit să procedez, iar altora — vă rog să mă credeți — pot chiar cîteodată să le arăt ieșirea dintr-o situație de nesuportat.

M-am trîntit în fotoliu. Mihai îmi devenise de mult nesuferit. Și asta nu doar pentru că în ochii mei era un șnapan nedefinit și scarbăd, cu reușite superficiale și îndolieri fără consecințe, dar și fiindcă își dădea ifose. În ciuda experiențelor pe care le avusese cu el însuși, se umfla în pene. Pe zi ce trecea se înfundase tot mai adînc în minciuna dezgustătoare a unei împliniri care semăna cu o jalnică extorcare a celorlalți, iar nimeni nu-i mai ajungea cu prăjina la nas. Îl văzusem la televizor în urmă cu vreun an. Prefața un film. Spunea adevăruri răsuflăte despre prisos și necesar în societatea de consum. Stilul gătit, plin de marafeturi grețose, se îneca în trimiteri savante. Și nu se mai sătura ascultîndu-se pe sine. I-am închis gura și-am așteptat nerăbdător să văd spectacolul. N-avea nici în clin nici în mîneacă, ba îi și contrazicea cuvîntul. După mine unul, ar fi trebuit de mult să sară în ochii tuturor că opiniile sale erau făcute din adunături și resturi.

M-am ridicat de pe fotoliu și iar m-am așezat. Încercam să-mi domolesc iritarea și să-l judec corect dînd curs necesității și torturii obiectivității. Fiindcă n-aveam dreptul să uit că totuși societatea îi conferise lui Mihai o identitate și nu există succes care să n-aibă o motivare. Nu

era deci o insignifiantă, un clown, un neghiob pedant. Ce știm în fond despre ceilalți ? Sub impulsul furiei, îi făcusem prea ușor vînt în nimicnicie. Dispunea de exact atîtea însușiri și cusururi cît să fie înfiat și promovat, tocmai pentru că nu vătăma prin persoana sa pe nimeni. Prezenta chiar o anume utilitate. De ce să i-o neg ? Mie mi se părea că transformă cultura în plictiseală și plictiseala într-o datorie, dar ceilalți vedeau în el un expert al zonelor elevate, un ghid al alpinismului spiritual. Eu aveam senzația că leagă anodinu l cu fundulițe și că substanța nu răzbate niciodată prin cuvintele lui, însă lumea îl autorizase s-o instruiască. Poți avea dreptate împotriva tuturor ? Și pe urmă nici nu făcea parte dintre cei care nimicesc pe oricine le stă în cale. N-am auzit de cineva căruia să-i fi făcut vreo porcărie. Era învinovățit că-i uituc și distrat, prea ușor pradă depresiunilor, imatur, tipicar, dar și dezordonat, de-o solitudine agasantă, fără vlagă și fără șira spinării, însă toți spuneau că „în esență” e un băiat bun și le părea rău că-s nevoiți să-i reproșeze carențe fără de care n-ar fi rătăcit atîta pînă să se impună și i-ar fi depășit lesne pe alții. Pe măsură ce chibzuiau, profilul lui Mihai căpăta contur și conturul ăsta contrazicea primul meu impuls care-mi apărea ca o regretabilă calomnie. Procedasem ca un detractor. Acum cînd mînia se evaporase trebuia să recunosc adevărul. Care adevăr ? M-am simțit dator față de mine însumi să mi-l înfățișez pe Mihai printr-o strădanie metodică și realistă. De aceea am pornit-o de la fapte, înșurubîndu-mă într-un stil care să-mi garanteze o cucernică nepărtinire. M-am ridicat și, plimbîndu-mă prin cameră, am dictat mut unui magnetofon inexistent următoarele : Mihai Dinulescu fusese cîndva unul din promițătorii studenți ai Facultății de Filologie. Atît profesorii cît și colegii îi prevesteau însă o carieră plină de greutate și-l ocroteau de loviturile vieții sfătuindu-l și apărîndu-l. La rîndul lui, băiatul acesta timid și delicat, totdeauna săritor, încerca să întoarcă asupra celor ce-l protejau afecțiunea și generozitatea sa. Înalt, subțire, mlădios, părea de-o fragilitate primejduită, iar ochii negri, care luminau trist o față palidă, sporeau impresia de vulnerabilitate. Unii îi puneau la îndoială sinceritatea și modestia, socotind că purtările

lui de-o netăgăduită acuratețe erau o periculoasă mistificare. Îl suspectau de fățărnicie și-l bănuiau de ambiții secrete. Totuși nimic nu îndreptăța astfel de presupuneri. Mai curînd i se putea reproșa o anume aplecare spre reverie și trîndăveală. Cît privește lealitatea, făcuse în cîteva rînduri proba unei perfecte bune-credințe. Dovedise că te puteai realmente bizui pe el. Nu era, desigur, ceea ce se cheamă un om eficient, dar sărise de îndată în apărarea prietenilor. Și chiar dacă intervențiile lui stîrniseră surîsuri din pricina contrastului între violența termenilor și tonul lipsit de curaj, chiar lamentabil, cu care le rostise, se descurcase destul de bine. Faptul de a-și fi adevărit folosul și atașamentul însemnase foarte mult pentru el și, evident, pentru susținătorii săi. Nu-mi place cînd cineva consideră fidelitatea ca făcînd parte din cheltuielile neproductive dar firești ale recunoștinței. Am verificat și am aflat că Mihai s-a arătat corect și față de alții cărora nu le era îndatorat. Că o făcuse timorat și oarecum jalnic, asta-i altceva. N-am dreptul să judec un om pentru spaimele sale. Acum cînd îl cunosc mai bine, cred că meritul lui cel mai însemnat e de a fi rămas în anii studenției pe o linie paralelă cu marile afirmații secundînd pe cei străluciți. S-a menținut într-o reușită discretă, sfioasă, din acelea care nu trezesc invidii tocmai fiindcă sînt dependente de îngăduința generală, conștientă că opozițiile ar clătina-o și dărîma. Nu-i ușor să duci o existență atît de condiționată și să suporti ambianța de seră a toleranțelor binevoitoare, dar el a acceptat-o. În plus, a contracarat posibilele invidii prin mărturii de prietenie față de toată lumea și o zeloasă serviabilitate. A înaintat, deci, prin facultate făcînd față unui program supraîncărcat de amabilități și obligații, înfățișînd tuturor oferta avantajoasă a unei slăbiciuni stîngenite și cuceritoare. Biruințele lui n-au luat ochii, dar nici n-au putut fi contestate. Așa că n-a fost o surpriză cînd, după absolvire, a fost reținut la catedră, iar de acolo a trecut în redacția culturală a unui important cotidian. Surpriza a venit de acolo că de unde nimeni nu văzuse în el vreo însușire aparte, a arătat o reală chemare pentru critica dramatică și, mai ales, a dezvăluit o fire înăcrită. Ce-i drept, într-un timp relativ scurt, se abătuseră asupra lui o grămadă de nenorociri. Mai întîi

i-a murit mama, după ce luni de zile se chinuise rău de tot într-un spital. Apoi fratele a făcut o boacăină, și-a pierdut slujba și i-a căzut în grijă. În fine, Mihai s-a căsătorit cu o femeie mult mai în vîrstă decît el. La început ea se purtase cît se poate de tandru, creînd în jurul lui o sferă de privilegiiere, o centură de apărare, dar pe urmă, iritată de rolul de figurant și de observator pasiv al căsniciei pe care i-l hărăzise, l-a împovărat cu numeroase sarcini, în-lănțuindu-l într-un orar de corvezi ce-i acopereau orice petec al zilei. Captivitatea sa părea fără de scăpare fiindcă nu era bărbatul care să pornească un război de uzură ori să ia o hotărîre energică. A rămas însurat trei ani, făcîndu-și tot felul de probleme de conștiință, spunîndu-și că, dacă o părăsește, ea nu-și va mai reface viața, cînd, într-o seară, întorcîndu-se mai devreme ca de obicei, a găsit-o în pat cu un vecin. A fost, bineînțeles, un dar al providenței, dar ca să te bucuri trebuie să dispui exact de resursele care lui îi lipseau. Mihai a suportat toate astea într-o tăcere uluită și cu o desăvîrșită demnitate. Atît doar că s-a îmbolnăvit de ulcer, iar cheful de muncă i-a scăzut simțitor. N-a mai putut să aștearnă un rînd pe hîrtie. Cei din redacție l-au înțeles și s-au făcut că nu observă nimic cînd l-au surprins atîrnînd gîrbovit și rușinat pe băncile parcurilor unde-și împletea degetele în inerția zilei. Nici nu i-au dat să bănuiască în vreun chip că trăiește ca un trîntor din activitatea lor. Adevărul e că încercau multumirea de a-i veni în ajutor și se întreceau în atenții înduioșătoare. Ele își găseau justificarea în atitudinile sale. Nu ascundea sau dezmințea prin ce-i era dat să treacă, dar refuza destăinuirile. Se păstra într-o reticență principiară, însă foarte grăitoare. Trebuie mult tact pentru a stabili limita între drepturile unor devotamente și cele ale propriei suferinți, iar el se arăta extrem de înzestrat în această echilibristică. Avea un fel inimitabil de a-și divulga, fără a intra în amănunte, slăbiciunea și de a absorbi cu distincție înfrîngerile. Te impresiona și-ți mergea la inimă. N-am întîlnit mulți care să fi rezistat magnetismului lor și să nu li se pună, într-un mod sau altul, la dispoziție. După ce și-a revenit de pe urma șirului de nefericiri, a început să se intereseze de procesul de creație al spectacolelor. La repetiții a dat peste oameni primitori,

care i-au cerut părerea și, uneori, au și urmat-o. A redevenit conciliant, binevoitor și plin de elogii. Șanțurile vi-neții de sub pleoape i-au dispărut. Dar atmosfera de per-manentă agitație și flecăreală, vârtejul de certuri și îmbrățișări, mucegaiul exuberant al bîrfelor, petițiile și competițiile orgoliilor în veșnică harță au sfîrșit prin a-l obosi. A lăsat baltă „jurnalul de bord“ al spectacolelor și a hotărît să-și întrebuițeze chibzuit orele. A fost momen-tul cînd s-a simțit mai bogat ca oricînd în intenții și pro-iecte și foarte aproape de realizarea de sine. Plănuia să alcătuiască șapte-opt lucrări și apoi să le reunească într-o panoramă a teatrului românesc. Pînă atunci, exceptînd ar-ticolele totdeauna prea scurte și făgăduind o revenire mai adîncită, nici una din deciziile sale nu se finalizase. Rămă-seseră suspendate de un viitor incert, nereușind să depă-șească un anumit punct mort. Acum se apucă însă de treabă și munci serios. Dar a mai durat pînă să poată preda primul studiu întrucît șeful lui, băgînd de seamă că are de gînd să înainteze pe calea succesului, l-a trimis foarte des ba să scrie despre premierele din țară, ba să prezinte un cămin cultural, hăcuindu-i timpul și răzlețindu-i pre-ocupările. Îl ținea strîns în chingi și-l storcea de puțina vlagă. Totuși a izbutit să-și înduplece șeful supunîndu-i-se cu o mișcătoare răbdare și o catifelată melancolie care, dacă nu l-au zdrobit, i-au teșit supravegherea. A terminat lucrarea și după un an și-a văzut-o tipărită. Volumul a fost comentat în două recenzii. Una negativă, alta pozi-tivă. Eu am fost cel care a vorbit cartea de bine. Mi-a tri-mis o scrisoare în care recunoștința se risipea în flexibi-lități și foșnea de emoție. Ne-am întîlnit de cîteva ori, iar în 1970 mi-a făcut cinstea de-a mă chema la aniversarea lui. Împlinea treizeci și doi de ani. Locuia într-un apar-tament de două camere, mobilate cu gust, iar pe pereți atîrnau tablouri prețioase, moștenite probabil de la tatăl său, un inginer avut. Nu-s amator de asemenea reuniuni, dar n-am vrut să-l refuz. Am rămas în colțul meu, schim-bînd o vorbă cu unul sau altul, închis în veșnica mea ne-răbdare și încercînd să mă ascund sub o abstractă și egală politețe. Printre invitați era și o juristă frumoasă și ener-gică. Ea s-a oferit să-l ajute în bucătărie și tot ea a ținut,

moartă-coaptă, să pregătească, după gustări, cafelele. Se vedea cât de colo că urmărește să-l înhațe. I se părea — probabil — grozav de interesant să aibă în proprietatea ei un bărbat atât de fin, de amenințat și de săritor. Ideea i se părea plină de picanterie. Dar Mihai s-a opus cu o blindețe făcută din surîsuri boante, în care ea s-a împotmolit. Atunci m-a luat pe mine în primire. M-am ridicat să plec, însă Mihai mi-a făcut semn să mai rămân fiindcă jurista tocmai se pregătea să iasă și ea pe ușă.

— Nu te superi ? m-a întrebat el după ce-am rămas numai noi. Presupun că n-am făcut o gafă.

— Bineînțeles că n-ai făcut nici o gafă.

A răsuflat ușurat. Iar pe urmă a adăugat :

— Numai cei lași n-au curajul. să-și înfrunte amintirile.

Cînd s-a ridicat să caute cutia de chibrituri și l-am văzut umbrindu-se dintr-o dată și cu schima repulsiei săpată în jurul gurii, m-am trezit chiar dispus să-l înțeleg și să-l simpatizez.

În primăvara următoare, Mihai a revenit la catedra de română, iar în toamnă a fost trimis să predea studenților de la Sorbona. A stat în Franța aproape doi ani. S-a întors maturizat și sigur de sine. Cred că i-a priit gîndul că pune două mii de kilometri între el și trecutul lui. La Paris nimeni n-avea habar că-și făcuse drum cu genunchii îndoîți și nici cît valorează cu adevărat cartea sa. Am auzit că o asistentă universitară se amoretase de el, iar legătura asta, pe care familia ei o condamna, a provocat un scandal teribil și că de aceea n-a mai continuat să predea. În orice caz, pasiunea pe care o stîrnise, cercurile pe care le-a frecventat, aprecierea studenților l-au înălțat în propriii lui ochi și i-au deschis o altă perspectivă. Și-a modificat părerea despre sine. După principiul că trebuie să crezi cu tărie în calitatea ta ca s-o impui celorlalți, a arborat înfățișarea unui intelectual superior rănit de ambiguitățile și contradicțiile spiritului. Cîteodată, cînd cineva nu-i urma punctul de vedere, își țuguia buzele cu insolentă, îndurerat pentru celălalt care nu remarcase că sensul lumii se schimbase radical. Bineînțeles, și-a drămuțit cu grijă și serviabilitatea. În plus, cred că a contat și împrejurarea că s-a descoperit a fi un bun jucător de

tenis și că începuse să fie solicitat ca partener de unele personalități. A profitat din plin de pe urma lor, urcînd în ierarhia catedrei. În adîncul sufletului era grozav de mulțumit de tenis (în care vedea o tranzacție sportivă încheiată cu soarta) și de el însuși. Nici înainte nu-l căutasem vreodată, dar acum compania lui încetase să mă mai intereseze. Ținea însă morțiș să mă întîlnească. Spre deosebire de mulți alții, susținea că mă pricep să ascult și că în prezența mea găsește gînduri, impresii, hotărîri despre care nu bănuia că se maturizează în el. Ideea că-l ajut să știe ceea ce nu știa m-a alarmat. Era tot ce trebuia ca să mă pună în gardă. Dar nu mințea. Pur și simplu simțea nevoia să vorbească, pentru că în viața lui, acum rotundă dar grozav de pustie, nu era loc pentru nici o alternativă. Am înțeles asta cînd, după cîteva întrevederi pe care le contramandasem și cedînd stăruințelor sale, am acceptat totuși invitația. Preferam să mă întîlnesc la el acasă fiindcă așa puteam decide eu cînd suna ora despărțirii. Și ora asta suna destul de iute și de strident. Chiar de cum am intrat pe ușă mi-a făcut o mărturisire care m-a onorat grozav :

— Îmi pare bine c-ai venit. Trec printr-o perioadă foarte proastă și mi-e dor să mai aud și altceva decît ceea ce-mi spun mereu.

După o scurtă tăcere i-am replicat fără răutate :

— Mă miră.

— De ce ?

— Pentru că mi-am închipuit că te-ai împăcat cu tine.

— Nu.

Hotărîsem să evit gesturile prea bruște și întrebările prea precise, așa c-am declarat :

— Atunci te mai poți aștepta la revelații.

— Tocmai asta nu mai sper. De ce zîmbești ?

— Mă gîndeam că nu vor fi neapărat din cele plăcute.

Pentru mine era clar că se îndreptase pretimpuriu spre sosire și acum nu-i rămînea decît să aștepte și să aspire după ceva care să-i însuflețească propria lacună. Mi-a răs-puns ca și cum s-ar fi aflat la o mare depărtare :

— Probabil, dar măcar de-ar fi.

— Ești un necredincios, l-am încurajat, deci ai dreptul la miracole.

— Vorbesc serios. Mă îngrozește gândul că nu mai am nici o perspectivă.

Dacă socotea că, dispunînd de-un apartament, de-o limuzină, de-o carieră universitară și de-o reputație de cărturar nu mai există motive pentru care să se zbată pe lume, eram de acord cu el. Totuși l-am dezaprobat :

— N-ai dreptate. Toți ne putem bizui pe cea a eternității.

— În adevăr, e o perspectivă care stimulează pofta de a trăi. Acum cîteva zile îmi trecea chiar prin cap să scriu o biografie pornind de la tot ce-a dezgustat-o și a rănit-o.

— Să nu faci una ca asta. Proba e nimicitoare. Distruge chiar lucrul cel mai adevărat : valoarea.

Habar n-am ce mă apucase. Pînă atunci nu-i arătasem decît luciul înțelegerii. Nu vedeam nici de ce l-aș înțîlni, dar nici de ce să-i dezvălui părerile mele. El însă n-avea îndoieli decît în ce privește felul cum își impusese meritele și-și împlinise un program care, odată dus la capăt, nu i se mai părea măreț. Obişnuit să se strecoare cu trudă și apăsător de greutăți, niciodată slăbind hăturile, se simțea acum neliniștit de facilitatea comodă a existenței. Așa c-a luat vorbele mele drept o glumă. A rîs vesel :

— Vezi, e de ajuns să te ascult ca să mă simt mai bine. Dar n-aș vrea să te plictisesc.

— Nu te jena. Doar pentru asta sînt aici. Și ceea ce contează e să ai un suflet prieten.

Iarăși mă luase gura pe dinainte. Am respirat adînc și-am adăugat :

— Dacă am schimba unii cu alții amintirile, nu-i sigur că tu ai fi cel mai dezgustat.

A ridicat din umeri :

— Nu-i o consolare.

— Atunci consoloază-te că ești cel mai disperat. Mai ales că disperarea poate fi și o formă de entuziasm. Pentru unii devine chiar o platformă de pe care-și iau zborul foarte sus.

— Nu știu dacă așa se numește starea pe care-o traversez. Constat doar că iarna a trecut fără lucrări, primăvara a venit fără proiecte și nu-i nimic căre să rupă monotonia. A, da, uitasem. Mi s-a mărit salariul cu

175 de lei, iar peste trei ani voi mai avea dreptul la alți 175.

— Meditează la ceea ce ar fi putut interveni rău. Trage-ți puterile de aici.

— Grozav sfat.

— Dacă-l urmezi, ai s-ajungi cu bine la adînci bătrînețe.

— Sînt plin de elan. N-am dreptate ? Ce, crezi că n-am dreptate ?

M-a privit cu ochii lui triști și îndurerați într-un fel care m-a impresionat.

— Nu te frămînta degeaba. Adevărul e că ființele cele mai bune nu-s cele care au nevoie de mai puțin, ci de mai mult. Așa că nu-ți fă probleme.

— Dacă aș reuși.

Una dintre ferestre era întredeschisă și geamul răsfrîngea în reflexe vălurite, tulburi, imaginea străzii. Am întrebat într-o doară :

— Chiar n-ai chef să te apuci de o nouă carte ? Nu-ți trece nimic prin cap ?

— Deocamdată nu. Îmi dau tircoale cîteva idei, dar nici una... Și fără o necesitate interioară... Deși alții... În fond, și eu aș putea... Chiar mai bine.

Mi-era imposibil să-l împing pe un astfel de drum și nici să scriu o nouă recenzie favorabilă nu mai aveam de gînd. Încerc să nu greșesc de două ori în același fel.

— E o perioadă de acumulare.

— S-ar zice mai curînd că-i o scădere.

Își sprijinea bărbia în palma mîinii drepte și chipul său ademenea înțelegerea. Mi se făcuse milă de el. Cel puțin mediocritatea lui n-avea pic de agresivitate. Dimpotrivă. În orice caz, în ziua aceea, cînd aroganța i se domolise sub presiunea unor interogații saturate de răspunsuri, stîngăcia sa cenușie te emoționa. A continuat :

— Orice om cu scaun la cap nici nu s-ar sinchisi. Ar avea răbdare și s-ar bucura în liniște de ce-a obținut. Eu însă... Pur și simplu mi-e cu neputință să mă mulțumesc... Totdeauna am sperat că mai există și altceva...

M-am ferit să remarc că se socotea mai bun decît el însuși. Altceva mi-a reținut atenția. Atît timp cît luptase pentru un țel, era într-o relativă siguranță. Dar dacă se

lăsa purtat de nostalgiile dezastruoase ale celor ce nu știu ce sînt, pentru ce există și unde duce tot ce le-a fost dat, nu mai avea scăpare. L-am prevenit :

— Mai bine ai reflecta la cea care va trebui să fie următoarea ta mișcare. Altminteri riști să te dai la fund.

— Am să mă înscriu la doctorat.

L-am încuviințat :

— Foarte inteligent.

— Nu-i așa ? Și pe urmă, mai devreme sau mai târziu, tot trebuia s-o fac.

Se lăsase amurgul și o lumină indiferentă ce nu accentuează nimic și nu aruncă umbre îi împresura chipul puțin livid. M-am ridicat.

— S-a făcut târziu.

— Bine, dar abia ai venit ? !

— Am promis cuiva că trec pe la el.

— Ascultă, Sebastian, te plictisesc chiar atît de rău ?

Îmi amintesc că i-am răspuns :

— Nici vorbă. Și nu uita că într-o carieră fiecare clipă își are importanța ei. Trebuie să te gîndești de pe-acum la următoarea.

De atunci nu l-am mai întîlnit decît din întîmplare și ne-am mulțumit să conversăm doar telefonic.

Ajuns aici, mi-am zis că banda inexistentului meu magnetofon se terminase, iar ceea ce mai aveam de adăugat nu justifica schimbarea ei cu alta.

Am plecat spre mama cu un taxi. De ce țineam să economisesc timp, n-aș putea preciza, iar distanța de trei kilometri e-o joacă pentru mine. Mă aștepta într-o rochie de casă de culoarea prunei, care-i vine de minune. Era fardată și parfumată. Nu i-ai fi dat cei șaiszeci și cinci de ani. Îmi pregătise un tort de nuci cu o somptuoasă cremă de ciocolată. Cît am înfulecat-o, i-am ascultat cu jumătate de ureche monologul, care e un fel de recapitulare a capitolelor precedente. De-a lungul lui, sare de la una alta pe același ton dur și autoritar :

— Eram sigură că ești tu... Suni ca un apucat la ușă și pe urmă taci inteligent... Bagi bucăți prea mari în gură, ți-am mai spus-o. De ce nu vrei să mă asculți ? Joacă și tu bridge. E relaxant. Crezi că se poate trăi fără ceilalți ? Înnebunești. Singurătatea mea se poate măsura după fap-

tul că nu-s niciodată singură... Tare ești sucit. Trăiești totul cu viteza gândului, iar ceea ce rămîne ți se pare o întindere uriașă fără evenimente, fără neprevăzut... Sigur că mă repet, dar și tu. Am auzit un reportaj despre cutremurul din Guatemala. Se pare că-i fără de sfîrșit. Ieri s-a înregistrat a mia mișcare seismică... Ce zici de cazul Petrides? A fost prins cu ocaua mică scoțînd peste graniță un tablou de Utrillo. S-a descoperit că negustorul ăsta putred de bogat și care fusese la început un pîrlit de negustor analfabet colaborase cu Gestapoul. Eh, s-a descoperit. Acum le-a convenit s-o facă public... Ar trebui să te însori. Uneori simt că nu mai rezist... Am citit că C.I.A. folosește curent hipnoza. Dă-mi și mie o țigară... Ai degetele pătate de tutun... Nici nu realizezi cît de mult fumezi... N-ai stins o țigară și-ai aprins alta... Să tot fii terorist. Tatăl lui Carlos e miliardar, iar între două dintre crimele sale băiatul își refăcea forțele alături de cele trei amante din Franța și cele patru din Anglia... Încearcă și tu să fi superficial măcar cîteva ceasuri... Dacă-ți închipui că-i atît de ușor... Află că nu numai vorbăreții pot fi ridicoli, dar și mutălăii.

A intuit că-mi reține mai ușor atenția ascunzîndu-și avertismentele în forfota diversității. Și apoi e în ea o abundență de informații, de impresii, de reflecții, pe care simte nevoia să le deșarte. Cînd reproduce cu o părelnică naivitate vocabularul liric al diferitelor demagogii, e pur și simplu fermecătoare. Nu se lasă înșelată cu una cu două. Pentru ea tot ce-i decisiv se petrece în taină și face parte din comploturile serviciilor speciale. Dacă mai există miracol, enigmă și autoritate, aici trebuie căutate. Iar cealaltă iluzie e că, dezbătînd problemele politice, se îndreaptă spre centrul fierbinte al realității. De fapt, aceste probleme sînt un paravan și un refugiu. Ca dealtfel și pentru alții. Din amîndouă amăgirile a construit o punte prin care comunică, participă și suportă plină de vigoare. A fost croită pentru o viață activă și chiar dacă-și dramatizează monologul, nu se cuibărește în lamentație. Suspînul e mai mult un mod de a electriza relațiile noastre și de a-mi oferi exemplul propriei ei țării. O scurtă fulgerare menită să străbată și prin cele mai dense straturi ale opacității mele. De fapt, a îmbătrînit frumos. Alte femei

ar fi acoperit golul cu văicăreli, instalându-se în echilibrul jelaniei ca într-un repaus. Ea se pune de acord cu propria ei ființă, acoperind minutele din care se constituie hăul unei zile aruncându-se mereu în altă activitate. Se așază la cozi, își gătește, deretică prin casă, traduce, și când editurile n-au ce-i da de lucru, acceptă să dactilografieze manuscrisele altora, convoacă prietenele la un joc de cărți, se aruncă într-un roman ori dă cuvîntul diferitelor posturi de radio, confruntîndu-le punctele de vedere. Inerția o sperie. O socotește panta de pe care se alunecă lesne într-un somn de ani, și, dacă are ghinion, chiar de decenii. A dăruit lumii o parte tot mai mare din ea ca să nu se gîndească la pensia prea mică pentru a face față, la ajutorul pe care e silită să-l accepte din partea mea, la covoarele uzate, la zidurile cu zugrăveala înnegrită, la patul cu arcurile slăbite, la vechea și obosita ei mașină de scris „Remington“ ce ar trebui înlocuită și mai ales la faptul că de-acîi înainte nu are nimic de cîștigat, ci doar de pierdut. Și totuși arhitectura energetică a chipului ei rotund n-a fost ciuntită de ani. Are fruntea înaltă și netedă, iar ochii, căprui, sclipesc scrutător și aspru. Doar pielea gîtului a devenit flască și s-a boțit. Și are grave probleme cu dantura.

— Ai fost la dentist ?

— Da. Mi-a propus să-mi implanteze cîțiva din dinții mei, dar m-am consultat cu Irina și m-a prevenit că-i mai mare daraua decît ocaua.

— Irina nu-i stomatolog, e internist, am murmurat puțin iritat întrucît nu-i pomenea numele cu inocență.

— S-a interesat. Și pe urmă știe și ea foarte multe.

— Asta așa-i.

— Și sînt convinsă că în felul ei trăsnet ne iubește foarte mult, a exclamat mama socotind că Irina e un subiect despre care-i mai bine să vorbesc decît să tac.

— Nu vād de ce-ar fi altfel. Și noi o iubim. Numai că e o fericire și pentru mine și pentru ea că n-am rămas împreună.

— Și eu gîndesc la fel. Are o vitalitate dementțială. Tu nu-i poți ține pasul. Ți-ar fi făcut de petrecanie. Te-ar fi jupuit de viu.

Am încercat să pun capăt discuției :

— De-aia și sînt foarte mulțumit.

Dar mama nu s-a lăsat cu una cu două. A replicat violent :

— Mulțumit ar trebui să fii, dar nu ești. Nu-mi vinde mie gogoși.

— Ba sînt bucuros. E o mare satisfacție să constat că, printr-o deplină înțelegere, nici unul din noi nu mai dispunem de celălalt. Oare fericirea nu-i un abandon al puterii ? Asta-i adevărata libertate și adevărata înțelepciune.

— Dacă așa-ți vorbești și ție, nu mă mai mir de nimic. Te-ai specializat în a-ți face singur viața un iad.

— Nimeni, am asigurat-o, n-ar fi fost mai competent.

— În adevăr. Te hăpăi cu nesaț și silă.

M-am uitat la ceas. Lipseau cîteva minute pînă la șase. La drept vorbind, nu mă interesa defel cît arăta. Era doar un mod de a-i aduce aminte că vremea sfaturilor și admonestărilor a trecut. De obicei gestul o îndeamnă la prudență, dar deși de data asta l-am îndulcit cu rugămintea de a-mi mai da o felie de tort, a avut un efect contrar. Și-a ieșit din fire :

— Doar n-ai venit ca să pleci și să-mi produci astfel o impresie de dinamism. Pe zi ce trece devii tot mai bizar. Și nu numai eu bag de seamă. Sare în ochi. Nu vezi că te faci singur chisăliță ?

Aici s-a oprit, ca și cum ar fi dat cu ochii chiar de adevăr și, înmuindu-și glasul, a continuat :

— Pur și simplu nu-mi vine să cred că ești așa cum ești. Nu-ți arăți pic de dragoste sau respect... Știu că ți se pare o enormitate, dar află că mai există și alte femei. A, era să uit. M-am întreținut azi îndelung despre tine cu cineva de la IDEB. Venise să citească contorul. Unul nou. Mare amator de teatru. Presupun că te așteaptă o călătorie în străinătate. N-ai suflat un cuvînt. Din totul faci un secret. Vezi, ești prețuit, ai succese, lumea te recunoaște, iar tu...

— Laudă-mă, laudă-mă, doar știi că pentru un elogiu sînt gata de orice. Chiar să comit o crimă.

— Ce crimă ?

— Să mă ucid pe mine.

— Genul ăsta de glume, a rîs mama fără veselie, îmi scurtează viața.

— Mie mi-o prelungesc.

— De-aia te simți în al nouălea cer ?

Tot timpul cît mă muștruluisese încercînd să-mi ridic moralul trăgea cu colțul ochilor spre tabloul tatei, parcă și-ar fi adunat puteri din consultarea cu un martor favorabil și pe deasupra aflat în cea mai obiectivă dintre lumi. M-am silit să mănînc tortul și-am întrebato așa, într-o doară :

— Tu ce faci în seara asta ?

Mama a declarat :

— Uite o treabă care nu mă preocupă.

Cînd am ieșit pe palier, dintr-o ușă întredeschisă izbucneau puternice valuri de muzică rock și un miros de ceapă prăjită. Am coborît scările cu grijă, fiindcă lumina nu funcționa. Era cît pe-aci să mă izbesc de-un cărucior de copil legat de zidul coșcovit. La parter un cîine urla, încercînd să acopere vocea crainicului de la televizor. Afară, în stradă, m-am ferit de maldărele de lăzi goale îngrămădite unele peste altele în fața „Alimentarei“ și care păreau să crească la nesfîrșit, și m-am predat necumpătării acelei splendide zile de fine de martie. Acum rezervele de culoare ale după-amiezii se goleau vertiginos, anunțînd înserarea. M-am îndreptat spre casă, dar cu speranța că pe drum voi găsi o țintă mai bună. Și chiar așa a fost. La colț m-am întîlnit cu o femeie de vreo treizeci de ani, al cărei nume îl uitasem și despre care presupuneam că o cunoscusem la o premieră sau într-o vacanță. Mi-a suris :

— Nu știam că stai în cartierul meu.

— Mama locuiește aici ; eu, puțin mai departe.

— Dar tot vecini se cheamă că sîntem.

Nu-și desprindea privirea, continuînd să mă cerceteze cu precauție. Începea probabil să-și rememoreze cine sînt. Căutam amîndoi un punct de stabilitate în trecut. Am chestionat-o familiar :

— De unde vii ?

— De la contravizită. Și sînt frîntă. Noaptea trecută am ținut locul unei colege care era de gardă.

— Înseamnă că te vei odihni bine.

— Somnul, a precizat ea, nu-i suficient.

— Presupun. E nevoie și de puțină relaxare. După asta rîvnim cu toții.

Ochii gri-cenușii i-au sclipit :

— Nu cumva ești ghicitor ?

M-am uitat la ea cu atenție, așa cum trebuie evaluată orice ispită. Era puțin prea opulentă, dar încă bine proporționată. Desigur, peste ani, brațele voinice ar fi devenit dizgrațioase, iar formele planturoase vor fi depășit plinătatea senzuală, cufundându-se în galbenul obezității, însă nu era cazul să reflectez la viitor. Deocamdată roșul natural al părului era un incendiu de toată frumusețea.

— Ghicitor ? Nu. Intuiesc doar unele din gândurile altora, fără să le cunosc pe ale mele. Mi se par probabil prea îndrăznețe.

— Atunci, hai undeva să bem un pahar.

— Numai să găsim o masă.

— N-avea grijă. Unul din pacienții mei e șef de sală la „Athenée Palace“.

Am așteptat-o în stradă cît să facă un duș și să-și schimbe toaleta. S-a dovedit a fi expeditivă, iar cînd a revenit, îmbrăcată într-un taior verde, cu nasturii împrumutați din colecția unui fabulos numismat, cu fusta mini, înălțată pe soclul unor pantofi cu talpă groasă, arăta cît se poate de apetisant. Nu s-ar fi zis deloc că-i frîntă. Am găsit un taxi, iar inscripția „rezervat“ de pe-o masă a dispărut la ordinul șefului de sală care ne-a luat personal comanda. Sugestiile lui s-au încrucișat cu ale ei și așa am aflat ce era mai bun pe lista de mîncare și cum se tratează o gastrită rebelă.

Cît ai clipi, înaintea noastră se aflau două pahare de Campari. Miracolele se țineau lanț. Băutura, cu gustul ei dulce-amar, a avut darul să mă înzdrăvenească, dar pe ea a turtit-o.

— Ia-o încet, am sfătuit-o.

— Mi-era sete. Ce-i cu toate babele astea în rochii lungi de lamé ?

— Să zicem că-s o promoție de farmaciste care-și sărbătoresc succesele școlare. Acum însă nu mai au probleme. Și nici un examen pierdut nu le va mai abate din drum.

— De ce rîzi de ele ?

— Numai din invidie. Fiindcă au luat-o înaintea generațiilor noastre.

— Ce-i cu tine ? Ești cam deprimat.

— Nicidecum.

— Eu sînt. M-a ajuns oboseala din urmă. Dar nici o grijă, îmi revin eu.

Nu mi-era foame, așa că ea a mîncat de două ori șalău meunière, și-am văzut cum îi reveneau forțele cu fiecare îmbucătură. Privea plină de interes în jur. M-a întrebat:

— Cine te-a salutat ?

— Un cascador foarte curajos. Unii spun că-i un neisprăvit. E posibil. Oricum, asta nu-l împiedică să fie în același timp un bărbat superb.

— Îmi place să te aud vorbind așa. Nu pot să-i sufăr pe intelectualii care-i disprețuiesc pe tipii arătoși. Eu sînt amatoare de sport.

— Ne înțelegem bine amîndoi.

— Și nu-i deloc rău aici.

Am ciocnit paharele și pe urmă ne-am comunicat părerile despre ceea ce-i nefast în activitatea celor ce nu se mai satură să taie firu-n patru, să explice, să teoretizeze. N-am reușit decît să-i atenuez înverșunarea împotriva oamenilor care nu dau vieții o optimă utilizare și am căzut de acord că mai toți ne irosim prea multă vreme lămurind, justificînd, convingînd, întrucît resimțim nevoia de a așeza pe o bază rațională ceea ce uneori nu pare deloc așa pentru ceilalți, dar mai cu seamă pentru noi. Însă cînd am încercat să-i arăt că prin această hipertrofiată necesitate de a explica și sintetiza se exprimă orgoliul unei conștiințe de sine supusă unor teribile presiuni și care ține să-și dovedească măcar așa puterea de a domina existența, a început să studieze atent furculița, iar tonusul i-a scăzut, așa că i-am istorisit cîteva glume. Pe loc s-a înveselit. Rîdea în hohote, scuturîndu-și părul de un sîngeriu aprins, nesinchisindu-se de privirile de la celelalte mese. Pînă și observațiile mele oarecari îi alimentau nevoia de haz care-și avea propria ei autonomie și fecunditate. După ce-am mîncat fripturile, mi-a povestit la rîndul ei cîteva anecdote pe care le-a încheiat printr-o mărturisire :

— Îmi devii tot mai simpatic.

— Și încă nu mă cunoști.

Mă lăsasem furat de iluzia că orice ar fi fost mai puțin plicticos decît propria mea companie. Uitasem cît pot fi de anoste orele petrecute alături de cineva pentru care

n-ai decît o vagă atracție fizică. Sticla de vin de care eu abia mă atinsesem se golea și-am mai comandat una. Adevărul e că încercam să deslușesc de ce-și întoarce pe furis și puțin stînjenită privirile spre stînga, acolo unde se afla un bărbat mai în vîrstă cu un băiețaș. Însă după un timp m-am lăsat păgubaș deoarece abia învățasem că gusturile femeilor sînt o enigmă de nepătruns.

— Dar, ia spune-mi, că nu-mi amintesc, de ce te-am vindecat ?

— De pojar.

— Rîzi de mine.

— Nu. Și nici eu nu știu unde și cînd ne-am cunoscut.

— Deci asta ne leagă.

Am zîmbit și nu știu de ce i-am spus :

— Află însă că fostul tău soț mi-a vorbit de tine cu multă căldură. Devenise chiar poetic. Și acum te mai adoră. Iar după copil e mort.

A rămas o clipă derutată și lăsîndu-și capul pe o parte, a exclamat :

— Prostii ! Căsnicia noastră n-a mers. Am avut și eu partea mea de vină. Dar n-am să-l iert niciodată pentru tam-tam-ul pe care l-a făcut.

Am consolat-o :

— Nu te necăji pentru atîta lucru. Era furios. Încearcă să-l înțelegi.

— Totuși nu avea de ce să se simtă trădat. S-a lăsat tîrît de o prejudecată. De una din cele mai stupide.

— Prejudecățile, am încuviințat-o eu, sînt un teribil handicap. Din nenorocire, și în privința asta condiția umană e implacabilă.

Reflecția i-a trezit o furioasă melancolie.

— Mă laudă fiindcă așa se poate amăgi cu gîndul că-i o ființă cu suflet nobil și generos. Ceea ce nici n-a fost, nici nu este. Iar răspunderea pentru tot ce s-a întîmplat n-o port numai eu. De fapt, e exact ceea ce încearcă să uite. Într-un fel el m-a împins. Și dacă nu l-aș fi avertizat...

— El ?

— Bineînțeles. Chiar el ! Nu pierdea nici o ocazie să mă umilească. (Vocea îi tremura.) Greu mi-a venit doar primul pas. Pe urmă n-am mai avut ezitări... Nu puteam să-i înghit jignirile. Se țineau lanț... Deși-l prevenisem.

Dacă-ți închipui că eram grozav de fericită să trăiesc în minciună... Nu-s făcută pentru o viață ca asta.

De bună seamă am fi continuat așa discutînd despre impasul la care ajung unele familii în care soții nu se respectă și despre contribuția inerției și a exasperării în dezordinea morală unde o singură minciună atrage nenumărate altele, iar o singură brutalitate verbală dă cep tuturor injuriilor, convenind că unele nehibzuinte sînt la fel de culpabile ca și hotărîrile luate din orgoliu, dacă o îndoială n-ar fi făcut-o să mă interpeleze dintr-o dată extrem de tulburată :

— Cum ți-ai dat seama c-abia am divorțat și am un copil ?

Am recunoscut :

— Habar n-am. Poate fiindcă nu-mi păreai la fel de sigură cînd te uitai spre masa aia. Cred c-a fost singurul indiciu.

— Oricum, ai nimerit-o.

— Trebuia să-mi țin gura. Iartă-mă.

— Nu contează. Dansăm ?

— Cu orice risc.

Și-a deschis poșeta, s-a pudrat consultîndu-și oglinjoara, și-a tras rochia, apoi, ca și cum ar fi lansat un strigăt de luptă, a rostit :

— Înainte !

Nu existau prea multe adevăruri pe care să ni le putem spune, așa că ne-am mulțumit să dansăm. Ringul era înțesat de perechi și ne-am strîns unul în altul pentru a constitui o linie de apărare comună în densitatea țarcului. M-am bucurat că sînt în stare să uit de o neliniște care nu era altceva decît o informație fără remediu primită în miezul zilei și în moalele capului. Am băgat de seamă că partenera mea izbutise destul de iute să-și despartă trupul de sufletul tulburat. Și amîndoi ne-am lăsat copleșiți de însăși tema ce-o tratau picioarele noastre pe parchetul lucios. Ochii ei, care o clipă mai înainte exprimau o loialitate nerăsplătită, s-au aprins și, în timp ce-mi ziceam că oamenii nu se lasă niciodată conduși de un singur mobil, am început să-i apreciez tot mai mult apropierea. Poate că nu fusese o soție fidelă și o mamă devotată, poate lăsa de dorit ca gospodină și desigur nu se cuvenea s-o confund

cu zîna cea bună din poveste, dar îmi căuta ajutorul și-mi oferea consolare. Țineam în brațe o femeie frumoasă care-mi vorbea cu un har înnăscut despre ce are sorți să solidarizeze un muritor cu un alt muritor și despre o foarte înviorătoare metodă de a narcotiza memoria. Nu era deloc rău. Totuși inima nu-mi sălta de fericire. Evident, prețuiam faptul că se silea să mă despartă de mine însumi. Asemenea inițiative sînt pline de farmec și trebuie să mărturisesc că trecuse relativ multă vreme de cînd nimeni nu-mi mai arătase o atît de intimă atenție. Sîngele îmi zvîcnea în timpane, însă mintea îmi juca una din obișnuitele ei feste. Ținea morțiș să fie prezentă exact într-o treabă în care nu era chemată să aibă vreun amestec. Îmi arăta cum se va desfășura noaptea aceea și alte cîteva nopți dacă o luam pe anumită cale, acceptînd gratificația hazardului. Și după ce mi-a dezvăluit această perspectivă, n-am mai simțit nevoia de a vedea lucrurile întîmplîndu-se în realitate. Previzibilul mi-a tăiat totdeauna elanul. Degeaba îmi spun că e ridicol și că toți ne găsim înlăuntrul lui. Sau c-ar trebui să-i accept sfidarea, iar dacă nu mă voi cîlînti din punctul mort, totul va aluneca pe lîngă mine. Ori că presupusa mea trezie nu-i decît un fel obosit și speriat de a întîmpina trecerea zilelor, o oribilă pervertire a vitalității. Orice-mi spun, nu reușesc să birui înclinația de a derula evenimentele și a stabili făgașul pe care o vor apuca mai devreme sau mai tîrziu. Probabil că deși picioarele mele continuau să rămîna superactive, ea a sesizat că ideile mergeau în direcție contrară, fiindcă a remarcat :

— Ai ceva foarte nostim.

— Pentru că tocmai trec printr-o experiență extraordinară.

— Nu umbla cu fofirlica.

— Zău dacă nu la asta mă gîndesc. Și încă intens.

— Poate intens, dar sigur incomplet.

Diagnosticul era corect și-mi era greu să-l tăgăduiesc, deși ar fi fost cel mai nimerit. Măcar în clipa aceea eram dator să mimez că simt plinul vieții. Dar mi-a fost imposibil să ticluiesc minciuna și nu pentru că în mintea mea n-ar fi fost loc de nici o falsitate. M-am concentrat însă asupra dansului, am vibrat la unison cu decibelii agresivi

ai orchestrei, ba chiar am bruftuluit cu parapon canoanele tangoului, încărcându-l cu fulgere și ifose, iar ei i-a mers la inimă modul cum fluieram în biserică și m-a lăudat :

— Ei, așa mai merge.

Momentul cel mai greu trecuse și nu-mi rămânea decît să mă descotorosesc onorabil de ceea ce dobîndisem. Am părăsit ringul, am ciocnit pentru alte seri minunate, am schimbat numerele noastre de telefon (era stîngace și privind-o cum își notează pe un bilet de tramvai cifrele, m-am întrebat dacă nu cumva era o greșită reflectare a realului într-o oglindă), iar cînd am simțit că pică de oboseală, am condus-o acasă cu un taxi. Abia atunci am respirat ușurat. Totul, am conchis, se terminase cu bine, și asta era încă o dovadă că treburile îmi mergeau pe dos. După ce-am coborît din mașină, nu m-am grăbit să intru în apartamentul meu. Simțeam nevoia să mă plimb puțin. Locuiesc nu departe de un cinema. Spectatorii ieșeau de la ultima reprezentație. Am cutreierat prin seninul nopții și am urmărit mișcarea tot mai stinsă a străzii. Două siluete amestecate și radioase se clătinau, înnođînd cu pașii lor un bec de altul pe un traiect nesigur, cineva pe o bicicletă a trecut razant pe lîngă mine, o bătrînică m-a rugat să-i spun cît e ceasul și pe urmă n-am mai întîlnit pe nimeni. Din cînd în cînd o mașină străpungea în viteză tăcerea orbînd întunericul și o dată am deslușit un motan vărgat clipind furios pe această inutilă străfulgerare. M-am reîntors. În fața blocului meu m-am oprit. La parter era lumină și muzică. M-am lipit de un zid și-am aruncat o privire asupra petrecerii. Toți erau în pragul adolescenței. Un băiat pusese o mîină prietenoasă pe umerii unei fete care sorbea dintr-un pahar de cico. Banda de magnetofon se poticni brusc într-un mieunat. Rîsete. Apoi firul povestirii fu reluat printr-o explozie. Un găligan cu un cap de copil neajutorat stîngea și aprindea lumina, semnalizînd o vană trepidație interioară. Din capul celălalt al încăperii, o voce stridentă îl dojenea ipocrit. Fixată într-o ramă lucioasă, sculptată cu prisosință, un dreptunghi galben pe care cuvîntul „Diplomă” era gravat cu aur. Un heruvim pe care l-aș fi bănuat pus pe pozne și chiote țintuia extatic ochii negri cu gene lungi ai unei fete. Chiar lîngă ei se discuta aprins cu proteste entuziaste, cu exclamații fermecate. Ce

mai era de văzut ? Urnindu-mă cu greu, am traversat strada. În holul blocului m-am oprit o clipă în fața telefonului public, rezistînd ispitei absurde de a-l folosi. Dar n-aveam cui să mă adresez la unsprezece noaptea. Cel mult să-mi transmit mie însumi un apel. Urcînd scările, m-am gîndit că nici în 1950, cînd eram de vîrsta lor, nu știam, spre disperarea mamei, „să mă bucur de viață“. Deși în-tîmplările războiului se aflau undeva în nedeslușitul copilăriei, iar cele ivite din tulburătoarea fermentație a prezentului n-aveau cum să-și fi impus înțelesurile într-o minte firavă, resimțeam tensiunea epocii. Eram covîrșit de teribila presiune a unor amintiri neîrăite și de gravitatea unor probleme neînfruntate direct, tot așa cum mai tîrziu, deși aflat la marginea a ceea ce fusese învălmășit, eroic, terifiant, aveam să fiu pecetluit de o experiență care nu era a mea decît prin ricoșeu. Cum poți cunoaște impresii, hotărîri, situații din existența altora, ba chiar să ți le însușești pînă la acea limită paradoxală încît abundența lor să te istovească pe tine ? Și oare de aici vine senzația că n-are rost să descopăr ceea ce oricum știu ? Irina susține batjocoritor că înclinația asta nenorocită e a firii mele, că sînt un fel de sumă negativă a memoriei. Gîndurile au început s-o ia razna. Da, ce-ar fi putut fi mai caraghios decît să te ajungă din urmă neliniștea, doliul, rănile sufletești ale unora cu care ți-ai încrucișat pașii, ori abia i-ai întrezărit, iar viața lor să ți-o ia în stăpînire pe a ta, împiedicîndu-te să uiți ceea ce de fapt nu-ți aparține și totuși te obsedează. Cred că pare grozav de hazliu. Presupun că dintre toate infirmitățile cîte există pe lume e una din cele mai ridicole.

Am răsucit comutatorul, care a pocnit ca un zgomot de armă și m-am dus în dormitor. Mi-am deznodat cravata și-am așezat-o pe placa de marmură a scrinului bombat cu incrustații de aramă, pe care mi-l dăruise Irina. M-am cercetat un moment în oglindă. Ochii verzi erau injectați și împresurați de cercuri vinete, dar fața triumghiulară nu părea deloc să fie informată de ceea ce-mi trecea tot timpul prin cap.

Mi-am pus pijamaua și m-am vîrît în pat. Pe noptieră aveam un roman polițist și cîteva reviste. Una dintre ele își etala coperta colorată. Am luat-o s-o citesc. Am par-

curs cronicile consacrate spectacolelor pariziene, am aflat cum se turnează în America cel mai zguduitor film al anului, iar din paginile de publicitate am reținut că se caută un „capo-servizio-amministrativo“ în Sicilia și un șef de exploatare minieră într-o foarte pitorească regiune a Africii. Am stins lampa, dar somnul nu s-a lipit de mine. Am rămas treaz, străduindu-mă să meditez la orice altceva decât la Mihai și la ciudații favoriți ai norocului. Ferește-mă, Doamne, de cei slabi, fiindcă de cei tari încerc să mă apăr singur. Ducă-se dracului Mihai ! Disprețul, antipatia pe care mi le trezea nu erau totuși insuportabile. Uneori nutream chiar o anume înțelegere pentru el. Mi-am spus că mai ales de asta ar trebui să mă feresc. Ducă-se dracului. Apoi am reflectat că fiecare clipă tinjește după ceva intens care s-o preia și s-o acapareze, iar spațiile goale, coridoarele care servesc de legătură îmi par mult prea lungi. Pe urmă mi-am spus că trebuie să iau lucrurile așa cum sînt, că e absurd să doresc ceea ce structural mi-e potrivit, că pe toți ne fascinează contrariul a ceea ce ne definește, că aspirăm la ceea ce nu putem obține, ne chinuim în mod stupid și că totul se datorează doar ghinionului de a o fi întâlnit pe Irina. Înțelepte îndrumări și concluzii. Dacă aș fi izbutit să le urmez măcar atît cît să adorm. În orice caz — am încercat să mă conving — e preferabil să chibzuiesc la contradicțiile mele pentru a evita să mă inserez într-o continuitate. De aceea mi-am propus să nimicesc o consecvență, alegînd gânduri izolate, destrămindu-le, amestecîndu-le fragmentele și făcîndu-mă una cu învîlmășeala asta așa ca să nu-mi pese de nimic și să conviețuiesc cu mine în năuca indiferență care ademenește somnul. Cînd am constatat că asemenea profunde cugetări nu-mi ajută la nimic, m-am hotărît să mă las în voia unei osteneli și surescitări ce lua forma dubioasă a veghii, dar nu era decît o pseudo-limpezime. După o vreme m-am mai liniștit. În fond, nu oricine ar fi avut tăria să se despartă de Irina, iar dacă sînt în stare de astfel de acte, se cuvine să mă socotesc suficient de puternic pentru a continua. Nu, nu era un ghinion c-o cunoscusem. Și nici o întimplare. De fapt, nu eram caractere complet deosebite. Aveam multe în comun. Irina cheltuia energie și exuberanță, ba uneori se comporta ca o zănatecă pentru că nu voia să se

lase împovărată de ceea ce pe mine mă îmbătrânise de timpuriu. Însă nu era mai puțin învățată decît sînt eu în treburile astea, iar ea însăși trecuse prin multe. Dacă n-aș fi știut-o, aș fi considerat ca și alții că se ospătase numai din satisfacții și încîntări sau că nimic nu străbătea dincolo de un egoism opac și care se rezuma la o mare, la o insașiabilă poftă de viață, o ființă cum mișună puzderie. Dar Irina, care, înainte de a ajunge un excelent medic, ră-tăcise doi ani prin Geologie și unul prin Facultatea de Istorie, era hărțuită de tot soiul de întrebări și se războia cu duhurile rele. Cîteodată noaptea se zvîrcolea în coșmaruri, gîfîind și gemînd pentru a se trezi lac de sudoare și încordată ca un arc. Apoi se ridica în capul oaselor și o clipă încerca parcă plasma adevărului, verificînd cît e de solidă țesătura realității. Iar eu încercam s-o liniștesc : „Irina, s-a isprăvit. Și ești în siguranță.“ Ea îmi răspundea : „E adevărat, dar nu de asta e nevoie să mă convingi“. Se desprindea iute din terorele secrete și s-ar fi zis că pînă și sedimentele lor se pulverizau cît ai clipi sub asaltul vitalității nesecate și că profita de claritatea treziei pentru a vedea numai lucruri uluitoare, pasionante, singurele ce contau pentru ea. Restul nopții și-l petrecea înjghebînd proiecte, povestindu-mi o sumedenie de întîmplări, provocîndu-mă la discuții, amuzîndu-mă și amuzîndu-se. A doua zi, ca și cum s-ar fi odihnit ca nimeni altul, ispitită de posibilități și captivată de înfăptuirile acoperite de straturile obișnuințelor și posomorîtul banalității, dar pentru ea perfect străvezii, sporea capitalul neînceputului. Nici un rid pe fața ei senină și nici o umbră în ochii albaștri-vio-rii, care uneori înfruntau ironic, iar alteori, la altă adîncime a intensității lor, alinau. Sigur, anumite gesturi, de pildă felul cum își trecea mîinile subțiri, delicate prin părul auriu divizat printr-o cărare în două părți egale și care-i cădea pe umeri, trăda nervozitate. Dar putea fi tot atît de bine și o cochetărie de femeie frumoasă, deprinsă a fi admirată și nesătulă să înmulțească numărul cuceririlor. Cred că pe toți ne intrigă aerul ei de cumînțenie smerită, expresie de austeritate, chiar de ascetism și pe care le contrazic gura mare, roșie, vorace și trupul viguros. Chiar într-un simplu halat alb îți sare în ochi cît de admirabil proporționată e și nu poți să nu întorci capul după

ea. Desigur că-i foarte conștientă de impresia zdrobitoare pe care o produce.

Am aprins lumina, de parcă întunericul ar fi fost de vină că nu izbuteam să ațipesc. Mi-am repetat încă o dată că dintre toate drumurile care duceau spre mine, acela pe care înaintam acum rămânea cel mai periculos, fiindcă, deși îl străbătusem de nenumărate ori, niciodată respirația nu-mi va fi suficient de antrenată. M-am gândit de asemeni că, zi de zi, Irina observa neutral oameni desfigurați de boli și care n-aveau cum să reprezinte pentru ea altceva decât dereglări curente, fapte fără vîrstă, fără sex, iar eu, în loc să mă tem, încercam chiar o satisfacție invocîndu-i ființa și personalitatea.

Cred că telefonul suna de mult timp, deoarece în primele minute mi s-a părut că-l aud de departe, răzbătînd prin pereți din apartamentul alăturat. N-aveam nici o îndoială cine mă chema la ora aia din noapte și încă atît de insistent. În timp ce duceam receptorul la ureche, m-am uitat la ceas. Arăta unu și jumătate.

— Nu cumva te-am trezit ? m-a întrebat Irina.

— Ba da. Însă n-are importanță.

— Iartă-mă. Dar voiam să știu ce-i cu tine. Nu te superi, nu ?

— Mulțumesc, îmi merge foarte bine.

— Vorbesc serios, a stăruit ea. Ce-i cu tine ?

— Sînt, firește, mahmur, dar mă simt excelent.

— Excelent ! Probabil că multe minciuni se nasc doar pentru că ții neapărat să le auzi. Unde-ai fost toată seara ? Te-am căutat de cîteva ori.

— M-am distrat. Ca orice om sîmbăta seara.

S-a lăsat o scurtă tăcere. Apoi :

— Prejudicata asta nu ți-o cunoșteam. Văd că ai un nou ideal.

I-am ripostat :

— E normal, cîteodată prejudicata și idealul sînt strîns legate. Mai ales la sfîrșit de săptămînă.

— Cu cine-ai ieșit ?

— A fost un moment cînd mă simțeam în siguranță mai curînd cu necunoscuți.

— Și acum ?

— Acum mi-am schimbat părerea.

- Luna de miere a fost deci scurtă.
- Asta numai fiindcă am întrezărit, ca de obicei, stadiul următor.

Am pufnit amândoi într-un rîs nervos. Pe urmă am spus :

— Am impresia că nici tu nu-mi vorbești chiar din toiul fericirii.

— Nu mă întrebi ce-am făcut toată seara ?

— Ce-ai făcut toată seara ?

— Am stat singură.

— Mă miră. Oricum, nu era nevoie să mă consolezi.

Am socotit că și în privința asta ne-am înțeles.

— Nu vrei să vii la mine ?

— Nu.

— Atunci vin eu la tine.

Am tăcut și-am auzit-o murmurînd : „Seb“. N-am mai știut ce să spun. A fost singurul moment cînd mi s-a strîns inima. Am pus încet receptorul în furcă. Consider că-i singurul fel în care pot onora termenii înțelegerii noastre, unicul mod în care eu însumi am sorți să-mi port un oarecare respect. Pentru că adevărul e că-mi dau seama, îmi dau perfect de bine seama, cum de fapt toți știm, chiar dacă ne facem că habar n-avem, de ceea ce avem dreptul să cerem.

II

DUMINICA NU-I PENTRU MINE
popasul la care nădăjduiesc toată săptămîna. E o zi care seamănă cu toate celelalte. Face parte din egalitatea monotoniei și a aridului. Forțe de subversiune aflate pretutindeni și nicăieri. Iscodind și surpînd conținuturile printr-o strategie vicleană. Care nu descurajează, ci dimpotrivă, intensifică fervorile și neliniștile, transformîndu-le în veteranii schilodiți ai unui război fără sens. Totuși, duminica e o filă a calendarului cînd timpul cunoaște o altă consistență întrucît am o mai mare continuitate în lucru. Dispar pauzele și golurile, ceea ce se vede în concentrarea gîndului pe hîrtie. Am încercat deci să profit de întinderea nefragmentată. Însă curînd am înțeles că nu avansez. Ademenite de scîrțitul peniței, colportate de la un mal la altul al paginii, cuvintele se așterneau în rînduri strînse, dar înșiruirea lor era guralivă și deșartă. M-am uitat în golul înnegrit cu litere mărunte și-am conchis că ultimele nopți mă sleiseră. N-avea rost să aștept ceva de pe urma unei energii febrile, dar stoarsă de substanță și pe deasupra întristată de ceea ce dădea la iveală. Așa c-am abandonat, pregătindu-mă să întîmpin o zi fără chip, o zi anonimă. Un astfel de gînd e greu să te înveselească. Mai cu seamă cînd nu mai ai naivitatea să-ți închipui că de-abia de aici înainte te așteaptă partea cea mai vastă și mai înfloritoare a întregului. Pe de altă parte, mi se pare îngrozitor să „omori timpul“. Desigur, e un lucru comun. Dar banalitatea rămîne și în acest caz un camuflaj al atrocității. Iar a face să treacă drept obișnuit, chiar meschin, unul din cele mai oribile asasinate, rămîne o ispravă de geniu a conștiinței umane în căutare de alibiuri. Pentru că nu se

poate să nu realizăm că a „omorî timpul“ e o răzvrătire absurdă împotriva noastră.

Ca să nu dau de bucluc așa cum pătesc uneori cînd nu lucrez, m-am hotărît să mă văd cu un prieten. Am luat carnetul cu numere de telefon, investindu-l cu misiunea de a-mi dezvălui cui anume trebuie să mă adresez. Nu-l mai consultasem de mult. Primul lucru care mi-a sărit în ochi a fost că aproape nu există foaie de pe care să nu fi dispărut cineva. Dar nu numai cifra defuncțiilor sporise, ci și cea a relațiilor lăsate în paragină. Mă surghiunisem de bunăvoie într-un perimetru tot mai strîmt. Deși trăiesc în lumea teatrului, unde comunicarea și complicitățile sînt relativ lesnicioase, abia de mă mai vedeam cu patru-cinci colegi. Cu toate că profesiunea mea presupune o existență activă în cadrul unuia sau mai multor cercuri care te acceptă, prețuiesc și susțin, nu stabilisem nici o alianță. De ce-au devenit contactele mele cu ceilalți tot mai zgîrcite? Fiindcă nu sînt din fire înclinat spre izolare. Nici nu mă las condus de o severitate absurdă. Ori n-aș fi în stare să suport asprimea unor păreri sincere? Dimpotrivă. Adesea mă trezesc dînd dreptate unor obiecții calomnioase. Atunci? Presupun că dacă am restrîns numărul legăturilor, reținînd mai ales cele care din punctul de vedere al strategiei culturale nu-mi erau utile, e pentru că nu-s dăruit să inițiez și să cultiv prietenii cu un obiectiv precis. Nu-i vorba în această neputință de meritele unui caracter integru, ci de păcatele unui orgoliu. Cred că-s furios pe mine însumi că nu pot realiza decît într-un chip aproximativ, îndoielnic și cu nenumărate eforturi ceea ce alții izbutesc ușor, ca de la sine. Ei n-au, ca mine, simțămîntul că orele petrecute în anumite companii (mai degrabă sub imboldul unui țel decît al unei necesități intime) sînt un raid devastator în gîndurile, în răbdarea, în timpul tău. Nimeni nu încheie un acord senin cu o inaptitudine, deși asta e ceea ce mi-am spus cînd am socotit că riscul singurătății e mai mic decît cel al unor jumătăți de prietenii și de afecțiuni, dobîndite cu trudă și menținute anevoios. Și nu-mi ascund că-i invidiez pe cei care-s capabili să se întâlnească frecvent, găsind totdeauna ce să-și spună, iar dacă nu descoperă, știu să umple minutele cu o conversație plăcută, deșirînd cu har urzeala nesfîrșită a nimicului și răscumpărînd-o cu

o prezență mereu vie și disponibilă. Sînt gelos pe acești artiști ai improvizației. Ei nu simt la încheietura mohorîtă a unui minut cu altul nici o osteneală sau dezamăgire și pun umărul laolaltă, organizînd un contramarș al fanteziei. Îmi închipui că tot din orgoliu mă feresc să am de-a face cu oamenii realmente interesanți, dar deținînd posturi cheie în actualitate, cu arhitecți, fizicieni sau universitari. Adevărul e că trag cu predilecție spre cei ce-au ieșit din cîmpul atenției generale ori se află la marginile lui. Asta fiindcă mi se pare că bunăstarea intelectuală e cîteodată tot atît de sfidătoare ca și averea. Or, eu unul nu mă simt bine lîngă cei ce dispun de un buget prosper de răspunsuri și trăiesc la baremul acestei opulențe, stabilind o legătură directă între inteligență și statura socială. La rîndul meu, nu le ofer o tovărășie atractivă. Îndoielile, posomorîrile, alertele mele mute n-au cum să le trezească simpatia. În ochii lor sînt descurajant și, firește, nu pricep de ce-ar trebui să plătească un astfel de tribut pe o relație inutilă. În cazul cel mai bun acceptă, probabil, că văd departe în direcția unde nu-i chibzuit să te uiți. Oricare ar fi cauzele, realitatea e că puținelor ființe pe care le-am strîns în jurul meu mai curînd eu le pot fi de folos. O bună parte dintre ele se află la sfîrșitul idilei lor cu universul, sau mai exact la ceea ce le-a apărut odinioară așa și profită din plin de dreptul democratic al decepției. Iar celelalte sînt persoane care în profesia lor de actori ori de redactori se situează la punctul critic cînd le vine greu să se înșele considerînd că au reușit în viață, dar sînt siliți să admită că au avut și unele succese. Nu-s mîndri de ele întrucît își dau seama că ele au fost un fel de momeală pentru a continua și a se stabili în irevocabil. Însă nici nu le dă mîna să le renege. De la ei îmi culeg informațiile despre culisele lumii artistice. Și tot felul de istorii : scandaluri, amoruri, drame, accidente. Ele ușurează schimbul de idei și constituie un element de superioară solidaritate intelectuală. Dezvăluie o pîrtică din taina veșniciei într-o formă palpitantă. Mama e furioasă că-mi irosesc vremea între „mortăciuni și momii“, evitînd proeminențele active de pe urma cărora aș profita. Ce-i adevărat e adevărat. Prietenii mei nu-s — exceptînd pe unul dintre ei — întruparea bucuriei de a trăi și pricepe. Răsuflarea lor nu-i

oxigenul care însuflețește focul. Dar știu să deosebească viclenia și ambiția, deruta și ratarea. Iar unii sînt în măsură să arate cum în fiecare spirală a destinului lor se ascunde o batjocoritoare îngăduință. De pildă Mauriciu Jora.

L-am sunat la telefon, dar nu era acasă. Ieșise probabil să-și facă unele cumpărături. N-are pe nimeni care să-i dea o mîna de ajutor, ceea ce pentru un septuagenar e o dificultate, o amenințare, dar și o obligație stimulatorie față de el însuși. N-are în seama cui să lase hățurile. Mauriciu Jora a fost colegul tatei, și el a urmat facultatea în Belgia. Iar înainte de a se pensiona, au lucrat în același Institut de cercetări. Însă Mauriciu a străbătut un drum mult mai agitat decît bătrînul meu. Îndată după ce-a terminat studiile, s-a stabilit în Anglia. Aici s-a consacrat unor studii în biologia moleculară. I-ar fi adus faima, dacă jumătate de an înainte de-a fi ajuns la capătul lor n-ar fi citit că alții i-o luaseră înainte. A fost un șoc. Încă din adolescență fusese încredințat că în cercetare important e imprevizibilul, dar nu se așteptase să vină din direcția asta. Furios, a hotărît să rămînă un practician. Și-a interzis deci să mai aspire la sublim în profesiune, iar nostalgiile rămase disponibile prin această opreliște le-a plasat în evaluarea randamentului idealurilor. De la științele vieții a trecut la științele societății, citind, aprofundînd și chiar publicînd în reviste marginale cîteva articole care s-au bucurat de un amplu dezinteres. A fost însă o perioadă din viața sa cînd femeile l-au despăgubit pe întrecute și devansîndu-se cu schimbul. Ea s-a încheiat în ziua în care, obosit de un galop erotic care nu era totdeauna nici expresia, nici răsplata înzestrării sale spirituale; a conchis că n-are rost să lase nefolosită o parte a ființei sale nu mai puțin nobilă. L-a convins o bibliotecară cu mintea limpede și picioarele bine înfipite în pămînt. Utilizînd forța persuasivă a bunului-simț, ea l-a întors spre cercetarea fundamentală. Căsnicia lor se anunța senină. Femeia foarte concretă, foarte practică și mereu bine dispusă, se pricepea să întrețină un climat luminos. Cu vremea însă a constatat că mintea ei dădea unele semne neliniștitoare. O lua razna și pe deasupra rîdea din te miri ce, dezlănțuindu-se într-o veselie neîntreruptă. Avea și un fel curios de a se uita, de parcă ar fi văzut numai năzdrăvăanii ilariante. Se tăcănise

și a trebuit internată într-un ospiciu. În 1939 Mauriciu s-a înscris în armata britanică. Luat prizonier câteva ore înainte ca restul detașamentului să fie nimicit, a petrecut o lungă captivitate într-un lagăr de lângă Kiel. După încheierea războiului s-a întors în țară. Era încă un bărbat frumos și ispititor. Înalt, zvelt, cu o față care știuse să scoată totul din conflictul dintre înțelepciune și trăire, statornicit în gesturi demne și într-o activă, energică și cuprinzătoare ironie, radia un farmec contagios. A deșteptat numeroase pasiuni, stîrnind patosul adjectivelor și suspinul capitulărilor, dar el s-a oprit la o laborantă oarecare. Chiar cei ce-o cunoscuseră îndeaproape nu mi-au putut spune cine știe ce despre ea. Cei mai mulți reținuseră însă că avea un păr bogat și-l purta într-un coc imens. Era o ființă simplă și modestă și care n-a urmărit decît să-l facă fericit pentru tot restul vieții. Misiunea pe care și-a asumat-o a reprezentat unica ei preocupare. A absorbit-o într-atît că s-a transformat într-o obsesie. Se temea că investitura i-ar putea fi retrasă ori că imprevizibilul se va așeza de-a curmezișul țelului ei. Risca să se întîmple dacă nu luni, atunci miercuri. Sau săptămîna viitoare, Dovezile n-au întîrziat să-i adeverească presentimentul. Căci la începutul anilor 50 trecutul lui Mauriciu a trezit bănuieli stăruitoare, constituind obiectul unor investigații la care a fost chemat să colaboreze. Și cu acest prilej lui Mauriciu i-a fost dat să aprecieze clemența unei tenace adversități. N-a fost întemnițat nici o zi. Era invitat doar după ceasurile de muncă să lămurească unele obscurități. Numai că după ce totul părea în sfîrșit clarificat, ancheta se redeschidea. Și din nou era invitat la un interogatoriu care nu depășea opt ore. Părea să fie un fel de al doilea serviciu, poate chiar mai sigur decît cel din Institutul de Cercetări, un serviciu pentru eternitate. Mauriciu a rezistat cumulului de funcții, dar cordul soției a cedat. Într-o zi, pe cînd îl aștepta în stradă să se întoarcă de la un colocviu cu adevărul a făcut un infarct. „Nenorocirea, mi-a mărturisit odată Mauriciu, a fost că ea n-a știut să-și economisească simțămintele. Ba nădăjduia, ba era la pămînt. Eu eram instruit că o tresărire a speranței poate fi tot atît de primejdioasă ca și un acces de disperare. De aceea m-am străduit doar să nu-mi pierd identitatea de-a lungul investi-

gațiilor menite să mi-o stabilească. Și, evident, m-am ferit să mă arăt mai zorit decât interlocutorii mei, răspunzând rutinei cu rutină și inteligenței cu inteligență. Pe scurt, ca de obicei, am avut noroc.“ Când soția i s-a prăpădit, Mauriciu se apropia de șaizeci de ani. Și deși femeile fuseseră, într-un fel, gratificațiile eșecului său, a refuzat să-și „refacă viața“. De Mauriciu m-am atașat cu mulți ani în urmă. Îmi amintesc că într-o zi de decembrie făceam coadă amîndoi în fața unui cinematograf unde rula un film cu Michèle Morgan. Sub o lună darnică, ninge euforic și ne-am trezit împărtășindu-ne admirația pentru ochii extraordinari ai actriței. Mauriciu a emis observația că dacă ei ne fascinează pe toți e fiindcă n-au nici un raport cu ceva. „Fixează-i mult timp și ai să constăți că te pierzi în apele lor și te trezești undeva foarte departe de tine, de ceilalți și de Michèle Morgan. Asta s-o fi chemînd perfecțiunea lucrului în sine?“ Remarca m-a amuzat și bărbatul cu tîmplele albe care fuma pipă răspîndind aroma vieților furtunoase și irosite mi-a incitat interesul. Aflasem de la ai mei ceva despre el, dar niciodată nu stătușem de vorbă scutiți de alte prezențe. În timp ce avansam spre intrarea cinematografului, am trîncănit vrute și nevrute. Mauriciu comuta mereu subiectul, de parcă ar fi fost un jucător de șah angajat simultan în mai multe partide. Dacă mai țin bine minte, am discutat despre paradox, care fusese în zorii secolului expresia rafinamentului de gîndire, al decadentei și al snobismului, iar astăzi însemna unghiul de atac al inteligențelor netimorate de contradicțiile realului. Vocea de violoncel, care se întrerupea uneori pentru o fracțiune de secundă, ca și cum ar fi făcut tăcere ca să asculte ori să înăbușe alt glas, constatările prin care zăreai o întregă lume de aventuri transformate în meditație, ceva din secretul unei soarte se deschidea curiozității mele avide. Pe vremea aceea eram un student dornic să se cunoască și împătimit să se ia în stăpînire. Iar a mă descoperi prin ochii cuiva care explorase registre cheie ale existenței, revelîndu-mi ingeniozitățile ori excentricitățile ei, constituia o șansă. Nu voiam cu nici un chip s-o pierd. Ce mi-a povestit atunci și mai tîrziu semăna cu paginile unui roman pe care-l străbați cu sufletul la gură. Înfați-

șîndu-mi un moment ori altul din trecutul său, îl relata de parcă ar fi scormonit prin vechiturile unei enorme mascarade și al unui carnaval potențial la care asistase ca la o cuceritoare șarlatanie. S-ar fi zis că testul practic al intensității fiecărei întâmplări de care se izbise era gradul de sarcasm pe care i-l trezea. E, cred, ceea ce m-a atras cel mai mult. Pe Mauriciu l-a tentat probabil ideea de a se adresa unui tînar care i-ar fi putut fi un fiu. Mi-a dat, dealtfel, să pricep asta. Într-un rînd mi-a spus că, pe o cale sau alta, toate funcțiile vieții de care am fost privați ori le-am respins ne ajung din urmă și se răzbună. „Am impresia că-i un domeniu în care nimeni nu se poate mîndri cu un refuz absolut sau o imunitate completă.“ Mama nu l-a avut niciodată la inimă. L-a socotit un fel de piază-rea și a făcut tot ce i-a stat în puteri să curme relația noastră. „Nu înțeleg ce-ai găsit la parodia asta de ghinion ? ! Erau nenumărați alții de la care ai fi avut ceva de învățat și tocmai pe el l-ai ales ? Recunosc că-i inteligent, dar tu ai nevoie de alt fel de inteligență. Ce naiba e în mintea ta ? Nu vreau să mă amestesc, dar simt cum te trage și pe tine la fund. Slăbiciunea ta pentru el, ascultă-mă pe mine, e o autodistrugere.“ Altă dată, suindu-se pe cea mai înaltă culme, mi-a declarat : „Ce mă calcă pe nervi la Mauriciu e că viața lui înșiră o groază de fapte pentru a repeta același lucru. E în omul ăsta ceva prea mult și ceva prea de tot. Și, în plus, zău dacă pricep de ce te-ai împovăra cu amintirile unuia ca el ? ! Ai prostul nărav de a trăi viața altora în loc să te bucuri, ca orice om cu scaun la cap, de a ta.“ Cînd a ajuns la concluzia că avertismentele maternelle și argumentele intelectuale sînt inutile, a improvizat o mică dar dramatică scenă de gelozie cu țipete, sufocări și autentice lacrimi de năduf. Însă în cele din urmă s-a înduplecat. A renunțat să-mi ceară să depun ca o ofrandă pe altarul iubirii filiale făgăduiala de-a mă despărți de Mauriciu. În acest conflict, ca și în altele, tata a adoptat formal o strictă neutralitate, dar mi-a trimis prin ochelarii săi cu rame groase expresia unei împăcate comprehensiuni. Și dacă presupunerile mele sînt corecte, a manevrat cu succes ca Mauriciu să fie invitat mai des în casă. Dar din înțîlnirile dintre mama și Mauriciu au izbucnit scînteii. Ce-i drept, nici el nu făcea decît să-i întrețină o inamiciție in-

stinctivă. A refuzat, de pildă, să se lase antrenat în dezbaterile problemelor contemporane, arătînd o saşietate pe care n-aveam motive s-o suspectez de nesinceritate, însă nu era nici atît de exclusivă încît să-l împiedice să afle şi să comenteze. Mai ales că mie îmi demonstrase pe terenul ăsta un talent remarcabil. Apoi, ori de cîte ori mama s-a străduit să-l implice într-o conversaţie întemeiată pe extraordinarul şi extravaganţele realului, el s-a fofilat sarcastic. Poftii ei de senzational i-a replicat cu o memorie crutată de amintiri şi o percepţie cît se poate de abstractă a prezentului, tot aşa cum alteori simulase că-i un azur pustiu, fără idei şi fără păreri. Era o atitudine care a scos-o din sărite. Nici după ce tata a murit raporturile lor nu s-au ameliorat. Totuşi în ultimul timp au reluat relaţiile, întrucît el e un excelent jucător de bridge. În ceea ce-l priveşte, mi-a şoptit că în cercul mamei nimeni nu cunoaşte cu adevărat jocul şi are senzaţia că trimite mesaje în neant. „Dar poate că-i tocmai momentul.“ Realitatea e că, deşi obrazul i s-a ofilit, fălcile i-au căzut, pulpele i s-au subţiat, rămîine încă un bătrîn impozant, chiar viguros, iar vocea făcută parcă numai din bemoli se acordează cu venerabila sa prestanţă.

Am hotărît să revin cu telefonul mai tîrziu. Perspectiva unei duminici albe mi-era insuportabilă şi ca să mă reconfortez mi-a trecut prin cap să studiez programul „Întîlnirilor teatrale vest-berlineze“ unde eram invitat. Însă o veche superstiţie îmi interzice să-mi anticipez bucuriile. Mi-e teamă să nu le alung. Dealtminteri nu-s sigur de o plecare cîtă vreme nu m-am întors. În căutarea unei preocupări, am deschis o revistă de artă unde — fatalitatea n-avea de data asta pic de imaginaţie — am dat peste un articol de Mihai Dinulescu. L-am parcurs la început degustat, dar pe urmă tot mai satisfăcut. Nimeni nu m-ar fi răzbunat mai crîncen decît o făcea el însuşi. Bietul Mihai îşi închipuia că raritatea întunecoasă a termenilor folosiţi absolvă locul comun tot aşa cum anumite cuvinte cînd sînt rostite noaptea îşi dublează ponderea. Însă o frază — singura limpede — mi-a reţinut atenţia. Nu-i aparţinea. Dar însuşi faptul c-o reţinuse însemna ceva. „Trebuie s-aştepti foarte mult de la dragoste ca să n-o găseşti decît în moarte.“ Paginile fuseseră scrise mult înainte ca Irina să-i fi sem-

nalat cea mai mică bunăvoință, într-un timp în care nostalgia iubirii ca și spaima de a o înfrunța își căutau întruparea. Gravitatie artificială a măștii ? Cunoaștere orfană de împlinire ? Oricum, nu mi-l imaginez pe Mihai sfârșindu-și zilele altfel decât înscăunat academician sau măcar șef de catedră. Când Irina îl va părăsi, ceea ce se va întâmpla mai curînd decât presupune, va traversa probabil spațiile convenționale ale deprimării. Consecință aproape normală deoarece se va înălța la starea de conștiință. Și predîndu-se actelor de cernită pasivitate, pentru care dovedise o frumoasă aplicație, și învăluindu-se în atrăgătoarea lui melancolie, va întîmpina sfios și discret, pe cel din urmă hotăr al lumii, acea parte a omenirii ce-și va da osteneala să-l ia în seamă. Asta dacă nu-și va fi șlefuit stilul suferinței punîndu-l de acord cu noul său loc în ordinea universului. Nu-i exclus să fie descoperit stînd pe o bancă în grădina publică și hrănindu-se din conviețuirea cu vîzduhul în timp ce un cîine se apropie de el plin de tandrețe și de dăruire și îi cercetează atent absența pentru a se îndepărta nedumerit de această amintire palidă. Nu, orice s-ar scrie, cînd e vorba de moarte ne cam dăm înapoi. Și n-are rost să mă las potopit de amărăciune pentru viitorul lui, privind ca într-un mormînt deschis numai pentru a nu-l vedea alături de Irina. Dealtminteri, nu-s atît de ipocrit încît să cred că în clipa de față viitorul său e cel ce nu mă lasă să dorm. Iar vremelnicia relațiilor lor nu-i iartă nici Irinei derizoriul opțiunii și nici lui privilegiul exorbitant. Desigur, această legătură va fi foarte scurtă. Dar nu consider că efermerul e neînsemnat. Mi se pare chiar că-i singurul nostru izvor de venituri. Iar marea artă e să te împotrivești ispitei de a voi totul și pentru totdeauna. Dealtfel, fericirea nu pune accentul pe trăinicie. E provizorie. Și e făcută pentru o singură dată. Ocheadele impudice și trîndave către o feerie eternă sînt o nesăbuiță, care se însoțește de nenumărate necazuri. Despre toate astea am vorbit în cîteva rînduri și cu Irina. Eu pentru a o convinge să fie mai modestă în pretenții și mai cumpătată în proiecte și totodată să înceteze a mai tezauriza mărunțișuri investindu-le cu o valoare artificială, fiindcă pe de o parte își face planuri uriașe, pe de alta hiperbolizează fleacurile. Ea pentru a-mi demonstra că nu-s în stare să prețuiesc clipa. „Cîte-

odată, îmi spunea Irina, stau și mă întreb cum poți fi atât de inconsecvent ? Trebuie să ai tupeu nu glumă ca să discuți despre ceva pentru care n-ai pic de chemare. S-a și găsit cine să-mi dea lecții. Nu ești capabil să guști nici un strop de satisfacție. Dacă-i cineva care trebuie să-și micșoreze devizul de exigențe și reclamații, ăla ești tu ! Mai bine ți-ai pune, și în sectorul ăsta, mintea la contribuție. Dacă ți-ai da puțină osteneală, ai fi incomparabil mai mulțumit.“ Bineînțeles, sînt de aceeași părere cu Irina : fericirea e rezultatul unei munci cutezătoare și înțelepte cu tine însuși. Totuși nu se reduce la o problemă de gîndire pe care o rezolvi tratînd-o în mod logic și cu îndrăzneală. Ca în orice activitate, zelul nu-i suficient. Se cere și har. În concluzie, unele din ideile mele tînjesc după o fire pe măsură, rămînînd o delegație care nu mă reprezintă.

Cînd l-am sunat a doua oară la telefon, Mauriciu a răspuns de îndată. În jumătate de oră am fost la el. Fațada casei în care locuiește e împodobită cu somptuoase volute și sugerează o durabilă comoditate. Însă zidurile sînt igrasioase, scara de lemn scîrțîie și lumina abia se furișează prin ferestrele înguste. Imobilul a adăpostit cîndva birourile unor firme comerciale, iar acum a fost amenajat în garsoniere. Cum Mauriciu nu suportă obscuritatea camerei unde-și petrece mai toate ceasurile, numeroase becuri ard, creînd o zi artificială fără răsărit și fără crepuscul. M-a întîmpinat într-un costum de culoare închisă și cu o cămașă de mătase neîntinată. Cravata și-o potrivise cu grijă. S-ar fi zis că merge la o solemnitate unde ținuta e strictă și obligatorie. I-am strîns mîna cu degete lungi și subțiri. Pielea mîinilor e albă și mătăsoasă. N-are reflexul acela cenușiu pe care-l fabrică umbra anilor.

— Arăți excelent, l-am asigurat pentru că-l știu preocupat de înfățișarea sa și deoarece chiar ăsta era adevărul.

— Ești foarte drăguț cu mine cînd îmi ierți bătrînețea.

— Chiar ți-o admir. O scoți foarte bine la capăt.

— Iar tu ești cea mai avantajoasă dintre sursele mele de informații. Și asta nu doar pentru că ești singura. Cum merge cu lucrarea ?

— Prost. Azi n-am fost în stare să scriu un rînd mai ca lumea.

— Se întâmplă oricui.
— Însă treaba m-a enervat.
— Vorbești de parcă ar fi o dramă.
— Ai dreptate. Totuși m-a enervat. Am căutat o porțiță de scăpare.

— Dacă ăsta-i motivul pentru care ai venit la mine, ai picat la țanc. Veselie din belșug. Gînduri cu ghiotura.

— Ești în formă.

— Atunci profită. Pentru că nu știu niciodată cînd devin propria mea eclipsă.

— Ce vrei să spui ?

— Nimic. Doar că mă ramolesc. Scleroza înaintază cu pași sprintari.

Mauriciu a făcut un gest de lehamite, și-a tamponat fața cu o batistă, iar la stăruințele mele mi-a povestit exuberant cea mai recentă dintre aventurile lui.

— Sufăr de o insuficiență vertebro-bazilară. E o maladie făcută parcă anume să încoroneze o luminoasă viață spirituală. Nu iei nici un strop de băutură în gură și cînd te ridici din pat ori te culci, camera se învîrtește cu tine. Pe urmă ai bucuria ca exact cînd te aștepti mai puțin să ți se împăienjenească ochii, ori pur și simplu să ți se reducă substanțial cîmpul de vedere. Parcă ți s-ar fi pus ochelari de cal. Dar asta e o bagatelă față de satisfacția de a constata cum descrește tonusul intelectual și mintea-ți pribegește diafană prin deșert. Nu-i așa că-i grozav ?

— Și care-i cauza bolii ?

— Habar n-am. Presupun însă că nu-i efectul acumulării de reflecții, ci de zile. Un soi de salt calitativ. Intru într-o nouă etapă.

— Fii mai clar. Ce-a zis doctorul ? E ceva grav ?

— M-a liniștit. Și mi-a explicat că boala se datorează numai unei proaste irigații a creierului. Acest „numai“ mi-a mers drept la inimă. Nu-i așa că-s inepuizabil ?

Deși arborase un surîs, mi-am dat seama că era afectat rău de tot. Pentru prima dată îl auzeam vorbind ca un om distrus. I-am răspuns prefăcîndu-mă că nu observ nimic.

— Dacă o ții tot așa, am s-ajung să cred că ție maladia asta îți priește.

— Bineînțeles. Îmi demonstrează că stupiditatea e o ieșire inevitabilă.

— Dar o declarai cu mult orgoliu.

În ciuda diferenței de vîrstă, nu-i cînt în strună. Adversitatea are asupra lui un efect înviorător. Mai eficient decît oricare medicament. Îi întărește un exersat instinct de conservare. Iar eu îi aprob principiul după care, dacă severitatea are sorti de a fi un act intelectual, lacrima e rareori un adaos cognitiv. Mauriciu a părut mulțumit de replica mea. Și-a aprins pipa, a pufăit de cîteva ori, după care a rostit din mijlocul unui nor vînat :

— Află că dau cel mai rușinos faliment. Pînă și nimicul pe care l-am agonisit mă părăsește. Uit. Uit chiar numele substanțelor cu care am lucrat în laborator. Uit totul. Adineaori, cît te așteptam pe tine, m-am căznit de pomană să-mi amintesc cum îl chema pe dirijorul ăla care... Nu contează. Lapsusurile mă năpădesc. Iar cînd nimeresc cuvîntul hăituit, încerc ceva din desfătarea sălbatică a vîntorului. Nu-i, orice mi-ai spune, o sărbătoare.

— Dar e o variație în monotonie. N-ai cum s-o negi.

— Nici n-o fac. M-am gîndit chiar la avantajele pe care le-aș putea trage. Unul dintre ele ar fi să dau un mic brînci, iuțind procesul de detracare, așa ca moartea să nu mai pună mîna pe mine, ci pe ceva asemănător, dar nu identic.

— E o cale, l-am încuviințat. Una măreață. Numai că nu-ți stă în caracter. N-ai renunța pentru nimic în lume la tine.

— Fiindcă ai adus vorba, ți-ar plăcea să mă pîmbi într-un cărucior ?

— Ce-ți veni ?

— O simplă asociație de idei. O ipoteză de lucru. Științifică.

Chipul îi devenise alb. Ca să-l redeștept, i-am mai administrat o „doză“.

— Din păcate, în anticipație științifică nu te-ai dovedit o valoare. Te-ai înecat la mal. Tu te-ai realizat în viață. Unde ai găsit mereu cea mai acceptabilă alternativă.

— Uite ce-i, dacă ții la mine, încetează să mă întreții despre acest fixativ. Bei o cafea ?

— Da, dar lasă-mă s-o fac eu.

Amorțisem în fotoliul ca o copaie și nici nu pot să îndur băutura apoasă pe care o pregătește.

Mauriciu ține borcanul de cafea în frigider, dar nu-mi mai aminteam, așa c-am căutat-o mai întâi în cămară. Fără voie am făcut inventarul. Zece ouă. Cinci cutii de sardele. Șapte conserve de mazăre. Două verze. Jumătate de pîine neagră. O lămîie. O sticlă de untdelemn pe trei sferturi goală. Un kilogram de zahăr.

— Mie să-mi pui două lingurițe, mi-a strigat Mauriciu. Zahărul înlocuiește energia pierdută.

— Fii pe pace. Ești pe mîini bune.

După ce ne-am băut cafelele, Mauriciu a început să transpire și din nou și-a tamponat fața. Acum am văzut că pe batistă erau brodate inițialele lui. Mi-a surprins privirea și a comentat-o cu un surîs.

— Cît i-am spus fostei mele soții să nu scrie niciodată nimic. Degeaba. Nu s-a lăsat.

Am discutat vreun ceas de una și de alta, Mauriciu schimbînd ca de obicei subiectul și fărîmițînd totodată sarcastic humusul amintirilor și dorurilor. N-am observat nici un semn că activitatea lui cerebrală s-ar fi degradat ori rarefiat. E ceea ce m-a făcut să-mi spun că sînt o ființă cu un suflet minunat, căreia îi vine ușor să remorcheze o altă ființă cu un suflet minunat și aflat la ananghie. Dar pe urmă am obosit. Mă ostenise și lumina foarte puternică a becurilor spînzurate pretutindeni și căldura pe care o degajau. Drept în fața mea, lîngă șifonierul gălbui, atîrna o oglindă. Mă reflectam în ea șiroind de sudoare și teribil de zîmbăreț. Și dintr-o dată am realizat că de-o bucată de vreme picioarele mele nu mai aveau astîmpăr. Mi-am împărțit atenția între modulațiile de plus ale vocii lui Mauriciu, care executa manevra grea a depășirii de sine glîsînd pe marginea ultimelor tehnici de reproducere a vieții în eprubetă și covorul din care rămăsese o foiță superficială subțire și pe alocuri transparentă. La un moment dat, Mauriciu a făcut ce-a făcut și a adus din nou vorba de boala lui.

— În fond, n-are rost să mă jălesc. Sînt în situația pionierilor care au de cucerit înțelenitul sălbatic și inert. Nu le poți cere să fie și eroici și să gîndească. Continentul e minuscul, dar bătălia e încă mai crîncenă, fiindcă n-ai unde să te miști.

L-am întrerupt.

— Ce, iar o luăm de la început ?

Nu mi-a răspuns. Vena de pe tâmplă îi pulsa intens. S-a uitat neputincios în jur, de parcă ar fi căutat ceva. Pe urmă și-a aplecat capul într-o atitudine de resemnată vinovăție. Datoria îmi cerea ori să-l iau la refec (însă și resursele mele de vehemență au o limită), ori să aduc în discuție o temă pasionantă. Nu găseam nimic. Tăcerea se transforma tot mai mult într-o încordare penibilă. Mă simțeam direct răspunzător pentru că nu descopeream cum să ieșim amândoi din nicăieri.

— N-are rost să fii atît de încurcat, mi-a trîntit-o Mauriciu. E vorba de mintea mea, nu de a ta.

Am rîs, dar trebuie să admit că grija mea de căpetenie devenise cum s-o iau din loc fără să-l jignesc.

— Și acum, a continuat Mauriciu, vreau să-ți spun ceva în cu totul altă ordine de idei.

Tonul lui m-a surprins. Vocea își pierduse catifelarea și era uscată și zgrunțuroasă. Părea el însuși speriat de revelația pe care mi-o promitea.

— Te ascult, l-am încurajat.

— Ei bine, am o vagă bănuială că tatăl tău a fost cel care a determinat să nu fiu arestat în '52.

Am holbat ochii.

— Ce mai e și asta ? Ce putere deținea el ?

— Vorbesc serios.

L-am cercetat. Își aprinsese a doua pipă și explora fumul. Tutunul mirosea întocmai încăperii, a praf, a veșted, a stătut. Deși Mauriciu respectă un program riguros (luni și joi deretică, marți își spală rufăria, miercuri și duminica își asigură aprovizionarea etc.), garsoniera înțesată cu mobile vechi, chicineta, cămara, baia, totul lasă impresia de casă părăsită și uitată. Poate la asta contribuie și plicul pus la vedere, pe care stă scris cu litere de-o șchioapă : „A se deschide numai dacă...”

— Cît conta declarația lui ?

— Păi conta. Tot căutînd prin uitarea mea, am ajuns la concluzia că avea un cuvînt de spus. Și încă unul greu. Cred că nu se ocupa doar de biologie.

Am ridicat din umeri ca de-o presupunere aberantă. Totuși eram tulburat. Am mormăit surd și iritat :

— Te știam mai realist.

— Nu trebuie să te superi pe suspiciunea mea. Nu înțelegi că-l vorbesc de bine ? Poate însă că m-am înșelat. Oricine se poate înșela. Eu m-am dovedit chiar un maestru. Așa că nu m-ar mira s-o fi nimerit iarăși alături.

Brusc devenise flexibil și concesiv. Am încercat să aflui mai multe. Dar a refuzat să-mi ofere măcar un început de dovadă. Iar tot ce a adăugat era un fel de a retracta. Ba s-a și enervat : „Mi-e pînă peste cap de chestionare orale sau scrise“. Și m-am gîndit că într-o clipă de deznădejde, văzînd că mă pregătesc s-o șterg, încercase un truc. Întocmai altor bătrîni speriați că nu mai au cum reține interesul celor apropiați, căutase un mijloc de a-l reanima nepregătînd să trișeze. M-a prins un fel de milă și de repulsie, ca în fața a ceva penibil, abject și trist, tare trist. Am decis să fiu mărinimos și după ce-am mai tăifăsuit, am luat-o din loc. Din pragul ușii i-am spus :

— E bine să ne întîlnim din cînd în cînd.

— Da, a confirmat Mauriciu, dar nu ne ajută pe nici unul.

În strada îngustă ca un defileu și presărată cu prăvălii unde se vînd articole cu defect ori se soldează mărfuri de necumpărat, dar se află și cîteva magazine spațioase și care pare o adunătură de firme, n-am dat de nimeni. În alte zile, o mulțime pestriță se înghesuie confuz și grăbit, dornică să atingă un țel urgent, să dibuie înaintea altora un chilipir punînd mîna pe o ocazie ori, conspirînd cu posibilul, să pipăie măcar o eventualitate, iar mișcările și mimica ei trădează semnele unei agitații lăuntrice care molipsește pînă și zidurile. La colțul cu Lipscani am întîlnit o țigancă. Avea fusta înfioată. Ținea în mînă sforile unor baloane colorate. Flotila zbura strîns într-o formație stridentă, iar un bunic se pregătea pentru o tranzacție importantă și pe care copilul o încuraja bătînd din picioare. Am străbătut amiaza toropită și m-am închipuit foarte bătrîn. Eram știrbit de microanevrisme. Tocat la răscrucile lor. Primejduit de „ipoteza de lucru“ a unei hemoragii cerebrale. Oare într-o astfel de situație n-aș fi încercat și eu să instig și să arvunesc curiozitatea cuiva mai tînăr care nu se sinchisea de mine decît rareori și doar cînd nu găsea ceva mai bun de făcut ? Poate nici eu nu m-aș fi dat în lături să ticluiesc o poveste uluitoare împărtășindu-i-o ca

pe-o îndelung amînată confidență. Spovedania mea ar fi fost suficient de precisă ca să-l agațe. Și, evident, s-ar fi destrămat brusc într-un anume punct în șovăieli, suspensii și restricții. E doar condiția oricărei enigme. Da, n-aș fi socotit toate astea o figură murdară. Și mi-aș fi găsit, probabil, scuze pentru că-i întinsesem o cursă. A propune unui fiu o altă imagine a tatălui său, sugerîndu-i că dincolo de învelișul unei ființe desprinse de contingent se ascundea omul unei misiuni e o capcană incitantă, stimulatoare. În orice caz, un mod de a cultiva o amintire cu fața ștearsă de ani, pribegind prin peisajele vălurite ale trecutului, într-un timp uzat și găurit ca o sită. La urma urmei, ce era rău în această ficțiune orchestrată în dramatismul unei epoci exersată în arta substituirilor de tot felul ? O epocă în care atîția s-au descoperit alții decît știau că sînt. Minciuna mea ar fi însemnat chiar o recompensă infimă pentru cîte adevăruri investisem în ultima mea dezamăgire. De fapt, dacă cineva era tras pe sfoară, acela eram eu, deoarece fusesem nevoit să mă bizui pe o irealitate pentru ca vorbele, gesturile, neliniștile mele să cîntărească în echilibrul emoțional al celui_lalt. Firește, nu-i nici o bucurie să-ți cumperi astfel generozitatea unei devoțiuni. Însă dacă altă cale nu-i ? După cum nu era exclus ca opinia lui Mauriciu să se fi format pe temeiul unei neînțelegeri. Cine știe ce cuvînt de încurajare rostit într-o doară de bătrînul meu primise ratificarea hazardului și de aici concluzia lui Mauriciu, tănuită atîta vreme și împărțită brusc cu o voce tot atît de uscată și sfărîmicioasă ca jumătatea de pîine neagră din cămară. Totuși, oricît încercam să-l absolv pe Mauriciu, oricît îmi spuneam că există alterări și eroziuni ale caracterului, pe care o biografie le justifică, iar eu ar trebui să le înțeleg deoarece deși n-am trăit o anumită epocă sînt căraușul amintirii ei, nu-mi venea ușor să-l iert.

Așa stăteau lucrurile și, deci, trebuie să reflectez la ele logic. Probabil că logica exercită asupra mea un efect hazardu. Fiindcă m-am pomenit rîzînd. Adevărul e că n-aveam nici o urmă de îndoială : laboratorul însemna pentru tata o activitate cuprinzîndu-l în întregime. Firește, n-am considerat niciodată seninătatea tatei un pașaport vrăjit pen-

tru a trece oricare din punctele primejdioase ale vieții și a se rupe din lanțul determinărilor, ci doar o desprindere de exterior și o împăcare cu el. Nu mi-am închipuit liniștea lui o egalitate plată, cu staturile trase, impermeabilitate vecină cu nesimțirea. Dealtfel, era un om care privea adevărul în față. Socotea că a nu vedea ce se întâmplă în jurul lui e o treabă urită și nedemnă, o orbire care se câștigă anevoie și se plătește scump, uneori chiar cu pierderea de sine. În raporturile lui cu realitatea, l-a condus un înnăscut simț al măsurii și un fel de probitate care rezista, controla, verifica și nu se speria. Iar prin zile și griji trecea în pas ușor, fără a se lăsa tîrît de ele. Ceea ce nu înseamnă că n-a sesizat (și încă înaintea multor altora) forța entuziasmului celor ce se dăruiau făcînd din elanul lor o pîrghie ca să se înalțe pe ei și pe toți mai sus, iar pentru temeiurile și țintele crezului lor a avut un mare respect. Dar și-a dat seama în același timp că suspiciunea molipsea aproape totul, se transforma într-o spaimă viscerală și de aceea unii se fereau de alții, își ascundeau fața sub aceeași mască, simulau că-s aidoma tuturor, foloseau cuvinte și purtări ce teșeau reliefurile identității, fiecare cîrpindu-și cum putea iluzia unui adăpost. A meditat, probabil, la aceste două intensități ținîndu-le sub observație de la o precisă depărtare. Tata era prea lucid ca să-și închipuie că se află deasupra ori în afara epocii, dar trăia cu adevărat activ doar în spațiul cercetării științifice.

Am intrat la „Grădinița“. Deși era ora de vîrf, am avut noroc. La o masă se aflau patru actori. S-au înghesuit și mi-au făcut și mie rost de un scaun. Erau băieți veseli. Ori de cîte ori cereau un nou rînd de halbe, se amuzau să-și pună în valoare volumul glasului și forța unei nemiloase dicțiuni. Ospătarul zîmbea flatat. Am profitat de această amabilitate pe care i-o insuflase arta ca să-i comand un șnițel vienez. Pînă mi l-a adus, discuția noastră s-a îndreptat în toate direcțiile. Vorbeam cu toții mult, foarte mult, nădăjduind să găsim ceva de spus :

— Nu beți o bere ? m-a întrebat unul dintre ei, care avea un surîs fermecător.

— Ba da.

De fapt nu prea aveam chef de bere, dar nu voiam să am opinii separate.

Am sorbit-o pe îndelete, satisfăcut de gîndul vag sentimental că-i plăcut să iei masa în compania unor oameni de viață și care se pricepeau să se amuze din orice, ca niște copii. În plus, ca și chelnerul, mă simțeam măgulit de atenția ce mi-o acordau. La un moment dat, cel mai tînr dintre ei a încercat să mă antreneze într-o discuție mai potrivită pentru un critic dramatic. Vorbea ca un om foarte cultivat și se purta extrem de delicat cu nuanțele. Din cînd în cînd stîlcea însă deliberat cîte-un cuvînt sau îl maimuțarea (în loc de calitate spunea, bunăoară, *calitos*), ori dădea cu dinadinsul cîte-o copită unei distincții de finețe, înfundîndu-se într-o confuzie ca într-un corectiv necesar. Pesemne ținea să răscumpere față de el însuși capacitatea de a fi un adevărat intelectual. Probabil că o astfel de perspectivă îl neliniștea. Afecta grosolănia ori își îndrepta cu stîngăcii și opacități preméditate acuitatea unor observații pentru a dovedi că el unul nu se lasă prins în plasa subtilității. Oricînd putea să iasă în plină zi dincolo de principii, argumente și teorii, iar inteligența și lectura nu-i deturnaseră personalitatea. Iată, chiar între exactități, profunzimi și gingășii (care sînt ispitele permanente ale spiritului), nu-și pierdea controlul de sine. Am pretins că nu văzusem încă spectacolul și cred că ceilalți mi-au aprobat minciuna. După ce-am înfulecat șnițelul și am ascultat o grămadă de glume, mi-am mai revenit.

— Nu-i rău aici, am conchis. E aglomerat, dar mîncarea e destul de bună.

— La fel de bună ca la „Capșa“, m-a asigurat cel ce știa să zîmbească desăvîrșit.

— Atîta tot că acolo e mai scump și mai s_corțos, a intervenit cel de-al treilea și căruia îi spuneau „Părintele“.

Era un bărbat voinic, cu o barbă neagră și mătăsosă de cleric. Mai demult îl cam scărmanasem într-o cronică, și pe chestia asta făcuse un tărăboi teribil, trimițînd scrisori redacției, directorului meu și altor directori. De atunci raporturile noastre se intensificaseră în frecvență, adică ne evitam cît puteam de des. M-am bucurat că, în sfîrșit, îmi iertase vina. Preschimbase agresivitatea în amabilitate și ranchiuna în zîmbet. Arăta întocmai unui prestidigitator care reușește suprema performanță de a dispărea el însuși, nelăsînd pe estradă decît porumbei și euforie. Pe urmă

„Părintele“, care știa să fie încântător, mi-a istorisit cu un soi de haz cucernic despre o psiholoagă care venea uneori la „Capșa“. Fata scria o carte despre procesul de creație al actorului și profita de orice întrevvedere cu un om de teatru pentru a-și nota tot felul de observații într-un carnetel.

— Un adevărat cazier, l-a întrerupt actorul care pînă atunci își picurase vorbele cu zgîrcenie. Recunoaște însă că te-a plăcut, iar tu ai dat bir cu fugiții.

— Da, acceptă „Părintele“ cu un aer de demnitate hieratică. Însă mi-a fost teamă c-o să-și ia însemnări și în pat. Nici nu mă atrăgea.

Tînărul l-a bătut înțelegător pe spate :

— Pricep, nu voiai să faci de rîs breasla.

— Oricum, ar fi fost pentru înțîia oară c-aș fi privit o femeie frumoasă doar ca o probă de suflu, de rezistență mușchiulară și de nesimțire.

— Poate că merita totuși să te prezinți la examen, a stăruit tînărul.

— Păi ți-am spus că nu mă inspira.

Cel ce ne dăruia mereu perfecta imitație a surîsului a rostit :

— Are dreptate „Părintele“. Nu-i o femeie adevărată.

— Ba mie, a insistat tînărul, mi se pare foarte adevărată. Și se îmbracă numai în rochii prin care adevărește asta amănunțit. Știi ce-am auzit ?

Din povestirea lui reieșea că psiholoaga își trăia din plin viața.

— Mai bem o halbă ?

— Bună idee.

Pînă la urmă m-am simțit grozav de bine în mijlocul lor. Am plecat tirziu, în grup. Pe bulevard, la colțuri și la răscruci, cînd unul, cînd altul a apucat-o pe drumul lui. M-am trezit dincolo de Piața Victoriei, singur cu taciturnul. Avea o față lungă și tristă, fără vîrstă și în care ridurile păreau săpate mai curînd de expresiile apăsate ale rolurilor secundare decît de ani.

— Locuiți spre șosea ?

— Da... Oarecum.

Mi-a răspuns într-o doară și într-un fel care m-a dezorientat. Mai ales că avea un fel curios de a se uita la tine.

poi. Oare cu ce greșisem pentru ca scena să-mi trimită această unealtă a inoportunării ? Ce-i drept, în postura asta solul ei se arătase înzestrat. Numai că n-aveam chef să-i apreciez talentul. Eram doar dornic să știu în ce măsură calitățile de interpret ce se juca pe sine însuși fuseseră reanimate de propria mea disponibilitate pentru unele idei împotriva cărora mă războiesc din răspuțeri. Oare ea devenise chiar atât de transparentă și de incitantă ?

Și deodată ziua, parcă scoasă din minți de soarele mult prea fierbinte pentru o primăvară, a vuit înfocat și vesel. Un grup de tineri cu ochii arzînd frumos și amenințător, care părăsiseră stadionul, își strigau bucuria. Echipa lor cîștigase meciul. Prin iureșul acestui pretext se revărsa încordarea, nevoia de satisfacții și cavalcada altor biruințe. În cîntecele și strigătele lor izbucnea o vijelie care umplea de o forță proaspătă strada moțîind în arșiță. M-a amuzat să urmăresc cum loveau impetuos o cutie de conserve goală, pasîndu-și albul orbitor ce trecea ca o flăcăruie rătăcitoare de la unul la altul.

În cutia de scrisori am găsit două plicuri. Unul venea de la Cambridge și era o „invitație personală de a fi inclus în volumul IV din „International Who's Who al intelectualilor“, contra unei sume de 85 de dolari în ediția standard și a 165 de dolari în ediția de lux. Biografia, nedepășind 550 de cuvîne, puteam să mi-o scriu singur ori s-o las în seama specialiștilor celebrei instituții care mi-ar fi redactat-o pe temeiul datelor furnizate de mine. Mi-a venit în minte o replică din Corneille : „ni cet excès d'honneur, ni cette indignité“. M-am gîndit de asemeni că a exploata vanitatea intelectualilor n-avea cum fi o afacere mănoasă într-o țară unde valuta forte urma alte destinații. Celălalt plic cuprindea o hîrtie albă. Știam cine mi-l expediase. Am urcat sus și m-am întins pe pat așteptînd telefonul. N-aș fi avut inima să nu-i răspund. Cu ce drept să-i fi refuzat ajutorul, încălcînd un legămînt de camaraderie ? Atît doar că și eu simțeam nevoia unui sprijin. Ar fi trebuit să realizeze asta și să-mi dea pace. „Prietenia“ ei era minunată, dar feroce. În orice caz, după povestea cu Mihai, barem un armistițiu mi-ar fi prins bine. Desigur, Irina n-ar fi adus vorba de ultima din inimile pe care le sfârî-

pentru mine catedra înseamnă într-un fel sau altul numai o recapitulare a rutinei.

L-am contrazis :

— Poate fi și mai mult.

Pentru prima dată l-am văzut zîmbind :

— Doar dacă mă păcălesc singur. Din păcate, nu-s capabil. Tot așa cum nu-s capabil să consider ca un lucru absolut evident că mie trebuie să mi se dea rolurile pe care le obțin alții și că mi se răpește un drept suveran.

Am admis că într-o carieră de actor punctul ăsta de vedere e un handicap.

A zîmbit din nou în același fel. Ca și cum s-ar fi spart încă o dată nu știu ce invizibil resort care susținea speranța.

— Și culmea e că nici nu pot să consider că în atitudinea asta e rădăcina tuturor relelor. Mi-e teamă că n-aș fi mai mulțumit dacă aș țipa în stînga și-n dreapta că-s persecutat, i-aș împroșca pe ceilalți cu noroi și-aș face scandal.

Mi-am blestemat, în gînd, darul de a atrage ca un magnet pe cei osteniți, care și-au pierdut pofta de a lupta. M-am înfuriat pe interesul cu care mă studiasse flămînd. Dar n-am fost în stare să-i port pică întrucît, după ce ieșise din solitudinea carcerii lui, n-a mai apelat la înțelegerea și compasiunea mea. Acum îmi arăta clar că nu așteaptă — ferească sfîntul — ajutorul meu. Cum îmi trecuse prin minte o astfel de năzbitoie ? I-am fost recunoscător pentru această aspră imputare și m-am mulțumit să-l ascult pe sărîte. „Tot ce s-a spus despre treaba asta e adevărat, dar incomplet, deci fals... Iar spiritul nu servește ca linie de apărare. Dimpotrivă, e un factor de agresiune... Și nu-i adevărat că a lua distanță față de ceea ce ești și faci îți ușurează viața... Dar există un fel de luciditate superioară care ne îndeamnă să dăm deoparte luciditatea. Ea barează panica și vidul. Altminteri chiar n-am putea face față.“ Era, nici vorbă, un artist autentic și o minte înaintînd primejdios pe muchea decisivului, dar mă trata de parcă meritam pedeapsa supremă. Nu departe de casa mea, s-a oprit brusc, a rămas un lung minut într-o inerție pustie, vegetativă, ca și cum se mulțumea doar să respire, mi-a strîns mîna și, fără un cuvînt, s-a întors și a pornit-o îna-

Ochii verzi, cu pleoapele grele, nu te luminau asupra celor ce gîndea, dar păreau tot timpul să fulgere întrebări asupra problemelor pe care le pusesem cu grijă deoparte cîtă vreme fusesem la aceeași masă. Ori de cîte ori își îndrepta privirea spre mine, aveam senzația că mă provoacă la o spovedanie. S-ar fi zis că există ceva în ființa mea care-l nedumerește și-l atrage. Ceva care-l împunge drept în inimă, sfîșiindu-l de durere. Mi-era greu să merg alături de un om pe care-l cunoșteam doar de pe scenă și care părea să fie atît de preocupat de persoana mea. Abnegația asta mă împovăra al dracului. La Statuia Aviatorilor am încercat să scap de el, luînd-o la dreapta, dar m-a urmat. Împungîndu-mă cu aceeași curiozitate și împărtășită suferință. Am avut impresia că adăugase chiar un reproș pentru că încercasem să fug de glasul adevărului sădit în mine. Și se ținea scai, cu un aer complice și insistent. O clipă mi-a trecut prin cap să-i spun : „Mai lăsați-mi totuși puțin timp să mă obișnuiesc cu tăcerea dumneavoastră“, dar privindu-i fața cenușie și impenetrabilă, am renunțat. Lui nu-i ardea de glumă. Avea de ascultat o confesiune și degeaba o întîrziam. Cum nu realizam că rostirea ei era doar o formalitate ? Doar vedea prin mine ca prin sticlă. Și să nu-mi închipui că sufletul meu e de neînțeles. Aveam doar nevoie de un sfat. El era gata să mi-l dea de îndată și absolut dezinteresat. Doar de aceea mă însoțea. Bineînțeles, mi-am dat seama că toate aceste fantezii nu erau altceva decît simptomele deprimării mele. Nu prevesteau nimic bun. Și fiindcă muțenia lui devenise extrem de densă, am legat în cele din urmă o discuție. Era cît pe ce s-o încep cu o frază de felul „am impresia că ne-am lipsit nesfîrșit de mult unul altuia“, dar mi-a atras atenția printr-o căutătură cît de superficială ar fi fost orice ironie într-un asemenea ceas. Ceea ce m-a dus la concluzia că niciodată n-aș fi fost, poate, mai fericit să fiu singur decît în clipa aia.

— Am auzit că la anul veți preda la „Institutul de Teatru“.

— Da, mi-a replicat, în timp ce ochii întîi se închiseră dezamăgiți, apoi se dilatară puternic. E posibil. La orizont nu-i nici un rol ca lumea și n-am chef să ruginesc. Deși

mase, tot așa cum nici eu n-aș fi întrebat-o pentru nimic în lume ce-o apucase de alesese tocmai pe unul ca Mihai. Dar fundalul, fie și foarte îndepărtat al discuției noastre, tot așa ar fi fost. Și cel puțin deocamdată nu eram imun la ridicolul care mă năpăstuia și care mi se părea de o samavolnicie inacceptabilă. Mi-ar fi prins bine să mă pot înfuria pe ea, dar n-aveam încă o astfel de forță. Și Irinei și mie ne-ar fi folosit o ceartă sănătoasă, zdravănă. Dar, așa cum mă cunosc, pe mine unul dezlanțuirea m-ar fi costat rău de tot. Ce-i drept, pe ea ar fi regenerat-o ca un carburant puternic și luminos, reținând doar ce era căldură umană și pasiune într-un acces de mînie. Din acest punct de vedere are niște filtre care funcționează cu o uluitoare eficacitate. De aceea înfruntările îi inoculează o splendidă energie. I se par, dealtfel, niște repere absolut necesare pentru a ne defini o personalitate pe care tot ce-i tranzacție, conciliere și abdicare într-o înțelegere și afecțiune riscă s-o anuleze cu vremea. De parcă lîngă cineva apropiat n-am mai avea nimic al nostru și numai al nostru, ceva de păstrat, de pierdut, de apărat. Marea perfidie a dragostei — consideră ea — e de a lupta pentru o capitulare. Care, culmea, ne sugerează și sentimentul victoriei, al perfecte împliniri de sine. Irina are convingerea că fără a lua act de adversitatea cuiva care-i e drag și la care ține, sau, mai ales, de a-și manifesta ea opozițiile, nu ființează ca individualitate. Deoarece nu sînt dotat pentru ciocniri aprige și nu mănînc jar, n-am avut cum să-i ofer o ostilitate stimulatorie. Aparent, în asemenea înfruntări vîocea mea nici nu coboară, nici nu urcă. Or, ea ar dori sunetele unui arc care se sparge, al unor ligamente interioare care se rup, explodînd într-o dureroasă dar fericită dezordine și aruncînd în aer prea multe obișnuințe comune. Așa că felul meu de a mă certa i se pare de o violență suferindă, infirmă și trîndavă. Într-o seară veneam de la o premieră. Spectacolul fusese lung și prost. Eram amîndoi obosiți și iritați. Cum a intrat pe ușă, a izbucnit :

— Fir-ar să fie ! Sper că de data asta ai să'scrii cum se cuvine, nu ?

Am încercat s-o potolesc.

— Ai răbdat trei ore. Mai rabdă încă șase. Uite, mîine...

— Dar de ce să rabd ? De ce ? Ce-am văzut a fost o porcărie și vreau să-mi promiți c-ai să strigi adevărul în gura mare !

Zăream vijelia la orizont. Dar am simulat că cerul se unduiește sub visuri senine.

— Te asigur că adevărul ăsta n-o să rămână un secret. Cu sau fără mine.

— Fără tine. Tu ai să stai, ca totdeauna, deoparte. N-ai ieși la drumul mare în ruptul capului.

— Ei, uneori am mai ieșit. Când merita.

— Și pot să aflu de ce de data asta nu merită ?

— Pentru că spectacolul nu spune nimic, dar o face atît de explicit, că zău mi-e greu să mai adaog ceva.

— Un pretext ca să dai bir cu fugiții.

— Ce să fac dacă nu pot să polemizez cu nimicul.

— Dar cu cine poți tu să polemizezi ? Cu cine ?

Vorbise disprețuitor și cu duritate.

— Cîteodată polemizez, și încă foarte bine, cu mine.

— Fiindcă ești un încrezut, un îngîmfat.

— Exagerezi.

— Nu exagerez deloc. Ești singurul spectacol care ți se pare vrednic de tine. Barem, parodia asta te face să rîzi ?

— Așa cum se rîde de iremediabil.

— Iar îți dai aere. Iar te umfli în pene. Tu, niciodată...

— Nu sîntem căsătoriți, așa c-am dreptul să fiu cruțat de maritalul „tu niciodată“.

— Nu-i nevoie să mă mărit cu tine ca să fiu o cață. Doar știi că n-am răbdare să aștept.

Se străduia să nu surîdă. Dibuiise ocazia unei dispute și socotea mai mare păcatul s-o piardă așa de dragul unui zîmbet. Îmi amintesc că era îmbrăcată într-o tunică neagră de catifea ferecată cu un imens romb de chihlimbar, transparent ca mierea. A azvîrlit cu un gest abrupt tunica pe un scaun și cu mișcări furioase și-a desfăcut conciu cuminte. Părul îi cădea acum pe umerii goi cu pielea roză și mătăsoasă. Ochii mari mă sfidau, prevenindu-mă că nu-i voi putea trage chiulul. A, nu ! Ne vom certa crîncen sub bolțile nopții care avea toate șansele să fie una fantastică și minunată. Intensitatea nervoasă ține de structura ei și pusese mîna pe un subiect plin de sevă. A continuat să mă zgîndăre.

— Ce fel de sînge o fi curgînd prin vinele tale ?

Am cercetat-o pe îndelete şi cu o citeaţă desfătare. Reţinîndu-mi la rîndul meu zîmbetul, am ripostat cît se poate de blînd :

— Înţeleg. M-ai dori în ceea ce scriu cu un pistol în fiecare mînă şi cu un pumnal în cealaltă.

— Mai bine ţi-ai investi umorul în cronici. Nu-ţi dai seama că nimănui nu-i e frică de ele ? Ce-i drept, cînd e vorba să treci neînsemnat, te distingi.

Irina e încredinţată că studiile, oricît de temeinice, nu-mi vor asigura decît un destin economic şi modest. Nu-i, desigur, un motiv să nu rămînă ceea ce sînt. Ele trebuie să-şi urmeze calea şi menirea, fie că vor intra sau nu în conjuncţie cu succesul. Dar cronicile dramatice — vestiarul meu public — sînt datoare să scapere de forţă şi de haz. Aici am obligaţia să mă războiesc, lovind vîrtos şi cu vervă. Aşa ca o parte a suflării obşteşti să tremure, iar cealaltă să aplaude amuzantele performanţe ale atletismului moral în cultură. „Publicul e ahtiat după răfuială, cum de nu pricepi atîta lucru ? Fireşte că nu se sinchiseşte de partea cui e adevărul. S-a învăţat însă că părerile sînt nesigure, pe cînd pe o înfruntare se poate bizui ca pe-o certitudine. Şi încă una veselă.“ Aş învinovăţi-o pe nedrept c-o stinghereşte puţinul ecou al lucrărilor mele. Ştie foarte bine că volumul care se intitulează „Repertoriul situaţiilor dramatice în teatrul de astăzi“ ori „Spectacolele actualului“ sînt pentru anumiţi cititori hîrtie umplută cu literă doctă şi vană. Sau un refugiu în impersonalitate. Un chip de a nu fi activ al cuiva care, colac peste pupăză, face şi pe deşteptul. Deşi se dedă unei trebi de arhivar nevolnic. Irina ştie de asemeni că în cazul cel mai bun astfel de cărţi grupează în jurul lor o mică familie şi că există mulţi sortîi să nu ajungă nici măcar pînă la ea, iar cine nu-i gata să piardă cu inima împăcată, n-are de ce să scrie. Şi ar fi ridicol s-o acuz că urmăreşte să mă conducă şi să mă dirijeze spre ascensiunea socială. Nici în profesiunea ei n-a pus preţ pe satisfacţia asta. Cursa pentru putere o lasă rece. Şi-şi bate joc de condotierii birocrăţiei. Ori de cîte ori l-a înhăţat pe vreunul dintre ei, l-a jucat pe degete. Ambiţiile Irinei ţintesc spre altceva. Iar pe hăitaşii vîlvei cu orice

chip îi privește ca pe niște lepădături zgâlțîind gunoiul circumstanțelor. Dacă dorește ca paginile mele de critică tipărite în ziare să zbîrnie de vehemență, chemînd adeziuni, forțînd împotriviri, e fiindcă așa m-aș afla cu-adevărat în lume, devenind unul din factorii ei operaționali. Are impresia că polemica trage la mai multă vitalitate în primul rînd pe autorul ei, iar eu aș simți nemijlocit gustul dulce, înfocat, electrizant al vieții.

— Și nu te mai uita așa la mine, a continuat Irina.

— Dar cum mă uit ?

— Ca și cum te-ai prăpădi de plăcere.

— Și-ai vrea să te privesc ca pe-un dușman, ca pe-o brută ?

— Dar adineaori te-am insultat !

— Ai făcut doar o observație. Că mă remarc în arta de a nu stîrni scandal.

— E o traducere bleagă, a subliniat Irina cu o energie care în asemenea clipe rodea parcă însutit. O traducere toantă. Și de rea-credință. Îți atrag atenția c-a fost o jignire. Una cruntă.

— Pentru Dumnezeu, Irina, știi cît e ceasul ? Și nu mai vorbi atît de tare că scoli vecinii.

— Foarte bine, a țipat ea pe tonul unei reclamante agresive, chemînd toată lumea să fie martoră la ceea ce-i era dat să suporte lîngă mine. Asta și vreau. Să audă toți.

Sufletul ei iubitor de senzații tari aspirase la un proces grandios, cutremurat de tunetul vocativelor, într-o chestiune de fond. Or, eu transformam o afacere judiciară ce putea fi măreață într-un litigiu de nuanță. Ei bine, șmecheria asta n-o să-mi meargă. Va trebui să dau socoteală în fața locatarilor casei măcar pentru delictul de perturbare a liniștei publice. Se va termina, în sfîrșit, cu reputația mea de om serios și demn. Uite cine eram și uite cu ce drac de femeie mă însoțisem. Curtea (blocului) va fi, în fine, luminată. Fiindcă Irina era în stare și de năzbîtia asta.

— Ei, de ce taci ?

A mai așteptat cîteva secunde din partea mea un cuvînt, un gest, ceva care să-i susțină îndîrjirea. M-am prefăcut că nu pricep nimic. Și i-am lăsat suspendată ardoarea deasupra unei muțenii în care știam că se va prăvăli inevitabil. Oricine s-ar fi dat bătut. Numai ea nu. Parcă o apu-

caseră pandaliile. După ce s-a dezbrăcat, s-a dus dincolo, în biroul meu, și s-a întins pe canapeaua incomodă. Abia târziu, cu o voce surprinzător de melodioasă, m-a întrebat :

— Tu n-ai chiar pic de rușine ?

Irina nu m-a chemat la telefon. M-am trezit cu ea la ușă. Și după felul cum a sunat am înțeles că nu-i singură. Într-adevăr, era însoțită de un doctor. Omul ăsta e un exemplu de nădejde, tenacitate și supunere. De ani de zile e mantaua ei de vreme rea.

— Poftiți. Tocmai mă pregăteam să-mi fac o cafea.

— Fă trei, a ordonat Irina.

— Nu știu dacă-ți place vodka, dar e vaso-dilatatoare.

I-am luat sticla din mână și i-am mulțumit. Irina a deschis una din ușile bibliotecii și a pus pe birou paharele.

— Ceva de ronțait n-ai ?

— Nu m-am gândit. Îmi pare rău.

— Trebuia să ne gândim noi, a intervenit doctorul.

— Chiar așa, a admis Irina. Ce-ar fi să te duci să reperi greșeala ? Tot ești cu mașina.

Doctorul nu s-a simțit defel stingherit. Năzuia doar spre un înalt nivel de perfectibilitate în arta de a fi util. E un domeniu în care Irina îi oferea din când în când toate șansele. O și pornise spre vestibul. Totuși a mai apucat să-i strige :

— Ești o adevărată comoară.

Comoara e o matahală cu obraji rumeni și joviali. Ceea ce apreciez cel mai mult la chirurgul ăsta e respectul de sine și perseverența. Deși a căsăpît o grămadă de pacienți, nu și-a pierdut deloc încrederea. După fiecare operație ratată, își dă seama unde a greșit, ceea ce-i oferă simțămîntul competenței și al onoarei profesionale, întărindu-i convingerea că se va răscumpăra cu alți bolnavi. Pentru că așa-i într-un spital : pentru unul care pleacă există întotdeauna unul care vine.

Irina m-a întovărășit în bucătărie. Am întrebat-o :

— Ce s-a întîmplat ?

— Nimic. Aveam chef să te văd. Atîta tot.

— Ați fost undeva ?

— Nu. Dar poate mergem împreună toți trei la Snagov.

— Ce ți-a venit de l-ai adus aici ?

— Păi îl car pretutindeni. Bănuiesc că nici nu dorește altceva.

— E un bărbat de neprețuit, am remarcat eu.

— Pe unii, a rîs Irina, umilințele îi entuziasmează. Și pe urmă e un om vesel. Vrei să-l pun să-ți dea o reprezentare ?

Doctorul se pricepea să joace vizita corpului medical într-un salon. Interpreta rînd pe rînd toate rolurile. Al bolnavului care gemea plin de speranță, al studenților distrați ori indiferenți, al infirmierei care voia să dea impresia eficienței... Cînd făcea pe Domnul Profesor, pentru a-i imita vocea cavernoasă, folosea o cană. În spectacolul său, abjecția fiziologică era trăită cu ochii deschiși, dar aseptizată cu termeni științifici. Efectul era irezistibil fiindcă în învelișul ăsta devenea un fapt irevocabil și hotărît odată pentru totdeauna. Dar nici pe mine, nici pe Irina bufoniile lui nu ne încîntaseră vreodată.

— Mai ales de clovneriile lui n-am chef. Dimineața am fost la Mauriciu. E într-un hal fără de hal.

— Dar ce are ?

— Mintea i se duce de rîpă. Are senzația că i se scămășează. Dereglări cerebrale. Sau cam așa ceva.

— De, vîrsta.

— Vorbești ca ăia de la Salvare. Cum aud că-s chemați pentru cineva trecut de șaizeci de ani, nici nu se mai deplasează.

— Asta de unde ai mai auzit-o ?

— De la tine.

— Nu trebuia să ți-o spun.

— Într-adevăr, ai fi remediat situația.

Am luat cafeaua de pe foc și-am turnat-o în cești. Mîna mi cam tremura. Irina m-a sărutat pe frunte. M-am făcut că nu observ. Ne sprijineam de dulapul din bucătărie acoperit cu tablă de zinc. Evitam să ne uităm unul la celălalt. Cînd duceam tava cu cafelele în birou, a sunat. Irina s-a întors din drum să-i deschidă chirurgului. Ținea în fiecare mînă un pachet uriaș. Le-am desfăcut și am constatat că alesese ce era mai bun.

— Trebuia să le mai lași și altora ceva, a rîs Irina.

— Am vrut, a explicat chirurgul cu o voce binevoitoare, să compensez. Seb, nu iei ceva ?

— Mulțumesc, mai tîrziu, după ce-mi beau cafeaua.

Nici Irina nu s-a atins de bunătăți, iar el și-a lăsat capul în jos. Avea pe față o expresie făcută din amărăciune și supunere. Dar pe urmă s-a consolat. În cîteva minute a dat gata aproape jumătate dintr-un carton. Bilanțul lui emoțional trecuse printr-un moment de dereglare.

Am deschis sticla și-am turnat în pahare. Irina l-a golit imediat pe al ei. I l-am mai umplut, însă l-a împins deoparte. Idealurile ei erau, ca de obicei, schimbăcioase. Însă, el a dat pe gît cît ai clipi trei pahare. Și tot timpul se uita la Irina, iar o dată l-am surprins fixîndu-mă și pe mine. Cînd o privea pe ea, era pierdut, dar cînd m-a cercetat pe mine, era ca și cum n-ar fi vrut să se sinchisească prea mult de felul cum e alcătuită lumea. Adîncurile naturii omenеști îi rămîneau de neînțeles. Dar dacă o femeie ca Irina n-avea nimic mai interesant de făcut decît să, considere pe unul ca mine jumătatea lipsă, trebuia să conlucreze cu absurdul.

— O țigară, mi-a oferit chirurgul.

— Prefer să rămîn la ale mele. Cînd schimb tutunul, tușesc.

Și-a aprins Kent-ul și a tras lacom din țigară, cu ochii mereu ațintiți la Irina.

— Nu ne spui nici un cancan din teatru ? Vreo farsă, ceva.

— Habar n-am.

Mă străduiam să fiu la fel de politicoș ca și el, și efortul ăsta ne lega. Am adăugat :

— Poate mai încolo, dacă-mi amintesc ceva care merită povestit.

— Totuși unii dintre actori scot bani frumoși.

N-am înțeles asociația de idei, deși el rămăsese consecvent cu una din principalele lui preocupări.

— Mie întotdeauna îmi plac glumele actorilor, a continuat chirurgul.

— Fiindcă ai simțul umorului. Ai mai mult umor decît toți cei de pe scenă, a rostit Irina. E ceea ce spun tu-turora. Nu protesta. Ai, și gata.

— Și eu mi-am spus același lucru.

Ne-a cercetat pe amîndoi. Voia să fie sigur că nu-l luăm peste picior. Examenul l-a încredințat că nici prin

cap nu ne trecea să ne batem joc de el și s-a îmbujorat de satisfacție. Era o pradă prea ușoară și a continua așa presupunea o neobișnuită forță a sufletului. N-o aveam. Îi invidiez pe cei ce-și pot simplifica într-atît de mult dificultățile cu ei înșiși încît să caute și să guste o victorie asupra unor astfel de ființe.

— Umorul, am început eu o teorie, presupune o sinceritate nemiloasă cu sine și cu alții. Darul de a descoperi, chiar cînd nu-ți convine, ceea ce-i degradant și urît într-o situație aparent onorabilă.

În timp ce-mi dezvoltam opiniile, mi-am dat seama că, voind să schimb cursul discuției, mergeam de-a dreptul spre ceea ce încercam să ocolesc. Mi-a sărit în sprijin Irina.

— Ai dreptate, dar gata.

— Nu vrei să luați o prăjitură ? a propus doctorul.

N-a așteptat răspunsul. El se și desfăta cu un doboș și părea pierdut într-un vis frumos care-l proteja de incertitudinile, incoerențele și ambiguitățile lumii exterioare. Își recăpătase încrederea în sine. O clipă se simțise amenințat lîngă două ființe care căutau cai verzi pe pereți. Dar își revenise. Își revenea, dealtfel, din orice. Și asta e partea cea mai măreață a omului. Probabil că avea în gură un gust foarte bun și nu voia să-l amestece cu altul, pentru că după ce a pus, cu un gest delicat, lingurița în farfurie, ne-a chestionat :

— Dacă aveți ceva să vă spuneți, eu pot să mă duc dincolo.

— Nu-i nevoie, l-a asigurat Irina. Față de tine n-avem nici un secret.

Și-a trecut degetele subțiri prin auriul părului, iar fața nu-i exprima nimic. Doar sprîncenele îi erau înălțate evlavios spre ceruri. Cînd își lua aerul ăsta opac și cuvios, nu eram prea mîndru de ea.

— E tare plăcut la tine, constată chirurgul. E atîta liniște. Și copacii ăștia... Ca într-o grădină.

Se ridică în picioare, se îndreptă spre fereastră și, după ce privi concentrat imobilitatea, plesni fericit din palme.

— Cred că nicăieri nu-i atîta liniște.

— Nu știam că asta-i ceea ce cauți.

— După asta, dragă Irina, umblu.

— Atunci, lingă noi ești pe drumul cel bun. Dar poți să-mi spui ce-ai să faci cu această prețioasă liniște ?

Chirurgul se uita la ea perplex. Doar lucrurile erau atât de limpezi ! Cum de nu pricepea ceea ce știm cu toții. Există oare cineva care să nu viseze la ziua aceea când descoperim, în fine, culoarea catifelată și adormită a tihnei fără de griji și de probleme ?

— Irina, am intervenit eu, a vrut doar să ne necăjească puțin. Ea-i de părere că, mai târziu, liniștea după care alergăm ar putea să ne chinuie chiar mai rău decât ceea ce ne frământă acum.

— Depinde și de meserie. Cea de chirurg e foarte agitată. Trebuie să salvezi mereu alte vieți. Nu toți avem norocul să trăim între cărți și să lucrăm într-un teatru. Unde orișicî... Și pe urmă, tu ai o fire mai înțeleaptă, mai calmă.

— Da, l-a aprobat Irina. Parcă ar avea o carapace. La el gîndirea ține loc de simțire. Ai pus degetul pe rană.

— Și nu mă pot schimba. Ce să fac ?

— Ce să fac, ce să fac ? Asta-i tot ce ști să spui.

— N-are rost să vă certați, doar țineți unul la altul. Nu m-am putut reține și l-am bătut pe umeri.

— Ești un băiat pe cinste.

— Trăncănim de pomană, a admis și Irina. Batem cîmpii. Mai bine să mai bem un pahar de vodcă. Și pe urmă s-o luăm din loc.

— Încotro ? a întrebat doctorul.

— Parcă voiati să mergeți la Snagov.

— Dar ce, tu nu vii cu noi ? s-a mirat Irina.

— Eu am de lucru, am răspuns.

— Păcat. Mi-ar fi plăcut să vii cu noi.

Îmi stătea pe buze să-i spun că se află pe mîini bune și că, oricum, se va distra minunat, dar asta ar fi fost o dovadă de josnicie. După ce i-am condus și am strîns prin casă, m-am așezat la fereastră. Am cercetat amănunțit amurgul portocaliu pînă cînd cerul s-a cojit, lepădîndu-și culorile în aer. Analiza nu m-a călăuzit spre nici o idee. Zăceam într-o hemoragie de timp, simțăminte și frînturi de gînduri. Cred că eram foarte obosit de tăișul prea multor ceasuri de încordare, iar destrămarea asta

sălcie și lăbărțată îmi prindea bine. Apoi m-am așezat la birou, străduindu-mă să-mi reiau lucrul. Dar recitind ceea ce scrisesem pînă atunci, am încercat un fel de perplexitate. Ca și cum altcineva ar fi fost autorul paginilor. O ființă care reușea să trăiască fără mine. Iar pentru omul ăla de un egoism etanș n-aveam pic de disponibilitate și înțelegere. I-am adresat, totuși, o cerere de îngăduință și de păsuire. Dar era o solicitare ipocrită. Pierdusem orice curiozitate și interes pentru ceea ce făcea. E admirabil să disciplinezi ce vezi în jur și în tine însuți prin piese și spectacole. E minunat să crezi că așa răspunzi unei obligații urgente și ții sub control anomalii conjugate ale realității și ale artei. Dar cum nu-și dădea seama că se păcălea singur? Ce nebunie! E la fel ca și cum ai fi îndrăgostit. Numai că totul se termină, de obicei, cu bine. Am dat deoparte manuscrisul. Eram furios. Dar nu atît pe fi-lele lui cît pe judecata mea. Tenorul dramatic se privise în oglindă și se dezmierdase filfiindu-și tremolo-urile. M-am uitat la ceas. Pînă la ora insomniei se interpunea un lung interval. M-am îndreptat spre bibliotecă, am ales o carte și curînd m-am trezit în pîntecul lui Moby Dick, stînd comod în fotoliul meu și însoțindu-l pe căpitanul Ahab în lupta cu monstrul. Din lectură m-am oprit numai ca să aprind lumina. Iar pe măsură ce înaintam în peripețiile — cunoscute pe de rost — o căldură radioasă mă invadea. Capul mi-a redevenit limpede, așa că am lăsat romanul și am reflectat la Irina și mai ales la huiduma jovială. Bineînțeles, foarte multe și foarte adînci cugetări nu-ți putea trezi malacul pentru care chiar să fii oferisat din cînd în cînd de Irina reprezenta un noroc răsplătindu-i copios devoțiunea. Totuși el aducea și puțin bine omenirii. Căci, iată, masivitatea lui binevoitoare acoperise silueta ieri vulnerată și azi insolentă a lui Mihai. Mi-am mai aprins o țigară și am ascultat radio-jurnalul. Nu existau știri importante. Apoi calmul a trepidat de uruitul unui autobuz retrăgîndu-se spre depoul situat numai cîteva străzi mai încolo. Mi s-a părut că motorul scoate un zgomot cumplit. Am făcut un duș și pe urmă am tras palpuma peste cap.

Puțin înainte de a mă trezi, am avut un vis. Mă aflu în laborator, printre microscopae, flacoane de tot soiul de substanțe și eprubete rînduite pe mesele acoperite

cu faianță. Și pereții erau îmbrăcați în faianță. Toți erau înveșmîntați în halate imaculate, iar jur-împrejurul meu albul se suprapunea albului. Pînă și fețele lor alungite, cu ochii de sticlă, arătau ca de var. Doar tata avea tonurile și consistența viului și nu-și tîrîia brambura pașii pe cimentul glacial. Surîdea vag și desprins de sine, desprins de orice, cu acea expresie de seninătate care-ți dădea, ca totdeauna, senzația că se găsește în vizită în propria lui viață și nu participă excesiv la întîmplările ei. Dar nu era un suris cîrpăcit. Emană o teribilă liniște și siguranță. Ea îl înălțase în stima întregului laborator. Se uiau la omul ăsta, care socotea că dacă totul era de mult decis, ceva nu era încă pierdut, cu un respect ce se revărsa și asupra mea. Pentru că fiul semăna perfect tatălui. Nici inima lui n-avea de învins melancolii și nu era împărțită în zone și clime antagonice. Plinătatea fără mirări și fără fisuri nu punea întrebări de prisos și nu se lăsa covîrșită de poveri inutile. Ținea în loc amintirile și domesticea neprevăzutul.

Cînd am deschis ochii, soarele se înălțase de mult. Am sărit jos din pat. Un ceas mai tîrziu mă îndreptam spre teatru. Era o dimineață splendidă. Pe Calea Floreasca m-am oprit la un chioșc de ziare și am cumpărat gazeta. În fața „Alimentarei“, am ezitat o clipă. Trebuia să mă opresc să iau ceva de-ale gurii. Dar am renunțat. Ceva mai încolo, o florăreasă se urca într-un taxi albastru, cu coșul ei saturat de galbenul narciselor. Un grup de studenți aștepta în stație autobuzul care-i ducea la Facultatea de Construcții. Am trecut pe lîngă ei. „Nu, ba nu, a fost extraordinar“, rostea un glas vesel. Am mers mai departe fără să întorc capul. Pășeam în urmă unui bărbat care deși ducea două sacose îndesate, mergea voinicește și nu accepta să se lase întrecut de mine. Pretutindeni, pe trotuarele unde de obicei rareori zăream pe cineva, dădeam de oameni grăbindu-se spre locurile de muncă. Și pentru mine era tare plăcut să știu că mă duc să muncesc. Era lucrul cel mai bun și nu aveam de gînd să renunț la el. Mă voi agăța de șansa asta chiar dacă ar fi să avansez într-un ritm de melc, reținînd dintr-o sută de rînduri doar unul sau două și pentru care aș fi consumat o energie disproporționat de mare. Am zîmbit cu franchețe și în-

credere și în timpul ăsta mă întrebam cît de adînc surîdeam. Mi-am spus că destul de adînc ca să pot stinge zîmbetul. Exact în clipa aceea mi-a ieșit în cale Alex.

— Admirabil ! mi-a spus el. Așa să faci mereu.

— Îți promit, i-am răspuns automat.

— Dovedește c-ai învățat definitiv treaba asta, m-a sfătuit Alex.

Adevărul e că-s totdeauna bucuros să stau de vorbă cu el. Într-o vreme crezusem chiar c-o să devenim prieteni la cataramă. Dar, deși ținem unul la altul, nu ne-am legat. Îmi pare rău. Alex e unul dintre cei care știu ce-i loialitatea și acționează potrivit ei. Tot așa cum știe ce-i mîndria. Dealtfel, a suferit ca un cîine de pe urma ei. Și asta în tinerețe, cînd disperarea e mai ascuțită și mai teribilă ca oricînd. Poate și de aceea pare mai matur decît vîrsta lui. Acum, la treizeci și cinci de ani, e un bărbat cu o înfățișare foarte atrăgătoare, în ciuda cheliei premature. Ochii mari, albaștri și extrem de reci, avînd în colțul ochilor cîteva riduri care-i dau un aer vesel ori de cîte ori surîde, se pricep să discearnă nemilos și să cîntărească fără greș. Și nimeni nu mi-a înfățișat cu atîta patimă apatia cețoasă, nelămurită, exasperată a așteptării unui rol, însingurarea de neînfrînt a scenei, fetișurile și prejudecățile teatrului, vicleniile, sfidările și capcanele lui, personajele care te atrag ca un presentiment, ca o ispită, ca o sentință minunată și altele ce-s bînuite din vechime de duhuri și miasme, și trebuie evitate. După cum mi-a descris frigul luminos de dinainte de ridicarea cortinei, freamătul sălii, căldura ecuatorială a reflectoarelor, aerul de vis al primei replici, emoția ce asemenea glontelui nimicește și pe cei tari și pe cei slabi, avatarurile unei soarte știute pe de rost și trăită față de toți, o soartă de la care n-ai voie să te abați nici cu un milimetru, încordarea clarvăzătoare, extatică a clipei desăvîrșite, și rutina, și mecanisme, și oboselile pedepsind și răsplătind ceva nemăsurat și incomparabil și totodată ceva scurt, grabnic, prea repede sfîrșit. Dar mai cu seamă mi-a istorisit momentul cînd cel ce ai fost nu s-a risipit și nu s-a șters, iar cel ce ești nu s-a trezit încă, și e un gol tăcut, nepuținicios și neajutorat, și atîrni între două irealități, iar o fidelitate deznădăjduită și incoruptibilă se află pe cale să-și

schimbe stăpînul și zgarda. E în Alex o pasiune care-mi merge la inimă. Cu-atît mai mult cu cît a avut de înfruntat solitudinea disprețului pe care-l aduce eșecul și a invidiei trezite de succes. Însă a învățat să fie puternic în loc să fie doar norocos, și fără a renunța la concepția lui despre onoare și mîndrie, primind lovituri și întorcîndu-le după un cod al lui. Nu-i nici nesimțitor, nici imun, dar nu ar renunța pentru nimic în lume la rigorile unor principii de pe urma cărora cel dintîi suferă el pentru a le aplica și mai crîncen celorlalți. Și, bănuiesc că siguranța orgoliului său neîmblînzit se trage și de aici. Ca și părerile, de-un pesimism inflexibil, cu privire la moravurile profesiei. Al cărei înveliș strălucitor și precar nu-i ia ochii, deși o iubește pînă la obsesie. „Nu-mi vorbi dumneata despre teatru, mi-a spus într-un rînd, fiindcă eu știu mai multe decît o să știi sau o să ai nevoie să știi vreodată.”

— La ora asta ? l-am întrebat.

— Am o emisiune la radio.

— Ce joci ?

— Pe unul care știe prea multe despre sine ca să se mai încreadă în ceilalți.

— Și e un rol bun ?

— Păi nu ți-am spus că orice personaj e interesant dacă mă pun în pielea lui ?

— Iartă-mă, uitasem.

— Mie nu-mi dă însă mîna să uit. Și trebuie și ceilalți s-o țină minte. Totdeauna. N-ai prea dormit noaptea asta. Nu-i așa ?

— Nu. Din păcate, totdeauna dorm puțin.

— „Totdeauna“ e un cuvînt care ne place grozav și unuia și altuia.

— Ne vedem la tocană. Acum mă duc să-mi scot mașina din garaj.

„Tocana“ e pentru Alex numele de alint al teatrului. Are un Fiat 125 pe care-l îngrijește ca pe-o amantă de lux, M-a luat deseori cu automobilul lui. Odată ne-am dus la Ploiești, fiindcă, pe lîngă meserie și motoare, se dă în vînt și după cai. E mort după atmosfera hipodromului și a curselor. Îi place la nebunie să vadă armăsarii jucînd din picioare la start, țîșnind la sunetul clopotului

și alergînd cu socoteală pentru a triumfa pe ultima sută de metri.

Mi-am continuat drumul, îndemnîndu-mă să-mi menajez și eu forțele, cu toate că nu-mi propuneam să înving, dar cel puțin în dimineața asta n-aveam chef să mă dau bătut. Și din nou am surîs. Mi-am amintit că ieri regizorul îl întăritase pe Alex împotriva unuia din colegii săi, povățuindu-l să se plece în fața artei adevărate. Regizorul îl stîrnea fiindcă știa bineînțeles că relațiile dintre ei nu-s chiar cordiale. „Înclină-te în fața artistului adevărat.“ Mi s-a povestit că Alex l-a ascultat aparent supus și respectuos. Apoi l-a asigurat că-i va urma întocmai indicația. „Am să mă înclin, a ripostat el. Însă cu spatele.“ În mai puțin de jumătate de oră întreg teatrul aflate de schimbul de replici. Da, scena se potrivea cu Alex. Care consideră ostentația ca o armă necesară. „Altminteri te mănîncă de viu, fiindcă te fac să-ți închipui că-i adevărat ce gîndesc ei despre tine. Or, important e să le impui părerea ta despre ceea ce realizezi. Chiar cu o aroganță care te jighește și te arde mai întîi pe tine.“

III

ERAM CONVINS CĂ MIHAI NU VA răbda prea mult pînă să-mi calce pragul. Se zbătea sub o întrebare foarte complicată. Singur nu-i putea face față.

S-a înființat marți de dimineață. Și încă la prima oră. Cînd l-am văzut în rama ușii surizîndu-mi încîntător de prietenos și cu modestia triumfătorului, am înțeles încă o dată că împrejurările prin care trețem sînt ușor de îndurat atunci cînd între un pămîntean și altul se stabilesc discrete relații de înțelegere și afecțiune. L-am întîmpinat cu aceeași loialitate. Din cîtiva pași a fost la biroul meu. L-am invitat să ia loc. M-am uitat la ceas, apoi simplu ca muștrarea și natural ca bunăvoința am constatat :

— Ai întîrziat, dar nu face nimic.

După o secundă de stupefacție, a ripostat :

— M-a ținut cam mult directorul vostru. E un tip teribil de dinamic, dar cînd ia o vorbă în gură...

— Îl cunosc.

— Știi, are planuri mari. Și, ascultă-mă pe mine, nu se va lăsa descurajat. E hotărît să se bată pentru ele. Chiar dacă o să-și piardă scaunul.

— Păi nici nu cred că ține cine știe ce la el. Ai mai văzut vreun director să se agațe de postul lui ? Dealtminteri, asta-i și definește. Sînt gata să piardă totul numai să rămînă credincioși ideii pe care o au despre ei înșiși.

Mi-a zîmbit, arătîndu-mi că succesul nu-l schimbase. Rămînea apt să aprecieze capacitatea izbăvitoare a ironiei. L-am studiat. Chipul avea aceeași subțire și vibrantă caligrafie ispitind simpatie și protecție.

— Nu, zău că nu, m-a contrazis Mihai cît se poate de blajin și plecîndu-și ochii mari, triști și onești. El e altfel.

Te asigur. Păcat doar că-i sub papucul nevastei. Nu-i iese din cuvînt.

— Cum, o personalitate ca el ?

— Da, da.

— Exagerezi. Și pe urmă cine poate trăi doar de capul lui ? Fără o ființă în care să crezi și cu care să te sfătuiești în toate te simți puțin orfan. Avem nevoie de o autoritate. Fie numai pentru a ne revolta din cînd în cînd împotriva ei. Asta intră în cunoașterea înăscută a fiecăruia din noi. Chiar și a acelor care consideră funcția de director cel mai scurt drum între un om și altul.

— Mai e ceva, a continuat el aparent netulburat. Trebuie într-un fel s-o despăgubească. E de dimineață pînă seara în teatru, tras încolo și înapoi de-o mie de probleme.

— Poate că o mie sînt mai folositoare decît una singură.

— Ai dreptate. Și cred că uneori ele îl fac foarte fericit, dar alteori ajunge să se simtă tare nenorocit din aceeași pricină. Oricum, la început s-a bucurat că are cui să-și descarce inima și că are cu cine să se consulte. Nu a realizat că-i stîrnește pofța de putere. O treabă destul de afurisită.

— Vrei să spui că de aici se trage îndrăzneala și anvergura proiectelor lui ? Că încearcă să scape de un post care pentru alții înseamnă autoritate, iar pentru el supunere ?

— Lucrurile, mi-a explicat Mihai, sînt ceva mai complicate. Simplul fapt că a început-o ca asistent scenograf, de fapt vopsea decorurile altora, vorbește de la sine. Tai-că-său lucra la aprovizionare și pentru că făcea nenumărate servicii tuturor, a reușit să-l bage în teatru. Iar mai-că-sa era telefonistă în minister. Ascultă-mă pe mine, trebuie să luăm în seamă și aspectele astea. Era normal să vrea să-și ridice condiția socială.

— Și ce vezi rău aici ? Nu înțeleg de ce te strădui să-l justifici.

— Am avut impresia...

— Ce-ar fi să lăsăm baltă subiectul ăsta ?

Ar fi vrut să-mi urmeze sugestia, numai că habar n-avea ce altceva ar fi putut aduce în discuție. Așa c-a

revenit pe altă intrare la problema reușitei și a eșecului. I se părea că deține destule argumente ca să mă întreprină cu această presantă problemă. L-am lăsat să-mi înfățișeze consecințele imboldului de a se realiza ca om printre oameni. Încercam să nu-mi pierd răbdarea sub maldărul de informații încurajatoare sau funeste despre natura ființei. Și m-am consolată remarcînd că melancolia reflecțiilor nu-l afecta, întrucît se gîndea pe sine detașat de legile generale. Am constatat de asemeni că se desfăta ascultîndu-se. Din cînd în cînd chiar propriile cugetări îl tulburau prin adîncimea ce i-o dezvăluiau. Atunci, sub șocul revelației, fericit că pusese mîna pe esențial, rămînea o clipă imobil. Poate că în alte condiții m-aș fi amuzat, dar nu-mi ardea deloc să fac haz de felul cum înainta uneori transfigurat, alteori împleticindu-se sub gravitația locurilor comune. Interveneam doar atît cît să-l avertizez că nu se poate bizui la nesfîrșit pe amabilitatea mea și că nu consider datoriile de ospetie valoarea valorilor. O făceam cu măsură și cu tact, așa cred cel puțin. Din păcate, tocmai asta îi dădea senzația că profită de un om pasiv. Amîndoi vorbeam în șoaptă. Colegii își vedeau de treburile lor. Oricum, n-aveau motive să fie mai interesați decît eram eu însumi. Un moment atenția le fusese reținută de costumul lui englezesc de tweed bej, de cămașa soie-écru, de cravata tricotată din lînă castanie, de pantofii de șevro maro, cumpărați probabil anul trecut la Roma, unde ținuse cîteva conferințe. Și bănuiesc că după ce-l studiaseră în detaliu, cîntărindu-i anvergura intelectuală, iar unii dintre ei meditaseră la repartiția șansei pe pămînt, îl uitaseră. Dar eu nu puteam să mi-o îngădui. Trebuia să iau act de sîcîitoare lui inexistență. Așa că am strîns din dinți și m-am resemnat să-i ascult observațiile despre falsa libertate de manevră a directorilor. Pînă la urmă tot aici se întorsese. De fapt, îmi dovedea Mihai, ei sînt dependenți de forurile superioare, îngrădiți între legi și normative, transmițînd ordinele pe care le-au primit. „Numai în aparență comandă. Ambiția i-a săltat în fruntea unor instituții de unde au eventual privilegiul de a constata că-s doar o parte a unui mecanism. Ceea ce-i face mai timorați, mai prudenți, mai obsedienți decît pe alții. Ascultă-mă pe mine, ei sînt cei care resimt cel mai

acut presiunea socială.“ Bineînțeles, avea dreptate, dar acest „ascultă-mă pe mine“, ca și expresia de înțelegătoare compasiune așternută pe față, începuse să mă scoată din sărite. Dacă mă puteam dispensa de ceva cu ușurință, atunci erau serviciile lui teoretice. Oare mi le oferea pentru a mă despăgubi de ceea ce avea să urmeze? Nu-mi era greu să văd încotro se îndreaptă, pentru că își interzicea tot mai anevoie aluzii și subînțelesuri la ceea ce ne lega. Și erau atât de străvezii încât se împurpura el însuși. Dar nu de rușine. Combustibilul generalizărilor îi era pe sfârșite și de-abia se strecura prin spațiile speculative. Mi se făcuse lehamite. În dezbateră pe care o stîrnise, sila era cel mai înalt element uman. Asta i-am și dat de înțeles, rîcîindu-l cu privirea ori plecîndu-mi pudic ochii. S-a enervat, iar prin prisosul siguranței de sine și-a făcut loc amintirea jignirilor pe care nu și le putea ierta, mai ales în lumina celei ce tocmai și-o căutase. Acum urca pe versantul abrupt al respirației și plesnea de încordare. Era convins că procedase bine venind, dar pe de altă parte mă ura pentru că venise. Simțeam cum se aprinde în el pofta de a mă pune la pămînt cu un adevăr simplu și precis, dar în același timp nu voia totuși să-și dea în petic. Nările îi subliniau dramatic și păcătos dilema. Nu era totuși un motiv să-l răsfăț. De aceea am profitat de aroganța cu care-mi demonstra că problema fiecăruia rămîne cum își chivernisește dramul de însușiri și carul de neajunsuri nu numai în profesie, dar și în viața intimă, ca să-i semnalez că n-o rupi niciodată cu cel ce ești.

— Urcînd treptele ierarhiei, i-am mărturisit cu aerul unui om care-i vinde un pont grozav, nu urci automat și la un grad mai înalt de trezie. Cîteodată e chiar pe dos. Înveți cel mult să nu-ți mai pese nici de ceilalți, nici de tine.

După ce-am rostit vorbele astea, m-am simțit îngrozitor. Tot ce eră stîngaci, ghimpos și echivoc în întrevederea noastră îmi apărea teribil de deprimant.

— Totuși, a ripostat Mihai sfidător, cînd alții îți recunosc superioritatea, ai dovada că ai tras maximum de folos din raportul calității-carențe.

M-am uitat la el. O fudulie nătingă se războia cu dominantă profundă a fizionomiei sale într-un fel care te incita. Și încă urît de tot.

— Cunosce cazuri, am murmurat, cînd stima celorlalți nu te lecuiește de adevărul umilitor pe care-l simți în tine. E, presupun, ceea ce se cheamă a-ți rămîne credincios.

A tăcut înmărmurit. Iar eu nu știam ce să mai adaog ca să spăl gustul nesuferit care-mi rămăsese în gură. Mă cuprinsese o furie crîncenă. Așadar mă lăsasem molipsit de atitudinea aceea superioară și afectată care mă călcase de la început pe nervi. Și culmea e că Mihai voia să continue discuția. Nu se îndura să-i pună capăt. A trebuit să iau inițiativa.

— Hai să te conduc. Mai facem cîțiva pași.

Pe culoarul tapetat cu fotografii din spectacole s-a oprit țeapăn și mi s-a adresat cu o voce care o lua pe tonurile de sus ale isteriei. Jumătate mă înfrunta, jumătate se lamenta.

— E absurd. Nu vād de ce mi-ai purta ranchiună !

— Nici nu-ți port.

— Atunci de ce mă tratezi de parcă aș fi comis o crimă ?

— Fii pe pace, inocența ta e garantată.

— Ești numai venin. Fiecare vorbă ți-e otrăvită.

— Încercam doar să fiu sincer. Așa că nu trebuie să ți le pui la inimă.

— Nici nu le pun. Dōar mai pricep și eu cîte ceva. O singură întrebare. Te mai vezi cu Irina ?

— Nu fi stupid ! Și isprăvește odată să te mai dai în spectacol !

— Asta-i bună ! Tu mă insulti și pe urmă tot tu...

Nici măcar de-o înfruntare deschisă nu era în stare. Întîi se arătase de o suficiență agresivă, care te stîrnea într-un mod josnic, și apoi îl năpădea mila de sine însuși.

L-am bătut pe umăr :

— Dacă te-am jignit, îmi cer scuze.

— Bine. Atunci să ne despărțim ca niște prieteni.

— E-n regulă. Am rămas prieteni.

Ridicolul era avid de orice nouă versiune a cauzei sale. O știam de mult și încercam să nu mă las doborît. Deși nu numai o dată voise să treacă peste mine cu tăvălugul lui.

Și, uneori, chiar izbutise. Țin minte că într-o noapte mă întorceam de la o petrecere. Ninge și bătea un viscol cumplit, iar ca să ajung acasă trebuia să străbat tot orașul prin iureșul de gheață. Înaintam cu greu sub rafalele lui. Aveam ceva bani în buzunar, cam atîția cît poate aduna un băiat de șaisprezece ani într-o familie strînsă de nevoi și eram dispus să-i prăpădesc pe un taxi, fiindcă tramvaiele se retrăseseră de mult. Dar nici o mașină nu se încumeta să înfrunte zăpada care creștea văzînd cu ochii. La o cotitură m-a ajuns un faeton cu lapte. Am întrebat încotro merge. Se îndrepta undeva în drumul meu. Oare nu voia să mă ia și pe mine ? A tăcut, ținîndu-mă cu o privire imobilă. Am revenit, adăugînd că sînt gata să-i plătesc. Cît îmi cere ? A cumpănit o secundă și m-a măsurat disprețuitor. Apoi, respirînd vesel pe gură, a spus o sumă enormă. Mai mult decît salariul tatei pe o lună. Cifra m-a buimăcit și, fără voie, am exclamat : „Ce, ești nebun ?“ Nici prin cap nu-mi trecuse să-l jignesc, dar el așa a luat-o. Era un soi de brută masivă și, înjurînd de mama focului, a coborît de pe capră și s-a repezit să mă biciuiască. Am fugit. Un cîine speriat de larmă gonea și el năuc. Amîndoi alergam urmăriți de matahala dezlănțuită, unul mai înfricoșat decît celălalt. Îl auzeam cum gîfîie în urma mea. Și dintr-o dată, fără nici un motiv, m-am oprit și cu un gest cît se poate de senin și de firesc, am mîngîiat animalul. După care mi-am luat iarăși picioarele la spinare. Cînd, într-un tîrziu, am izbutit să scap cu bine, am rîs cu lacrimi de mine însumi. Și în alte prilejuri mă purtasem la fel de caraghios. Iar uneori consecințele puteau fi incomparabil mai grave, însemnîndu-mi viitorul. În ultimul an de facultate, un coleg m-a denunțat pentru opinii liberale. Eram de asemeni incriminat pentru umanism naiv. Obiectiv, acuzația era mult mai ușoară, subiectiv, m-a enervat mai rău decît prima, întrucît în mintea mea necoaptă cele două cuvinte erau inseparabile. Fiecare din ele se putea răscumpăra numai prin celălalt. Asta se întîmpla prin 1957. Pe atunci se vîneau cu lumînarea abateri pilduitoare. Dealtfel, cînd voiam să blestemăm pe careva, îi spuneam : „Vedea-te-aș exemplul concret“. Trăiam cu toții într-o tensiune continuă. În urma delațiunii s-a convocat o ședință, tîrziu, după terminarea cursurilor. Atmo-

sfera se anunța dintre cele mai periculoase. O simțeam după felul cum mă evitau cu toții. Și chiar așa a fost. Acuzatiile au răsunat amenințător în amfiteatrul prin care trecea o încruntată neliniște, o surdă panică. Iar teama nu-i uneori decît o agresivitate eşuată. Sute de perechi de ochi mă priveau cu disprețul necruțător al unor viețuitoare care văd un exemplar din aceeași rasă cu ele, dar unul degenerat. S-a citat abundent din lucrarea mea de seminar, punîndu-se pasaje întregi între ghilimele demascatoare și combative. Iar cineva m-a asigurat că unele din ideile mele ar trebui să fie corectate altfel decît printr-o critică, fie ea și foarte violentă, dar, din păcate, sîntem într-un mediu universitar. Reflectam la regretul ăsta și la modul cum îți ratezi adevărata vocație numai din prejudecata de-a avea o diplomă, așa că n-am auzit că mi se cerea să mă explic. Pentru că de apărat nici vorbă nu putea fi. În cele din urmă, m-am ridicat în picioare, decis să repurtez o strălucită victorie împotriva iremediabilului. Dar în mijlocul monologului bine armat ideologic și ocolind deopotrivă semeția și căința, versatilitatea emoțională mi-a jucat iar o festă. M-am întrerupt, fiindcă observasem că prin ușa crăpată își băgase capul palid, osos și nefericit portarul. Avea ochii somnoroși și-mi făcea semne să mă zoresc. Îmi comunica să nu-mi mai bat gura de pomană în această fundătură a nopții. Apelul lui întemeiat pe pragmatismul plictiselii și pe dorința de a-și pune în sfîrșit capul pe pernă era un accident neprevăzut în menghina procedurală a ședinței și nu i-am rezistat. Tot pe mutește, am încercat să-i arăt că n-am încotro, că mi-e lațul în jurul gîtului și trebuie să aibă răbdare. Nu știu ce mă apucase să mă copilăresc cu pantomima aia. Bineînțeles că știu. Cert e că nesăbuita mea copilărie a apărut în lumina austeră și de-o paloare stridentă a ședinței ca o ciudățenie ilariantă. Toți erau pe jos de atîta rîs. Și mai tare decît toți rîdeam eu. Dar nu rîdeam de bucurie. Mi-era ciudă pentru că dădeam dovada unui adevărat talent pentru absurdități. Un dar pe care l-am plătit scump pînă m-am deprins să-mi stăpînesc o nepermisă înclinare spre o simultaneitate de simțăminte.

Am lucrat aproape toată dimineța cu un elan și o plăcere cum nu mai încercasem de mult. Nici amintirile,

nici grijile n-au dat buzna peste mine. Era ciudat cît de ușor devenise totul. Pînă și paginile care mă nemulțumiseră au scos la iveală, dincolo de gînduri sfărîmicioase, ceva meritînd să fie reluat. Poate mă înșelam. În orice caz, pentru moment asta avea mai puțină însemnătate. Important era că-mi recăpătasem pofta de a continua, că nu înaintam în sterilitate, iar intensitatea redevenise resortul captivant al timpului. Drogul euforic își făcea din nou efectul. Băteam drumurile paginii scoțînd din porii ei vivacitate și surpriză. Și nu mă uitam în urmă. În fond, aveam vreme să rescriu. Cehov, un autor pe care-l iubesc și pe care am încercat de pomană să i-l fac drag și Irinei, spune undeva că viața nu-i o ciornă pe care poți s-o revizuiști, lăudînd astfel indirect privilegiul penitei și desmărginirile ei. După o vreme, evident, am obosit. Literele au prins să se îmbulzească și să se calce pe călcîie, înghițind lacom cuvintele. M-am oprit. O clipă am reflectat la ciudățeniile firii mele. Întîlnirea cu Mihai nu fusese așadar o încercare atît de rea pe cît presupusesem. În loc să mă simt îngreșat și sleit de puteri din pricina celor întîmplate, paroxismul lor acționase ca un șoc minunat. Descoperisem că lumea e un loc unde poți trăi grozav, încăperea în care munceam mi s-a părut și ea tare agreabilă, iar colegii cît se poate de simpatici. De fapt, chiar așa era. Toți trei, deși tineri și la începutul carierei, învățaseră multe în cel mai scurt timp. Învățaseră să nu ia foarte în serios ceea ce în teatru trece, uneori, drept strivitor, entuziasmant, catastrofal. Învățaseră, de asemeni, să priceapă trăsăturile unei profesii frenetice, unde ești robul fără de scăpare al impresiei pe care o faci. Tot așa cum învățaseră că fiecare actor își apără cu îndîrjire dreptul la inegalitate. Munceau fără a da în brînci, fiindcă observaseră că adesea ce înfăptuiseră azi nu mai era valabil ori necesar mîine. Și apoi nu-i puteai învinovăți pentru că nu jubilau cînd li se cerea să alcătuiască rapoarte și situații. Sau să redacteze articole pentru cei ce aveau statura artistică să le iscălească. Iar împrejurarea că paginile lor despre piesele menite să intre sau nu în repertoriu se rînduiau în ochii multora la nivelul scriptologiei, nu le stîrnea ambiția. Statutul minor, ancilar în care erau ținuți îi irita. Dar știau că slujba lor însemna față de altele un chilipir nemai-

pomenit. Firește, nu-i puneam pe toți trei în aceeași oală. Dealtfel, erau destul de deosebiți. Și ca merite și ca temperament. Iar fiecare își alesese altă teacă pentru orgoliul său. Singurul lucru care-i unea era că părerile lor cele mai profunde răzbăteau rareori în ceea ce spuneau. Considerau că în teatru ipocrizia e un element vital. Ca aerul. Totuși, unul dintre ei, Dimi, rezista cu greu plăcerii de a trăncăni cu mine și de a fi sincer, destăinuindu-mi plafonul aspirațiilor și invidiilor sale. Istet și aplicat, cu gustul și conștiința cititului, mă consulta smerit în chestiunile teoretice și mă iscodea tutelar în cele practice. Era un bărbat înalt, spătos și cu o față energică. Trepida de vitalitate. În ceasurile de birou, atenția îi era împărțită în mod egal între îndatoririle de serviciu și cele domestice. Se însurase de tânăr, avea o familie grea și între două paragrafe ale unui referat alerga să-și țină locul la o coadă sau să dea un ajutor telefonic celor trei fetițe ale sale veșnic împiedicate în problemele matematicii. Ceea ce nu-i tăia cheful să fie la curent cu intrigile și urzelile instituției. Oricît de preocupat ar fi fost, le prindea din zbor. Și avea un simț special pentru substraturile dubioase ori perfide. Nu mă puteam mîndri cu amicitia lui, dar beneficiam de familiartatea unei devorante curiozități.

— Azi ești într-o formă excelentă, mi-a spus el profitînd de-o clipă cînd rămăsesem numai noi doi în încăpere.

Mi se adresase fără să se uite la mine, trebăluind prin servieta burdușită și care arăta, ca un acordeon lăbărțat.

— Ți se pare.

— Sînt sigur.

— Probabil fiindcă am fost în mînă.

— Ziua bună se cunoaște de dimineață.

— Da, nu m-am oprit deloc.

— Cînd îți iese ceva bine, e-o adevărată plăcere.

Dimi pipăia terenul. Mirosise ceva interesant. După ce m-a măgulit, trăgînd una după alta cîteva salve de complimente — era convins că nimeni nu rezistă sub bombardamentul ăsta — m-a întrebat de-a dreptul :

— Te pomenești că te-a inspirat Dinulescu.

— Ei, se prea poate. Uite, acu fac legătura.

— Atunci să-l poftim și mîine.

Pusese în funcție toate tunurile gingășiei, dar mi-era imposibil să mă supăr pe el. Ceea ce-mi plăcea era că nu simula înălțimea sentimentelor și depista de la distanță falsitatea.

— N-are rost să te ostenești. Mîine nu va veni, dar în curînd o să-l vedem din nou.

Gîndul îmi răsărise dintr-o dată în minte și mi-era teamă că era adevărul adevărat. Nu vedeam de ce nu l-aș fi făcut public.

— Oricum băiatul se descurcă destul de bine. Și e sclivisit din cap pînă-n picioare.

— De ce nu l-am intervenit eu.

— Pe noi, prostimea culturii, nici nu ne-a luat în seamă. Doar tu te-ai bucurat de el. Noi ceilalți n-am avut parte decît de fundul lui sferic. Dar poate că aici a și fost bafta noastră.

Mă îboldea să-mi satisfac unele arzătoare dorinți. Firește, n-am cedat. Voiam să știu însă cam cît deslușise agerimea lui. Așa că m-am balansat între indiferență și toleranță, fără iluzia că-l îmbrobodesc. Dar nici foarte convingător nu țineam să fiu.

— Încearcă să-l înțelegi. Avea o treabă și era tare preocupat de ea.

— Nu că m-aș fi simțit insultat. Oricum, între mine și el e cale lungă. Și pe urmă, ce-ar fi putut afla el de la mine?

Pronunțase „afla“ cu subînțelesul „obține“, dar m-am prefăcut că nu observ.

— Ce-ți veni să te subestimezi ?

— Am simțit nevoia să fac și eu ceva pentru el. Și mi s-a părut că-i una din chestiile care-i merg la inimă.

— Te înșeli. Atît numai că nu se poate nici un moment despărți de valoarea sa.

— Eu unul nu le desperechez. De-aia și spun că a avut noroc cu carul.

— Să știi că a nădușit pentru el.

— Da, e un as al rachetei.

— Fiindcă nu-i numai un om de carte.

— Asta așa-i. N-ajungi niciodată prea departe dacă stai doar în bibliotecă.

Nu era greu de ghicit ce dorea să audă de la mine. Cîț privește informațiile lui despre Mihai, se limitau la cele devenite bun obștesc. Am zîmbit senin.

— Iar mie, Dimi, mi-e teamă că dai prea mare importanță tenisului. Zău nu merită.

A realizat că nu putea scoate mare lucru de la mine. Dar înainte de a abandona, a mai încercat o ultimă dată.

— Mi-ai zis că te-a căutat pentru o treabă, însă n-am senzația că l-ai ajutat să și-o rezolve.

Am rămas impasibil :

— Da ? Așa crezi ?

— Da. Așa cred. Dealtfel eu totdeauna cred orice.

— Nu înțeleg însă cum ai tras concluzia asta. Pe ce te bizui ?

M-a privit în ochi.

— Pe nimic. Dar a intrat falnic și a plecat șucărit rău de tot.

— Vorbești serios ?

— Eu da. Și s-a repezit să ridice telefonul. Știa că-i pentru el. Nu se înșelase.

Dimi e fără îndoială o minte iute și perspicace. Deși are atenția îndreptată spre social, rîvnește la mai bine, dar nu la mai sus. Și, rară întîmplare, nu-l bate dorul de a fi în fruntea tuturor, poruncind și dominînd. Puterea o privește dintr-o parte. Cu suspiciune și dispreț. Se clatină între o resemnată supunere și o batjocură trează. Bineînțeles, tînjește după un cabinet și o secretară. Dar nu ca să pună mîna pe o parcelă de autoritate și să dea iama în ceilalți, ci ca să-și înlesnească traiul și să dobîndească răgazul, tihna de a fi iubeț și dincolo de perimetrul legal. Secretara la care visează e Raquel Welch. Poza ei, în ținută sumară, se află sub cristalul biroului, de unde-l ispitește provocator. Dacă nu răspunde chemării ei pline de palpabile făgăduințe, nu-i fiindcă l-ar speria răspunderea unui rang superior. S-ar descurca el. Poate chiar mai bine decît alții, mai ales că scaunul e ăla care-ți dă competența. În plus, ar obține și prețuirea după care e lihnit. Numai că nu se vede oficiind solemn și important sau bătînd cu pumnul în masă sau spunînd ce-i dator să spună orice funcție mai acătării. De aceea, oricît îl tentează ceea ce i se pare formalismul unei activități parazitare, n-are

stofă de arivist. Și mai e ceva care-i ține în frâu pizmele și nostalgiile : concepția despre artă. Nu c-ar considera cultura un martiraj înălțător. Ori i s-ar părea o blasfemie să tragi profituri de pe urma creației. Dar această sursă de glorie și de bani nu-i pentru alde el. Care în tot ce face e doar un mănunchi de hărnicii și îndemînări. O știe foarte bine. Ca să dea lovitura, ar trebui să fie un talent sau un escroc. Dar scrutîndu-se atent, n-a descoperit în el nici predestinarea și enigma harului, nici tupeul și nerușinarea imposturii. Nimic, absolut nimic care să-i deschidă drumul spre sferele înalte. De aici un anume complex de inferioritate. E motivul pentru care ceilalți au crezut că-l au la mînă. Însă acum cîțiva ani și-a luat o zgomotoasă revanșă. Biruința și-a datorat-o permanentei lui îndoieli ironice. Prin '70 mai tot teatrul făcea temenele entuziaste unei piese învălmășind personaje și idei din multe altele. Era un soi de parabolă. Ceva despre abisurile existenței. Și se pare că autorul privea în întunericul lor cu o înfiorată confuzie. În orice caz, o întinsă campanie verbală răspîndise părerea obligatorie, sufocantă și exigentă că textul e genial. Că trebuie cu orice preț jucat. Numai el nu s-a lăsat tras pe sfoară. A făcut praf „aiureala“ și pe „trombonistul“ ei de autor. S-a iscat un scandal clasa întîii. Argumente solide nu s-a prierput s-aducă. Iar cum pe de altă parte o nimerise pe de lături cu niște comedii mediocre (îi vine mai ușor să crediteze satira abjecției, dar e reticent cu dramele și sentimentele.mărețe), a fost taxat de ageamiu. Molestat ca ultimul găgăuță. Și-a așternut opinia negru pe alb și apoi a îndurat tăcut oprobriul. Doar din cînd în cînd mai ofta : „Al dracului de bine le mai prinde unora bezna. Metafizică sau nu.“ După o vreme s-a dovedit c-avusese dreptate și a fost răsplătit cu un premiu de cinci sute de lei. „Buni și ăștia — mi-a făcut cu ochiul — dar mare lucru nu scoți de pe urma sărăciei ăsteia de raționalism.“

Am mîncat, ca de obicei, în oraș. Numai că n-am prea nimerit-o. În bodegă era lume multă, fum și gălăgie. Macaroanele aveau gustul muced, iar carnea am împins-o cît colo. Puțea a hoit. Odată ajuns acasă, am dormit strașnic. E grozav să intri în grația unui somn dinamic și intensiv, care încuie toate ușile lumii. Oricum, pentru

mine înseamnă un cadou rar. Dăși nici Irina nu se odihnește ca lumea (somnul ei e ciuruit de alarme), și-a rîs mereu de preocuparea mea pentru cum și cît am dormit. I s-a părut grotescă. O manieră dezonorantă de a îmbătrîni.

— După asta-ți dai seama c-a început. Va să zică așa sfîrșești. Cu gîndul că n-ai dormit destul.

— Atunci a început de mult.

— Bineînțeles, odată cu nașterea. Oricine o știe. Tu te miri de minunăția peste care ai dat, dar ea a și trecut la fapte. Ce-ar fi să-mi faci o cafea ?

În ziua aceea, ca și acum, nu mă înduram să mă dau jos din pat. Numai că de data asta eram singur. Un subiect pe toboganul căruia n-are rost să lunec. Așa c-am preferat să-mi amintesc de cealaltă după-amiază. Era o duminică de toamnă. Straturi tremurătoare de aur, prefirîndu-se printre lamele storului, îmi liniau dormitorul. Dungile păreau secțiuni în misterioasa carnație a lemnului, pînzei, zugrăvelii. Ritmau o tăcere fracționată în capitole distincte. După mai bine de două ore nu nimerisem intrarea în somnul care m-ar fi absolvit de complicațiile vegheii și o priveam pe Irina. Tare îmi place s-o privesc. Cu fața întoarsă violent într-o parte, se concentra asupra unor probleme captivante. Pleoapele ei erau închise etanș, dar prin delicata lor transparență ghiceai pulsațiile unei povestiri înaintînd în zig-zag. Irina ținea buzele lacom întredeschise și respira adînc. Pe chipul de un alb pur și neted se citea o nesățioasă curiozitate. Mă întrebam ce experiențe, alternative și descoperiri cutreieră, cînd m-a ajuns din urmă un reproș. Mi-am spus că mai cu seamă iubirii nu-i este îngăduit să violeze intimitatea celui drag. Și mi-am interzis să mă mai uit la ea. Foarte curînd a zvîcnit speriată și s-a trezit brusc. Arăta buimacă și a murmurat ceva. Apoi a adăugat senin :

— Mi-am făcut-plinul.

— Eu nu.

— Ai aerul că-mi divulgi o noutate senzațională. Ce să zic...

— Tocmai fiindcă-i una de fiecare zi mă obsedează.

Așa a debutat discuția noastră despre somn și bătrînețe. La care, după ce ne-am băut cafelele și ne-am îmbrăcat, am revenit.

— Adevărul e că nu numai eu mă simt obosit.

— Știi ce? Las-o încurcată.

Își periașe părul lung și bogat, despărțindu-l, ca de obicei, printr-o cărare. Faldurile acestei cortine blonde se revărsau peste tonurile maronii, de vioară veche, ale unei bluze închise sus pe gîtul firav și grațios. O cută de lumină cădea pe picioarele ei înalte și puțin prea mușchiuloase, dar capul îi era în penumbră. Expresia lui îmi scăpa.

— De ce s-o las încurcată ?

— Pentru că nu ne aduce nici unuia vreun folos.
Adevărul e că tu ești altfel decît alții.

— Nu, Irina, sînt la fel ca ei. Ca mulți dintre ei.

— Asta n-o cred.

— Nu știi ce vreau să-ți spun. Vreau să-ți spun că aparțin unei categorii mai largi decît îți închipui. Chiar dacă nu toți resimțim deslușit la fel.

— Află că dorința cea mai răspîndită e de a ne ține departe de orice necazuri. Se consideră că marea artă e să nu-ți faci probleme din orice. Că adevărații proști sînt cei care se amărăsc. Și fiindcă reușesc să se descurce cu detaliile, au sentimentul c-au căzut la învoială și cu esențialul. Sînt mulțumiți de ei înșiși și sînt mulțumiți că seamănă între ei. Cît privește soarta altora, socotesc că totdeauna cineva trebuie să piardă.

— Bineînțeles. Totuși presupun că nu-s singurul care se întreabă, de pildă, de ce după un război cumplit, Hitler, Auschwitz și așa mai departe — dacă după Auschwitz există „mai departe“ — lucrurile se petrec aproape aidoma într-un district ori altul al planetei. Ca și cum existența n-ar avea de dat socoteală memoriei și logicii.

— Păi nici nu are. Principala ei trăsătură e de a-fi. Restul e cîștig sau pierdere. Mai curînd pierdere planificată. Biologic planificată.

— Nu te contrazic. Dealtminteri, aici e și una din sursele de revoltă. Dar eu mă refer la altceva. La faptul că pe de o parte istoria și socialul au acaparat o parte tot mai mare din noi, cerîndu-ne să ne asumăm responsabilitățile, iar pe de alta ne dezvăluie neputințele. E o combinație care macină al naibii pe dinăuntru. Iar conștiința se simte sfidată și terfelită. De aceea se întoarce furioasă împotriva ei înseși. E exasperată de ceea ce află în fiecare zi.

Și-și impută că nu e ceea ce nu se poate împiedica să știe că este. Mai ales cînd bagă de seamă că se face în numele ei.

— Nu-i nevoie să-mi demonstrezi că te pricepi să găsești argumente pentru a te lăsa doborît.

— Probabil pentru că argumentele îmi ridică moralul de intelectual. Problema e însă dacă am sau nu dreptate.

— În parte, da. Dar uiți ceva important.

— Ce anume ? Că într-un chip ori altul fiecare plătim ?

— Nu, ceva mai important.

Vocea îi era calmă. Vorbea potolit, ca și cum nu trebuia să dea însemnătate cuvintelor. Nu se bucura deloc că le rostește.

— Uiți că pentru oameni ca tine încordarea asta e tocmai ieșirea dintr-o situație care oricînd și oriunde ar fi fost de nesuportat. Așa că n-ai de ce să te plîngi.

— Bănuiam ce ai să-mi răspunzi.

— Firește. De-aia te-am și prevenit că n-ajungem nicăieri discutînd.

S-a ridicat de pe fotoliu și a tras jaluzelele. În dreptunghiul incendiat al ferestrei, trăsăturile ascetice ale feței se preschimbaseră în favoarea unor contraste puternice.

— Dar și tu...

— Eu, m-a întrerupt Irina, încerc să trăiesc ținînd seama de o grămadă de lucruri. Și nu vreau să mă las făcută țandări de ele înainte ca totul să se termine. Să se termine, desigur, cu bine. Și cu asta basta.

— Vorbești de parcă ți-ar plăcea la nebunie.

— Chiar așa. La nebunie.

Îi părea rău că se lăsase antrenată într-o discuție inutilă care ne apropiase, dar ne și despărțea. M-am uitat la ea și nu m-am putut împiedica să admir ceea ce răzbătea din toată ființa ei, ceea ce stîrnea bărbații și contribuia la întreținerea dispoziției generale, dar fără a ascunde complet și ceva care nu era tocmai în regulă în această vigoare, ceva ce părea însă o fermecătoare năstrușnicie, intrigînd și seducînd.

— Unde ai vrea să mergem ? am întregat-o.

— Oriunde.

— Și pînă atunci ?

-- Alege un disc.

-- Ce fel de muzică ?

-- Orice, dar să pui la maximum pick-up-ul. La maximum.

O săptămână mai târziu mi-a dăruit o reproducere după o gravură din secolul XVI. Pesemne ca o răsplată pentru că mă supusesem, fără crîcnire, poruncii ei. Reproducerea, desprinsă dintr-un album, înfățișa martiriul sfintului Sebastian. Compoziția avea o simetrie cam rigidă și cred că autorul ei a intuit-o compensînd-o cu un soi de dinamism al suferinței. Am înrămat gravura și am agățat-o în dreapta șifonierului. Da, cam asta gîndea Irina despre somn, bătrînețe și toate celelalte care o făceau să se simtă cumplit de bine.

Și am sărit din pat. Telefonul suna de zor. Oricine ar fi fost, mă chema la timp. Nu mă chema nimeni. Cineva, foarte sigur de el, greșise numărul. Dar uneori și o eroare e o binecuvîntare în șirul monotoniei și al previzibilului. Vocca de la celălalt capăt al firului și-a cerut iertare cu politețe ferm subliniată și care se disocia de confuzie. Aș fi vrut să-l asigur că greșeala e, cîteodată, tocmai dovada umanului și a splendidelor lui neclarități și contradicții. Din fericire a închis aparatul la vreme.

Imediat după aceea telefonul a zbrînîit din nou. Hotărît, trăiam o zi foarte animată. Era doctorița cu care cinasem trei seri mai înainte. După tonul provocator al glasului am sesizat că-i căzusem cu tronc. Din pricina înțelegerii arătate frămîntatului ei destin ? A talentelor mele de dansator ? O impresionase că renunșasem, desigur vremelnic, să iau în seamă lămuritul unei sugestii ? Că-mi sucise capul n-avea nici o îndoială. Simțise doar cît de tulburat fusem cînd își frecase pîntecul de mine. Dar, tocmai de aia îmi dăduse o notă bună. Nu mă zorisem să mă ghiftuiesc vijelios și sumar. Poate o făcusem de hatîrul unei delicateți. Poate așteptam să se consolideze comuniunea spirituală. Oricum, aici se afla semnul că sînt un bărbat stăpînind arta retardăției. Fraier sau bleg n-avea de ce mă socoti. În cadrul discuției demonstrasem că-s un om cu picioarele pe pămînt. Cine știe însă dacă nu eram robul unei curtenii de modă veche ? Nu cumva, deși condamnasem categoric pe cei ce taie firu-n patru, însă acordîndu-le suspecte și

partizane circumstanțe atenuante, oi fi și eu un intelectual vătămat de unele inhibiții culese pe fronturile războiului cronic dintre gândire și existență și ca urmărire sfios în fața actului propriu-zis ? În orice caz, trebuia să dea ghes rezervei mele îmbrîncindu-mi dorința. Aș minți afirmînd că mi se adresa picant și decoltat. Făcea însă apel, într-un fel teribil de direct, la o intimitate care nu se stabilise între noi, dar referindu-se la ea ca și cum ar fi fost de mult consumată, iar un litigiu neînsemnat și firesc între doi îndrăgostiți o întunecase temporar. Nu trebuia să dăm importanță incidentului. Am intrat în joc.

— Ai avut o idee minunată, i-am spus.

— Recunoaște că din cînd în cînd am și eu idei. Nu ești singurul care le nimerește.

— Sînt încîntat s-o recunosc. Tu ce mai faci ?

— Eu sînt la fel.

Glasul mi-a amintit de o plinătate senzuală și afurisit de atrăgătoare. S-ar fi zis după sunetul rîsului ei că pînă și intonațiile unui glas de bărbat, care stă într-un fotoliu și fumează un tutun cu aromă aspră, impulsionează feminitatea ei ardentă și lipsită de stavile.

— E drăguț din partea ta că mi-o spui. Chiar asta voiam s-aud.

— Atunci îți promit că n-o să mai plec.

Făgăduința mi-a dezvăluit că imaginația ei decola, cel puțin în acel moment, de pe zbuciumatul aerodrom al fostei căsnicii.

— Niciodată ?

— Niciodată. Și nu doresc decît asta. Asta și nimic altceva.

Căința și bucuria regăsirii se congestionaseră cu atîta înflăcărare în jurămîntul fidelității, încît mi-am spus că o asemenea naturalețe și spontaneitate e de admirat. Și ea presupune mai mult decît să fii un actor școlit și exersat. Presupune să fii tu însuși o minciună.

— Atunci am și uitat. Cînd te întorci acasă ?

— Și acum.

— Acum am niște prieteni la mine.

— Prieteni, mereu prieteni. Nu cumva prietenii sînt o femeie ?

— Zău că nu.

Neînțelegerea se spulberase și mă tachina cu bănuiele măgulitoare, tot așa cum eu născocisem o piedică doar pentru satisfacția de-a o înlătura.

— Și cum te-ai simțit fără mine ?

— Eh, am încercat să îndur.

— Și ai reușit, a ripostat ea schimbînd tonul. Mi-e teamă că de data asta spui chiar adevărul.

— Dar ce-s neghiob ? Drept cine mă iei ? Cum o să-mi străvesc singur viitorul ?

Pe urmă, după ce ne-am mai hîrjonit, ne-am promis să ne revedem cît mai curînd.

Pînă sîmbătă nu-mi amintesc să se fi petrecut nimic de seamă. Nici Irina, nici Mihai nu m-au căutat. Am vorbit o dată la telefon cu Mauriciu. L-am întrebat de sănătate și mi-a spus să nu-mi fac griji. De asta se ocupă el. Am avut de lucru pînă peste cap întrucît rămăsesem în urmă cu ceea ce plănuisem să scriu și mă pregăteam pentru Întîlnirile Teatrale Berlineze. Dacă plecam, nu mă puteam înfățișa acolo ca un ageamiu. Așa c-am citit o sumedenie de cronică dramatice despre stagiunea teatrală în țările de limbă germană. Majoritatea spectacolelor relua într-o regie nouă operele clasice. Mi-am făcut rost ușor de textele pieselor. Adunat și absorbit de preocupări, am reușit să nu-mi pun la inimă ceea ce devenise imposibil de evitat. Șocul ultimelor întîmplări părea să fi avut efectul unui fericit anestezic. Mă simțeam chiar bine dispus, mai ales că primăvara, ivită brusc și înfierbîntat, își regăsise, după o ploaie rece, făgașul. Vremea se arăta tocmai cum trebuie să fie la sfîrșitul lui martie. Dimineața așteptam împăcat ziua cu sentimentul că nu-i nimic altceva de făcut. Pînă și nopțile treceau mai ușor. Timpul încetase să se fărîmițeze în așchii cînd prea ascuțite, cînd prea boante, și-am uitat aproape să mă mai uit la ceas. Orele curgeau egal și uniform, umplîndu-mi pivnițele cu stivele unei odihnitoare rutine. Și de ce-ar fi fost exclus să te fofilezi printre surprizele existenței fără să te lași jecmănit și doborît ? Cînd mă bărbieream, chipul din oglindă mă privea tern și indiferent, iar pleonasmul ăsta însemna o garanție. Contrasemnătura n-avea, firește, de ce să mă încînte. Oricum însă era preferabilă aceluia memento îndoliat care se răs-

frîngea pînă de curînd în apele cețoase. Și ceva trebuie să ofer în schimbul unei oarecari stabilități și echilibru. Bun.

Într-o seară am dat nas în nas cu vecina de palier. E o femeie între două vîrste. Recent i-a dat soțului ei papucii. Din cîte am auzit, erau căsătoriți de cinsprezece ani. Cînd se măritase, tatăl ei deținea o funcție importantă. Mai tîrziu o pierduse, dar ginerele se purtase cu fostul demnitar ca și cum n-ar fi intervenit nici o schimbare, iar soției i-a dăruit un spôr de atenție și afecțiune. Un om de onoare. Sinceritatea sentimentelor lui nu mai putea fi pusă la îndoială. Ulterior, cînd socrul a fost rechemat în alt post de frunte, căsnicia a început subit să scîrțîie. S-au ivit certuri. Nimic important. Totdeauna se interpun fleacuri într-o conviețuire. E inevitabil. Dar lucrurile s-au înrăutățit. Din soțul bun și gospodar a răsărit unul irascibil și căruia îi sărea țandăra din te miri ce. Adevărul e că prăbușirea celui ce-i cristalizase dragostea îi clintise de mult încrederea în valoarea pe care o pusese înaintea tuturor. Arivistul înțelesese că se lansase pe un drum greșit. De aceea a așteptat cu demnitate clipa potrivită pentru a o lua de la capăt. Inițial se înșelase. Pe urmă acceptase să plătească greșeala. Și o făcuse răbdător și cît se pricepuse de bine. Acum voia să redevină el însuși. Nimeni n-avea dreptul să-l condamne. Tot așa cum lumea nu poate fi văduvită de speranța regenerării. Atît că, pentru a se regăsi, omul transformase menajul într-un iad. Iar el însuși se trezise cu o fire mai rea și mai nimicitoare chiar decît și-o bănuise vreodată. Nu știu dacă ea intuise pricina deteriorării galopante. Deși cred c-o intuise. Nemaiputînd îndura, femeia îl alungase. La prima vedere ai spune despre ea că-i o ființă de rînd. Însă are un surîs și o grație în purtări care te cuceresc. Am discutat de cîteva ori cu ea și am fost de fiecare dată surprins de liniștea încrezătoare pe care o emană vorbele și gesturile ei. Mi-e greu să afirm că-i inteligentă. Totuși din puținele cuvinte pe care le-am schimbat, am avut impresia c-a reflectat temeinic asupra multor lucruri pentru a putea face față disperării. În orice caz, senzația asta mi-a dat-o. În ochii ei citești certitudinea că există un sens, iar sensul ăsta se află în toate. Îl presimte undeva prin apropiere și se bizuie pe el. Desigur, par

a sugera privirile, zîmbetele, intonațiile vocii, înțelesul nu e de cuprins dacă încerci să-i știrbești integralitatea, să-l judeci așa fragmentar și infirm cum se întrupează în fiecare lucru. Am tăifăsuît pe scară o grămadă și am aflat că-i hidrolog, că umblă mult pe teren, că se dă în vînt după operă și e surprinsă că nu m-a întîlnit la concerte.

Pe urmă, joi, tocmai cînd intram în bloc, m-am întîlnit cu un alt vecin. Venise de curînd dintr-o călătorie în Europa și era doldora de impresii și de amintiri. Ținea să mi le comunice înainte de-a se veșteji. M-a poftit să-i fac o vizită și-am acceptat pe loc. Am stat împreună la un pahar de coniac, regretînd odată cu el că „jumătatea“ lui nu-i acasă. Formau amîndoi o pereche de pensionari simpatici. Și unul și altul refuza drastic tihna retragerii. Ea prepara tot felul de prăjituri celor ce-o solicitau, iar el repara robinetele, meșterea instalațiile electrice și venea de hac capriciilor oricărui televizor. Avea un instinct tehnic fără greș. Cuplul nu stătea o clipă locului. Apartamentul și-l mobilaseră în fiecare detaliu. Atît în planul orizontal cît și în cel vertical. Centimetru de centimetru. Nu lăsaseră nici un gol. Supraetajaseră dulapurile, ornamentaseră brațele fotoliilor și picioarele mesei, iar vitrina sufrageriei etala vase de flori, șiruri de pahare de toate mărimile și varietatea nesfîrșită a bibelourilor. Te topeai de duioșie în fața acestor baricade care opreau la ușa lor ceea ce unii iau drept vacuitatea totalitară a existenței. Perechea străbătuse trei săptămîni Austria, Italia și Franța. Fusesse un drog extraordinar. La Viena stătuseră numai douăzeci și patru de ore, dar „văzuseră tot ce era de văzut“. Nu se compara, firește, cu Veneția. Acolo se plimbaseră pe Canal Grande, vizitaseră Piața San-Marco, Palatul Dogilor și celelalte. Cu un cuvînt, „văzuseră tot ce era de văzut“. E adevărat că după aceea nici Florența, nici Roma — cu Vaticanul, Columna lui Traian, și Piața Spaniei nu-i mai copleșise. Oricum însă și acolo „văzuseră tot ce era de văzut“. Iubeau nespus Parisul. Adăstaseră aproape cinci zile la Louvre, Notre-Dame, Sacré-Coeur, Versailles și zăboviseră pe străzile din Montmartre. Evident, și aici „văzuseră tot ce era de văzut“. Itinerariul lor a căpătat mai multă concretețe grație ilustratelor. Le-am privit și eu. Eram sincer încîntat. Dacă am zîmbit vreodată a fost într-un fel

tandru. Jur ! M-am simțit chiar dator să răsplătesc amabilitatea gazdei. Așa că i-am istorisit o seamă de anecdote despre țările pe care le cercetaseră. Glumele puneau în evidență cu aceeași temeinicie deosebiriile dintre mentalitățile distincte ale celor trei popoare. La despărțire mi-am mulțumit, asigurându-mă că se dă în vînt după oamenii tineri, plini de viață. Nu-i putea suferi pe cei ce dorm de-a-n-picioarele încă din cei mai frumoși ani. De asemenea, disprețuia mințile găunoase. Necazul e că nu găsești mulți ca mine. Am plecat îmbătat de atîta candoare. Umanitatea — mi-am zis — are nevoie de ingenuitate și cîteodată ea se dovedește foarte rentabilă. Problema rămîne doar în ce-o investești. Uneori alegerea e teribil de păgubitoare și pentru tine și pentru ceilalți. Nu de alta, dar pe suprafața interioară a celor mai cumplite momente din istorie recunoști hieroglifile avîntate ale acestei minunate naivități. Sîmbătă 1 aprilie m-am trezit cu un puls de o sută douăzeci de bătăi pe minut. Le simțeam în gît, în timpane. Un fierăstrău electric. Încă una din păcălelile pe care mi le juca organismul. Dar nu m-am speriat. Mai trecusem pe aici. Am pus cordul în cămașa de forță a chimicalelor. După cîteva ore am făcut față provocării. Voltajul a scăzut simțitor. Cînd am ajuns la teatru, tahicardia a dat și mai mult înapoi. În restul zilei am circulat cu viteza normală de croazieră a inimii. M-am întrebat dacă printre pricinile necunoscute dar bănuite ale precipitării pulsului nu se insinuase una nouă. Armonia la care ajunsesem. În războiul meu cu existența intervenise un armistițiu. Mă comportasem într-un mod respingător de normal. Iar adîncurile semeției mele, flatațe doar de instabil și de interogativ, se opuneau fie și unui calm de cîteva zile. Ele îmi aminteau că măcar pe frontul biologic sîntem cu toții niște împilați. De aceea cordul pornise o zgomotoasă campanie de propagandă. Dealtfel, inima mea se aranjează totdeauna pentru a-și face rost de sentimentul importanței ei. Dacă o neglijam, era capabilă să explodeze într-un infarct, numai din ranchiună. Fiindcă uitasem ceea ce făcusem din ea și mă desolidarizasem de un trecut comun. Fusesem pentru un timp de acord cu mine, fără nici o divergență. După ce petrecusem ani întregi în palpitante dispute și ne exersasem laolaltă în tehnica scindărilor in-

time, a controverselor lăuntrice, iată, încheiam dintr-o dată o rușinoasă pace separată. Nu cumva asta însemna cano-nada ei și anume că fricțiunile dăinuiau și e o ineptie să simulez că le ignor? Am dat deoparte o presupunere abstractă pentru una concretă. În ultima vreme o lăsasem mai moale cu programul de gimnastică. Mă plimbam doar în jurul casei. Așa că îndată după ce-am mâncat ceva incert și searbăd, am pornit vitejește spre Cotroceni. Amiaza în-suflețită de toți cei ce ieșeau de la slujbă mirosea a răcoare și a proaspăt. Soarele era ascuns în nori și bătea un vînt ușor. Copacii de pe bulevard dădeau ghes adierii, dar zi-durile de beton ale blocurilor o domoleau. După ploaie și în lumina placidă, orgia de culori de pînă mai ieri se dis-persase, scoțînd la iveală adevărata înfățișare a lucrurilor. Rămîneau doar amintirile unei erupții necugetate și ecoul lor mahmur. Acum ferestrele nu mai erau orbite, balcoa-nele își divulgau geometric în fața cerului plumbuit goala lor claritate, iar fațadele clădirilor își mărturiseau deschis cenușiul jerpelit. Puțin după ce-am trecut de Facultatea de Drept, mi-am dat seama că pașii mă purtaseră de fapt într-o direcție bine definită. Cîteva sute de metri mai de-parte se aflau niște terenuri de tenis și probabil acolo aveam să dau peste Irina și Mihai. De obicei, ea juca în parcul Herăstrău, dar prevedeam că azi îi voi afla în dru-mul meu. Era însă absurd să mă feresc de ceea ce oricum îmi stătea în cale. Mi-am urmat traiectul și am găsit ceea ce căutam, l-am zărit încă de departe. Bineînțeles, ei erau prea absorbiți ca să mă vadă de la distanța aia. Irina purta un șort alb care-i dezgolea picioarele vînjoase și o bluză roșie, fără mîneci. Fabricantul imprimase pe jersey un crocodil. Eu i-l adusesem dintr-una din călătoriile mele. Brațele de un roz sidefiu stropite cu rugina cîtorva pistrui țineau aprig racheta. Părul și-l strînsese sub o caschetă albă cu viziera fumurie. Gîfția și rîdea, dezvelindu-și o dantură strălucitoare. Lovea puternic și net, dar cam fără spor. Mihai o fugărea pe laterale de la un colț la altul al terenului. Sau o mințea cu mingi scurte și razante, alter-nîndu-le imprevizibil cu cele ce-o sileau să se îndepărteze prea tîrziu de plasă. Și el arăta foarte bine în tricoul și pan-talonii albaștri. Niciodată silueta lui nu mi se păruse atît

de frumos proporționată. Era lat în umeri, subțire în șolduri și avea o mușculatură alungită. Cîțiva curioși urmăreau partida, dar nici Mihai nici Irina n-aveau ochi pentru alții. Tot ce era în jur devenise pentru ei ireal. Cred că amîndoi aveau simțămîntul că nimic altceva nu contează sau ar putea să aibă vreo urmare. Se lăsau stăpîniți doar de emoțiile luptei. Presupun că Irina se îndîrjea tocmai întrucît el conducea calm și cu dibăcie confruntarea, încercînd s-o sleiască de puteri și obosind-o cu măiestria suverană a trucurilor care sînt regula jocului. Oricine, de altminteri, i-ar fi prețuit stilul precis, eficient. Măsura cu exactitate traseul mingii, replicînd înversunării tot mai dezorientate a Irinei cu mișcări simple și firești. Iar ea era fericită. Cum de mult nu mai fusese. M-am bucurat pentru Irina și m-am bucurat pentru mine, întrucît nu m-au văzut. Am întins pasul. Imaginea semăna cu o frumoasă pagină din „Paris Match“. În timp ce mă depărtam, mi-am amintit de ceva. Într-o seară, un ofițer dăduse peste un ostaș sărutîndu-se cu o fată. Soldatul se desprinsese abrupt din îmbrățișare și-l salutase disciplinat, iar el, mărinimos, îi ordonase reglementar : „Continuați !“ O asociație neghioabă. Dar, după cum se știe, festele pe care ni le joacă memoria nu-s ingenue. Adevărul e că uneori cînd sînt strîns cu ușa iau o poză de victimă, însușindu-mi totodată un grad superior. Și mă răfuiesc cu realitatea înțepînd-o pe la spate cu un surîs. Mi-am aprins o țigară și mi-am văzut de drum. La colț se ridica un turn din prefabricate. Macaraua înălța în văzduh cîte un zid în care era gata practicăta ușa sau fereastra, iar constructorii le împreunau. Deocamdată, pereții nu abuzau unul de încrederea celuilalt. Dar se putea presupune că în ziua în care vor deveni participanți conștienți și activi ai unui apartament, se va stabili între ei o mai mare familiaritate. Apoi m-am înfundat pe niște străduțe înguste și desfundate. Casele erau scunde. O parte stăteau într-o rînă, retrăgîndu-se printre copacii grădinii. Alte clădiri înaintau pe trotuar cu aroganță. M-a izbit înfațișarea uneia dintre ele. Cine o durase avea probabil nostalgia călătoriilor, deoarece îi dăduse liniile unei nave. Prora despica vitejește pavajul și prin geamul rotund al unei cabine răzbătea miros de cartofi prăjiți. Ceva mai încolo două femei cu fața pergamentoasă stăteau pe scăune

dezvoltînd trecutul. M-au înregistrat fără curiozitate. Abia dac-au ieșit din însuflețita lor veșnicie pentru a-mi arunca o căutătură. Trebuia să mai treacă mult timp ca să mă înscrie pe lista de așteptare a interesului lor. Pe urmă am ieșit pe Chei. Dincolo de paravanele de tablă se auzeau glasurile celor ce lucrau la metrou. Am ajuns în Piața Operei, am traversat, am trecut pe lângă o cofetărie, am șovăit în fața unui taxi din care tocmai coborîse un tînăr și am mers mai departe. La parterul blocurilor se aflau tot soiul de prăvălii. Într-o cămăruță cît o chilie, un bărbat vindea nasturi și cataramे sub ochiul stîns al televizorului. Am cercetat vitrina. De mult căutam o încheietoare care să se asorteze cu pardesiul meu. Pe cea originală o pierdusem. Și pe cînd alegeam printre cele expuse, dreptunghiul cu colțurile boltite a ieșit din negură, a pîlpîit incert, adunînd din scrijelituri și crăpături o imagine. I-au succedat o sumedenie. Retina sticloasă și ușor bombată părea să-și deruleze pentru sine observațiile și impresiile. Ele curgeau valuri, unele anulîndu-le pe celelalte, ca și cum pe pămînt n-ar exista un lucru la care să se uite în același fel. Mai departe am dat peste o fată care vindea susan tăvălit în miere. Prăjitura s-a dovedit gustoasă. La intersecția cu Brezoianu, o echipă înzestrată cu o mașină specială vărğa asfaltul, indicînd trecerea pentru pietoni. Benzile vopsite în vară intraseră în proprietatea ploilor și zăpezilor. Pe trotuarul opus, în dreptul cinematografelor, alineate strîns, o mulțime de tineri dădeau în clocot. Se vînzoleau încoace și încolo. Urcam panta domoală, absorbit de priveliștea animației lor, așa că n-am putut să evit decît în ultimul moment damful comunicativ al unui voinic cu pălăria pe ceafă. Se clătina sub complicațiile instabilului și interogativului, dar fără a se lăsa intimidat. De la Hotelul «Central» a ieșit un grup de turiști. Mai toți erau oameni în vîrstă, dar asta nu-i împiedica să fie foarte veseli și să se simtă uniți prin ceea ce avea să li se întîmple în noua aventură. La Bălcescu am realizat că vîntul se înteește. Totuși nu era frig. Norii se risipiseră și tavanul nu mai păstra decît culoarea ecoului lor. Pînă de curînd, la ora asta cădea întunericul. Abia acum mi-am dat seama cît de mult se lungise ziua. Am pornit spre mama, pe itinerariul bine știut și l-am străbătut mașinal, amestecîndu-mă în convoiul al cărui suflu era con-

tinuitatea. Mă străduiam din răspuțeri să nu cad în cursa întinsă de o memorie fictivă. Ea îmi scotea în cale amintiri însingerate, suferințe care nu fuseseră niciodată ale mele, dar pe care televizorul le scormonise. Pare, desigur, teribil de amuzant să-ți închipui, bunăoară, că ești supraviețuitorul genocidelor și masacrelor ce nu te-au implicat nicicând. Ori că ai luptat în tranșee nereținut de nimic și nelegat de nimic decît de datoria armiei. Sau să fii încredințat c-ai ispășit ani de temniță, foamete, umilințe și torturi. Nu-i așa că-i o ineptie să ai nervii la pămînt și să te simți făcut harcea-parcea tocmai de ceea ce ai fost cruțat ? Cea mai mare dintre ineptii. Și, pe deasupra, de un ridicol enorm. Cum naiba să am simțămîntul că mi s-a întîmplat mie în realitate, c-am îndurat pe pielea mea ceva de care mi s-a povestit, ce am citit ori am văzut în fotografii ? ! Uneori îmi spun că stupiditatea e urmarea orgoliului. Pur și simplu sînt incapabil să dau deoparte ceea ce socotesc fără sens, ori cu unul inacceptabil. Totuși, poate că nu-i adevărat. Poate că eventualitatea pîndește profetic într-o experiență de care nu-i nici drept, nici posibil să ne despărțim, chiar dacă personal n-avem cu ea nici în clin nici în mîncă, iar dintre toate formele de solidaritate, asta nu-i cea mai rușinoasă. Poate că tocmai cei ce se bucură de o memorie senină vor fi într-o zi nevoiți să-și răscumpere integritatea. În orice caz, aducerile aminte sînt pentru mine o treabă de toată frumusețea. Și oricînd mă pricep să scot din mîncă altele.

Mama mă aștepta nerăbdătoare, înciudată și neliniștită. De obicei vin la ea cu mult mai devreme. Se coafase proaspăt, se fardase și se parfumase ca pentru o întîlnire de dragoste. Nu acceptă pentru nimic în lume să apară altfel înaintea mea. Și asta de cînd nu eram decît un puști. După moartea tatei, a devenit însă aproape o manie. Sîmbătă nu joacă bridge și nu se vede cu nimeni. E o după-amiază pe care am convenit să ne-o rezervăm unul altuia. Nu știu ca vreunul din noi să fi încălcat regulamentul afecțiunii calendaristice. Energia comprimată a ceasurilor de tăcere, încărcătura emoțională și o puzderie de fapte și reflecții au explodat în monologul ei, dezvăluind o parte din compuşii vieții. De fiecare dată cînd o văd, am aceeași impresie. Cred că se numără printre puținele ființe cărora nu le

e frică de moarte. Se teme doar să nu-și piardă rațiunea de a trăi. Și atîta vreme cît mai are ceva de făcut, de înregistrat, de spus, se simte în siguranță. La început, glasul i-a sunat puțin dezacordat. Ca o claviatură neexersată. Însă apoi și-a regăsit fără greș melodia despotismului luminat. Mai drept ar fi fost s-o numesc o opoziție leală. M-a luat în primire încă din vestibul :

— Scoate-ți pantofii. Unde-ai umblat de-ai reușit să aduni atîta noroi ? Mă mir că n-ai avut nevoie de un camion care să te remorcheze. Am niște chec. Vrei înainte niște ouă ?

— Așteaptă să-mi trag sufletul.

— Ai dreptate. Numai că uiți cîți ani am. Nu cumva îți închipui că voi trăi o veșnicie ? Și așa am zăbovit destul. N-am chef să stric totul prin veșnicie... Nu da atenție. E dușul. Picură întruna. De-abia l-am reparat. Toate se duc de rîpă în casa asta... Nu poți să-mi găsești ceva de lucru ? O traducere ar fi ceva grozav. Îți pune mintea la lucru. Nimic nu-i mai rău decît inactivitatea. Mai ales cînd trebuie să faci față singurătății. Dacă nu-i dai creierului o treabă precisă, putrezești de viu. În idioțenie ori în spaime. Și cînd te gîndești că pentru alții pensia e un vis minunat... Nu-i ușor să observi că ai tot mai puține dorințe. Ori să socotești că nu-i mare pagubă dacă poți renunța în fiecare zi la altceva. Sigur că mă repet. Îngrozitor e însă că-s obligată... Cînd mă uit la tine cum dai cu piciorul posibilităților... Cum ești dezolat pentru fiecare din calitățile tale. Firește, nici alte vîrste nu-s mai fericite... Cîteodată mi-e teamă că tu nu ești în stare să iubești pe cineva cu-adevărat. Prea te urăști doar pe tine singur. Am cunoscut la bridge o femeie tînră, foarte inteligentă, ar merita s-o cunoști... Nu fă mutra asta. Bine, renunț... Dealtfel, asta-i soarta părinților. Sînt auziți doar cînd au tăcut pentru totdeauna. Cred că e ceea ce-i stimulează să vorbească. Își dau seama că nu-i în zadar... Află că imbecilul ăla de Muhammed Ali știe ceva cînd declară sus și tare că-i cel mai bun, cel mai deștept, cel mai frumos, cel mai tare. E o chestie să te pricepi să-ți proclami superioritatea absolută. Nu atît ca s-o creadă ceilalți, cît ca să te convingi pe tine însuși. Deși la el e, presupun, o tactică. Pentru a lua piuitul adversarilor și a face k.o. universul. Nu-și mai

încăpe în pumni de mîndru ce-i... Nu te-amuză povestea cu Trujillo ? S-a admis că nu dominicanii i-au făcut felul. Se recunoaște că o secție a C.I.A. a încurajat revolverul. Dictatorul ajunsese să-și imagineze că el conduce realmente țara. Că se poate lipsi de sfaturi. Pe el l-a pierdut tocmai convingerea că-i de neclintit și-și poate îngădui orice. Eu am bănuir de mult că această execuție naturală, ca să mă exprim așa, a fost bine pregătită. Cînd citesc negru pe alb lucruri din astea, cresc în ochii mei. Din păcate, însă, și cînd traduc am uneori sentimentul că-s tot atît de talentată, dacă nu și mai și decît autorul cărții... Ai auzit că Ingmar Bergman are probleme cu fiscul ? A hotărît să părăsească Suedia și să facă filme în Germania. De formidabila descoperire a japonezilor ai aflat ? Au realizat un magnetofon cît o cutie de chibrituri. Se pune în mișcare doar la sunetul vocii. Am impresia că la tine e exact pe dos. Cîm deschid gura, cum ți se înfundă urechile... Anticipezi, mereu anticipezi, ai devenit un specialist al previzibilului, îi dai chiar o mînă de ajutor și pe urmă te trezești sleit de puteri de ceea ce știai dinainte, dai din colț în colț, nu mai ai ce face cu restul timpului și privești înainte ca și cum te-ai uita îndărăt. Spune-mi, te-ai ales vreodată cu ceva bun de pe urma nenorocitului ăstuia de joc ? N-ai nimic mai interesant de făcut ? Nu vezi că te legi singur de mîini și de picioare ?... Ce zici de interviul lui Leonardo Sciascia ? Declară că se îndoiește de totul. Chiar și de improbabil. E convins că singurele lucruri sigure pe lumea asta sînt coincidențele. Eh, ca orice scriitor, exagerează...

Am așteptat calm să fărîmițeze în mici bucăți ceea ce voia să-mi comunice, pînă cînd mi-am dat seama că a reușit să strîngă mozaicul într-un tot. Și i-am admirat darul de a insinua hotărîtorul în învîlmășeala felurimii. Am respins ispita nedemnă de a-mi considera mama ca material informativ. I-am relatat la rîndul meu cîteva evenimente din golfurile încinse ale prezentului. Firește, cu grija de a despărți sîmburele avantajos al înțelesului de hureitul fumegos al întîmplării. Iar în cele din urmă i-am mărturisit :

— Mi s-a făcut foame.

— În sfîrșit, un semn de viață ! a exclamat ea.

Și s-a repezit în bucătărie. Dar și cît a pregătit ouăle n-a încetat să descoase anume pentru mine abundența și amalgamul care-o fereau de letargia zilelor. Un adevărat seminar îmbibat de consecințe. Și așa a ținut-o și în timp ce mîncam.

— Am să încerc să-ți obțin o traducere, i-am spus după ce-am terminat masa. Îmi pare tare rău că pentru moment n-ai de lucru. În general.

— În general, m-a înginat ea... Și n-ai de ce. Fiecare pentru sine. Și degeaba încerc să-mi îndulcesc adevărul ăsta. Nu cumva crezi c-ai reținut ce-i mai important ? Eu izbutesc să mă descurc. Problema e alta.

— Nu-ți bate capul. E rezolvată.

— Ca dealtfel toate problemele, a ripostat mama ca un ecou indiferent, dar pe urmă nu s-a putut reține și a completat cu o voce puternică : Ne înțelegem extraordinar. O perfectă comuniune sufletească. Iar toate sfîrșesc, nu-i așa, prin a se aranja ?

O clipă am avut senzația că polemizează cu soțul prin fiu. Și pe tata, căruia îi reproșa că e incapabil să se lase cucerit de mărunțișul zilelor, îl învinovătea uneori pe același glas revendicativ și exasperat. Firește, pentru alte motive. Pe biolog îl acuza că întreține cu viața doar raporturi de meserie. Realitatea e că și pe mine m-a uluit absența lui din concretul familiei și al actualității. Numai că eu eram fascinat de misterul acestei lacune. Dealtfel, de cum l-am cunoscut mai bine, mi s-a părut că-i o minunată ficțiune. De obicei căutăm în instituția paternității certitudinea unei protecții, autoritatea unui ziditor încă păținat și responsabil. Și care, încercînd să ne modeleze după chipul și asemănarea lui, trezește scrișnetele mîni-oasei noastre opoziții. Dar atotputernicul meu nu mă zămislise întru gloria lui ! Pentru un stăpîn și o zgardă — socotea probabil el — mama era de ajuns. Or, această libertate mi-a dat senzația că eu sînt creatorul tatei. Iar născocirea mea nu cunoștea nimic la fel de frumos și de complet. Cînd îl auzeam vorbind despre ceva precis și obișnuit, despre lucrurile acelea aparținînd tuturor muritorilor, eram emoționat pînă la lacrimi. Opera mea era atît de vie încît își avea acum propria ei neatîrnare. Și ca orice perfectă plăsmuire care se desparte de creatorul ei,

tata putea fi totul, chiar contrariul său. Și asta anume pentru a nuanța adevărul nesfârșit al viului. Pe mama, evident, detașarea lui o scotea din sărite. Greutățile de care ne loveam păreau că pe el nu-l costă nimic. Pînă și atunci cînd accepta să le ia în discuție, amănuntele cotidianului rămîneau pentru tata un fel de a se referi la acea bogăție pe cît de iradiantă pe-atît de minoră în care omul de știință descifrează substanța vieții, gama ei de forme. Inepuizabilul concretului nu făcea altceva decît să numească urzeala nesfârșită, simptomele palpabile și inferioare ale ideii de existență. În controversile cu soția lui, splendida mea invenție, cu părul intrat foarte de tînr în iernat, cu trăsăturile estompate, folosea tactica eschivei și arta reticenței. Doar cînd mama încurca planurile, intervenea marcînd hotare și distincții. Însă fără a ridica glasul. Ar fi fost nechibzuit să contezi pe tata pentru a forța tonul și a-și sublinia efectele. Spunea de toleranței și nu confuziei din zorile perpetuu virgine și nealterate ale unei constituții definite precis. Nu l-am văzut niciodată pe tata surprins de agresiunea tulburelui. Doar și ea făcea parte din lume ? ! Și tocmai această magică invulnerabilitate mă hipnotiza.

— În adevăr, toate sfîrșesc prin a se aranja, i-am răspuns mamei, scuturîndu-mă de peticul unui rîs nervos. Da, sînt de acord. Ar fi însă aberant să ne prefacem că așa e și bine, că așa e și drept.

— E primul cuvînt omenesc pe care l-ai rostit de cînd ai intrat pe ușă.

— Nu, primul a fost „mi-e foame“. Ce vrei, nu devenim dintr-o dată umani.

O clipă am tăcut amîndoi.

— Te înșeli, a ripostat apoi mama. Tata găsea spontan drumul spre ceilalți.

— Pe cînd eu...

— Tu nu ești în stare decît să te ții în frîu. E felul tău de a fi spontan. Întîi te oprești în loc, și apoi te arunci înainte, dar exact pe drumul cel mai rău. Și o ții așa, orbește.

Aluzia la Irina era clară, însă n-am vrut s-o sesizez.

— Cu tine vorbesc, a continuat mama.

— Ia-o mai ușurel. N-ai de ce să te aprinzi.

— Crezi ?

— Da.

— În cazul ăsta, află că nu m-am aprins, dar nu mă pot împiedica să gîndesc. Orice aş face, mă trezesc luînd-o din nou de la capăt cu aceleaşi gînduri.

— De cîte ori ai bătut pînă acum calea asta ?

— De prea multe ori. Şi mereu fără nici un folos.

— Ar trebui să renunţi.

— Mai întîi ar trebui să renunţi tu cu adevărat.

Din nou o numea pe Irina.

— Hai s-o lăsăm încurcată, nu de alta, dar prea e limpede totul.

M-a privit cu ochii foarte strălucitori.

— Chiar așa. O încurcătură cît se poate de limpede. Şi pe care vrei morţiş să n-o dezlegi. Fugi de o discuţie serioasă ca dracul de tămîie. Nu cumva îţi închipui că-i o rezolvare. Oricum, mă bucur că apropierea dintre noi creşte.

— Tata ştia să se înţeleagă cu oricine. Pînă şi cu băiatul lui.

— În schimb, mi-a trîntit-o mama, băiatul lui nu se înţelege cu nimeni. Nici cu el însuşi.

— Atunci de ce te miri ?

— Fiindcă mă doare. Trebuie să-ţi ascund că mă doare ?

— Nu-ţi cer decît să mă iei cum sînt. Şi n-am nici o vină că nu semăn cu tata. Sau cu tine.

— Bineînţeles. Însă de multe altele eşti vinovat.

— Şi am făcut eu din asta vreun secret ?

— Ar fi fost şi greu. Mie-mi sare în ochi că nu eşti niciodată în largul tău. Vezi, el îţi dădea impresia că are posibilitatea să facă orice ar dori.

— Da, nu-mi închipui că vreodată l-a luat ceva prin surprindere.

Din nou pupilele căprui m-au fixat cu intensitate din albul prea mare al irisului.

— Aha ! a exclamat mama. Şi ce-i dacă îţi sare în faţă un lucru pe care nu l-ai prevăzut ? Sau expertul anticipaţiilor e dezamăgit ? De fapt, tu oricum eşti dezamăgit. Şi dacă se întîmplă ce ţi-ai imaginat, şi dacă nu. Totul e să găseşti un motiv pentru dezamăgirea care-ţi cade nemaipomenit de bine.

Am zîmbit.

— Lasă mamă, pînă la urmă o să mă descurc eu într-un fel.

— Pe cine crezi tu că tragi pe sfoară ? Nu cumva pe mine ? Cum o să te descurci ? Tu ori te sufoci în ceva care ți se pare prea strîmt, ori te rătăcești în ceva care ți se pare fără de sfîrșit ! Sau presupui că numai tu observi, iar alții nu te văd ?

Replica ei mi-a închis gura. Mai ales c-a adăugat imediat după aceea o propoziție în sensul că eu nu mă impac cu mine decît cînd stabilesc un dezacord echitabil cu altul. Intuise foarte corect ceea ce mă lega de Irina. A trebuit să remarc că nu era omul pe care să-l pot minți.

— Așteaptă puțin, i-am spus, și-ai să vezi că de mîine devin altul. Dacă nu de mîine, atunci de poimîine. Ce vrei, e o treabă care durează.

— Da, a mormăit mama, totul durează. Iar așteptarea durează cel mai mult.

Din purgatoriul lucios și meditativ al tabloului, tata urmărea ironic și impenetrabil discuția noastră. Ne asigura pe amîndoi că n-are rost să ne amărîm de pomană. Orice înțelegere, îmi sugera el, își are neajunsurile ei și poate lucrul cel mai rău e să rîvnești la o deplină și absolută armonie cu părinții. În acuarela pictată de unul din colegi — portret sumar și semănînd ca o fotografie cu modelul — tata n-avea aerul că se sinchisește prea mult de cum fusese el sau de cum sînt eu. Se uita la mine și la lume din depărtarea acum definitivă. Și surîdea. Surîdea nesfîrșit, într-o ultimă expresie de sine, mereu repetată și mereu aceeași.

Mă îndreptam spre apartamentul meu, observînd cît de opuse erau firile părinților mei. Tata dădea întîietate banalității, considerînd-o nici ca pe ceva foarte bun, nici ca pe ceva foarte rău. Mediul normal. Dealtminteri, el însuși părea un concentrat de locuri comune, o ființă de serie, tipul standard al omului de știință. Descătușat de cotidian și de tensiune, nu cerea socoteală organicului și naturalului. Mama era convinsă că banalitatea e un lucru teribil, iar presiunea ei terifiantă și zdrobitoare. Prin temperament, studii, profesiune, tata privea răbdător, concentrat, migălos, înlăturînd din cîmpul lui de vedere perisabilul circumstanțelor. Fenomenul îl interesa, uneori

chiar acut, însă fără a se lăsa aspirat în vârtejul lui. Cînd analiza un fapt, îl pune sub lupa microscopului și secunda aceea de viață se definea ca un întreg pluriform și indivizibil. Mama, cu ochii spre ecranul panoramic al universului, trăia accelerat într-un „prestissimo“ continuu. Stabilea relații între evenimente, scormonind prin ungherele și nișele lor tainice pentru a descoperi amprenta politicianului și a ocultului. Pentru tata, lumea constituia o scenă fără regizor și fără decor. Trecea peste portretul fizic al personajelor, vîrsta ori starea lor civilă. Ea se pasiona de înfățișarea actorilor, de recuzită, de costume, de colateralele spectacolului. În optica tatei, sensul reprezentației rămînea ireductibil. Mama îl căuta, îl găsea și-l restrîngea. Amîndoi, desigur, irealizau realitatea. Să fi fost asta una din trăsăturile de unire ale căsniciei ?

Înainte încă de a ajunge la mine acasă, am observat obișnuita agitație de sîmbătă seară. La o fereastră, un bărbat cu un cap de bulldog fuma o țigară și prin nelămuritul fumului, dincolo de silueta lui masivă, se auzeau glasurile celor care jucau o aprigă partidă de cărți. Bulldogul, care avea degetele pline de inele, era gestionarul de la „Aprozar“. Într-o cabină telefonică doi tineri se strîngeau în brațe. La restaurant, la cofetărie, la bufet, pretutindeni era plin ochi. Din unele apartamente țîșnea ritmul dansant al magnetofonului. Din altele, vocea crainicului care în cadrul teleenciclopediei evoca soarta unui neam de păsări pe cale de dispariție. Nu vedeam imaginea, dar auzeam sîșiiul lor. Trebuie să fi fost niște pocitanii cu ciocuri uriașe, fantastice. Îmi imaginam mici cîrduri înaripate coborînd în crepusculul speciei și lăsînd în urmă o ultimă generație de progenituri monstruoase care se lăfăiau în așteptare. Lîngă o superbă mașină americană, un grup de pueri discutau ațîțați despre caii-putere, cutia de viteze, tabloul de bord și farurile escamotabile.

În apartamentul meu era raiul. După ce-am făcut o baie, am lăsat întredeschise geamurile de la dormitor și am respirat mireasma răcoroasă a lacului. Televizorul nu l-am deschis. Serialul mi se părea plicticos. M-am vîrit în pat și am cutreierat cu radio-ul Europa. La Roma am ascultat un meci de box, la Londra o selecție a melodiilor de succes, iar la Monte-Carlo secvențe dintr-un concurs ase-

mănător cu „cine știe câștigă“. În timpul nopții m-a trezit bălângănitul ferestrei. Dar nu m-am dat jos din pat s-o închid. Am ascultat vuietul vântului. Mă simțeam grozav la căldură, sub plapumă, și curînd am adormit.

Duminică, pe la zece, m-a sunat Gigi. Dacă n-aveam nimic împotriva, o pornea spre mine. Gigi este cel mai tânăr dintre prietenii mei. Avem aceeași vîrstă. Lucrează ca redactor la o editură de artă, unde i se încredințează multe din cărțile cu „problème“ ori semnate de personalități „dificile“. Arată ca un june prim. De cîte ori îl văd, rămîn în admirația tenului lui de fecioară necoaptă. E totdeauna proaspăt ras și miroase frumos a „after shave“. Își piaptănă cu grijă părul negru și cîrlionțat. Silueta lui filiformă e de individiat. Dar și trudește strașnic pentru ea. Nici dulciuri, nici făinoase. Și zilnic o oră de înot. Poate să plouă, poate să fie zăpada cît casa, nu lipsește de la bazin. În care vede biserica lui. E un habotnic al ființei sale fizice, pentru care se roagă „crawl“ sau „brasse“. Gigi e un nesecat izvor de știri și bîrfe. Cartea de telefon e prea restrînsă pentru volumul relațiilor lui. Băiat de servitoare (mai apoi fată în casă, cameristă și confidentă în casele marii burghezii de dinainte de război), Gigi cunoaște totul despre apusul purpuriu și jalnic al acestei lumi. Dealtminteri, cu ultimii ei vlăstari se vede uneori. Istorisindu-mi despre înflorirea moartă și perenă a celor ce-au fost și desenîndu-mi amănunțit și riguros portretele atîrnate acum în golul trecutului dar pentru el sfidînd parcă legile gravitației, evocînd himerele adevărului sfîrșit, culcușurile somptuoase și agitate ale averilor de demult, deznodămîntul înșingerat, mișelnic, măreț sau derizoriu al stăpînilor lor, are un soi de sălbăticie și de milă, de iubire nelămurită și de ură. Palatele în care au locuit defuncții sînt azi în paragină. Ori au devenit reședința unor ambasade. Însă cînd trece prin dreptul lor, nu se poate împiedica să nu-și amintească din nou de pardoseala de marmură ori de parchetul pe care ei au pășit, au rîs, au plîns și s-au dat în stambă ca cele de pe urmă slugi. Ochii de tăciune i se umplu de-o nostalgie sălbatică evocînd candelabre și viori, fracuri și rochii de dantelă, îmbrățișări, certuri și oglinzi exaltate. Dar Gigi se bate pe burtă și cu unii din cei care-s astăzi oa-

meni de vază. E invitat în apartamentele lor, fiindcă nimeni nu povestește mai pasionant și nu are arta lui de a îmbina elogiul exorbitant cu obrăznicia groasă a familiarității. Cum spune Cocteau, știe totdeauna pînă unde să meargă prea departe. Simțul lui de observație e prădalnic, dar cochetează cu principiile onoarei și decenței. Desfătarea de a fi în preajma puterii pe care o rîvnește crîncen se aliază în remarcile lui pertinente cu blazarea celui hîrșit prin bordelurile lumii. Nu mai țin minte cum ne-am legat unul de altul, dar sîntem vechi amici și cîteodată mă întreb pe ce se întemeiază lunga și trainica noastră legătură. El mi-a făcut o grămadă de servicii, fără să-mi ceară nimic în schimb. Nici nu văd ce i-aș fi putut oferi. O singură dată m-a rugat ceva. M-a rugat să-i citesc una din cărțile de care răspundea — un studiu despre originile tragediei și evoluția genului de-a lungul timpului — referind despre volum sub semnătura lui. Asta a fost tot. Dar merita să-i auzi tonul cu care-mi transmitea solicitarea. Ca o poruncă a unui potentat al cunoașterii către un nenorocit de șoa-rece de bibliotecă, chemat să-l descotorosească de prisosul sterp al erudiției.

Cînd l-am cunoscut, mi-am zis că nu-i nimic de capul frumusețelului ăstuia. Am avut senzația că seamănă ca două picături de apă cu un băiat de bani gata. Nu-mi venea să cred nici că sîntem de-un leat. Nu vedeam în el decît un băiat cu lipici, fercheș și volubil, risipitor cu glumele, complimentele și sfidările, chefliu și vesel, frate de sînge și de aspirații cu oricine pierduse ori cîștigase ceva și tutuindu-se hazos, vindicativ și fără iluzii cu secretele biografiilor în refugiile căroră dădea iama. Și fiindcă pe deasupra suduia vocația ideilor generale, l-am considerat o minte chioară. De fapt are o inteligență iute, lunecoasă și ospitalieră. Care te vrăjește în ciuda sau tocmai printr-o vorbire ce se scutură cu dinadinsul de licărul nuanțelor atît în galanterii cît și în impertinențe. O vorbire sudînd cu dichis esențialul cu grosolănia care încape în trei cuvinte. Ființa lui emană o francă, simplă, provocatoare și contagioasă sinceritate. E în el un soi de mitocănie solidă la care țin ca la o minunată rezistență a realului. „Intellectualii subțiri” sînt pe toate drumurile, dar la o nevoie nu te poți baza

prea mult pe ei. Așa că nu-i puțin lucru să câștigi o devotație moșie pe care să poți conta în zilele negre.

Nici n-am apucat să mă îmbrac, c-a și fost în casă. Uitasem că nu se deplasează decît cu Mercedes-ul lui, o mașină sport cu număr de circulație iute și viteaz. M-a sărutat pe amîndoi obrazii, a dat roată cu privirea și mi-a declarat :

— Mă nenorocitul, mi-era dor de tine !

— Șezi. M-am lăsat dus de treburi. De-aia nu te-am mai căutat.

— Am auzit că una din treburile tale arată mișto. E făcută numai din bucle și are un pupitru de ți-e mai mare dragul să-ți pui capul pe el. Pe mine ți-ai găsit să mă duci cu muia ? Păi ce-ți închipui, că n-am oamenii mei la „Athenée Palace“ ?

— A fost doar o noapte.

— Ei nu, c-oi fi visînd la 1001 de nopți.

— Și ea a avut inițiativa.

— Aici te cred. Nu-i nevoie să mă convingi că în materie de muieri ești o baligă. Noroc de ele că-ți mai sar din cînd în cînd de gît. Dar află că puicuța n-o să-ți dea drumul cu una cu două.

Mi-a aruncat o căutătură vicleană și a adăugat :

— Fierbe temperamentul în ea. D-aia a și dat pe de lături. Iar tu ești o momeală tare distinsă. Numai bună să fie cronțănită de niște dinți sănătoși în căutare de finețuri și delicatese. Ce-aștepti ?

— În nici un caz pe ea.

— Las-că la vreme de nevoie e bună și-o lipitoare ca asta. Îți mai ia din sînge și din griji.

— N-am observat.

— Da ce-au intrat zilele-n sac ?

— Adevărul e că mie femeia asta nu-mi priește. Și pe urmă am impresia că lîngă ea aș descoperi ceea ce știu de mult.

— Într-un sens. Dar nu te uita în direcția aia. Că nu ești un nătărău. Uită-te doar la ea. Și pe urmă ți se oferă pe tavă, nu te costă cine știe cîți sfanți, că multă răbdare pînă să-ți intre în așternut n-are. Ce-i rău în a-ți face și tu o bucurie ? Sau ai atît de multe ? O să te mai scoată la lumină. Ce, eu nu știu că treci printr-o perioadă nasoală ?

— Nu-s chiar atât de doborât.

— Pe dracu, ai scrîntit-o. Ai scrîntit-o rău de tot. Recunoaște. Nu umbla cu fofîrlîca.

— Am mai primit eu și alte lovituri și mi-am revenit. Vrei să-ți fac o cafea ? Vrei să tragi o dușcă ?

— De ce nu ? Dă-mi o vodcă scurtă și cu gheață.

— Bine, atunci mă duc să scot cuburile din frigider.

Cînd m-am întors în cameră, cotrobăia prin manuscrisul meu.

— Văd că lucrezi. Necazurile-ți priesc. Să mă rog să mai încasezi și altele ?

— Pentru asta nu-i nevoie să te rogi.

— Ai dreptate. Însă ultima lovitură pe care ai primit-o a fost tare joasă. Și atât cît mă pricep eu, asta te-a și făcut pilaf.

Și-a băut vodca și și-a aprins o țigară cu o brichetă patinată cu aur. Acum stătea picior peste picior, supraveghind desăvîrșirea rotocoalelor.

— Mă resemnez, i-am ripostat, cu cele următoare.

— S-ar putea, m-a încurajat Gigi, ca viața să fie atât de rea încît să nu-ți mai dea nici o altă lovitură. Atunci să te văd. Sînt de acord însă că Mihai e o potaie. Un fel de vierme: Degeaba îl tai în două, fiecare bucată crește la loc.

— Cam așa se întîmplă și cu gîndurile mele.

— Nu-i nevoie să stărui pe chestia asta. Sînt convins. Dar află că Mihai nu-i numai un vierme.

Îmi făcea plăcere, de ce să ascund, auzindu-l vorbind așa despre el. De aceea am tăcut, așteptîndu-l să continue.

— Se bagă pretutindeni. Pînă și la teleenciclopedie. L-ai auzit aseară ?

— Nu.

— Eu l-am auzit. După păsări și dirijabile, i-a venit și rîndul lui să ne explice amfiteatrele antichității. A început sfios, dar pe urmă s-a umflat. Ca o ploșniță. Se umfla pe măsură ce suga tot ce-au spus cei de dinaintea lui.

— Potolește-te.

Apreciam frumusețea morală a lui Gigi, dar aveam unele rezerve privind instrumentarul lui critic.

— Dacă vrei tu, eu îi urez tot norocul de pe lume.

— Bine faci, norocul o să-l mistuie iute.

— E adevărat. Dar cu ce-o să-ți fie ție de folos ?

A trebuit să-i dau dreptate.

— N-o să-mi fie. Și asta-i partea cea mai cumplită.

— Poate că-ți mai revii la Berlin. Te iei cu una, cu alta, și uiți.

— Dacă plec.

— Pleci. Și ia exemplu de la ăia. C-am auzit că acolo se „veghează“ la fericirea cetățenilor din leagăn și pînă la groapă.

— Da, nu scapă nici unul, și tocmai asta jignește liberul lor arbitru. Numai că mai sînt și altele.

— Dacă te referi la teroriști, bîzuie-te pe poliția lor. Are tradiție și metodă.

— Nu, mă gîndeam la altele și la mai multe. De exemplu la șubrezenia pactului social, la izvoarele și la viitorul lui. La anumite nevoi pe care nici cea mai prosperă societate din lume nu le poate acoperi. La felul cum se va răsfrînge criza mondială în Germania. Nu azi, dar mîine.

— Seb, scutește-mă. Dacă vrei să batem cîmpii împreună, am subiecte cu duiumul. Asta nu-mi stă la inimă. Mai bine să ne întoarcem la fufa aia cu care-ai ieșit la „Athenée“, că dacă n-o iei tu, știu un amator.

— Ești un codoș.

— Nu, o vreau pentru mine. Dar nu mă bag peste prieteni.

— Liber la imbarcare.

Restul conversației a fost însuflețit și oarecare. Însă vizita lui m-a făcut să mă gîndesc la ceea ce era ciudat în relația noastră. Nu pricepeam defel prin ce-l putea interesa unul ca mine. Și totuși n-am nici un temei să pun la îndoială atașamentul lui. E real și s-a dovedit mereu foarte solid. Nu mă refer la faptul că m-a vorbit totdeauna de bine în cercurile prin care se învîrte, că mă previne ori de cîte ori vreunul pune la cale o intrigă împotriva mea, asumîndu-și sarcina de-a o dejuca, sau că-mi procură cărți foarte prețioase imediat ce-au apărut la Paris sau la München. Dar el m-a ajutat să intru ca la mine acasă în policlinică și la spital. Și tot el mi-a făcut cunoștință cu Irina, despre care n-a spus niciodată ceva jignitor. Dimpotrivă. Epitetele pe care le-a folosit ca să mi-o descrie urmăreau să arate că-i o femeie extraordinară și numai imbecilii văd

în ea doar un partener pentru o împreunare de zile mari. „Ascultă-mă pe mine, că eu am nas.“ Pentru mulți, Gigi e un personaj enigmatic și dubios, în portofoliul căruia se ascund responsabilități necurate. Nu-i pot nega curajul, întrucât volumele pe care alți redactori refuză să le editeze, el le scoate la lumina tiparului, dar susțin că îndrăzneala lui e aparentă și nu face nimic fără asentimentul mai-marilor lui, pe care-i consultă precaut și din al căror cuvânt nu iese. Altminteri, cum s-ar motiva împrejurarea că n-a pățit nimic, iar necazurile l-au ocolit ? Firește, știe și el ce i se pune în seamă. „Lasă-i să trângănească. Chiar asta și vreau. Îmi prinde bine. Așa-s mai apărat.“ Dealtfel, el însuși întreține zvonul. Încurajează ideea că se bucură de misterioase și variate protecții. Ceea ce a și demonstrat sărind în ajutorul colegilor când se aflau la ananghie. Fie făcându-le rost de cele necesare nunților, botezurilor și deceselor în familie, fie intervenind pentru odraslele lor să capete o slujbă în Capitală sau să iasă basma curată din situații în care fuseseră prinși cu ocaua mică. „Îi scot din rahat ca să vadă c-au nevoie de mine și nu mă pot hali cu una cu două.“ Față de mine, Gigi nu se pretinde a fi o generozitate, atitudine pe care afirmă că nu dă nici doi bani. După cum nu-și face nici o iluzie despre recunoștința semenilor. Atunci de ce se dăruie în dreapta și-n stînga ? Numai ca să fie temut și respectat ? Evident, îi place să seducă și să oblige pe cei din jur. Dar nu cumva — insinuează dușmanii lui — e un mod de a deschide uși care altminteri i s-ar închide în-nas ? Și pe urmă, de unde pînă unde la un tip ca el, care scuipă de fapt pe toți, atîta bunăvoință ? „Uneori ai chiar impresia că nu tinjește la altceva decît să-și scape semenii din belelele vieții, ușurîndu-le traiul.“ Pe de alta — subliniază defăimătorii — ce i-a venit să se dedice cauzelor nobile ale culturii, făcînd din ele un apostolat, cînd e cu ochi și cu sprîncene că nu problemele ei îi stau la inimă ? Tot așa cum e clar că nu din complexitatea lor își trage el profiturile mintale și celelalte avantaje. „Sînt niște idioți, m-a prevenit Gigi, doar n-o să-mi închipui că pot face carieră. Și ceva trebuie să pun la baza importanței mele în societate.“ Adversarii săi îl mai acuză că-i prea slobod la gură ca să nu existe și alte explicații pentru că o scoate totdeauna la capăt. „Cretini,

eu n-am de ascuns nimic. Ce-i în gușă și-n căpușă. Interesul meu e tocmai să se știe asta. De-aia nici nu se ia nimeni de mine.“ Detractorii lui argumentează însă că Gigi, care trăncănește vrute și nevrute, beneficiază de-o perfectă imunitate întrucât pălăvrăgeala lui îmbie pe a altora. „Ei nu ! Că e nevoie de mine ca să se știe ce au ei în cap. Ca și cum n-ar avea soții, copii, rude, vecini, colegi, care să le umble prin buzunare și idei.“ Dar cum se face — se întreabă otrăvit și triumfător calomniatorii lui — că un prăpădit ca ăsta e proprietarul unei mașini costînd o avere ? Și de unde are atîtea rînduri de haine și atîta bănet ? „Fiindcă prietenii din străinătate înoată în parale, iar uneori, cînd ai gologani, ai și memorie afectivă. Uite, unul dintre ei, pupa-m-ar în fund, și-a pus valetul să-mi expedieze în fiecare an costumele de care s-a săturat. Asta se cheamă, bă, fraternitate.“ Oricare ar fi adevărul despre Gigi, trebuie să recunosc că are harul de a 'prezenta lucrurile în sensul plauzibilului. Și cu un cinism care pare a fi însăși chezașia realității. Mauriciu, căruia i l-am prezentat, mi-a spus că pentru el unul plăcerea de a-l auzi nu se confundă și cu aceea de a-l crede. Mi-a semnalat de asemenea că Gigi zîbește foarte grăitor. „Surîde fără a risipi bunul ăsta și cu altcineva. Iar din tot ce mi-ai povestit din trecutul lui, un singur fapt e sigur : că a împărțit o dată patul cu o îmblînzitoare de lei.“ Gigi a simțit reticențele lui Mauriciu. De atunci îmi vorbește de el cu pioșenia ce-o datorăm celor morți de mult, dar care merită să fie scoși din groapa comună a uitării pentru a fi expediați imediat înapoi sub lutul cărămiziu. Într-un rînd, cînd i-am spus lui Gigi că Mauriciu are o criză de reumatism, a luat o figură tristă și, căzînd pe gînduri, a murmurat : „Ia te uită, habar n-avem că pînă și osemintele te pot dura“. Cred că pe Gigi îl atrage sincera satisfacție cu care-l urmăresc, realmente impresionat de cîte știe. Se bucură să mă sustragă din tocitul mohorit, să mă șocheze și să-mi mănăvreză emoțiile. Ceea ce și izbutește de minune. Dialogul cu el e o consultație profesională despre viață.

La prînz mi-am făcut singur un sandviș cu șvaiter și altul cu salam de Sibiu, iar pe la patru după-amiază am simțit nevoia să iau puțin aer. Am coborît și, înainte de-a ieși în stradă, m-am uitat în cutia poștală. Era înțesată cu

ziare. Am deschis unul din ele, care făcea apel la ignoranța mea reușind să mi-o descopere și apoi l-am pus la loc. În cutie se mai afla un aviz de plată de la telefoane și un plic sub care se ghicea o carte. Am desfăcut anvelopa și am dat peste un volum luxos despre actorii români care jucaseră pe scena „Comediei Franceze“. Pagina de gardă era străjuită de o sobră dedicație. Nu-mi aminteam să fi auzit de autorul scrierii. Probabil că-și trimisese opera în stînga și-n dreapta. N-aveam chef să mă plimb la subsuoară cu tomul și nici nu voiam să mai urc o dată scările. Așa că l-am vîrit înapoi în cutie, reținînd doar cartea de vizită ce-l însoțea. Era tipărită pe un carton lucios și cu literele în relief. M-am hotărît să nu mai pierd nici un minut din acea zi purtînd însemnul calendaristic al unei duminici anonime și să ies în lumina și în puritatea ei. Întinsele țăr-muri ale orașului și ale timpului mă chemau.

Cîte nu erau de văzut, de trăit, de înțeles înainte ca totul să se cufunde în cenușiul cronic al înserării și de a uita de scopul inițial al zilei. Începînd cu trotuarul fracturat pe care calc. Trecînd peste telefonul înfundat de huli-gani cu sîrmă. Continuînd cu fetița asta care nu mai împinge înainte cercul ; îl ia cu amîndouă mîinile și, privind prin el, fixează stupefiată însăși desăvîrșirea lucrului în sine. La fiecare pas mă pot întîmpina cele mai surprinzătoare descoperiri. E destul să vreau s-o fac. Și să nu mă îndepărtez de tot ce-i omenesc și real. Bunăoară vila splendidă pe care și-a construit-o un pedicurist. Se pare că-i foarte rentabil să tai bătăturile unor președinți, contabili sau inspectori ai cooperativelor agricole din jurul capitalei și să le înțelegi durerile. Înfrățirea cu cei ce refuză un trai lăsat orbește în voia salariului ce vine și pleacă și pentru care faptul de a fi presupune răspunderi majore, față de ei înșiși se dovedește o contagioasă sursă de energie morală. La temelia acestei vile se află orgoliul unei inteligențe conștiente de ea însăși. Mîndria lucidității. Aș avea, de asemeni, ceva de priceput din cariera bărbatului care-mi iese în cale acum. Se spune că a fost un magistrat care două decenii a pronunțat doar verdictul conștiinței sale, dar, într-o zi, această frumoasă perioadă de onoare a luat sfîrșit. Pentru că nici cinstea nu-i ineputabilă. Și pe urmă a

înțeles că integritatea morală e o fală compensatorie în lipsa altor calități nu mai puțin necesare pentru a face față. Despre femeia care traversează strada și pătrunde pe poarta garajului I.T.B. nu știu nimic. Însă pornind de la uniforma de șofer și de la sacoșa pe care o cară închipui o biografie. Intră, desigur, în tura de noapte. Și e de presupus că-i înzestrată cu nemaipomenita forță de a duce la capăt sarcinile cotidiene care face eroii și sfinții. Cred că intuiesc visul ei : a se odihni. În timp ce înaintez, aud vocea unei îndrăgite cîntărețe intonînd primele note ale unei melodii populare. Din fericire, îmi pot urma calea fără să fiu silit a renunța la plăcerea de a urmări salturile strălucitoare ale glasului. Și din blocul vecin televizorul răsună exaltat. Dealtfel, slavă Domnului, nu există hotare care să oprească zborul cîntecului. Mergînd mai departe, nu pierd nici o frîntură din el. Cine poate rezista vrajei lui ? În dreptul cinematografului, doi oameni serioși discută. Unul din ei se dedă vădit la temenele și lingușiri. Cum să-l osîndesc ? Poate că celălalt e farmacistul, mecanicul sau măcelarul de care depinde. Mă uit la vitrina unde sînt expuse imagini dintr-un film. Într-una din fotografii recunosc un actor de prim rang care în urmă cu douăzeci de ani s-a zbatut să părăsească ansamblul unde juca, să vină în Capitală, iar acum, unanim apreciat, refuză să interpreteze pe scenă alte roluri decît cele episodice. Exact cît e nevoie ca să-și realizeze norma. Care-i norma unui artist vexat ? Mai încolo, un grup de copii asaltează un zid percepîndu-l cu o minge de cîrpă pe care și-o dispută gălăgios. Sub pașii mei se perindă unduirile asfaltului. Mici valuri perfide. Dacă nu ești atent, riști să te împiedici și să vii în cap. Un soare cald, mătăsos mă dezmiardă trimițîndu-mi umbra frîntă peste tot ce văd și simt.

Mă aflu la capătul unei săptămîni și puțin înainte de-a începe o alta. „Tabla de materii“ va fi neîndoiios aceeași.

Noapți care dau tîrziu, puțin sau deloc în pîrgul somnului. Zori fericite întrucît mi-am regăsit capul pe umeri și reușesc să îndepărtiez de pe obraz rămășițele aspre ca o răzătoare și întunecate ca spațiul străbătut. Ore pleoștite în fața albului imaculat al hîrtiei. Și altele în care îndes febril rînduri strînse, pînă cînd literele se chircesc devenind un mister miniatural, dens și negru. Momentul cînd pri-

virea întoarsă din adîncurile nedescifrate ale acestor ultime enigme (puse deoparte pentru mîine) se limpezește zîmbind să ia în primire biroul în care lucrez, răzgîindu-se în efervescenta rutinei. Încăperea interceptînd părerile colegilor despre piesele citite. Pasionante controverse privind ordinea numelor și mărimea literelor pe afișele și programele spectacolelor. Meciurile de ieri, vacanțele de mîine. Știrile, glumele, bîrfele schimbate între noi fără pierdere și fără cîștig. Ușa prin care, hrănite de respirația patosului, autenticității și artificialului, au loc mereu alte false intrări și alte false ieșiri. Cîteodată, tăcerea vuind ca o scoică în care un dramaturg, un regizor, un interpret revendică disperat o opinie indiscutabil entuziasmată. Pe urmă momentul cînd, după ce-au răsunat toate glasurile și s-au întors toate ecourile ceasurilor de muncă, mă duc la un restaurant, iar întrebarea voiajează pe lista de bucate și cu mîna la portofel. Prînzul ca o îndatorire față de mine însumi și împlinindu-se, de preferință, prin masacrul inocenților. Inevitabilul gînd că pedeapsa va fi o timpurie ateroscleroză. Apoi, drumul spre casă în ritmul unui marfar oprindu-se la toate stațiile și nodurile alimentare pentru a încropi, cu ceva de aici și cu ceva de acolo, cina. Reîntoarcerea în apartament. Somnul și nesomnul de după-amiază. Cea de-a treia cafea, clepsidra neagră măsurîndu-mi timpul și impulsîndu-l. Cartea, ziarul, radio-ul. Și mai cu seamă așteptarea care face harcea-parcea minutele. Uneori, seara, ieșirea în largul unei premiere teatrale sau al unui film, care să primească știutul, astupînd permanența insatisfacție de sine.

Dar cine poartă răspunderea acestei rotiri în vid, din care mă smulg doar răstimpul cît scriu ? Un mecanism pe care prefer mai curînd să-l înfățișez decît să-i numesc principiile. Și a cui e vina unei mohorîte egalități de destin ? Oare golul, indistinctul, inferioritatea sînt ale tuturor, numai ale mele nu ? Ce simplu scăpăm transferînd responsabilitatea asupra întregului... Și de ce realizarea, plinul, bucuria ar fi neapărat suspecte ? A da chix într-un fel onorabil e singurul mod de a-ți respecta calități e ? Să faci dintr-o jumătate de eșec un punct de sprijin pentru ceva care nu obligă la nimic...

E destul să inspectez relațiile mele cu „rudele, prietenii, cunoștințele“, ca să-mi dau seama de ceea ce nu trece pragul unei bunăvoințe aride și dinainte istovite. Raporturile mele cu ceilalți : o absență înmulțindu-se prin ea însăși. Ani și ani ideea m-a obsedat. Pînă cînd n-a avut prea mare însemnătate. Oare ratăm totul, chiar și asta ? Așa ajungi un soi de eclipsă polivalentă. Evident, despărțirea de Irina m-a împins din nou în fața adevărului. Ar fi absurd să afirm că Irina i-a pus vreodată căluș. Dimpotrivă ! În privința asta... Dar dacă împarți viața cu un om activizînd fiecă clipă, scoțînd la iveală ceea ce-i neașteptat și rodnic în ele, și repetîndu-ți întruna că-i lucrul care face totul să meargă cum trebuie și aproape singurul pe care te poți bizui — ești cu ochii-n patru la altele. De parcă esențialul ar șovăi să meargă mai departe sau s-ar preface că-și schimbă direcția. Să mă bucur deci că mă redescopăr ? Poate că intensificîndu-mi circulația sîngelui și a interogațiilor, Irina mi-a făcut un dar uriaș. Să nu mă mai gîndesc la Irina. La ce să mă gîndesc ?

Înaintînd prin străzile din jurul casei. Nimerind de fiecare dată culoarul dintre întrebări prin gerunziul verbelor, acest prezent dilatat spre viitor.

IV

IN AVIONUL CARE MĂ PURTA spre Berlin, comandantul Răducanu mi-a urat, prin vocea unei stewardese, bun-venit la bordul Boeing-ului pe care-l pilota. Mă informa că voi zbura la o altitudine de 10.000 de metri cu o viteză de circa 800 de kilometri, iar aproximativ în două ore și jumătate voi ajunge la destinație. Deocamdată mă ruga să-mi sting țigara și să-mi leg centura de siguranță. „Mulțumesc.“ Eram foarte bine dispus. Ultimele zile ale lui aprilie fuseseră tare agitate. După ce timpul lincezise, subit se precipitase, devenind rapid și neîncăpător. Pașaport, bilet de călătorie, valize, alergături la minister și la bancă pentru autorizația de a preschimba trei sute de lei contra douăzeci de mărci strict necesare întiiilor cheltuieli. De cum ajungeam la Berlin, totul era suportat de gazde. O singură umbră : nu mai apucasem să-i anunț de sosirea mea pe cei de la pensiunea unde trag de obicei. Iar simbătă casieria „Întîlnirilor“ e închisă. Dar să nu pun răul în față. Am să mă descurc.

M-am uitat în jurul meu. N-am descoperit nici o figură cunoscută. Dealtminteri, în ultima vreme nu mă mai văzusem cu nimeni. Am primit doar o ilustrată de la Predeal, semnată Irina. O vedere a Hotelului Orizont profilat pe munții înzăpeziți. Pe dosul pozei scria : „Dragul meu, camera mea e cea însemnată cu un x. Aici primăvara e deosebit de frumoasă. Coastele sînt încă înzăpezite, deși la amiază e atît de cald încît pot face plajă. Mă simt minunat.“ Am presupus că și Mihai se simțea minunat.

Prin fereastra avionului nu se distingea altceva decît desișul lînos al norilor. Din loc în loc, în plasma lor umedă, cîte-un inel de lumină sau o dungă de albastru dezvăluiau proeminențele și adînciturile geografiei celeste. Foarte

curînd mi s-a servit masa : unt, brînză, şuncă, friptură de pui şi o plăcintă de mere. Am mîncat excelent, am fumat o ţigară şi am deschis o nouă carte a lui Peter Handke. Descria moartea mamei sale. Povestirea, foarte scurtă, m-a impresionat. Nota imposibilul acestei despărţiri în cuvinte alese anume fără sînge şi fără chip. Paginile se derulau în şoaptă, auster şi umil. Am fost întrerupt din lectură numai pentru a ni se anunţa că zburăm deasupra Pragăi. Dar oraşul nu se vedea. Se afla undeva sub mierea fumurie pe care o etala în clipa aia văzduhul. După ce-am închis cartea, vecinul m-a întrebat dacă-mi place să călătoresc. L-am asigurat că-mi place foarte mult. Am aterizat pe aeroportul Schönefeld mai devreme cu zece minute decît ora prevăzută şi cineva a remarcat că Răducanu o luase pe scurtătură. Mi-am reperat valizele pe banda rulantă şi-am pornit voiniceşte spre autobuzul care leagă Berlinul răsăritean de celălalt. Drumul costa cinci mărci. Eram doar cîţiva pasageri, numai bărbaţi, şi toţi am rămas în cămaşă. Termometrul arăta 29 de grade. „O temperatură neobişnuită pentru acest anotimp“, mi-a comunicat serios şi grav un ins corpolent, care m-a îmbiat să iau şi eu o gură din whisky-ul său. „Asta ca să nu ne deshidratăm.“ Abia dacă-i înţelegeam dialectul gutural al Bavariei. Autobuzul m-a lăsat în faţa agenţiei de voiaj şi am făcut semn unui taxi. Şoferul m-a prevenit că oraşul e aglomerat, că n-are de ce să-mi fie ruşine de germana mea, nu-i mai rea decît a turcilor, care au făcut din Berlin un al doilea oraş important al ţării lor, dar împotriva cărora el unul n-are nimic şi că mă invidiază pentru spectacole şi restul. După ce i-am plătit am constatat că mai rămăsesem cu zece mărci. La pensiunea situată pe o stradă perpendiculară cu principala arteră a Berlinului, Frau Bensen a ridicat mîinile dezolată. Îi părea tare rău, dar n-avea nici o cameră liberă pînă luni. Pesemne c-am avut un chip foarte expresiv, întrucît, în timp ce-mi treceam batista peste fruntea năduşită, m-a rugat s-o iert („dacă mi-aţi fi trimis o telegramă, Herr Pop!“) şi mi-a făgăduit să mă scoată din încurcătură. A dat cîteva telefoane, dar pretutindeni era plin. Doar la hotelurile de lux se mai găseau cîteva disponibilităţi, însă ştia că nu-mi dă mîna să cheltuiesc peste o sută de mărci pe noapte. Şi

pe care, oricum, pînă luni, nu-i aveam. În ultima clipă providența mi-a făcut semn. Domnul Reinhard Weber, un prieten, proprietarul unui mare și important hotel situat în preajma aeroportului Tegel, era dispus să-mi închirieze o cameră la prețul unei modeste pensiuni. Va veni chiar el să mă ia cu mașina deoarece tot are drum în centru. Nu vreau să beau pînă atunci un pahar de Coca-Cola ? Domnul Weber a sosit pe cînd cercetam mobilele desperecheate ale sălii de mese, parchetul lustruit cu ceară și presărat cu carpete groase fără pic de scamă și unde zadarnic ai fi căutat urma unei impurități. Totul, începînd cu ea însăși, era la Frau Bensen de o curățenie fundamentală. Domnul Weber, un bărbat de înălțimea mea, solid, cu părul sare și piper tuns scurt, părea să numere în jur de cincizeci de ani. Ochii lui inteligenți m-au privit amical.

— Sînt încîntat că vă pot fi de folos.

— Vă mulțumesc. Mă temeam că nu mai e nici o speranță.

— Întotdeauna mai e una, a rîs el.

— Așa credeți ?

— Da, așa cred. Și vă asigur că am motive. Putem pleca ?

Nu m-a lăsat să-mi car valizele, răspunzînd ferm opoziției mele :

— Vă rog; sînteți doar oaspetele meu.

După ce le-a așezat cu grijă în portbagajul unui B.M.W. de culoarea argintului, un automobil de elită, a deschis portierele și cu un gest foarte simplu m-a poftit să iau loc pe fotoliul de piele bleumarin. M-am uitat mai bine la domnul Weber. Radia o vitalitate de muncitor generos și chiar așa și arăta în cămașa cu patrate mari, pantalonii oarecari și sandalele cu tocurele scîlciate. Pe drum mi-a vorbit despre București, unde fusese ca ostaș în 1944, cînd avea numai șaisprezece ani, și unde cunoscuse o fată cu care mai e și acum în corespondență. Mai exact, își trimit de Anul Nou felicitări.

— Părerea mea e că nu se poate trăi fără memorie. E singura manieră de a trece onorabil prin viață... Iertați-mă, aici trebuie să opresc o clipă, să-mi iau copilul de la școală.

Băiețelul blond și guraliv trebuie să fi fost în clasa întâia. Ne-am strâns mîna și, după ce mașina a demarat, Reinhard Weber a continuat cu o voce puternică, menită să acopere glasul puștiului și melodia rock transmisă stereofonic la comanda irezistibilă a copilului :

— Memoria e unul din principiile mele de căpătîi. Viața m-a învățat asta.

— Într-un fel și pe mine. Cîteodată însă te împovărează.

— Îmi permit să vă contrazic. Dacă azi sînt proprietarul unui lanț de hoteluri, e fiindcă nici alții n-au uitat.

Am tăcut și am așteptat să-mi explice relația dintre memorie și avuție. Ceea ce n-a pregetat să facă.

— Vedeți, în timpul războiului tata a adăpostit un mare om de afaceri pe care-l căutau naștii. Nu știu de ce voiau să-l trimită pe front, dar știu de ce el nu voia cu nici un preț să se ducă. În ultimele zile ale războiului, casa ne-a fost făcută zob de o bombă și toți ai mei au pierit. A rămas în viață doar cel pe care-l ascundeam în subsol. Însă și averea lui se dusese de rîpă. A plecat în America și în 1947 am ajuns și eu acolo. După un timp s-a refăcut și m-a ajutat să-mi termin liceul. Altminteri n-aș fi putut. Tot el m-a trimis la facultatea de sociologie. Dacă am părăsit-o, nu-i vina lui... Nu prea mă împăcam eu acolo... M-am reîntors în 1958 și, cu ce mi-a dat el, cu ce-am împrumutat, mi-am început cariera.

În timp ce mă întrebam de ce nu putem fi omenoși măcar din spirit de prevedere, el a conchis :

— Memoria, dragă domnule, e o necesitate. Iar fiecare amintire pricinuieste în, noi nu numai o anumită cantitate de suferință... Poate fi și o investiție în ceva foarte bun. Nu-i bine să vedem în ea doar o muștrare. Cîteodată se dovedește și o recompensă.

Mărturisesc că domnul Weber îmi cam luase piuitul. Concepția lui gospodăroasă despre existență nu apela la tra-la-la-urile devoțiunii față de aproapele nostru și nici nu părea roasă de problemele profunde ale judecării de apoi. Reprezenta o strategie a demnității aliată cu practicul. Și care, pe deasupra, avea meritul de a da deoparte orice ipocrizie. Această importantă personalitate a industriei hoteliere mi-a explicat de asemeni că dintr-un

pumn pe care-l strîngi avar nu scapă nimic, dar nici nu intră nimic. El unul nu era ceea ce se cheamă un „creier“, dar învățase să se încreadă în ceea ce de obicei alții socotesc un plasament aventuros. Iată și de ce era superîncîntat să-mi sară în ajutor. Nu se știe niciodată.

— Iar dacă aveți nevoie de bani, nu vă jenați. I se poate întîmpla oricui.

Am tăcut stingherit, iar el și-a luat o mîină de pe volan, și-a dus-o în buzunarul de la spate al pantalonului și mi-a pus pe genunchi o bancnotă de o sută de mărci.

— O să mi-i restituiți cînd veți putea. Nu-i nici o grabă. Iar dacă doriți mai mult, vă stau oricînd la dispoziție.

Am ezitat o clipă să ating încă unul din semnele concrete ale miracolului, de frică să nu-l spulber, dar pe urmă am luat totuși hîrtia.

— Vă sînt foarte îndatorat. Nu, o sută de mărci o să-mi ajungă.

— Asta înseamnă că sînteți un om modest.

— Numai în materie de bani.

A zîmbit.

— Foarte chibzuit. Ce-am deveni dacă ne-am mulțumi cu ceea ce viața încearcă să facă din noi ?

De data asta chiar c-am rămas uluit. Dar cred că asta și urmărea, pentru că a adăugat pe urmă, aparent fără nici o legătură :

— Îmi amintesc că pe cînd luptam pe front, cu fiecare zi în care scăpam de moarte deveneam tot mai pofticios...

La coborîre s-a repezit să-mi care valizele și m-a poftit s-o iau înainte. Copilul a deschis ușa amplă de cristal și am pătruns toți trei într-un hol cu firmamentul plin de stele, tapetat cu mătase de culoarea blîndă a înserării și cu fotolii mari de pluș gri odihnindu-se pe o mochetă cu spicul gros și azuriu. Portarul, plin de fireturile costumului său de mareșal, s-a inclinat respectuos în fața patronului cu înfățișare de proletar, din ordinul căruia mi-a transportat geamantanele în camera 311. Ea se afla — mi-a spus domnul Weber — chiar ușă în ușă cu apartamentul său personal.

— Vă așteptăm deseară la cină. Și sper că veți accepta invitația familiei mele.

Camera 311 era mobilată în stil Empire. Mi-am scos totul de pe mine și-am intrat în baia cu pereți de faianță bleu. Cred c-am stat mai bine de un sfert de ceas sub dușul fierbinte, reflectînd la bizarul amestec de generozitate negociată cu realismul care izbucnise din craterul unei experiențe dramatice. Poate că lucrul cel mai deosebit era înțelepciunea, căci îi îndemna pe ceilalți să se încreadă nu în dezinteresul său, ci dimpotrivă, în caracterul lui cît se poate de interesat.

Mi-am despachetat valizele, mi-am schimbat lenjeria și costumul și am coborît în stradă. Era o zi însorită, impregnată de o căldură umedă. La birourile „Întîlnirilor“ am găsit un plic pe numele meu. Conținea bilete pentru toate spectacolele pe care urma să le văd, programul dezbatărilor în jurul lor, lista celorlalți comentatori ai manifestației cu adresele și numerele lor de telefon, precum și o invitație la o recepție oferită de Senatul vest-berlinez.

Mincasem copios în avion, așa c-am sărit peste masa de prînz și, după ce mi-am cumpărat ziarele, m-am așezat pe o bancă într-un scuar mărginit de verdele castanilor și al teilor încă nedeciși dacă a sunat ceasul înfloririi și scrutînd glazura ațîțătoare a aerului. Gazetele își împărțeau interesul între învinuirile aduse primului ministru al ținutului Baden-Württemberg, care deținuse sub naștiți funcția de procuror militar, și actele de terorism ale grupului Baader-Meinhof. Căpeteniile bandei, aflate în temniță, se sinucisese după ce un comando de pirați acrieni încercase zadarnic să obțină, prin șantajul obișnuit cu ostatecii, eliberarea lor. Articolele se întrebau dacă fusese în adevăr o sinucidere. Semnalau valul de proteste violente și de solidaritate ale tinerilor cu teroriștii, pe care-i ridicau la rangul de eroi și de martiri. Ce mi se părea ciudat era că acești marginali ai abundenței, încercînd să sfarme prin rapturi spectaculoase și crime sălbatice „umanitatea rigidă, opacă și împovărătoare a societății“, se bucurau de unele simpatii și adeziuni. Tinerii care-i aprobau exaltat, asociînd confortul cu infernul, erau exasperați de o lume în care fiecare însemna cu atît mai mult cu cît avea mai mult. „Tocmai fiindcă lucrurile

merg prea bine, explicase unul din teoreticienii anarhismului, singura revendicare care ne-a mai rămas e nimicirea întregului." Era ceva ciudat în toate astea, dar n-aveam destule elemente pentru o judecată serioasă. Să fi fost vorba de funeraliile logicii sau de-o realitate socială al cărei potențial explozibil își avea o oarecare bază? Evenimentele conțineau străvechi și funeste informații despre natura umană, ori era vorba de-o furie necunoscută pînă azi în istorie, o furie oarbă împotriva unei fatalități care luase chipul unanim, uniform, apăsător al înlesnirii materiale? Se exprima într-o formă aberantă eterna nevoie a ființei de-a se afirma printr-o negație ale cărei temeieri îi fuseseră nemilos răpite? Erau oameni care ținteau să șubrezească structurile? Aveam de-a face cu tresăririle dezordonate și violente ale unor conștiințe răzvrătite de ceea ce-i corupție în bunăstare și refuzînd să rămînă doar o cifră în statistica belșugului?

Pe la patru, simțind că amortesc, m-am ridicat de pe banca de metal care avea culoarea azurului și am hotărît să mă plimb pe Kurfürstendamm. Lîngă Europa Center, doi pletosi desenau pe trotuar, cu cretă galbenă și roșie, abstracții geometrice. Era limpede că tabloul avea dimensiuni impresionante, ceea ce-i obliga să stea la o distanță apreciabilă unul de altul. Și era tot atît de clar că urmau să-i descopere mai tîrziu sensul și finalitatea. Pasionații avangardei de ieri erau încălțați cu bocanci și îmbrăcați în haine cîrpite. Ei, cel puțin, puteau beneficia de garanția sordidului și a nesiguranței. Mi-am spus că acești rătăciți ai unei bătălii de mult cîștigate și pierdute se jertfeau pentru artă. Ea constituia pîinea visurilor lor. De aceea puțin le păsa de locul lor de muncă, de tot restul, inclusiv de caracterul efemer al unei creații care încă noaptea asta avea să fie ștearsă de pe fața lumii. Tocmai le cercetam opera, cînd unul dintre îngălați mi-a întins o cutie de metal, cerșindu-mi să cotizez bunăvoința gratuită a trudei și a inspirației. I-am explicat că nu dispun nici măcar de fondurile unui Mecena de trotuar. Și, umilit, m-am îndepărtat. Dar abia am ajuns în dreptul celui alt pletos, că s-a ridicat în picioare și cu un gest foarte deferent mi-a întins o hîrtie de zece mărci pe care a scos-o dintr-un teanc voluminos de bancnote. Ideea era că arta vine în

ajutorul semenilor, revigorându-le noblețea funciară. Chiar asta mi-a spus. Unii trecători au zîmbit, alții nu. Probabil că obișnuiau destul de des să glumească azvîrlind cu banii părinților.

Am intrat într-un cinema, abia mai mare decît o cameră obișnuită, unde rula „Cabaret“. Rolul principal îl juca Liza Minelli. Filmul s-a dovedit admirabil. Era vorba de Germania anilor '30. Se povestea despre dezmațul unor iubiri tulburi. Ele trebuiau calculate împreună cu o excitație ce se voia ardoare și cu dobînzile indiferenței potențatilor, care nu era de fapt nepăsare, ci o îmbinare fericită cu brutalitatea batalioanelor S.S., a poftii de a comanda și a dorinței oarbe de a se supune, trăsături atît de înrădăcinate în carnea multora, încît nu se deosebesc de procesele fiziologice ale digestiei.

Seara am onorat cina familiei Reinhard Weber. M-au primit ca pe un musafir de seamă, într-o sufragerie de mahon cu tavanul sprijinit de birne masive de stejar. Ușile erau capitonate cu pluș verde, iar draperii grele de aceeași culoare protejau ferestrele. Pe fața de masă de un alb imaculat străluceau în sfeșnice de argint două lumînări negre. Dar domnul Weber nu-și schimbase cămașa, iar tînăra Renate purta o bluză albă și jean-și. Copilul se juca distrat cu tacîmurile. Ne-a servit chiar doamna Weber. Meniul, deloc ostentativ, s-a compus dintr-o salată de crudități, un platou cu felurite brînzeturi și fructe. Conversația a fost economică, însă destinsă, fără pretenții. După masă, domnul Weber m-a invitat să jucăm o partidă de șah în bibliotecă.

- Sper că v-ați revenit. Dealtfel nu arătați obosit.
- Nici nu sînt. Dar n-am mai jucat șah de ani de zile.
- Vă ofer albele.
- Apreciez, dar tot voi fi învins.
- Vă recomand să nu porniți cu idei preconcepute.
- Asta și încerc.
- Jucăm pe ceva ?

Am ridicat din umeri.

— Vă propun ca miza să fie o sticlă de șampanie. Așa, oricine ar pierde ar cîștiga. Dealtfel, în orice caz aveam de gînd s-o beau cu dumneavoastră. Numai o clipă s-o deschid.

A scos din frapiera de argint pe care pînă atunci n-o văzusem o sticlă, a desfăcut-o și a turnat băutura în două cupe. Șampania era rece ca gheața și foarte bună.

— Sînteți, i-am spus, un jucător excelent.

— Din păcate, iertați-mi sinceritatea, nu vă pot întoarce complimentul. Parcă dumneavoastră ați mînuî numai albele, ci și negrele. Or, tocmai asta vă împiedică să avansați.

— Vă formați întotdeauna păreri atît de iute ?

— Altminteri aș fi dat de mult faliment.

Totuși eram numai la un pas de victorie. Ținea să fie o gazdă bună pînă la capăt ?

Un tinăr îmbrăcat într-un costum de seară a întredeschis ușa, s-a apropiat politicos de el și i-a prezentat o hîrtie cu tot felul de cifre. Domnul Weber, cu ochii pe hîrtie, a făcut o mutare imprevizibilă, care a răsturnat brusc situația. Deci, avea și darul diviziunii muncii mentale. Nu-mi mai rămînea decît să mă predau.

— Nu vă zoriți ? m-a întrebat.

— Cred că nu. Sînt situații în care singura ieșire e să ai curajul de-a le înfrunta.

— E foarte înțelept. Ce-ați mai citit din literatura noastră ? Eu nu prea am vreme. Doar memorii și cărți de istorie mai citesc. Și încă prea rar. Nu credeți că istoria e un fel de a ține soarta în cealaltă mînă ?

— Mi-e teamă că o singură mînă nu-i destul.

— Și asta e foarte adevărat. Mai beți un pahar ?

— Nu, mulțumesc. Mi-ați permite să mă retrag ?

— Firește. Eu mărturisesc că-s ostenit. Ostenesc tot mai mult. Nu vă luați după aparența mea. Și am un copil și o soție tînără.

— Sînteți în floarea vîrstei.

— Doar dacă vă luați după media longevității. Însă eu unul am trecut prin multe. Trebuie să fiu prudent, pentru că țin tare mult la viață... Și dumneavoastră ?

— Mai ales la o femeie.

— Așa începem de-obicei.

— Mi-e teamă că eu urmez ordinea inversă.

— Nu sînteți deloc rezonabil.

— De ce ?

— Pentru că există o zi pentru fiecare noapte. Așa am crezut și cînd eram la un pas de moarte și cînd eram lefter. Încercați și dumneavoastră să credeți asta. Vă rog să credeți asta.

— Sînt un laic.

— Tocmai de aceea... Vă urez noapte bună.

— Noapte bună.

A doua zi m-am trezit în zori, hărțuit de un gînd ciudat. Am luat metrourul și m-am dus la poșta de la „Zoo“. L-am întrebat pe funcționarul de la post-restant dacă n-am vreo scrisoare. A căutat și mi-a întins două plicuri cu scrisul Irinei pe ele. Presimțirea își avea, bineînțeles, o bază. Și anul trecut... Am luat plicurile, le-am rupt nerăbdător și, îndată ce-am ieșit pe Kant Strasse, m-am re-zemat de-un zid și le-am parcurs pe nerăsuflăte.

Ieri (unu)

Dragul meu,

Și nu uita că sînt îndrăgostită de tine, dar nu trebuie neapărat s-o crezi. Așa-s eu, sentimentală. Sînt în stare să spun orice. Nu-i așa că la treizeci și șapte de ani e o tîmpenie să fii îndrăgostită ? De-aia îmi retrag declarația. Retrag totul. Și pe urmă doar ai învățat și tu că atunci cînd spun lucruri frumoase, niciodată nu le spun din convingere. Deci, ai să mă ierți. Și eu te iert. Tare aș vrea să știu ce altceva aș putea face. Deși îmi dau osteneala, nu descopăr pe nimeni mai apropiat decît tine. Dar ce s-a întîmplat ? Nimic. Sau s-a întîmplat c-am chef să vorbesc cu un om. Spune repede, dar fără să te gîndești, te bucură scrisoarea mea ? Sper că la Berlin ai în fiecare zi cîte un triumf și toți te înalță în slăvile cerului. Sînt convinsă că le-ai luat gura. Aia își închipuie că dacă nu vii de la soare-apune, nu-i nimic de capul tău. Sau dacă faci greșeli gramaticale în germană, ești în stare de toate greșelile. Or, ei sînt foarte corecți. De aia sînt și un neam foarte norocos. Păi nu te au pe tine vreme de două săptămîni ? Și în primăvara trecută au avut bafta asta. Dar cine-i nebun să vrea să țină mînte ce-a fost acum un an ? Cît despre

maică-ta, nu-ți fă griji. Am să încerc să-ți țin locul. Uite, ce drăguț din partea mea ! Nu-mi mulțumi. Oricum, află că noi două ne înțelegem. Știi ceva ? Cred că s-a săturat și ea de-un prostănac care umblă prea mult prin lume și e cam mort pe dinlăuntru. Maică-ta n-are însă încotro. Și eu m-am săturat. Curios, două săptămîni parcă nici n-ai fi existat. Două ? Trei săptămîni. Și m-am simțit cît se poate de bine. Realitatea e că nici o femeie nu te-ar putea suporta. Nici nu-i de mirare. Ai străbătut tot trecutul și tot viitorul, și-acum te îneci în ceva de care ai parte cu nemiluita. Onoarea cui de drept. Ți-am mai zis-o : fiecare trebuie să fie ceva pe pămînt. Prin bani, prin putere, prin meserie. Tu însă ai ales să fii în alt fel. Ai și tu o bogăție, numai că bogăția asta te ruinează. Vorbele mele te ung pe suflet ? E ceea ce urmăream. Hai, dă-i drumul. Explică-mi. Acum ce mai vrei ? Bine... Te las în plata Domnului. Și o spun, cum îți place ție, în șoaptă. Nu mă acuza că nu-s pretențioasă, sau că n-am scrupule, fiindcă n-ai să-ți sporești tăria. Deși, dacă-ți pot veni în ajutor, oricînd... Adevărul e că nu mă roade conștiința. Nu-i un motiv să mi-o iei în nume de rău. Și la Predeal, și la București m-am întîlnit cu zile superbe. Dacă nu le-aș fi trăit, cine mi le-ar mai fi dat încă o dată ? Și acum mă simt cam amețită de frumusețea lor. Deci, e-n regulă, nu ? Hai, fii băiat bun și zi că-i în regulă. Aș mai avea o mie de lucruri să-ți spun, dar am impresia că mă lovesc de-un zid și risipesc de po-mană cu tine bunătate de energie, rezistență și tot restul care mă ține teafără și vie. Cum însă eu am de unde risipi, nu văd de ce-aș fi zgîrcită. În concluzie, îți voi scrie, îți voi scrie, îți voi scrie.

I.

Ieri (doi)

Dragul meu,
Sînt o sfință și am trecut pe lingă mine fără s-o știu. Pe de o parte e vina mea, pe de alta nu-i. Pesemne că așa am fost eu făcută. Am aflat-o însă noaptea trecută. Eram de gardă cînd m-au sunat la telefon că-i o urgență. Un

urît, care^{*} făcuse un infarct tot atît de urît ca şi el şi pe care mi l-au dat în primire ca scăpat, o luase iar de la început. Sora s-a chinuit cu el. Respiraţie gură la gură, masaj cardiac. Degeaba. M-am uitat din nou la el şi nu mi s-a mai părut chiar aşa de respingător. L-am găsit chiar simpatic. Ba, dacă-l cercetai mai atent, nu arăta deloc de lepădat. Din păcate, asta-i momentul cînd fac eu cunoştinţă cu bărbaţii. Cam atunci cînd pe monitor văd o linie mult prea dreaptă pentru gustul meu. Însă nu voiam să-i dau drumul din mînă. L-am luat întîi cu binişorul. I-am explicat că-i prea tînăr să facă o prostie şi l-am rugat să nu mă lase singură. Însă nu mai avea urechi de auzit. Se predase. Dacă dorea ceva era doar să se procopsească mai iute. M-am infuriat. „Ia să mă joc puţin cu tine“, mi-am zis. Şi l-am împuns cu o injecţie drept în inimă. Nici n-a tresărit. Tipul începuse să devină tot mai greu de îndurat. Nu catadicsea să mă ia în seamă. Iar mă încurcasem cu unul care nu merita. L-am încercat cu defibrilatorul. N-a mişcat. Şi doar nu-i cerusem să-mi dovedească cine ştie ce. Îi spuseseam cam toate vorbele pe care i le puteam spune şi habar n-aveam ce să mai născocesc. Mă apucaseră toate cele. Ceea ce, desigur, nu-i frumos, deoarece spitalele sînt cele dintîi temple ale Domnului. Eram doborîtă şi-mi venea să urlu. Asta-i singurul lucru pe care l-am simţit. Ură şi iar ură. Iar la un moment dat nici ura n-a mai avut vreun efect. De disperare, am mai apăsât o dată zdravăn pe butoanele defibrilatorului şi, în fine, a binevoit să zvîcnească. După care a deschis ochii şi a zîmbit tare mirat. Nevinovatul ! Azi-dimineată mă privea ca pe-o sfîntă (ceea ce nu m-a surprins, fiindcă se împăcase cu situaţia) şi-am trăit o senzaţie foarte tare. Sînt nebună după adoraţie. Numai că prea-mi dăduse multă bătaie de cap şi nu mai aveam poftă de nutra lui. Mi se părea chiar că nu mai are nimic comun cu mine. Dar m-am prefăcut că-i omul meu. Adevărul e că mă simţeam sfîrşită, la capătul puterilor. Nici n-am vrut să mă uit în oglindă. Ce să văd ? O faţă cenuşie şi jupuită de bătrînică ? De ce ţi-oi fi povestind tocmai ție, cînd singura emoţie de care eşti în stare rămîne plictiseala ? Şi cu cît stau şi mă gîndesc mai mult la dragostea noastră, cu-atît mă conving că sînt o sfîntă,

iar El mă încearcă printr-un păcătos de genul și de formatul tău.

Și altceva decât tîmpenie, rușine și oboseală? A, da, cînd am ajuns acasă, n-am reușit să dorm. Am avut impresia stupidă că nu mai izbutesc să țin pasul cu mine însămi. De aceea m-am îmbrăcat la loc, am ieșit afară și-am început să dansez în plină stradă. Pe scurt, am confirmat zvonurile că-s o femeie sărită de pe fix. Puțin îmi pasă. Nu-i deloc rău să-ți ieși din minți. Iar lor nu le găsesc nici o vină că trec prin viață dumiriți de tot ce li se întîmplă, și nu există ceva care să le clintească liniștea sau neliniștea. Am terminat. N-am nimic de împărțit cu tine. Vezi-ți de drum și-am să-mi văd de-al meu. Jur că nu-ți voi mai scrie.

Deci, pe curînd

I.

Am pus scrisorile cu grijă în plicurile lor și am examinat ștampilele. Fuseseră expediate din București la 7 și la 8 aprilie. M-am desprins de zidul de cărămidă roșie și am pornit-o voinicește pe strada lui Immanuel Kant. Înaintam sub înalta protecție a unui mare filosof care-și cîștigase un nou prieten. Da, gînditorul avea dreptate. Trebuie să respingem limitările impuse de un raționalism excesiv, deopotrivă cu scepticismul. Pe scurt, Kant mi-a devenit foarte drag. Mai ales că la ora șapte dimineața, într-o zi de duminică, prea puțini berlinezi își mai aminteau de el. I-am străbătut demonstrația pînă la capăt, fără să-i supun tezele unei analize amănunțite. Sigur e că m-am trezit în Piața Ernst-Reuter și de-acolo n-am mai știut încotro s-o apuc. Așa că am traversat și m-am întors pe celălalt trotuar spre gara „Zoo“. De data asta m-am uitat la vitrinele magazinelor. Tot ce vedeam prin geamurile pictate cu o lumină densă, aurie mi se înfățișa teribil de frumos și de atrăgător. Valizele de piele, aparatele electrice de ras, trabucurile, sticlele de colonie, chiloții de bumbac sută la sută. „Was trinken Wir? Schultess Bier“, garoafele și liliacul, mingile de fotbal îmi dezvăluiau o perspectivă completîndu-se necurmat și dăruind spiritului

meu însetat de cunoaștere valoare după valoare. O energie pe care o socoteam definitiv pierdută se regenera scuturându-mă de toate întrebările, prima dintre ele fiind chiar destinația acestei energii. Nu m-am mai întors la hotel să-mi iau micul dejun. Era prea departe. Am intrat într-o cafenea situată la colțul cu strada Kurfürstendamm. Am cerut un Frühstück. N-am avut mult de așteptat întrucât la ceasul acela mort nu se afla nimeni în cafenea. În stînga mea peretele era de jos pînă sus o oglindă. Fără să vreau, m-am întilnit cu necunoscutul de la cealaltă extremă a realității. Ne-am surîs cu o degajată obiectivitate. Amîndoi ne dezbrăcasem de mult de iluzii, dar relațiile noastre, reciproc dezavantajoase, se aflau puse sub sechestrul provizoriu al bunăvoinței. După ce mi-a adus platoul cu bunătați, bruneta tînă și sigură de sine s-a retras pentru a-și continua dialogul cu o colegă. Cealaltă chelneriță, o femeie încă viguroasă, purta ochelari în formă de fluture, cu ramele bătute în ștrasuri. Deși vorbeau în șoaptă, am auzit cuvînt cu cuvînt.

— Ar trebui să-ți refaci viața. La patruzeci și nouă de ani ești de fapt în floarea vîrstei. N-are rost să rămîi singură. Trebuie să duci o viață normală.

— Ușor de spus, dar îți repet, nu găsesc pe nimeni.

— Uită-te prin ziare. Sînt pline de anunțuri.

— Mi-e silă.

— De ce ? Oricum e-o loterie.

— Dacă aș fi fost bărbat era altceva. Un bărbat se poate încurca și cu o puștoaică. Iar cînd cei de seama mea rămîn văduvi, chiar asta aleg.

— Și tu ai bani.

— Am bani, dar nu-i același lucru.

— Dacă ai bani, poți obține tot ce dorești.

— Un bărbat e un bărbat.

— Prejudecăți.

— Mai bine aș fi murit eu.

— Eu aș zice, pînă una-alta, s-o lași mai moale cu băutura.

— Mă simt mai bine cînd muncesc. Dar nu poți munci toată ziua.

— Ai dreptate, fu de acord bruneta.

Nu voia să fie neînțelegătoare. Iar datoria și-o făcuse. S-a ridicat și s-a rezemat de barul strălucitor. Era nerăbdătoare să vadă alte fețe. Zimbea cu ochii pierduți pe chipul uniform și pustiu al dimineții lipite de fereastra cafenelei.

Uneori, cînd sînt pus în situații de felul ăsteia, mă cuprinde un soi de milă pesimistă și abstractă pentru suferința omenească. Dar acum am refuzat superioritatea inertă și renegîndu-se pe sine. Și m-am hotărît să nu dau nici o ceapă degerată pe această metodă defensivă. N-am mai vrut să fac pe deșteptul cu mine. Înțelegeam că bogăția anumitor idei face casă bună cu cîrпănoșenia. De fapt, aici se află și profitul călătoriilor. Într-un mediu străin ne e mai ușor cîteodată să ne reîntrupăm în ceea ce sîntem sau ar trebui să fim, dacă nu ne-am pune în cale nenumărate baraje. De îndată ce-am renunțat să mai practic obișnuitul meu opoziționism mental, m-am simțit mai liber și mai adevărat. De aceea ochii aproape că mi s-au umezit. Firește, nu eram atît de stupid să-mi închipui că fondul duioaselor simțiri se numea generozitate. Realitatea e însă că nu m-am gîndit numai la mine, m-am gîndit și la Irina, și la mama, întrebîndu-mă ce-o fi făcînd fiecare din ele în clipa aia. Îmi părea rău că nu puteam fi nici unuia din noi toți de mare folos, deși aș fi dorit-o din tot sufletul, dar totodată știam că în privința asta n-aveam cum îndrepta ceva.

Am stat în cafenea pînă am auzit pendula bătînd de nouă ori. Iar cînd am ieșit în stradă, mi s-a părut că sînt mai brav. Cu toate că tocmai această înțelegere zadarnică a vinovăției mele față de cei mai dragi ar fi trebuit să mă îndurereze. Pe trotuar, în fața magazinului Wertheim, o orchestră alcătuită din băieți și fete cînta o melodie veselă. Lumea se adunase în jurul lor. N-am îndrăznit să întreb ce sărbătoreau la Berlin membrii unei formații suedeze îmbrăcați în costume pitorești. M-am mulțumit să ascult un fragment din concertul lor. Sunetele strălucitoare, ușor de respirat, pe serpentinele cărora urcai iute sus, te luau cu avîntul lor într-o alergare lesnicioasă și fericită. Iar fețele nordicelor, fețe deschise, înălțate pe trupuri agile și superbe, păreau să ne spună că există

unele lucruri care trebuie pur și simplu să existe pentru a ține o cumpănă.

Puțin mai încolo, un autobuz „Berolina“ își aștepta pasagerii pentru a întreprinde turul orașului. Cu cinci ani în urmă îl făcusem și eu. Țin minte că ghidul, pentru care viitorul rămânea o speranță hitleristă, ne prezentase Reichstagul, închisoarea Moabit și celelalte cu o nostalgie abia ascunsă. Cei ce-l ascultau aveau vârste deosebite. Unii erau în măsură, dacă doreau, să-și amintească ce lăsaseră în urmă. Dar pentru alții, tot ce ascundea călăuza se petrecuse de mult. Ei știau doar că se bucură de dreptul legitim de a pieri în patul lor, iar pînă în ziua aceea îndepărtată trebuiau să cadă la un compromis cu visurile și ambițiile lor. Sigur, în lume continuau să se petreacă grozăvii. Dar aveau loc undeva departe. În ultima vreme însă evenimentele începuseră să se zorească. Și unul din epicele precipitării convulsive era chiar țara lor. Vedeau în întîmplările care explodaseră sub ochii lor ramificațiile secundare ale unei istorii care nu putea să-i implice ? Le socoteau zile false și denaturate în ordinea implacabilă a vieții ? Oare pasagerii „Berolinei“ realizau că imposibilul, de care știau fără a voi să știe, risca să devină și în existența lor regula normalului ? Își spuneau că el umbrește doar zarea imediată ?

M-am îndreptat spre „Freie Volksbühne“, unde autorii spectacolului de ieri seara se întîlneau cu publicul și presa. Nu văzusem reprezentația, dar mă interesa să aud păreri. Și pe urmă chiar cei ce luau parte la dezbateri constituiau o atracție. Majoritatea se recrutau din veleitarii artei, îmbătrîniți în melancolia creației. Însă printre ei se găseau și destule minți dornice să discute și să priceapă. În foaierul care avea corectitudinea dreptunghiului, iar lumina răcorită și îmblînzită de clorofila copacilor pătrundea prin ferestre înalte, un electronist încerca microfonul pipăindu-i ecoul. Mi-am tras un scaun și m-am uitat în jur. Regizorul și cei doi interpreți aveau ținuta ștearsă și banală a oricui. În schimb unii din asistență păreau să descindă din cel mai eclectic repertoriu și arătau puțin dezorientați, de parcă ar fi fost azvîrliti din ficțiune pe solul dur al realității. Așa era un băiat de vreo douăzeci de ani, care purta o cămașă de țaran al Americii de Sud, cu un sombrero pe

cap, pozînd în răzvrătitul subdezvoltării. Iar alături de mine, o fată, cu buzele desenate în carminul unei inimi și cu pleoapele grele de sumbrul fardului, juca ostentativ vampele Hollywood-ului de altădată. Voința de-a ieși cu orice preț din rînd ? Tirania modelelor mitice ? Mai curînd o derutată sete de ideal. Și nădejdea de-a pătrunde, printr-o costumație adecvată, într-un rol activ și exaltant. Amîndoi au pus întrebări celor ce montaseră piesa lui Ibsen, iar cerul gurii lor părea numai foc și piper. Meritul nedumeririlor era că ele nu se despărțeau de confuzia agresivă din care răsăriseră. La început am crezut că de vină era puținătatea germanei mele. Dar cînd au fost solicitați să se explice, mi-am dat seama că nu aici era hiba. Au primit răspunsuri ferme și bine dispuse. Și toți am zîmbit, pentru că umorul e o condiție propice lucidității. Însă eu am rămas cu o oarecare teamă. Deoarece ironia și gluma, oricît de fermecătoare, nu rezolvau nimic din sentimentul lor tulbure că tot ce trăiesc e mărunț, inutil, deșert. Fi-rește, am surîs văzînd cît de ofensați se simțeau de inteligența replicilor primite. Se vedea limpede că o asimilau cu o răutate nedreaptă. Dar nu mă împăcam cu siguranța comodă și fără griji a atmosferei. Această certitudine absolută mi s-a părut un post de observație nesigur, o rea ambianță de gîndire, un fel de-a te culca pe-o ureche.

După ce-am mîncat ceva la un „Wimpy“, am cumpărat un buchet de narcise pentru doamna Renate Weber. Însă funcționarul de la recepția hotelului, pe care l-am rugat să i le trimită împreună cu rîndurile mele de mulțumiri, m-a informat că soții plecaseră la Frankfurt și nu se vor întoarce înainte de două săptămîni. „Afaceri“, m-a lămurit el. I-am propus să păstreze florile și să înmîneze cartea de vizită. Pe care am mai adăugat cîteva cuvinte.

Am urcat în cameră și am scris alor mei. În cele două misive, foarte deosebite ca ton, o idee revenea. Și anume că e nevoie de mulți kilometri sau de mulți ani ca să descoperi lucrurile cele mai simple cu putință, iar eu simțeam ceva în cătușele egoismului meu, dar nu mai mult decît propria mărginire. Eram cît pe-acî să expediez scrisorile cînd mi-am dat seama că, dincolo de această mărturisire, ele se mulțumeau să îngrămădească peripeții și impresii. Nici urma unui sentiment. De parcă în ființa mea nu ră-

măsese nimic viu în afara ochiului care văzuse și a mâinii care comenta. Adevărul e că mă oglindeam în sărăcia lucie a paginilor. Încercasem s-o tăinuiesc făcînd să răsune, cuvînt cu cuvînt, coardele vibrante ale întîmplărilor. Și pe Irina și pe mama le păcăleam cu plinul provizoriu al unor ore deosebite de altele și dînd iluzia regăsirii unor posibilități de recepție și de dialog afectiv. Tot așa cum eu însumi voiam să mă las înșelat de neprevăzutul întîlnit, confundîndu-l cu o progresie. Deși știam că rămăsesem aceeași imobilitate nerăbdătoare și sătulă, stilcită mai degrabă de răspunsuri decît de întrebări. Ce rost avea minciuna asta găunoasă ? Doar era limpede că vînam ineditul și neașteptatul doar pentru a uita, măcar o clipă, gîndurile care mă hăituiau. Firește, ceasurile de aici însemnau totuși o slăbire a împresurării. Eram silit să iau act în alt fel decît în cel obișnuit de ceea ce știam de acasă, sau tot de la Berlin, sau de oriunde mai fusesem. În mijlocul unor ființe și împrejurări, ieșind din calapoadele atît de familiare, de tocite, de terne ale fiecăreia din zilele mele, trebuia să dovedesc că sînt o prezență capabilă să se investească în ceea ce trăiește. Eram dator să arăt că vidul dinlăuntrul meu nu mă absoarbe. Că tot ce descopăr corespunde organic cu ceva interior, iar mereu alte idei și simțăminte însuflețesc o intensă curiozitate. Nu-i însă mai puțin adevărat că, simulînd o participare, și care nici nu era numai aparența unei participări, mă îndepărtam, fie și superficial, de pe orbita obsesiilor circulare. Obligațiile impuse de alte raporturi cu oamenii mă determinau să întorc spatele, sau cel puțin să privesc din profil, neputințe și exasperări analizate de obicei cu acel prisos de scrupule și insatisfacții care-s cealaltă înfățișare a autocomplezenței. Însă în scrisorile mele inițiativele realității mascau o absență, sau în orice caz o paupertate. Se ascundeau în respirația agitată a evenimentelor și a observațiilor răsucite unele în altele. Oare chiar așa stăteau lucrurile ? Atunci de ce fusesem emoționat de paginile Irinei ? Nu m-am putut împiedica să nu le recitesc. Și din nou am încercat o senzație de viață, de încordare, de robustețe. Pînă și povestindu-mi cît de dramatică și istovitoare fusese încercarea prin care trecuse împreună cu un muribund,

tresărea de vitalitate. Iar cea care-mi vorbea nu era numai o veche, bună și înțelegătoare prietenă. Poate mă amăgesc, dar cred că orice face sau spune Irina o deosebește și o înalță deasupra altora. Și așa am socotit nu numai acum când îmi scria amuzant și afectuos, jucându-se cu sentimentele mele și ale ei, iar reproșurile sunau tandru, ca și cum ar fi reîntărit un legământ de iubire, dar chiar și atunci când mi-a aruncat în față jigniri pe care nu le-aș fi acceptat de la nimeni. I-am înfruntat insultele fără să crînesc. Și nu erau deloc glume inocente sau izbucniri necontrolate. Erau păreri oribile despre mine. Care ar fi scos din țîțini pe orice bărbat. Pentru că numeau însuși adevărul. Și cui îi face plăcere să-l audă prin glasul altuia ? Mai ales când bagă de seamă că ființa de care-i îndrăgostit e grozav de bucuroasă să i-l trîntească în nas. Și se pare chiar că asta o face fericită. Evident, între doi oameni care țin unul la altul nu se poate clădi ceva temeinic pe ignoranță și ipocrizie. Firește, certurile în care nici unul nu vrea să-l înfunde definitiv pe celălalt sînt o formă a pasionalității prin încercarea de forțe. Dar adevărurile pe care mi le-a strigat Irina nu făceau parte dintre acelea care urmăresc obținerea unei supremații. Pur și simplu mă nimicau. Cîteodată mă întrebam chiar cum mai are ochi să mă vadă. Și eu de ce acceptam ? Probabil că-i unicul om de pe lume căruia i-am îngăduit să mă spulbere. Iar dacă totuși, uneori, n-am tăcut ca un nătărău, a fost doar ca s-o potolesc. Faptul că avea totdeauna dreptate nu schimba nimic. Sigur că avea dreptate și nu-mi înșira palavre ori născociri. Și atunci la ce să fi făcut apel ? La bună-creștere, la politețe ? Să pretind că adevărul care dezagregă e o îndrăzneală amorală ? Nu-i găseam nici o vină. Însă cam ce-și închipuia ea că simt eu ? Presupun că m-a dat gata și efortul de-a mă purta — după ce auzisem tot ce credea despre mine — de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic. A cîntărit și asta în hotărîrea de a rupe cu ea. A cîntărit mai greu decît am bănuît. Dar tot atît de sigur e că printre lucrurile care m-au atras cel mai mult la Irina s-a aflat mereu această sinceritate primejdioasă, ofensivă, neîndurată. Așa se scruta pe sine și așa mă evalua și pe mine. I-am mai citit o dată scrisorile. Tare mi se

făcuse dor. Tare aş fi vrut-o lângă mine. Poate nici nu era atît de departe. Sentimentul ăsta, care a fost ca un asalt prin surpriză, mi-a dat puterea să rup paginile pe care i le scrisesem. Am aşternut altele. Unde nu făceam economie de mine însumi şi de ceea ce ţineam să uit, dar nu uitam. Am refăcut şi scrisoarea către mama, inoculînd rîndurilor mai multă căldură şi eliminînd zaţul amărăciunii. În noua versiune, scrisoarea se scurtase considerabil. Ar fi trebuit s-o reiau şi s-o îmbogăţesc, însă am găsit un pretext bun ca să renunţ. Trebuia să mă îmbrac pe îndelete pentru spectacolul de gală şi s-ajung la „Schiller-Theater“ fără să năduşesc. Pînă una-alta, mi-am desfăcut de cîteva ori palma dreaptă, mişcîndu-mi degetele amorţite. Strînsesem straşnic pixul. Probabil ca să transmit astfel întreaga tensiune a sentimentelor. Pe urmă am rînduit prin cameră. Deprins să trăiesc singur, am căpătat tot soiul de tabieturi. Nu c-aş găsi o desfătare în ele, dar mi-e silă, cînd mă întorc, să dau peste dezordine. Un porumbel, foarte mare şi gras, pătat cu alb pe aripi, s-a oprit o clipă pe bordura de beton a ferestrei, a risipit o încărcătură de semnificaţie şi muzicalitate şi, tuşti, şi-a luat zborul. Cam asta urma să fac şi eu.

Mi-am pus costumul antracit, la care am potrivit o cămaşă gri-pal şi o cravată de aceeaşi culoare, dar cu desenul geometric în relief. Mărturisesc că modul cum mă înfăţişez în lume nu mă lasă deloc rece. Şi chiar dacă nu acaparează partea cea mai mare a gîndurilor mele, apasă rău de tot bugetul. În felul cum mă îmbrac, respingînd îndrăzneli şi fantezii, încerc să nu şochez. Caut să par, şi prin haine, un om modest şi dintr-o bucată, sobru şi fără disonanţe. În plus, aici la Berlin n-aş avea poftă să divulg prin veşminte un statut social sau o provenienţă geografică. Mă strădui să arăt ca toţi ceilalţi cronicari. Sau cum s-ar cuveni să arate. Fiindcă, de fapt, unora din ei puţin le pasă de aspectul exterior. Preferinţa pentru octavele de bas ale cromatiei o scoate din sărute pe mama, care, de cînd mă cunosc, îmi explică iritată că-i greşit să socotesc totuna corectitudinea şi cenuşul, că mă îmbătrînesc singur etc. Pe Irina grija mea de-a fi de-o eleganţă ştearsă o amuză. Consideră că truda de-a evidenţia, prin mici de-

talii și nuanțe imperceptibile, o diferență care se anulează pe ea însăși e o ineptie. Dar din păcate una definitivă. Și apoi pentru Irina — ca și pentru mama — frivolitatea mea, chiar și îndoliată, nu-i ceva serios, nu-i ceva pe care să pui bază. Mai cu seamă că într-un rînd, puțin rușinat, am comis greșeala să-mi justific preocuparea pentru haine referindu-mă la numeroase pagini dedicate temei de somități. „Uite ce e — mi-a ripostat ea — dacă ție îți face plăcere grija asta, n-am nimic împotriva. Dar scu-tește-mă de bibliografie. Nu-ți închipui că mă tragi pe sfoară făcînd-o pe prostul cult. Îmbracă-te cum ai chef, cheltuiește cîți bani vrei, dar nu mai plăti dijmă și lui Balzac, Simmel, Sombart și ălorlalți ai tăi.“

Un moment mi-a trecut prin cap să chem Bucureștiul la telefon. Dar legea pe care mi-am impus-o e alta. Nu sînt omul actelor necugetate. Am ales mereu supravegherea de sine, reținerea și toate celelalte motive pentru a nu îndrăzni. Poate că așa mi-am salvat pielea, dar mi-am pierdut sufletul. Știu, dacă ți-e teamă să cutezi, înseamnă că deții o informație fără remediu despre tine. De aceea am așteptat ca o jumătate de curaj să lupte cu o jumătate de lașitate. N-aveam nici o îndoială asupra învingătorului. Cîteodată e suficient să te ajungă din urmă o singură umbră pentru ca să le stîrnească pe toate. Și eu care sperasem ca măcar două săptămîni să obțin un timp de-o calitate superioară ! Unul în care un minut se leagă de altul atît de strîns încît prin verigile acestei intrigi captivante nu se poate strecura nimic. Am simțit că transpir. Evident, îmbutonat și înțolit, la ora șase într-o însorită după-amiază de primăvară... Dar nu căldura. Și nici neliniștea. Ci tocmai ceva cunoscut foarte bine. Ceva care, deși consumă totul, rămîne mereu înfometat. Ceva fără țeluri, făcut numai din nervi și din tensiuni. Ceva care te încolțește de pretutindeni. Mi-am luat picioarele la spinare.

Am urcat scările teatrului jumătate de oră mai devreme decît începea spectacolul și am dat peste o grămadă de lume. Cei mai mulți coborau din limuzine de lux. Ardeam de nerăbdare să ne vedem unii cu alții ? Ne rodea pe toți o aceeași profundă dorință de cultură ? Oricum, o nouă înscenare a piesei „Intrigă și iubire“ era un prilej respectabil. Mai ales că Schiller, cu firea lui generoasă, naivă și

avîntată, și-a făcut mulți prieteni printre adolescenții de altădată, acum oameni cu venele îngroșate și creierile ascultînd de reflexe condiționate, oameni care eșuaseră în avere și probleme și cărora le plăcea să-și amintească în frumoasa lună mai de un clasic de treabă dovedind și lui și lor că nu-s obiectul de mult mort al zădărniceii împlinite. Realitatea e că toți elevii se atașează de Schiller și nu-l uită. Chiar dacă, reîntîlnindu-l peste decenii, nu-s chiar atît de mișcați pe cît ar fi dorit. Iar felul de a-i lăuda calitățile seamănă cu înțelegerea superioară arătată unui tînar care a aflat tot ce se cuvenea pentru vîrsta lui, dar habar n-are de ce i-ar folosi cu adevărat să știe. Nu-i însă vina ilustrațiilor dacă, întorcîndu-se, printr-o dispensă, pe pămîntul pe care l-au părăsit, îi găsesc altfel decît i-au lăsat. Doar e normal ca odată cu fiecare an și fiecare marcă să treci printr-o metamorfoză. Dealtminteri, aici e toată deosebirea dintre vis și succes.

M-am uitat prin sală. Ce-i drept, nu se prea asorta cu idealismul nevinovat și grandios. Mi-am cerut scuze unui domn pentru care obezitatea era și răzbunarea, și conso-larea, și tristețea, am fost obligat să-l deranjez pe un altul adîncit, poate, în dificultăți financiare, m-am ferit să trec cu privirea mai sus sau mai jos de colierul de perle veritabile înfășurat de patru ori în jurul gîtului fanat al soției sale și — în sfîrșit — am strîns mîna lui Walter. Întîmplarea mă așezase lîngă el, și asta era un noroc. De fapt, șansa n-o datorăm hazardului, ci atenției șefei de presă a „Întîlnirilor...“. În biroul ei îl cunoscusem pe vestitul critic. Despre Walter se spunea că-i fără reproș, dar și fără inimă, că-i un admirabil cronicar, dar teribil de neplăcut ca fire. Iar în aprecieri accentul cădea aproape de regulă pe latură umană a personalității. Mie însă mi-a fost simpatic din prima clipă. Ne-am apropiat spontan unul de altul. În '70 asistam împreună la o trăsnaie. Unii o aplaudau zgomotos, fluierînd admirativ, cum se obișnuiește la Berlin cînd entuziasmul debordează. După primul act mi-a șoptit : „Cred că pe amîndoi ne reține ori gîndul nesincer c-am mai avea ceva de așteptat, ori un exagerat sentiment al datoriei“. I-am răspuns explicîndu-i sensul expresiei a fluiera a pagubă. În cronică mi-a citat remarca, găsind echivalentul ei exact în germană. Mă numea prietenul lui. Sublinia

cititorilor cît de trainice sînt relațiile dintre supraviețuitorii unei catastrofe de care nici unul n-ar mai vrea să-și amintească. Genul ăsta de observații i-au asigurat, bineînțeles, îndatoritoare devoțiuni printre cei ce finanțează producțiile sau le joacă. Dar lui Walter puțin îi păsa. Avera unei familii care a dat Germaniei funcționari, medici, ingineri și arhitecți vestiți îi asigura o independență bănească, iar sentințele i-au pus rareori sub semnul întrebării solvabilitatea estetică. Nu știu cîți ani numără. Poate cincizeci, poate șaiszeci. În orice caz, alura lui e foarte juvenilă. Mic, subțire, nervos, purtînd o barbă unghiulară cu reflexe arămii și striată de fire cărunte, n-are astîmpăr. Nici un moment nu stă locului. Iar agitația asta îmi merge la inimă. Mai cu seamă că vocea acordă aceeași măsurată și distinctă atenție fiecărui cuvînt. Ca și cum n-ar avea nimic comun cu trepidația lăuntrică. Ochii sfredelitori, urechea trează, mîinile zvicnind de furie sau de emoție, toată această agitație nu transpare în glasul calm și perfect egal cu sine. Și în care nu deslușești decît compasiunea sardonică a inteligenței față de prostie ori nebunie. Cele mai batjocoritoare verdicte sînt rostite liniștit, cu o binevoitoare seriozitate. S-ar părea că gravitatea și buna-credință sînt atît de ferme încît țin în loc pînă și zîmbetul. Îmi aduc aminte că la o „masă rotundă“, cu aerul că se ostenește să vină în ajutorul unui dramaturg, îl lămurea că teatrul e totuși „cosa mentale“. Acum patru ani s-a zvonit că suferă de o maladie incurabilă și un conclav, convins că votează pentru un muribund, l-a săltat în fruntea lui pentru a-i întreține cu această satisfacție remușcările de pe urmă. Dar s-a restabilit, ceea ce a fost o grea pedeapsă pentru generozitatea celor ce-i votaseră președinția. Oricît, nu-i agreabil ca tocmai o valoare recunoscută oficial de breaslă să pună în cauză nu numai idei abstracte, dar și opere și oameni.

Nici în antracț, nici după spectacol n-am discutat despre teatru. Altceva îl preocupa. Faptul că spiritele se dezlănțuiseră nu numai împotriva teroriștilor, dar și împotriva oricui gîndea altfel decît toți și de aceea gîndea greșit și periculos.

— E un moment greu, mi-a mărturisit Walter. Marile idei dau îndărăt. Au fost silite să treacă în defensivă. Bat

în retragere. Asta-i nenorocirea. Spiritul critic a devenit suspectul numărul unu. Oamenii au prins din nou să creadă că intelectualul e o primejdie. Când nu-i un trădător dovedit, e unul posibil. Realizezi ce poate ieși de-aici ? E de înțeles să se voteze o lege interzicînd „dușmanilor Constituției“ să ocupe funcții publice. Dar mi-e teamă ca prin poarta asta să nu-și facă drum arbitrariul, abuzul. Sigur, motivele de siguranță explică multe. Chiar cercetarea fișelor de bibliotecă pentru a se vedea cine ce citește. Însă dacă obiceiul va rămîne și după ce nevoia va dispărea ? În orice caz, anarhiștii și-au atins, cel puțin deocamdată, unul din țeluri : decăderea conștiințelor. Toți bunii cetățeni sînt atît de bucuroși să scape cît mai iute de plaga care ne-a căzut pe cap că nici nu-și dau seama de altele. Uite, am să-ți dau un exemplu. Un regizor e hulit fiindcă a ajutat cu o sută de mărci părinții nevoiași ai unui terorist. Recunosc : n-a fost deloc un gest chibzuit din partea lui. Mă bate chiar gîndul că l-a împins dorința de publicitate. Sau convingerea că te remarci arătîndu-te înțelegător cu asasinii. Dar dacă l-a însuflețit mărinimia ? Fiindcă se poate întîmpla. Nu-i îngrozitor să-ți fie frică să fii bun ? Alt exemplu. Miercurea trecută unii locuitori din Köln, întorcîndu-se acasă, au găsit o scrisoare foarte curtenitoare : „Stimați cetățeni, în absența dumneavoastră v-am percheziționat apartamentul. Fiți însă liniștiți. Vă bucurați de întreaga noastră încredere.“ Nu cumva încrederea și politețea asta sînt bunavestire a viitorului ? Bineînțeles, e absurd să crezi că terorismul o să treacă de la sine. Trebuie acționat. Ce ne facem însă cu prețul moral pe care-l plătim ?... Numărul e 11—66. Și află că nu e nevoie să-ți dai numele.

— Nu pricep.

— E telefonul, m-a lămurit Walter. Telefonul la care sîntem poftiți să ne spunem unii despre alții îndoielile.

— Îți mulțumesc pentru informație.

— Nu mi-am făcut decît datoria. Așa că nu trebuie să-mi mulțumești.

— Și totuși îți rămîn îndatorat. Mi-ai luminat drumul. Acum știu cum mă pot înălța în proprii mei ochi.

— Adevărul e că nimic nu se poate întemeia sau apăra pe suspiciune. Noi avem o experiență tristă. Și am învățat

că există oricînd oameni gata de lucrurile cele mai oribile în numele virtuții, al onoarei. Cu ăștia se face uneori pacea socială, iar alteori războiul.

— Sînt de acord. Nimic nu-i mai molipsitor decît puritatea scopului.

— Da, puritatea... Dacă mergi la recepție, te iau cu Volkswagenul meu.

— Pe invitație scrie ora zece. Să n-ajungem prea devreme.

— Propriu-zis, nu vreau să ajung. Ci numai să plec.

Eu am zîmbit, Walter nu. Își căuta iritat cheile mașinii prin buzunarele blazerului negru și ai pantalonilor largi care nu pot totuși ascunde că are picioarele în formă de O, de parcă ar evolua pe-o sîrmă subțire. Iar după ce-a găsit cheile, a început să se joace cu ele. M-a întrebat :

— Ei, ce facem ?

— O luăm din loc.

Walter conduce mașina ca un apucat. E ceea ce m-a îndemnat să remarc :

— Am impresia că nu vom mai participa la recepție.

— N-am avut niciodată vreun accident. Dar dacă nu-ți impui forța, ceilalți intră în tine. Trebuie să-i sperii.

— E un examen la care aș cădea.

— Zău ? Atunci nu te prezenta.

— E soluția pe care am ales-o... Iartă-mă, nu trebuia s-o luăm la stînga ?

— O, de mult. Dar am fi ajuns la recepție odată cu chelnerii.

Pe drum ne-am împărtășit impresiile despre spectacolul pe care-l văzusem și despre altele, din Franța și din Anglia, de care amîndoi auzisem. I-am povestit de asemeni noutățile stagiunii noastre, iar el mi-a relatat senzațiile celei din Germania. La un moment dat am simțit însă că-și pierde răbdarea. Dealtfel nu s-a ferit să mi-o spună.

— Am mers prea mult și am vorbit prea mult. De-acum înainte ce-o să ne mai spunem ?

Cînd am intrat pe strada ducînd la „Akademie der Künste“, unde avea loc festivitatea în cinstea tuturor celor ce participau la „Întîlnirile teatrale“, polițiștii ne-au făcut semn să încetăm. Erau foarte numeroși. Îi puteai vedea

prin tufişurile de verdeaţă în mantalele galbene cu armele pe umăr şi lanternele pe piept semnalându-le prezenţa. O adevărată forţă de descurajare. La intrarea în clădire, Walter a fost imediat recunoscut şi a luat-o înainte. Eu m-am legitimat, iar şefa de presă mi-a confirmat identitatea. Fireşte, m-am întreţinut câteva minute cu ea. Pe urmă n-am mai dat de Walter. Nici n-ar fi fost cu putinţă să-l găsesc cu una cu două în mulţimea aceea. Fiindcă era o uriaşă recepţie la care se aflau într-o autoreprezentatie luxuriantă proeminenţele vieţii politice şi culturale. Peste cincisprezece trupe de clovni, mimi, jongleri, orchestre şi dansatori se însărcinaseră cu buna noastră dispoziţie în numeroasele săli poleite cu foi de argint şi luminate de candelabre de cristal. Artiştii se străduiau din răspuţi să-şi atingă obiectivul, însă deocamdată cei două mii de oaspeţi păreau să fie preocupaţi mai degrabă de bufetul opulent. Cred că ceea ce se afla pe mese ar fi putut hrăni întregul oraş. Presupunând c-ar fi suferit de bulimie.

Erau prea multe bunătăţi ca să mă pot bucura de vreuna. Am ciugulit doar câteva boabe dintr-un strugure. Apoi am început să colind încăperile. Într-una din ele o orchestră îşi ispita auditoriul cu o melodie atât de asurzitoare încât întrecea capacitatea mea de entuziasmare. În altă sală, un jongler într-un smoking impecabil, înălţat pe-o estradă, descria în aer cu bagheta un semn magic şi îndată la capătul ei apărea un ziar purtând data zilei de mâine. Spectatorii erau rugaţi, cu o sobrietate solemnă, să-l păstreze pentru a se convinge că nu e vorba de-o şarlatanie, ci de-o anticipaţie. Am luat şi eu o gazetă şi mi-am aruncat ochii pe primele rînduri ale articolului de fond. „Prezentul — scria autorul — nu-i decît revenirea la ceea ce a mai fost. Ne întoarcem la civilizaţia de dinaintea maşinismului, sau la orice alt model al trecutului.“ Am vrut să citesc mai departe, dar literele deveniseră palide, cerneala se ştergea şi am rămas în mîină cu o pagină albă, fiindcă asta era de fapt trucul. Am aplaudat sensurile adînci ale demonstraţiei, admirînd numărul de prestidigitatie. M-a stingherit însă că autorul ei ieşise inutil din muţenie pentru a-şi tălmăci rolul ca pe-o misiune de înnoire a lumii.

Imediat după aceea am plecat la hotel. Iar în dimineaţa următoare m-am mutat la pensiunea lui Frau Bensen. Prin

amabilitatea ei m-am achitat și de banii datorăți domnului Reinhardt Weber. În zilele ce au venit am fost bucuros că oamenii și spectacolele cu care m-am întâlnit erau suficient de interesanți ca să mă facă invizibil mie însumi și să mă împiedice să-mi depăn propriile gânduri pe fondul prezenței lor. Funcționarul de la poștă îmi învățase numele pe de rost și era destul să apar în fața ghișeului ca să zîmbească amărît : nu, nu promisem nici o scrisoare. Joi însă, la șapte dimineața, Frau Bensen în capot și cu părul alb pus pe bigudiuri mi-a bătut la ușă și mi-a spus că-s chemat la telefon. Am străbătut coridorul într-o goană. Dumnezeu, la capătul celălalt al firului era Mihai ! Și asta încă n-ar fi fost nimic. Dar îmi vorbea din Berlin. Și eu care-mi imaginasem că viața nu-mi va mai rezerva de-aci înainte nici o surpriză ! Nu avea nimic special să-mi comunice. Se bucura doar să mă salute. I se părea un gest elementar de politețe. Și pe urmă știa că sînt un matinal și deci nu mă deranjează. Avea o voce caldă, sobră și aparent fără pic de ironie. Mă lăsa să pricep că nu ne datorăm nici o explicație și n-are rost să ne împiedicăm în amintiri neplăcute. Să privim realitatea ca două cunoștințe vechi care se regăsesc printre străini. Înțelepciunea e încheierea normală a ceea ce nici n-ar fi trebuit să fie un conflict între noi. Am încercat să fiu la înălțimea situației, dacă se putea vorbi de-o înălțime. Oricum, runda asta îi aparținea. Nu-mi rămînea decît să mă las învins de drăgălășenia lui. De fapt cred că nu l-am urît cu-adevărat pînă nu și-a luat atitudinea aceea de superioritate. Și apoi, presupun că disprețul ar fi însemnat un scut mult mai sigur. Din păcate, se încăpățînase să-mi iasă în cale, zgîndărindu-mă mai întîi cu nevoia unei confidențiale și promiscue complicități, pe urmă cu aroganța. Dar eram nevoit să recunosc că putea fi și teribil de drăguț. Iată, îmi adusese un pachet cu prăjituri de la mama și avea să mi-l lase la pensiune, fiindcă nu vrea să-mi încerce programul cu o întâlnire în plus. Partea hazlie e că-i deveneam chiar obligat. Mai trebuie doar să accept că are o mutră simpatică și pe care e nimerit s-o cunoască toți cei care se află la ananghie. O mutră de care-i chibzuit să afli încă din copilărie. Nu de alta, dar ca să știi cui să i te adresezi la nevoie. Sau ca să guști din rîzgîielile sortii. În orice caz, mă aranjasem să-i obțin nu numai înțelegerea

dar și protecția. Reîntors în cameră, am cercetat lista comentatorilor manifestației. Numele lui Mihai se afla înscris, ca și adresa lui la Berlin. Dacă aș fi avut prudența să mă uit mai devreme pe listă... Și la ce mi-ar fi folosit? Aproape că m-am bucurat s-o aflu abia acum. Problema rămânea dacă voi reuși să mai gust fericita invazie de diversiuni a „Întîlnirilor” din clipa asta cînd știam că inevitabil ne vom revedea. Cenușa încovoiată a țigării mi-a căzut pe halatul de casă și am încercat s-o adun punînd-o în scrumieră.

M-am zorit să mă spăl și să mă bărbieresc. Barem să nu dau chiar în dimineața asta cu ochii de Mihai. În sufragerie mi-am ales un loc retras. Azi sala de mese mi s-a părut rezervată exclusiv pentru oaspeții urmăriți de probleme insolubile. Toți se cufundaseră în cești și chiar cînd își ungeau untul pe pâine exprimau aceeași rigoare a meditației. Nimeni nu vorbea. Soții se serveau în tăcere unul pe celălalt, mulțumindu-și doar printr-o ușoară aplecare a capului ori șoptind mut. Pînă și fata cu obrazul galben de malaeză, care aducea farfuriile și termosurile în formă de căni cu ceai, cacao și cafea, era contaminată de gînduri negre. Alteori o auzeam cum își tîrîie picioarele pe drumul de jertfă de la bucătărie spre sala de mese și iar înapoi. De data asta se mișca fără s-o simți, nu cumva să stînjească reflecția ei și a noastră a tuturor. Iar cînd cineva a întors pagina ziarului pe care-l citea, am avut impresia că, laolaltă cu ceilalți, l-am privit ca și cum ar fi comis un gest scandalos și care ne va lăsa pentru totdeauna nelămuriți asupra motivelor lui de nepătruns. Din punct de vedere dramatic, atmosfera se dovedea ireproșabilă. Ca și tulburata mea percepție. În fond, n-aveam de ce să-i port pică lui Mihai. El era cum era. Altcineva trebuia tras la răspundere. Pentru că anumite vini nu-și caută decît făptașul. Uneori ele îi depășesc cu mult aspirațiile sau capacitățile. Și dacă totuși vinile îl pecetluiesc, e doar ca să ne arate că sînt general omenеști. Fără vreo preferință deosebită. Nu-i nevoie de-o înzestrare aparte. Dimpotrivă, cu cît autorul culpei se află pe o treaptă mai de jos, cu atît descripția lumii și a împrejurărilor ei e mai expresivă. În acest punct al teoriei de care-mi făcusem rost m-am poticnit.

Intrucît, dacă nu-l mai acuzam pe Mihai, pe Irina nu aveam cum s-o iert. Niciodată pînă în momentul acela nu-mi venise s-o aduc la judecată. Deşi procesul se afla de mult înscris pe rol. Însă acum nu mai puteam ţine piept rafalei de furii. Nu-mi suflase un cuvînt despre satisfacţia de a-l revedea pe Mihai. Şi nu se putea să n-o ştie. Discreţie ? Să nu-mi vorbească Irina de pudoare. Cînd te afişezi cu unul ca Mihai, cuvîntul ăsta pios n-are ce căuta. Şi nici nu împachetezi cu grijă valizele noului amant în timp ce-i scrii celui vechi rînduri galeşe. Oricît ai fi de tolerant, nu poţi accepta chiar toate contradicţiile unei conştiinţe. Unele dintre ele sînt insuportabile şi nu cinstesc nici măcar un fundament biologic de vitalitatea celui al Irinei. Ce fel de relaţii mai încap între oameni, dacă încrederea s-a dus de rîpă ? O să-mi explice că ea una are nevoie pentru o vreme de amîndoi şi că e onestă, n-o ascunde ca altele ? Eu şi Mihai — frumoasă completare ! Foarte onorantă combinaţie ! N-ar mai rămîne decît să adaug că partea care a atras-o la Mihai e măreţia înfăptuirilor lui spirituale. Iar dacă e invers, dacă în celălalt domeniu am devenit prin comparaţie un zero absolut, demnitatea mea ar ieşi mai puţin mototolită ? Dar n-am chef să-mi storc creierii cu o astfel de problemă. Sînt sclavul atîtor altora, încît nu-mi arde să-mi iau pe cap şi una de talia ăsteia. În orice caz, felicitări, dragă Irina, pentru că mi-ai semnalat-o. Iar dacă-ţi imaginezi c-ai găsit o formulă fericită în a ne întregi pe unul cu altul, află că nu-ţi va fi la fel de uşor pe cît ţi-a fost să găseşti o soluţie existenţei. Prezenţa lui Mihai la Berlin adaugă o taxă în plus la total. Paharul s-a umplut. Şi n-o să-ţi meargă să amesteci borcanele. Ultimele cuvînte mi s-au părut prea triviale, dar trivialitatea intrase deja în perspectivele destinului meu, aşa că nu mai aveam ce să regret. M-am ferit să minimalizez calităţile Irinei. Le-am enumerat fără părtinire. Aşa ca mînia mea să capete o bază obiectivă. Să nu pară că mă montez împotriva ei şi mi-am pierdut luciditatea. Atît, că la socoteală defectele covîrşeau calităţile. Hotărît, Irina e din acelea care-ţi mănîncă sufletul cu aerul că eşti un bun extrem de rar. Singurul care, în principiu, le-ar putea hrăni substanţial. În ochii Irinei nu mă număr printre nepricopsiţi universului. Aparţin unei familii eliberate de certitudini asu-

pritoare și care, prin resurse și formație, e capabilă să-î deștepte interesul, prețuirea și severitatea. Fac parte din privilegiata categorie a bărbaților cu care-i logic să-ți pierzi chiar ani de zile, fie numai pentru a-ți demonstra c-ai încercat și calea asta. Misiunea mea istorică e tocmai de a-i confirma că, oricâte merite aș avea, nu se poate conviețui cu fraierii și suciții. Poate că n-ar fi atât de grav dacă înșușirile lor ar fi anulate de ambiții hulpave sau de tare de același format. Dar făptura lor e măcinată de o boală mai rea și mai urită. Sînt veșnic dezolați de ceea ce n-au curajul să îndrăznească. Dau cu piciorul șansei de teama riscului de-a nu face față unei cutezătoare alternative. Pentru ei nimic nu-i mai rușinos decît să decadă, adevărind că nu sînt în stare să fie la înălțimea nostalgiilor lor. De frică să nu se prăbușească de pe pedestalul unei superiorități de moment și să devină pentru totdeauna niște faliți nereabilitați, se retrag. Pe urmă își regroupează forțele, dar pentru a se război cu ei înșiși. Și își concentrează bateriile cunoașterii împotriva vieții, cîrpăcindu-și o clipă cu alta într-o durată sfărîmicioasă. În fond, poziția lor e tot atât de meschină ca și vorba „nu da cioara din mîină pe vrabia de pe gard“. O știu și ei. Și asta-i macină rău de tot. Proverbul le stă ca o piatră pe inimă. Pînă la urmă fac praf și din mintea, și din talentul, și din sănătatea lor, iar rămășițele a ceea ce au fost funcționează în gol. Ei bine, mi se pare monstruos să te ții scai de un astfel de personaj doar ca să-i arăți că, dacă nici o femeie ca tine nu-l poate salva de rușinoasa lui infirmitate, atunci e definitiv pierdut. Cum adică, să fiu întrebuițat ca o probă că nu exagerează prea mult micșorîndu-mi valoarea ? N-am chef să mi se reamintască — sub pretextul reînarmării spirituale — legătura dintre eterna bătrînețe și mediocritate. M-am saturat să mi se spună pe toate tonurile că-s proprietarul scîrbit și iremediabil vătămât al unei foarte convenite modestii. N-are decît să mă înlocuiască, dacă-i place, cu orice nulitate sau bufon gata să-i promită marea cu sarea și deloc afectat că nu reușește să-și țină cuvîntul. Sau care se înșeală, fie instinctiv, fie deliberat, asupra capacității sale, vîzînd în această minciună o fericită profilaxie. Nu cumva Irina mi l-a expediat pe Mihai pentru a constata eu însumi că greșesc eliminînd dintre ipoteze, cu încăpățînata mea

consecvență, nimereala zarului, pînă și ea de o mie de ori mai rodnică decît capitularea ? La lista păcatelor capitale am mai adăugat declarațiile Irinei de tipul „te iubesc, te detest, am nevoie de tine“ și care se înlanțuiesc cu o furibundă iraționalitate. Nu, n-o să rămînem prieteni. Voi fi avînd eu darul dezastrelor, dar pe ăsta îl voi evita. Dacă mă caracterizează „o infamă moderație“, atunci să existe una și în naivitate.

Am și dat o primă dovadă a neclintitei mele decizii. Nu m-am dus la poștă să întreb dacă venise vreo mișivă. Ca să umplu timpul pînă la douăsprezece, am intrat în magazinul „K.D.W.“ și, după ce-am cutreierat toate raioanele, mi-am cumpărat o cravată. Aveam suficiente, dar am simțit nevoia să fac ceva important pentru mine însumi. Ceva care să-mi dovedească limpede că mă trezisem și lăsasem totul în urmă.

Cînd am deschis ușa foaierului de la „Freie Volksbühne“ discuțiile despre piesa lui Botho Strauss „Trilogia revederii“ se aflau în toi. Să te îneci în mulțimea minuterilor de prisos, dar să întîrzi e o performanță. O realizasem. Protagonistul dezbaterii, un bărbat înalt cu un chip delicat și o privire suferindă, ascunzîndu-și capul între umeri cu un fatalism pasiv, se numea Mihai Dinulescu. Era ce se cheamă să ai parte de o zi plină. Oricît de dezagreabil mi-ar fi fost, a trebuit să recunosc că vorbea impecabil germana. El nu înainta ca mine șontîcîind printre cuvinte și întrebîndu-se terorizat de ce gen sînt. Iar vocabularul pe care și-l însușise îți impunea respectul. Acest adevăr a fost un nou suport moral și un proaspăt temei pentru a-mi contracara celelalte simțăminte. Pe Mihai îl țineau sub stăpînire o convingătoare sinceritate și sfiiciune. Prin tot ce spunea trecea freamătul unei gingașe simțiri. Propozițiile nu spărgeau zidul cunoașterii, dar se răscumpărau prin bun-simț. Ieșeau deschis și franc în întîmpinarea a ceea ce — firește — audiența știa. Însă, după cum ne prevenise cumpătat și demn, nici nu pretindea altceva decît să netezească terenul. Sînt împrejurări, subliniasc Mihai, cînd cineva e totuși dator să preia asupra lui evidențele. Cele pe care ne jenăm să le mai pomenim, deși nu pot fi ocolite și se cer repetate tocmai pentru a avansa dincolo de ele. Iar el nici nu-și propunea să depășească limitele

acestei misiuni de sacrificiu pe care și-o asumase. Ulterior, alții, mai pregătiți, vor pătrunde desigur prin firidele nuanțelor, spre miezul unde constelațiile înțelesurilor ard în toată splendoarea lor. Mărturisesc că, exceptînd volănașele ridicole ale unor astfel de fraze, nu puteai decît să stimezi o binefăcătoare claritate. Pe scurt, Mihai făcea o figură foarte frumoasă. Părea chiar un om a cărui tovarășie e plăcută. Nimic ostentativ. Dimpotrivă. Unele tăceri dezvăluiau un suflet plătînd și resimțînd nevoia unei călăuze. Dacă s-ar fi găsit un ghid care să-și dea silința să fie drăguț cu el, să-i arate drumul și să-i acorde încredere, atunci Mihai și-ar fi lărgit imens orizontul, dovedindu-i că a pus mîna pe o reală mină de aur. Și călăuza putea să fie sigură că va culege doar satisfacții întrucît celui îndrumat împlinirea de sine nu i se va urca niciodată la cap. Tot ce dorea un intelectual de profunzimea lui era să se bucure de un astfel de prilej care i-ar fi făcut colosal de bine, îngăduindu-i să arate că, de fapt, e în stare să mute și munții din loc. Dealtminteri, speranța asta, sădită în el, făcea apel la onorata asistență. Și în mod special la reprezentanții societății „Internationes”. N-am vrut să dau frîu liber unor sentimente pe cît de omenеști pe-atît de josnice. Mai ales că de la șapte dimineața mă îmbuibasem numai cu senzații tari. Îmi curgea sudoarea pe față, ca și cum m-ar fi stors cineva. Încercam să rezist și asta reieșea din felul în care surîdeam. De parcă aerul ar fi devenit ușor de respirat și luminos. Deși în această confruntare nu mai rămăseseră chestiuni în suspensie, n-aș putea afirma c-am trăit un moment stagnant. Mă trezisem dintr-o dată înconjurat de o mulțime de gînduri, gesticulînd violent și cîrîind amenințător. Tăbărîseră asupra mea gata să mă sfîșie în bucăți meschine. Lucrul cel mai jalnic era că mă simțeam iarăși îndemnat să intru în concretul detaliilor. Și cît de urît și de trist devine totul din perspectiva amănuntului. După ce Mihai și-a încheiat aplaudata intervenție — eu eram printre cei ce plesneau cel mai fericit din palme — unul dintre vecinii lui de scaun a vrut să-și aprindă o țigară, dar bricheta nu-i funcționa. Imediat Mihai i-a oferit foc și — în șoaptă — i-a cerut voie să-i repare bricheta. Ceea ce în cîteva clipe a și reușit. Acum funcționa perfect.

După încheierea discuțiilor, ne-am strîns mîinile. L-am felicitat călduros.

— Spui drept ?

— Da. Ai vorbit excelent.

— Dacă asta crezi, sînt bucuros că nu ne-am făcut de rîs.

Pluralul mă îmbrățișa nu numai pe mine, dar și pe toți intelectualii din țară. Se cuvenea de asemeni să înțeleg că, dintre principiile morale care-i conduceau spiritul, cel mai puternic era al datoriei față de părinții săi, prelungit și aprofundat în recunoștința față de cultura unde se remarcase.

— Uite, îți mărturisesc, oricît aș fi fost de dotat personal, fără oameni ca tine nu m-aș fi putut dezvolta. Te rog să fii convins că în timp ce vorbeam mă simțeam dator — dator în sensul strict al cuvîntului — să-ți restitui ceva din ceea ce mi-ai dăruit.

Mi-era imposibil să deosebesc batjocura de sincera ipocrizie, așa că i-am răspuns că frumoasa lui răsplată nu era singurul element de măreție care mă mișcase.

— Te asigur că intervenția ta mi-a oferit și multe alte prilejuri de mîndrie.

— Sper că n-ai să-mi refuzi plăcerea de-a te invita la o bere ? Poate luăm și prînzul împreună ?

— Aș vrea din toată inima. Și e tare amabil din partea ta că mă inviți. Însă azi e joi, nu ?

— Da, joi.

— Aici pierzi șirul zilelor. Am bănuir eu că-i joi. Or, am o întîlnire la ora trei. Sînt nevoit s-o șterg.

— Ce păcat ! Tare aș fi dorit să fim puțin împreună. Nici nu-ți poți închipui ce înseamnă pentru mine să te simt alături. Ce-ar fi să amîni întrevederea ?

— Păi, dacă aș putea, aș mai sta pe gînduri ? Însă trebuie neapărat să mă duc.

— Chiar trebuie ?

— Da, e neapărat.

— Mare ghinion am.

— Doar pentru moment. Și mie-mi pare rău. Însă o să ne mai vedem noi.

— Sigur că da. Să știi că ți-am lăsat la pensiune pachetul.

Ultimele cuvinte le-a însoțit cu un zîmbet. Surîdea în felul lui, stînjenit și dezarmat.

— Îți mulțumesc. La revedere.

— La revedere.

Pînă acum totul fusese superb. După ce m-am îndepărtat cîțiva pași, m-am auzit strigat și m-am oprit.

— Află că m-am simțit într-adevăr bine cu tine !

— Și eu.

Am mințit foarte spontan, fiindcă de fapt nici alături de Mihai, nici alături de alții nu mă bucur de harul de-a împărți cu ei bucuria pe care le-o dăruie. După aceea Mihai mi-a făcut semn cu mîna. Și iarăși mi-a zîmbit. De data asta însă ca și cum s-ar fi referit la ceva cunoscut numai de noi. Un secret care reprezenta un obstacol pentru ceilalți, însă pentru noi însemna conținutul unei solidarități minunate, care purifică, înnoiește și împacă. O solidaritate venind de departe. Poate chiar înainte ca istoria să înceapă. Nu cred că Irina ar fi avut motive să se bucure văzîndu-l pe Mihai cum zîmbește în momentul acela.

La prînz n-am putut să mănînc : era ca și cum abia m-aș fi sculat de la masă. Însă mai tîrziu, pe la patru, mi s-a făcut foame. Am început să ronțai din prăjiturile trimise de mama. Și fiindcă învățasem de la Proust mecanismul asociațiilor, m-am gîndit, evident, la ea. Ori de cîte ori meditez la mama, n-am nici o îndoială că țin la ea. Dar în realitate o fisură subțire separă iubirea filială de aceea căreia îi e hărăzită. Ceva strămută sentimentul în înțelegere, recunoștință, îndatorire. Altminteri cum s-ar explica resemnarea cu care urmăresc de undeva de departe zbaterea ei ? Îi telefonez din cînd în cînd pentru a fi sigur că nu i s-a întîmplat nimic rău. Și o fac mai degrabă ca să am conștiința împăcată decît dintr-o necesitate. Am fixat o zi pe săptămîină pentru a-mi exprima mai pe larg atașamentul. Iubirea filială e programată pentru sîmbătă după-amiază între orele cinci și șapte. Și uneori cele două ceasuri sînt mai mult atestare și mai puțin plăcere. De fapt, ori n-am chef de nimeni și de nimic, ori preocupări restante îmi abat atenția decalibrîndu-mi participarea afectivă, iar întrevăderea devine o formalitate. Mama nu mi-o ia în nume de rău. Vîntură mai iute în monologul ei talmeș-balmeș și încearcă din toate puterile să detoneze absența

mea avertizîndu-mă răspicat că nu față de ea sînt delincvent. În restul vremii, simțămîntul meu e neputincios ca un obiect pe care nu-l ridică nimeni. Desigur, dăinuie. Dar ființează ca un soi de prelungire tărăgănată. Iar pentru a fi urnit din loc e nevoie de cîrjele și de protezele rațiunii. Cred că asta se numește polul frigului interior. Ca să repar, cel puțin în parte, in Justiția față de mama, mi-am spus despre ea tot binele ce se putea spune. Și, deci, m-am simțit mai puțin vinovat. Dar gîndurile sînt una, iar atitudinea față de ea — alta. De parcă n-ar avea nici o legătură. Gîndurile se mărginesc să escorteze un recidivist. Și pentru că tot plonjasem în apele stătute și glaciale ale afectivității mele, am reflectat o clipă la Mauriciu, la Gigi și la ceilalți. Ar fi inexact să mă acuz de fățarnicie. Legăturile mele cu ei nu-s de mîntuială. Sînt, de pildă, sensibil la povestirea de nefericire și persecuție a lui Mauriciu, la păgubosul lui noroc. Și mă doare realmente maladia lugubră care l-a lovit. Pînă la urmă i-am iertat chiar și ce mi-a îndrugat despre tata. Deși ușor nu mi-a venit. Doar știu că nu-i o gură-spartă. A lăsat cu dinadinsul să-i scape o informație falsă, ca să pară și de-aci înainte interesant pentru mine. Nu și-a pus prea mult la inimă cît avea să mă tulbure „dezvăluirea” lui. A vrut să mă elibereze de povara unei obsesii prin jugul alteia ? A încercat să comute energia distructivă a unor preocupări pe altă frecvență mai demnă de epocă decît o învechită durere din dragoste ? Habar n-am. Ce știu e că „destăinuirea” lui nu trebuie pusă doar pe seama unei solitudini teribil de apăsătoare și a bolii care-i deteriorează mintea. E foarte posibil să nu fi rezistat, la vîrsta tuturor renunțărilor, nevoii atît de omenești de a plăti cu răul care i s-a făcut lui însuși. N-a fost, desigur, o idee de cea mai înaltă clasă. Mai cu seamă că nu conținea nici un sîmbure de adevăr. Dar Mauriciu trebuie înțeles. Sînt păcate pe care experiența unui destin — fără a le transforma neapărat în ceva moral — le absolvă. Nu pot fi despărțite de lumina care le-a străbătut în lung și-n lat viața. Așadar, teoretic, sînt aproape de Mauriciu. În fapt, legătura noastră e mai degrabă telefonică. Iar cînd îl vizitez, tot greul comunicării cade asupra lui. Singurul bine pe care i-l aduc e că, atunci cînd ne vedem, se înveșmîntează în scînteierea cugetărilor puse deoparte pentru nimeni și iese cu ele pe teatrul de

luptă într-o succesiune de amintiri. Unele au fixitatea imobilă a unui film rupt, iar în altele mocnește batjocura de sine, dar așa ca într-un incendiu de mult stins. Cam la atît se reduce cotizația mea în relația cu Mauriciu. Și dacă cineva ne-ar asculta, i-ar fi greu să decidă care dintre noi doi e mai viu decît celălalt. Dar n-am venit la Berlin pentru a mai desena o dată umbrele și contururile absenței mele. Destul, gata. Cînd dau de subiectul ăsta, am un fel foarte lent de a-mi desprinde privirea de pe el.

Seara m-am dus undeva departe în cartierul Spandau, ca să văd în sălile unui studio cinematografic transformat în sală de teatru un spectacol foarte întins în timp și spațiu scenic : „Shakespeare's Memory“. În partea întii a reprezentației m-am strecurat printre mimii și jonglerii evului de mijloc, am vizitat planetariul lui Giordano Bruno, am căscat gura la luptele dintre spadasi și la tablouri vivante din pictura Renașterii, m-am ferit de biciul călăilor care se antrenau, am dat cîțiva pfenigi unui preacuvios călugăr pentru a obține și eu o indulgență papală și mi-am făcut rost de-o sticlă colorată ca să văd soarele artificial al unui reflector. În antract m-am uitat încă o dată printre spectatorii veniți să constate cum înjgheabă la loc regizorul aluatul din care a luat ființă opera titanului. N-am dat peste nici un cunoscut. Cînd ne-am reîntors, în sală se aflau două mese lungi și ne-am rînduit pe băncile puse de o parte și de alta. Fiecăruia din noi i-au fost oferite o bucată de pîine de casă și o cană cu vin roșu. Miezul era dulce și băutura catifelată. Apoi ni s-au înfățișat pagini din Montaigne, discursuri din Parlamentul Engliterei, file din scrierile lui Erasmus, crîmpeie din corespondența oficială sau secretă a epocii. În vreme ce autorul spectacolului își continua investigația neiertătoare și multicoloră, deschizînd mereu alte uși, chiar și cele ce dădeau spre vreo scară de serviciu, iar dramaturgul nu lăsa să i se smulgă nici o mărturisire, apărîndu-și taina, mi-am aruncat iarăși privirea în jur. Nici urmă de Mihai. Și asta a fost a doua veste bună a spectacolului. Așa că, după ce-am obosit să-mi tot răsucesc gîtul cînd în spate, la un sonet scăpat din memoria noastră, cînd în față, la o căruță cu saltimbanci, cînd lateral, în vreo nișă a studioului cinematografic, unde, echipat în cos-

tumul epocii și cu pupilele dilatate de atropină, Francis Bacon gîdea profund, mi-am îndreptat ochii spre masa la care ședeam. De pe scîndurile cu noduri și nervuri fuse-seră rîndeluite toate amintirile. Iar în baițul lucios, acoperind galbenul natural al lemnului, se răsfrîngeau palid doar umbrele coatelor în care spectatorii își rezemau capetele. La început publicul se amuzase. Acum arăta obosit.

Tîrziu, spre miezul nopții, am ajuns în centrul orașului. Autobuzul ne-a lăsat chiar în fața Gării Zoo. Poșta funcționa și noaptea. M-aș fi putut duce să întreb dacă am o scrisoare.

Am intrat într-un local. La o masă, trei bărbați sorbeau în tăcere din halbele lor. Teancul de cartoane rotunde ca o farfurioară indicînd numărul consumațiilor anterioare era considerabil. Am cerut o porție de șuncă. Chelnerul m-a întrebat dacă vreau și o bere, sau un șnaps, sau un pahar de vin. De fiecare dată am răspuns nu. Ceea ce a trezit politicoasa lui mirare. Bineînțeles, surpriza făcea parte din arsenalul rutinei. Constatînd că trucul n-are efect, m-a tratat ca și cum ar fi descoperit subit în mine o calitate care-mi dădea un ascendent asupra tuturor celorlalți. I-am zîmbit, încurajînd astfel profesionalismul. Cînd am părăsit localul, volumul de cartoane de la masa celor trei se îngroșase vizibil. De vorbit însă tot nu vorbeau.

Afară, orașul emana o mireasmă răcoroasă. De pe lungile țărături ale rîurilor și lacurilor adia un vînt umed. Trecătorii se răriseră și, deși nu-mi prea venea să mă urc în camera mea, m-am hotărît s-o fac. Chiar atunci mi-a apărut în față Friedrich Hagen. Care nu-i omul efuziunilor.

— E o mare plăcere pentru mine să vă reîntîlnesc. Ați fost foarte amabil c-ați venit din nou la noi în țară.

Are un glas grav, teribil de solemn, fără mișcare, aproape inexpressiv.

— A fost foarte amabil din partea dumneavoastră că m-ați invitat.

Ne-am strîns mîinile protocolar. În lumina portocalie a becurilor de pe Kurfürstendamm arăta tare fragil și nesănătos. Și asta în ciuda programului sever de exerciții atletice. I-am spus cu toată convingerea :

— Sînteți mereu mai tînăr.

— Ați luat un mic stimulent ?

— Sub o formă solidă. Pe cele lichide le evit.
— Un principiu de viață ?
— Cîteodată mai beau. Dar în limitele responsabilității și ale normalului.

— De fapt, nici eu nu-s membru al ligii antialcoolice. Și, în general, al nici unei asociații.

Prin dioptriile puternice încrețiturile din colțurile ochilor surîzători păreau puse în exagerarea lupei.

— Ar putea fi o bază pentru un acord mai cuprinzător, i-am propus eu. Dar mă tem că nici una din persoanele de față n-are o delegație în sensul ăsta.

— Să ne bucurăm deci că ne reprezentăm pe noi înșine.

De cîte ori dăm unul de altul, primele minute sînt tare plicticoase. Iar conversația se urnește din loc prin mici împunsături.

Friedrich Hagen are vîrsta mea. Drept, uscat, cu oasele bine înșurubate în articulații și cu părul de culoarea oțelului, tot mai rărit, pare însă bătrîn. Friedrich Hagen alternează preocuparea pentru istorie cu obligațiile cronicarului muzical. Marea lui pasiune e Edward Gibbon. I-a tradus celebra carte „Istoria declinului și a căderii Imperiului Roman“. Și i-a închinat numeroase pagini. Pe Gibbon îl consideră un inegalabil cercetător al aventurii umane, teoretic hărăzită unui progres continuu, dar pîndită mereu de rupturi catastrofale. Cînd, la o recepție, i-am fost prezentat, Friedrich Hagen, nefiind sigur c-a înțeles bine, a rostit pe-un ton stins : „Veniți din răsărit ?“ S-ar fi zis că pînă și pronunțarea cu glas tare a întrebării îl neliniștea. Mai apoi prejudecata i-a stîrnit un sentiment de vinovăție. Așa c-a încercat să arate că-i un intelectual adevărat. Adică o ființă cu un înalt standard de înțelegere și pentru alte opinii decît ale sale. Am apreciat ca impresionantă strădania de-a se scutura de tot ceea ce era gata să-mi pună în cîrcă. Am admirat de asemeni și cum se biruia (efemer) pe sine, rezistînd impulsului de-a mă socoti orice altceva decît un meseriaș al teatrului. Însă un dialog nu s-a putut lega decît după ce am convenit că sîntem victimele unei închipuiri. Nici eu nu-s obligat să gîndesc totdeauna un singur lucru, nici el nu-și ia libertatea să gîndească mereu orice. De aceea — ascultînd de spiritualul îndemn francez

din 1968 — am hotărît să fim realiști, adică să facem imposibilul. Totuși aș minți să spun că relațiile noastre depășesc nivelul unei politeți țepene și înghețate. Doar schimbul de ironii o mai luminează. Țin minte, de pildă, că ultima oară cînd ne-am văzut l-am întîmpinat cu vorbele : „Fiecare întîlnire cu dumneavoastră mi se pare un nou început“. La care el mi-a replicat : „Foarte corect. Chiar dacă e meru începutul aceluiași sfîrșit.“ Adevărul e că ne trebuie timp ca să ne acceptăm unul pe altul. Pentru mine, Friedrich Hagen are ceva dintr-un belfer pedant. Sau dintr-un magistrat. Poate pentru că-mi dă senzația că în fața lui mă prezint la un examen ori la un proces. Ceva foarte civilizat, dar îngrozitor de eficace și de vigilant. Desigur, pînă la urmă, o conversație se îngheabă. Eu mă dezbră de sentimentul elevului și al inculpatului, iar el își revine și se învoiește cu ideea că n-am venit la Berlin să sap o groapă Occidentului. Sau, oricum, nu mai are mare importanță. Fiindcă, în orice caz, Europa e pe ducă. S-a culcat pe-o ureche și nu face altceva decît să înfulece, să se distreze și să se descompună în lupte interne. Semnele disoluției lăuntrice sînt pretutindeni : droguri, erotism, baricade, lupte de stradă. Ca atare mă absolvă. Într-un sens, discuția cu mine prezintă chiar unele avantaje. E preferabil să întîmpini opoziții decît să polemizezi cu o lume de surzi. În cadrul dialogului — și respectînd rigorile distribuției regizorale — rolurile sînt clare. Friedrich Hagen îmi arată cîți pași îndoielnici mai sînt de străbătut pînă la atingerea unui ideal iluzoriu, iar eu îi arăt cîți pași siguri pînă la posibila prăbușire. Comunicarea e perfectă.

— Astă-seară, m-a întrebă, ați văzut un spectacol interesant ?

— Instructiv. După cum știți, „Shakespeare's Memory“ e un soi de recapitulare. Suma muncii de pregătire a reprezentației „Cum vă place“.

— Ar fi putut să fie ceva fascinant. Mrejele unui mare text și mirajele unui spectacol.

— Prefer creația—atelierului.

— Firește. Însă uneori dosarul unei opere e pasionant.

— Dar nu mai pasionant decît opera. Fiindcă, mă ierțați de vorbă proastă, dar una pui în ibric și alta iese după ce-a fiert.

— Da, cam așa e. Și vedeți aici dovada unei curiozități nesănătoase ? Ori a unei sărăcii ?

— Nici nu mi-a trecut prin cap.

— Din perspectiva pe care mi-ați deschis-o deslușesc însă un semn rău.

— Fără supărare, dar de data asta exagerați. Prea le deslușiți pretutindeni.

— S-ar putea să mă înșel. Totuși se adună. Sint tot mai multe.

Drept ca o lumînare și cu fața întunecată, mi se adresa ca unuia din puținii care-l mai înțelegeau. Deși în vocea lui ștearsă, închisă răzbătea un simțămînt de întîrziere, de inutilitate. Văzîndu-l, unul din cei trei care băuseră în local iar acum se afla în dreptul nostru fu atît de emoționat încît brusc ieși din muțenie :

— Sînteți frați ?

— Într-un fel... se resemnă Friedrich Hagen.

În mai puțin de-un sfert de ceas am fost la pensiune. Bănuiam că la ora aia nu voi întîlni pe nimeni. Dar am dat peste intendentul clădirii. Tocmai desferea cea de-a treia încuietore a ușii grele de fier. M-a poftit să intru și a aprins lumina pe scări. Am schimbat cîteva vorbe. În timpul ăsta am auzit bătîndu-se ușor în ușă. Intendentul a deschis-o precaut. Un tînăr cu acnee pe față s-a înclinat. Intendentul i-a făcut semn că nu-i poate da drumul. Fără să scoată un cuvînt, tînărul s-a înclinat din nou și s-a retras.

— Ce-i cu băiatul ? l-am întrebat pe intendent.

— Locuiește la mansardă. Dar trebuie să intre pe altă scară. Scrie negru pe alb în contract.

— Și de ce a ținut să intre pe asta ?

— Fiindcă are ascensor.

— Înțeleg.

— Deh, ghinionul lui să dea tocmai peste mine.

— Folosește des ascensorul ?

Intendentul ridică din umeri.

— Ei, îl mai folosește.

Vineri pe la șase dimineța m-am dus la poștă. Nimerisem — incredibil — la o oră aglomerată. Am numărat treisprezece oameni. Așteptau fie să completeze fișa pentru o comandă telefonică internațională, fie să ridice o

scrisoare. Cum în urma mea se afla o bătrână, cînd mi-a venit rîndul, i l-am cedat. Am mers cu politețea și mai departe : constatînd că pachetul, așezat pe polița unde se aflau tot felul de formulare și pixuri prinse într-un lanț, e într-un echilibru nesigur, mi-am permis să-i atrag atenția:

— Pachetul e al dumneavoastră ?

Mi-a răspuns — bănuiesc de ce — foarte înțepată :

— Ce vă privește ?

N-am mai avut răbdare să ies în stradă și am citit chiar acolo scrisoarea Irinei.

Ieri (trei)

Dragul meu,

Viața e plină de întîmplări nebunești. Și am mai descoperit una. Am fost la pescuit. Mi-am închipuit că a-ți pierde vremea pe malul unei bălți așteptînd să-ți pice norocul în undiță e lucrul cel mai tîmpit pentru nervi. Sau, în orice caz pentru ai mei. Fiindcă, așa cum îmi spui tu, cînd vreau să mă relaxez, aleg păcatele pătimase și spectaculoase. Ei bine, chiar asta s-a întîmplat. Merita să mă vezi cu cizme de cauciuc într-o amărîtă de barcă și bătîndu-mă cu un coșcogeamite crap care-și imagina că-i mai puternic și mai șiret. A fost minunat și nu m-am plictisit nici o clipă. Am avut parte și de-o zi grozavă. Soarele bătea printre nori și te aprindea să te ardă. Află că m-am bronzat mai mult decît într-o lună la mare. Totuși, seara, cînd m-am întors acasă, am dat jos fotografia ta de pe perete. Dacă mă uit la ea mă apucă dorul. Ceea ce, pur și simplu, nu e cazul. Așa c-am rezolvat problema. Ai dreptate. Trebuia să punem capăt iadului. Acum e mult mai bine pentru amîndoi. Ai vreo îndoială ? Nu se poate. Cine nu știe doar că tu te răsfeți în cele mai încîntătoare certitudini ? Totuși nu-i posibil să fii atît de găgăuță și să nu-ți faci o socoteală. Poate că daraua e mai mare decît ocaua, zise precupeața. Pe scurt, am vrut să-ți mai înfățișez o dată toată gama de posibilități. Nu strică să le mai judeci. Îți ordonează preocupările și-ți limpezește capul. Care cap nu te conține în întregime. Desigur, cugetarea nu se cuvine luată în sensul comun. Nimic în tine, ferească sfîntu, nu-i

comun cu alții. Oricum, eu una pot să mai caut mult și bine o agitație atât de vidă și tot n-am să găsesc ceva de aceeași calitate. Nu-mi rămîne decît să-mi schimb orientarea. Pe drumul ăsta am și apucat-o. Atunci ? E vorba doar de mila pentru aproapele meu. Pentru morișca pusă în propria ei priză. Încearcă s-o crezi. Și eu fac la fel. Nici-odată nu credem degeaba, nu-i așa ? Știi, aș spune că da. Oricum, ar merita să fim amîndoi tot atât de convinși de asta pe cît sîntem de siguri de celelalte. Vorbe de clacă. Și unde m-am mai dus ? Ei, peste tot. De două ori la teatru și de trei ori la cinema. Tot timpul am fost în lume. M-am gîndit serios chiar să nici nu mai ies din lume. Dar ce știi tu despre lume ? Doar că ai față de ea anumite obligații. Mai luăm o vodcă ? S-a făcut. Într-o bună zi ai să dai peste ceva mai rău decît ți-e teamă să iei. Așa că fă bine și lasă-mă în pace. Degeaba îți scuipe sufletul să mă convingi. Fiindcă îți dai seama că eu n-am nici o vină. Eu sînt bună și am trăit cu tine o experiență groaznic de nefericită. Și ce a fost ar semăna cu o glumă nevinovată față de ceea ce nu vrem să fie. Iar pentru consecvență : e obligatoriu să jucăm comedia demnității ? Dacă te interesează, îți declar răsplată că un om care e în stare să-și calce pe coadă în loc să se tocmească în privința trecutului și a perspective-lor „eu“-lui, în timp ce, de fapt, intră în realitatea mormîntului, e un om căruia eu îi port respect. Ține minte, demnitatea o să-ți rămînă în gît. Probabil te îndispun. Dar, oricum, nu cunosc un lucru care să-ți fie pe plac. Te rog să mă ierți. Fără voia mea. Dar ce dracu altceva aș fi putut să-ți scriu ? De un milion de zile nu te-am mai văzut. Cînd mă aflu într-o stare ca asta, nu țin decît să fiu singură. De aia ți-am și scris.

I.

Habar n-am cine a spus odată : a gîndi înseamnă a nu sta pe gînduri. Poate c-a fost un militar expeditiv, poate un scriitor exasperat de îndelungile discuții ale eroilor lui cu ei înșiși, oameni care simțeau nevoia absurdă să-și scuze și să-și explice fiecare din faptele lor. În orice caz, i-am ascultat îndemnul. Am cerut Bucureștiul la telefon. Dacă primeam legătura într-o jumătate de ceas, mai erau sorți

s-o găsesc acasă. În timpul ăsta mi-am amintit de rochia neagră de-o austeritate ecleziastică a Irinei și de felul cum se juca uneori cu o bijuterie de ametist. Bijuteria o purta de obicei la rochia aia de jerse. Piatra, prinsă într-o montură de argint, era legată de un lanț în jurul gâtului. Mi-am amintit de asemeni că, pe vremea cînd avea cheile apartamentului meu, îmi scrisese cu rujul pe oglinda din baie : „Ce mai faci, dragul meu ? Și ce mai face scumpa ta mamă ?“ Fusesse o perioadă în care mă îngropasem în manuscrisul la care lucram din zori pînă în noapte. Pe urmă, ochii mi-au căzut pe o fată. Sta rezemată de masa pe care erau rînduite cărțile de telefon cu coperti metalice. Le puteai consulta ușor, fiindcă erau rabatabile, dar n-aveai cum să le desprinzi din locul lor. Auzisem cînd funcționarul o chemase la telefon strigînd un oraș din Germania și indicîndu-i cabina numărul trei. Auzisem și glasul ei : „Nu răspunde nimeni. Vă rog să reveniți puțin mai tîrziu. Aștept.“ Ne-am cercetat unul pe altul. Am conchis că, deși înfruntam aceeași problemă, fiecare trebuia s-o rezolve de unul singur. Scaune nu se aflau. Nici bănci. Nu de alta, dar oamenii să nu prindă gustul de a adăsta. Un negru care mătura hîrtille și mucerile ne-a rugat să-i facem loc. Lîngă un stîlp, o femeie șușotea ceva unui bărbat. După care amîndoi se închiseră într-o tăcere de sfîrșit de drum. Cel ce se apropiase acum de ei, și care era probabil soțul, fu izbit de această muțenie. Mai ales că surprinsese ceva în privirea ei. Era, într-adevăr, ca o lumină pe care femeia ar fi uitat s-o stingă înainte de despărțire. Apoi n-am mai înregistrat nimic. M-am trezit poftit să intru în cabina numărul doi. Telefonul suna în gol. Irina plecase la spital. M-am îndreptat spre ghișeu să iau înapoi cele douăzeci și cinci de mărci avansate pentru convorbirea care n-avusese loc. Presupun că-i eram simpatic funcționarului, pentru că mi-a citat cu un suris încurajator proverbul german :

— O dată e ca și niciodată. Încercați din nou.

Prin geamul ghișeului, bunăvoința lui avea claritatea gravurii.

Am traversat, ferind o femeie care pășea greoi, cu picioarele ei crăcănate, pe cimentul Gării Zoo. Într-o mîină

ținea o valiză voluminoasă, iar în alta strîngea la piept o fetiță. Copilul își lipise capul de umărul ei. Cu una din ghete se proptea în cordónul gros de lac.

Pe trotuar, un negustor își scosese din prăvălie o parte din mărfuri. Tot felul de articole de voiaj. Am mers înainte fără să mă decid asupra unei ținte. Se părea că trebuie să străbat o seamă de minute greu de trecut chiar pentru cineva învățat cu multe altele la fel și de-a lungul cărora nu-mi rămînea decît să aștept. La capătul lor exasperarea era unul din puținele lucruri care soseau. Pe lîngă mine a trecut un bătrîn distins, în haine răcoroase de vară. Costumul, de culoarea cartonului învechit, dar în perfectă stare, fusese presărat desigur cu bulgări de naftalină ca să fie ferit de molii, și azi proprietarul îl scosese la plimbare. Prima întîlnire mai însuflețită cu viața și-o rezervasem într-o frizerie. L-am văzut pe bătrînul distins așezîndu-se pe scaun și pe bărbierul care-l înfășura în giulgiul alb al șervetului. Din locul unde mă aflam se distingeau cu precădere nările adînci și dilatate ale clientului. Fiecare scenă la care asistam avea ceva din „aparte-ul” în teatru. Bineînțeles, în cele din urmă, am trecut cu mersul meu tinăresc și de această multe a dimineții. Și am ieșit împăcat cu lumea și cu mine însumi un sfert de oră mai departe. Într-un fel, am conchis, am avut noroc negăsind-o acasă pe Irina. „Ieri (trei)” echivala cu două-trei săptămîni în urmă, iar de-atunci încolo multe puteau să se fi schimbat. Am încercat să descifrez pe plic barem data expedierii și a sosirii lui la Berlin, deși datele nu reprezentau o indicație. Uneori purta în poșetă trei-patru zile scrisoarea redactată febril înainte de a-și aminti că n-o pusese la cutie. Avea senzația că, dacă o scrisese, era ca și cum aș fi primit-o. N-am izbutit să descopăr decît că sosise la 12 mai în Berlin. Bun. Și ce i-aș fi spus la telefon? Exact ceea ce știa. Nu aveam nici scuza că nu mă silisem să-mi ies din piele. Mă străduisem în toate chipurile. Obligasem pînă și absența, oboseala, neliniștea să devină o sursă de interese. Nu ieșise nimic. Ce mai rămînea de încercat? Că-i înduram al naibii de greu lipsa, asta era altceva. Atracția unuia care putrezește de viu pentru intensitate e ceva normal. Nefirești sînt multe altele. Spre exemplu, darul de a

fi afectat de totul, chiar și de ce n-am trăit și, în același timp, de a trece prin pereții realității ca prin sticlă. Evident, cu justificarea că sensurile mă sufocă. Și să mă mai mir că organismul meu simte că-l apucă pandaliile în fața acestor contradicții... Mi-am luat pulsul. Nici că se putea mai bun. Să vedem care alte balamale îmi vor slăbi. Fiindcă pînă la urmă tot voi plăti. Și cînd m-am despărțit de Irina am fost cît se poate de calm. Atîta doar că aveam, ca și acum, senzația că mi-e gura uscată, dar în schimb mă port eroic. Nu era scena de care țineam să-mi amintesc. M-am ostenit s-o uit, detaliu cu detaliu. Cum aș fi vrut să nu fie de față în clipa aia, pentru că mi-era teamă că nu-mi voi duce la capăt hotărîrea. Cum mă privise încercînd să nu ghicească. Mica ei garsonieră, cu nișa în care se afla studioul cu așternutul și plapuma împăturite pentru a fi puse în ladă. Lumina dimineții scobind contururile și trecînd de la un lucru la altul. Mă întrebasese dacă-mi băusem cafeaua și mințisem spunînd că da, de mult. Efortul meu neizbutit de a fi ca întotdeauna. Fereastra înghețată pe care gerul așternuse un strat argintiu și alb. „Pentru atît nu era nevoie să vii.“ Cum simțeam pe fața ei orgoliul stăpînit și serios în vreme ce mă gîndeam ce deslușea ea pe chipul meu, pentru că nu-mi trecea nimic prin cap în afară de faptul că aș fi dorit să n-am nici o îndoială și nici o speranță. „Vrei să-mi ții paltonul ? La opt trebuie să fiu la spital.“ Sentimentul că am vorbit prea mult despre ceva de care nu pomenisem. Secunde, de o sobrietate stranie și posacă, tîrîndu-se inutil înainte de a hurui în aceeași monotonie nediferențiată.

M-am întors la pensiune să-mi iau Frühstück-ul. L-am înghițit cu noduri. „Întîlnirile teatrale“ se făcuseră fărîme. Trebuia să înfrunt anumite păreri despre mine. Poate erau prea aspre, dar excedentul e preferabil analfabetismului. Și pe urmă insuportabilul se verifică prin aceea că-l suporti.

Cînd am ieșit în stradă, am dat de Mihai.

— Tocmai treceam pe aici.

M-am uitat la el și mi s-a părut că ceva îmbătrînise deodată în prietenia noastră.

— Foarte bine. Ai vreun program ?

— Dimineată nici unul.
— Îți propun să mergem la o expoziție.
— Ca să fiu sincer, nu mă dau în vînt după expoziții.
Să nu te superi.
— Nu mă supăr deloc.
— Ce-ai zice de un tur al orașului ?
— Nu. Nu mă interesează. Însă tu, care ești înția oară aici...

— Pot s-o fac și mîine.
— Ai dreptate. Hai să batem străzile. Ce-ai văzut aseară ?

— „Faust“. Se juca pe scenă, în sală, în foaier, în grădină. Foarte viu. Pe urmă am stat la o tacla cu interpretul principal. E un tip foarte bine mobilat intelectual. Și drăguț ca om. Eu am băut însă prea mult și n-am mai închis ochii toată noaptea.

Îmi zîmbea ca și cum îmi mărturisea ceva ce trebuia neapărat să mă intereseze. Poate era numai o impresie.

— Dar ce, e prima dată că ți se întîmplă ?

— În orice caz, destul de rar. Ce-i cu fetele astea în uniformă și care umblă două cîte două ?

— Notează numerele mașinilor parcate unde nu e voie.

— Asta-i. Le-am întîlnit și la Paris. Numai că erau îmbrăcate în vinețiu. Cum de nu mi-am dat seama ?

Am înțeles că, deliberat, îmi acorda un avans în toate.

— Berlinul îți place ?

— Foarte mult. Dar ce poți pricepe dintr-un oraș pe care-l vezi așa cum îl vedem noi ? Aduni impresii, dar fiindcă pentru noi aici e o vacanță, pînă la urmă ne alegem cu ceva puțin fals.

— Exact. Depindem de ce ne iese în cale.

— Și de ceea ce sîntem înclinați să vedem.

Partea proastă a discuției consta în posibilitatea dovedită de a nu fi atît de stupid pe cît voisem să mi-l închipui. Partea bună era că Mihai ținea să-mi demonstreze că uitase cuvintele usturătoare pe care mă silise să i le spun și totul devenise între noi armonie. Destul de trist. Sau destul de frumos. Oricum, aici se afla ceva din secretul lui. În fond, avea dreptate. Cealaltă cale n-ar fi făcut decît să înrăutățească de prisos lucrurile. Mai ales printre străini. Așadar descoperisem în el un suflet mare cît Berlinul.

— Perfect adevărat, am încuviințat cu mintea în altă parte. Plecăm de acasă cu niște idei și căutăm ceea ce le confirmă. Nu ne vine la îndemână să acceptăm și altele care, fără să schimbe esențialul, înseamnă bătaie de cap. Și așa mai departe.

— De fapt, e și foarte greu să ai o imagine corectă. În ciuda unei impresii superficiale, aici continuă să se trăiască în comunități închise. Familia, satul, secția din uzină, clubul pentru funcționarii superiori... Iar în cadrul lor doar rivalitățile îi mai îndeamnă să afle ceva unul despre altul. Ce apare în văzul tuturor sînt „hobby“-urile, adică pasiunile pentru filatelie, grădinărit, motoare. Faptul că pasiunile mărunte și strîngătoare sînt singurele care se expun spune și despre cît e de dificil să-ți faci o opinie.

Nu știu de unde luase Mihai remarcă asta, dar meritul era c-o alesese. Chiar dacă nu însemna o noutate, cel ce și-o însușise îndreptățea să fie ascultat. Fluxul de vorbe îi încinsese plăcut gîtlejul. Însă infatuat nu se arăta. Nu descopeream în Mihai nici urmă de aroganță. Dimpotrivă. Dobîndise fluentă în modestie. Ceea ce însemna că cere și obține multe de la el însuși. Acum era rîndul meu să întretin dialogul.

— Așa e, am aprobat cu gîndul la altceva. Dar oricît de puțin am agonisi, tot e ceva. Informațiile trăite pot deveni într-o zi întrebări. Despre ei, despre noi. Acceptînd penalizarea lor, recunoaștem ce n-am fost în stare să pricepem la timpul cuvenit. Uneori e chiar esențialul.

— Esențialul e că aici totul e guvernat de legea profitului. Uită-te, de pildă, la vitrina asta. Dormitorul face 6 995 de mărci, nu 7 000. Dacă-ți închipui că negustorul e un ageamiu, te înșeli. Deși, în principiu, la o astfel de sumă cine se mai zgîrcește la cinci mărci ? Dar nu, cinci mărci pot pui — să zicem în douăsprezece luni — șapte mărci.

N-am vrut să stric o zi binecuvîntată cu observația că Mihai începea să păgubească banalitatea. Dealtminteri, o făcea cu măsură. Iar banalitatea e uneori pentru spirit ceea ce-i lumina pentru ochi.

Am trecut pe lîngă un restaurant care atrăgea clienții oferindu-le să mănînce — pentru zece mărci — cît cuprinde burta. Nu arăta cine știe ce ispititor.

— Aici venim cînd o să ni se termine fondurile, l-am anunțat.

— E o idee. Dar am cărat de la București niște conserve. Completăm cu ceva și mîncăm la mine la pensiune. Putem rezista și o lună.

— Nu. Ești drăguț, dar nu-mi place să prînzesc pe un colț de ziar.

Mai multe m-am abținut să adaug. Cînd asemenea diferențe față de Mihai ajung să-ți fie unul din meritele cele mai dragi, e ca și cum ți-ai scădea propria valoare. Și apoi, așa era el. Crescuse în cultul curtoaziei și al într-ajutorării. Nu era un motiv să-l țin de rău. Și celelalte motive pentru a-i purta pică pieriseră. Rațional vorbind. Mi-ar fi părut rău să mă considere un om care umblă cu nasul pe sus și nu-i capabil să aprecieze un gest frumos. I-am suris încercînd să șterg urma ultimelor mele cuvinte. Abia acum am observat că avea un cucui pe frunte.

— Ce-i cu cucuiul ?

— O poveste stupidă. Aseară. Ajutam un orb să traverseze strada. Eram atît de atent să pășească unde trebuie, că pe trotuar m-am izbit de-un stîlp.

— E formidabilă istoria asta.

— Nu-i așa ? ! rîse Mihai.

— Barem a aflat că rănitul nu-i un compatriot ? A prețuit solidaritatea internațională ?

— Se simțea tare rușinat. Și-a cerut o mie de scuze.

— În numele nevăzătorilor ?

— Oarecum.

— Dar de solidaritatea internațională ce părere avea ?

— Nu cred că-l preocupa problema.

— De ce ? Căuta o altă bază pentru tălpile sale ?

Mi-am amintit de pățania lui Mihai cînd rămăsese blocat în ascensor și am conchis că întîmplarea cooperează cu firea noastră, extrăgînd ceea ce se numește destinul. De fapt, nu-mi băteam joc decît de mine. Presiunea își căuta o supapă. Și nu m-am putut reține să nu continui :

— Susținea că n-are experiența anumitor idealuri foarte avansate ? Nici măcar nu găsea plăcut și reconfortant să audă vorbindu-se despre ele la radio ?

— Mi s-a plîns de copiii care-l fură.

Am înghețat. Tot ce mai puteam face era să mă rog în tăcere. Am murmurat cu buzele strânse : „O, dați-mi, o, dați-mi un subiect de conversație“. Dar însăși implorarea era o bleșfemie. Împotriva cui ?

— Ar trebui să admitem, am început eu în timp ce mă întrebam ce dracu ar trebui să admit la unison cu Mihai, ar trebui să admitem și vreau să admiti și tu că-s unele împrejurări care paralizează conținutul sentimentelor. Ori îl întorc pe dos. Ca o mânășă.

— E o reacție antinomică. Foarte de înțeles.

— Antinomică, ăsta-i cuvântul.

L-am întrerupt pentru că, dacă habar n-aveam ce-i voi mai îndruga, nu eram în stare să-i ascult considerațiile teoretice. Mai cu seamă că amenințau să fie exacte. Rîncește și exacte. Așa c-am preferat să învăț eu limba în gură.

— Sentimentele noastre, am adăugat, își caută și ele diversii. Așa ca frigul și caldul să nu le atingă. Când devin prea de tot subversive, încep să joace în contra-amploa. Nu vor să apară sentimentale. Sau părtinitoare. Își autobatjocoresc vocația. A nu fi subiectiv ni se pare o mare victorie. Or, câteodată, în loc de o întregire rezultatul e o mutilare. Nu zic să ne dăm frîu, dar nici să ne schilodim în numele obiectivității.

Mai cald, mai deschis, mai loial nici că puteam să-i vorbesc. Mihai m-a privit afectuos.

— Dar ce-ți veni ? Ai făcut și tu o glumă. Situația a fost realmente caraghioasă.

Eram perfect de acord cu el.

— Sper să-ți treacă iute cucuiul.

— Nu fi absurd. E un fleac. Aproape îmi pare rău că ți-am povestit.

O căruță cu butoaie de bere, trasă de doi cai voinici, a trecut pe lângă noi. Vizitiul, în haine de la începutul secolului, oficia foarte demn. Nu mai țin minte cărei firme făcea reclamă, dar am remarcat că avea mustățile de culoarea tutunului răsucite cu vîrful în sus. Stătea pe capră imobilizat într-un suris tern. Se expunea amabil din toate părțile ca o statuie și ne sugera că, oricîte halbe din marca lui am da pe gît, tot așa am arăta. Ca în urmă cu șapte decenii.

— Seamănă într-adevăr cu un băutor de altădată, i-am spus lui Mihai. E chiar perfecta lui întruchipare.

— Nu-l găsesc deloc de invidiat.

— Nici eu.

Cineva care ne auzise vorbind ne-a întrebat pe românește :

— Vorbiți românește ?

L-am privit înduișat pe bătrînul cocîrjat și scheletic care se sprijinea de-un baston cu măciulie de metal.

— Firește, i-am replicat.

La care, zîmbindu-mi cu o desăvîrșită politețe, mi-a comunicat, în germană că deocamdată el nu cunoaște din limba noastră decît fraza pe care o rostise.

În cele din urmă am izbutit, respectînd regulile buneicuvîințe, să-l înduplec pe Mihai și să rămîn singur. Argumentul hotărîtor a fost de ordin rațional. Mă bucur ori de cîte ori constat că se ia în seamă o motivație logică. Or, n-ar fi fost chizbuit să care înapoi în țară conservele. Am mîncat la autoservirea din subsolul magazinului Wertheim, reflectînd la virtuțile înțelepciunii și la alibiurile pe care le furnizează conștiinței. Cîte nu s-au făcut în istorie în numele acestei înalte facultăți a omului ! Oare nu pentru a cinsti disciplina minții mulți inși din multe părți ale lumii au căzut la învoială cu realul și l-au acceptat pînă și pe Hitler ? Aș fi putut cita și alte sminteli. Nevoia de a înțelege ne îndeamnă uneori să admitem lucruri contrarii înțelesului. Și astfel nobila trebuință a spiritului de a pricepe se poate întoarce împotriva ei însăși ; fără puțină imaginație morală, riscă să devină o justificare a iraționalului. Blagoslovit cu aceste înalte idei care-mi îngăduiau să mă desfăt cu găina pe care o înfulecam, am reușit să fug de alte adevăruri. Apoi, urcîndu-mă pe scara rulantă a magazinului și pe culmile contemplării, am trecut la o detașată cercetare a diverselor raioane. E ceea ce i-am explicat unui vînzător. Constatînd că examinez ba un obiect, ba altul, m-a întrebat dacă mi-ar putea fi de folos. I-am răspuns că, pentru moment, privesc. Era exact ce făceam. Alegeam cu ochii daruri pentru cei de acasă. Achizițiile aveam să le fac mai tîrziu. Acum mă aflu pe palierul unei altfel de cunoașteri. Mă mulțumeam să iau act de varietatea fenomenelor și de prețul lor. Articolele costau,

pentru punga mea, atât de scump încât m-am simțit îmbol-
dit să rămân în împărăția privirii. M-am desprins din ne-
tulburat doar în fața unei rochii. De un alb desăvârșit,
țesută dintr-o substanță fluidă și delicată, plutea căutînd
parcă un trup înalt și viguros pentru a se împlini cu-ade-
vărat pe curburile lui. Mi s-a părut că rochia e într-o
așteptare latentă și s-ar potrivi cu aerul de pustnic dubios
al Irinei. Pentru cîți bani aveam, prețul era tare piperat.
Însă de teamă să n-o cumpere altcineva, am rugat o doamnă
care avea statura Irinei s-o probeze. Cred c-a realizat că
eram pe cale să făptuiesc ceva nesăbuit dar eroic după
expresia de hotărîre de-un fatalism neclintit. Așa că m-a
încurajat.

— E splendidă. N-o să vă pară rău. Și-o veți face ferici-
tă. Orice femeie ar fi fericită.

Era un mare contrast între certitudinea ei generaliza-
toare și îndoielile mele personalizate. Dar din punct de ve-
dere statistic, dreptatea se afla de partea ei.

— De aceea o și cumpăr, i-am spus mulțumindu-i.

Îmi urmam pașii care mă duceau spre pensiune, îm-
bărbătat de convingerea că dacă puteam să-i ofer Irinei
măcar o clipă în care să radieze de bucurie, tot era ceva.
Important e totdeauna ceea ce ne abate gîndurile de la
perspectiva situației, îndepărtîndu-le în indefinit, prin
șansele dăruite de cotidian. În camera mea, am desfăcut
pachetul și m-am uitat încă o dată la rochie. Era splendidă
și aspectul ei diafan cumpănea masivitatea realității. Pur
și simplu o scotea din arenă. O volatiliza. Am adormit și
am văzut niște baloturi de țesătură gingașă zburînd într-o
uriașă prăvălie și desfăcîndu-se ca niște steaguri imense și
fără de sfîrșit. M-am trezit furios pe avantajul unui vis
bine întemeiat. M-am uitat la ceas și, ferm ca însăși seara
care venea, m-am îndreptat spre un teatru unde se prezenta
într-o altă montare „Intrigă și iubire“. Nu mă așteptam
la revelații, iar ideea că mai urma să iau parte și la alte
două versiuni scenice ale aceluiași text nu mă entuziasma
peste fire. Dar spectacolul m-a prins. Textul nu se mai afla
în suspensia dintre etern și inactual. Răzbătea revolta îm-
potriva „ordinei imorale“ a lumii. Schiller continua să fie
candid, dar în nici un caz inofensiv. Iar spiritul de rebe-
liune trecea de la un cuvînt la altul și tot ce atingea aprin-

dea pe loc. Aparențele piereau în incendiu. Măștile se spulberau, dezvăluind hotarele cocoșate și pleșuve ale adevărului. Mai cu seamă protagonistul reprezentației era extraordinar. Avea o față mobilă care-și schimba instantaneu expresia. Străină de instabilitate ori schimonoseală, sugera senzația de flux neîntrerupt. Actorul interpreta orice simțămînt ca o noutate, ca o surpriză, și chiar cînd se desprindea din strînsoarea lui o umbră, ceva, un nimic, îl trăgeau după sine în amplitudinea contradictorie a celorlalte sentimente. Jocul interpretului semăna cu al lui Alex. Fără nici o legătură mi-am amintit că la un matineu școlar cu „Incident la Vichy.” Alex își ieșise din rol. Amărît de chicotelile, giumbușlucurile și maimuțărelile asistenței care avea vîrsta vîscoasă cînd socoți că în spațiul unui spectacol e mai nepotrivit ca oriunde să te gîndești la urmări, iar ceea ce se petrece pe scenă e deplin ireal, el ceruse electricianului să aprindă lumina în sală. Apoi, liniștit, fără învinuiri și nu în mod deosebit regretînd, rugase puberii să părăsească teatrul. „De obicei mă adresez tuturor. Azi n-am încredere decît în fiecare în parte.” Hăbar n-ăm ce-au priceput, dar nimeni nu și-a părăsit locul și s-a făcut tăcere. Dacă alți actori au mîndrie și simțul onoarei în legătură cu aproape orice în afară de teatru, Alex e de-un orgoliu aprig în toate, dar mai cu seamă cît se află pe scîndurile scenei. Adevărul e că s-a luptat pentru a fi cap de afiș, dar nu e dispus la anumite tranzacții pentru a-și păstra înțietatea. Deși își spune „saltimbanc”, nu se consideră deloc o ființă fără opinii, fără personalitate, născută pentru a pieri cu fiecare rol și neexistînd în afara lui decît ca o substanță a disponibilității. Pentru el, actorul, superbă subiectivitate, e subînțelesul unui prestigiu care se însușește pe măsură ce urci în arta aparenței, a iluziei, și a mirajului. Și pe care n-ai dreptul să-l pierzi nici un moment. De aceea nu l-am văzut vreodată altfel decît de-o eleganță ostentativă și purtînd la buzunarul de la piept o batistă albă ce se împărtășește parcă din splendoarea candidă și indiferentă a unei flori. Cînd într-un rînd mi-a surprins o privire vag amuzată și puțin dezaprobatoare stăruind asupra batistei, mi-a replicat : „O mîndrie care se rușinează de aroganța ei n-are nici o valoare, asta o știu de la

Iancovescu". După care mi-a vorbit despre umilință ca despre un pericol seducător și respins, fiindcă rolurile pe care le pregătești în umbra ei se dovedesc păcate promiscue și nefericite, fără grație și scoțind în lume progenituri ale înfrîngerii. Însă tot atunci mi-a povestit cum, la începuturile carierei, a încurcat replicile și în loc să rostească „am adus un nou plic, domnule comandant“, a spus „am adus un nou comandant, domnule plic“, ceea ce era chiar miezul situației dramatice și a înghețat de rușine și de frică, în hohotele de rîs ale tuturor. Și cu toate că au trecut aproape cinsprezece ani, tracul îl însoțește permanent. „În privința asta să n-ai nici o grijă. Numai că nimeni nu trebuie s-o bănuiască. Noi actorii sîntem veseli și puși pe glume. Ca niște copii. Și tot atît de cruzi și de sălbateci. Iar spaima și rușinea pe care le-am încercat nici n-au trecut, nici nu revin. Sînt la fel ca în seara cînd le-am trăit. Doar, uneori, îmi iese în cale un amănunt uitat.“

Sfîrșitul săptămînii m-a ocrotit. Nu m-am întîlnit decît o singură dată cu Mihai și am schimbat doar un surîs. Era anjagat într-o pasionantă discuție cu un cronicar italian. Criticul vorbea mult și încurcat. Pentru a fi cît mai explicit, dovedea ceva cu pixul pe o foaie. Punctele cheie ale demonstrației le sublinia printr-o ridicare avertizatoare a mîinii de pe hîrtie. Mihai îl asculta sînguincios și devotat. Presupun că pînă la urmă totul a fost limpede între ei.

Clară era și scurta misivă pe care, duminică, am ridicat-o de la poștă.

Dragul meu prieten,

Înșir cîteva rînduri într-un fel de stenogramă a sentimentelor pe care ți le port. Mai e nevoie să le numesc ? Dacă ele n-au fost totdeauna explicite ori s-au înfățișat altfel decît ar fi trebuit e fiindcă-s deformat de o experiență în care mă încurc. Prin ochelarii ei lucrurile apar tulburi și strîmbe. Crede-mă, sînt cel dintîi care regretă ceea ce-i uneori sucit, alături de adevăr sau stereotip în presupunerile mele. Un mod mizerabil de a fi împreună cu cei la care țin. Cîteodată îmi spun : unde se poate ajunge cumpănind astfel ? Și de ce să completez din buzunarul zilelor mele ceea ce-i firesc și se lipsește de orice adaos ?

Pe la noi, timpul e foarte frumos, dar prea mult nu mă pot bucura de el fiindcă sînt preocupat de boală. Avansează vertiginos. Rareori și numai din întîmplare mintea mi se căpătuiește cu vreun gînd. În rest, sînt sănătos tun.

*Îți strîng mîna egoist,
Mauriciu*

O scrisoare concludentă. Zălogul unui sens pe care-l întrezărisem. Dacă totuși cedasem insinuării lui Mauriciu era deoarece, așa cum spune mama, am năravul de a mă împovăra de prisos cu amintirile altora.

Luni, Frau Bensen mi-a prezentat soțul. Apreciez că încearcă din răspuțeri să fie amabilă, deși nu-i o treabă la care rezistă ușor. Încearcă la micul dejun recomandîndu-mi un gem sau o anumită brînză. Încearcă la prînz întrebîndu-mă cum mi-am petrecut dimineața. Încearcă seara urîndu-mi un spectacol memorabil. Totuși, seara, nu prea des deoarece se simte rău din pricina migrenelor. Pe la șapte seara durerea atinge apogeul. Herr Bensen a fost vameș. S-a pensionat în urma unui accident cardiac. „Trei decenii, domnule Pop, mi-am îndeplinit cît am putut de corect îndatorirea. O muncă palpitantă. N-am trecut cu vederea nici o infrațiune. Mă învățasem să ghicesc ce conțineau geamantanele încă înainte de-a le desface. Și puneam rămășaguri cu colegii. Aproape totdeauna le-am cîștigat. Firește, mai închideam și eu ochii la fleacuri. Asta fiindcă-i dibuiam îndată pe cei cărora le bătea inima prea tare și-mi ziceam că nu trebuie să se zbugiume doar pentru atît. Mi-a plăcut să iert și să înțeleg. Oamenii mi-au plăcut și simt nevoia lor. De-aia am și deschis o pensiune. N-aș putea trăi fără ei. Ce-i lumea fără mereu alte fețe care să se perinde pe dinaintea ta și să-ți prețuiască ospitalitatea, discreția, îngăduința, deși tu știi bine ce le poate pielea ? ! Sper că vă simțiți bine la noi.“

În zilele următoare, aproape fără să realizez, am intrat în rîșnița altui program decît cel de acasă. Pe dinafară era mult mai colorat. Insufla chiar aparența miraculoasă a vieții. Frühstück-ul, drumul la poștă (dar mărturisirea inculpatului nu-i la Berlin probantă împotriva lui însuși),

discuțiile din foaierul lui „Freie Volksbühne“, expozițiile, filmele, spectacolele integrându-se în biografia mea ori rămânând niște sensuri pierdute, întâlnirile cu unul ori cu altul și colecționate ca niște bucăți pentru a fi strânse în ceva unitar, vanitatea de a mă privi pe ecranul unui televizor vorbind într-o germană aproximativă și elementară despre variantele scenice ale piesei lui Schiller, satisfacția de-a scăpa destul de ușor de rezervata drăgălășenie a lui Mihai, într-o noapte pretențiile nemărginite ale unui vis care arunca în cumpăna minciunii lui distanța geografică ce mă separă de Irina, gândul că-i o datorie să mă bucur urgent de privilegiul de a fi aici, momentele când totul mi se pare o paranteză fără consecințe, n-ar fi trebuit să-i scriu Irinei cum i-am scris întrucît prima condiție a unui mort de treabă e să se lase uitat, nicăieri e la fel ca altundeva, totuși ar trebui să fac ceva pentru a putea trăi cu mine restul vieții, și așa mai departe, și așa mai departe.

Miercuri, cu un aer triumfal, funcționarul de la poștă mi-a înmînat o scrisoare.

Ieri (patru)

Dragul meu,

Formidabil. Nici nu știu cum s-a petrecut. Așa, pe neașteptate. Cineva mi-a trimis plocon un actor care absolvă anul ăsta Institutul. E foarte chipeș și suferă de un ulcer. Sint convinsă că-l voi lecui, deși mi-e frică să nu-l fi impresionat prea tare. L-am văzut jucînd și cred c-a fost cel mai bun. Ceilalți nici n-au contat. Se răsuceau ca niște tirbușoane, își umflau vocile, își frîngeau mîinile. El a fost simplu și firesc. N-avea nevoie să sporească artificial impresia de dramatism. Are un fel de nepăsare și în același timp de stăpînire de sine. Și sala era nostimă. Își ținea răsufarea, aplauda mereu, se afla trup și suflet alături de cei de pe scenă și nu mai conteneau să strige „bravo“. Dacă mă uit în urmă, atmosfera aia mi se pare caraghioasă, dar pe loc am socotit-o teribil de emoționantă. Vreau neapărat să-l cunoști și tu. E atît de tînăr ! Și se cătrănește din orice. Imaginează-ți c-a suferit rău de tot pentru că nu m-am

prezentat la cabină să-l felicite. Când a venit la spital și m-a privit, parcă i s-au tăiat picioarele. Arăta moale ca o cârpă. Asta mi-a mai dat puțină încredere. Deci, mă mai descurc. Ai auzit ? Ai băgat la cap ? Poftele mele sînt, mulțumesc, bine, sănătoase. La urma urmei nu pricep de ce-ar trebui neapărat să-ți scriu. Probabil că-i un obicei. Iar obiceiurile înseamnă un fel de îmbătrînire. În ceea ce mă privește, mă consider însă — ca să mă exprim așa — foarte prematură. Dacă te iubesc ? Nu pot îndura și-atît. Iar de gîndit — nu mă mai gîndesc niciodată. Deoarece am ajuns la concluzia că, dacă mă iau cu altele, scap de bîzîitul lor. Mi-e gura uscată și nu-i nimic de băut în nici o sticlă. Judecă-mă pe mine și te vei judeca pe tine. Dealtminteri, o știi, tu ești modelul meu. Dacă n-ai fi dovedit un entuziasm incandescent, probabil că nici nu m-aș fi trezit vreodată și m-aș fi mulțumit cu tot soiul de substitute. Cred apoi că ești insuportabil de orgolios. Îți convine mai curînd să fii detestat pentru niște vini realmente de neiertat decît să fii îndrăgit pentru calități de rînd. Dar dacă socoți că absența ta e o prezență obsedantă, te înșeli. De-o groază de vreme m-am învățat cu ea. Lasă, dragă, nu-ți fă griji. Încep să devin al naibii de altruistă ? Nu. Adevărul e că mă simt nu știu cum. Chiar în timp ce-ți scriu ? Nu, acumana. Uite ceva ce n-ar fi trebuit să-ți mărturisesc. Am fost o proastă. Și ce dacă ? Maică-ta e mulțumită c-a primit două scrisori de la tine, iar eu una. A mea nu era rea deloc. De unde rezultă că, dacă nu te controlezi, ești în stare și tu să te bilbui, să strigi, să te încurci, să te contrazici, să iei foc. În rest, totul e minunat. Maică-ta are trei dinți noi-nouți. Iar unul împotriva mea. Pentru că noi două, fiind mai mult ca altădată împreună, ea s-a lămurit definitiv asupra fiului risipitor. Își dă seama că eu n-am decît de cîștigat și adevăratul nebun ești tu. Ceea ce nu-mi iartă. Dar e de înțeles. E destul de amărîtă din pricina asta și a multor altora. Și o ascunde tot mai greu. Încotro să-i spun s-o ia ? Ei, am să-i spun să meargă drept înainte pînă la cap de linie. Mi-e teamă că-i singurul sfat înțelept pentru noi toți. Și foarte util, nu-i așa ? Mi-e teamă, de asemeni, că în curînd n-o să mai ai nimic valoros de distrus în tine. Și află că nu idealizez viitorul, deși privirea mea e în clipa de față tare siropoasă. Pentru că țin să rămîn ceea

ce am fost totdeauna. Adică zîna cea bună din povești alături de care orice ar fi posibil, dacă ea n-ar fi imposibilă, care va să zică n-ar exista cu adevărat. Însă ce să-ți fac? Există. Asta-i hazul meu. Bine, hai să vorbim de altele. Vrei să-ți spun ceva? Indiferent cît de trăznit ar fi? Ei bine, am chef de-o ceartă cu tine în care să fii așa cum te-ai arătat în scrisori. Să știi că dacă la întoarcere n-o faci, adio! N-o să mai am ochi să te văd niciodată. Ei, ce-ți veni să zîmbești? Ești chiar atît de fericit?

I.

P.S. Nu te zori, ca de fiecare dată, să te întorci mai devreme decît ți-ai propus. Eu, oricum, nu te aștept.

Scrisoărea cu marginile hașurate cu albastru „prin avion“ parcursese în trei zile două mii de kilometri. Un neegalat record de promptitudine. În experiența mea, de-a dreptul miraculos.

Plecasem cu umbrela și impermeabilul. Uitîndu-mă la cerul care se limpezea, am constatat că le tîram de po-mană după mine. Dealtfel, unde s-o pornesc la șapte dimineata? M-am întors la pensiune cu sentimentul că dimineata avea o calitate năclăită și impură favorizînd inconsecvența. Fiindcă n-aveam nici un temei să-mi simt inima grea. Irina îmi scria pe același ton ca în misivele precedente. Atunci de unde senzația că mă aflu mai degrabă în fața unei somașii decît a unui apel? Și pe urmă chiar dacă lucrurile ar fi stat așa, tot n-aș fi revenit asupra hotărîrii, de care mă agățam ca de un simțămînt reconfortant. Bun. Și altceva? Mi s-a părut că reproșurile ei se încheiau de astă dată într-o vitalitate defectuoasă, deosebindu-se de acea vigoare un pic ostentativă, poate chiar exhibiționistă pe care o așea de obicei față de mine. Impresia se bizuia pe ceva nesigur, impalpabil, dar nu era mai puțin persistentă decît un adevăr. Bun. Și altceva? Scrisoarea exprima nostalgia unei dispute. O nostalgie care nu depășea pragul capriciului și se înfățișa ca forma rezonabilă a utopiei. Cearta, o ultimă iluzie pusă deoparte pentru a adevăra inutilul. Și pentru a admite că, firește, ne aflăm pe același drum, dar fiecare de cealaltă parte a

lui. Bun. Și altceva ? În mintea Irinei, tot ce nu-i dragoste e mai rău decât ea. Deci, să nu iau ușor rîndurile despre tînărul „care e atît de tînăr“. Cuvintele „cap de linie“ se iviseră sub condei din întîmplare ? Nu le mai folosisese. Să nu brodez idei înșelătoare peste o realitate necunoscută. Ori trecătoare. Totuși „cap de linie“ îmi suna alarmant. Ca o spaimă subită, ca un impuls de a căuta urgent plăceri simple și certe. Ca o încrîncenare de a păstra în sine ceea ce simțea că alunecă afară din ființa ei. Irina îmi vorbise adesea despre terapia prin împrosfătare și căile compensației cînd băgăm de seamă că tot ceea ce ni se întîmplă e normal și de neconceput. Am asociat teoria cu surplusul de dăruire pe care simțea nevoia s-o investească și m-am rugat ca băiatul foarte chipeș să se vindece foarte iute de ulcer. Altceva nu vedeam ce i-aș fi putut dori Irinei. Așadar, înainte spre Frühstück.

În sala de mese am deschis un ziar. Adevăratele tragedii ale lumii erau subliniate cu litere grase. Cerneala gazetei avea o respirație rău mirositoare, ca orice foaie de scandal politic, dar asta nu mi-a tăiat pofta de a străbate coloanele ei. Răpiri, atentate, conflicte „locale“, războaie puțin mai generale, epidemii de ciumă, cutremure, foamete. Cursul evenimentelor, așa cum îl înfățișa foaia, era favorabil indispoziției mele. Ele îmi împuterniceau cele mai dramatice presentimente. Într-un moment cînd din punct de vedere existențial mă aflam la strîmtoare, un convoi de catastrofe îmi sărea în ajutor. Reporterii de la „fața locului“ îmi garantau deprimarea. Fiindcă dacă, după cum se știe, suferința, mai cu seamă cea din dragoste, e ceva foarte subiectiv și pe care nu poți pune bază, ca orice lucru care nu se măsoară după un etalon sigur, ceea ce citeam reprezenta o realitate de netăgăduit. Acum, durerea își avea un temei obiectiv. Moartea deținea, fără discuție, capul de afiș. M-am comportat ca o conștiință capabilă să se emancipeze din micimea unui dezastru personal pentru a se integra unui colectiv. Un mod foarte nobil de a ieși la lumină. Și de a-mi bate capul cu fapte în care binele și răul, frați gemeni, semănau atît de mult încît, uneori, era aproape imposibil să-i deosebești. Mai cu seamă că — nu-i așa ? — din bine sînt sorți să iasă rău și viceversa.

Am selectat știrile pe sprinceană. Numai cele mai groaznice. Numai cele mai intense decât substanța corozivă a lehamitei. Numai cele care nu îngăduiau nici un răgaz speranței și se adresau din panica dezagregării accelerate, pe un fir direct, propriei mele destrămări. Îmi convenea de minune și, deși erau răspândite prin fanfaronada reclamelor, diversiunea crimelor pasionale ori atractivitatea escrocheriilor curente, aveam de unde alege berechet. Veștile, consolidându-mi trainice perplexități, îmi dovedeau negru pe alb că ceea ce trăim e prefața apocalipsului. Reieșea limpede că timpul neliniștitor trecuse spre profitul certitudinii că mâine se va năruî totul. În acest sens, ziarul făcea proba unui optimism nestăvilit. Dealtminteri și articolele de sinteză îi țineau hangul. Unul din ele, care comenta fărădelegile unei junte de dreapta din America de Sud ce dusesese de căpăstru idealurile maselor spre o tiranie și mai cumplită, conchidea că omul e în întregime folosibil. Până și din aspirațiile lui se pot zidi temnițe și lagăre.

Am pus ziarul deoparte și m-am gândit că sînt multe feluri de a-l parcurge. Mai cu seamă dacă ți-ai asumat o experiență netrăită, pentru alții zăcînd uitată în arhivele trecutului, dar pe care o resimți ca făcînd parte din calendarul biografiei tale. M-am gândit, de asemeni, că atunci cînd dezolarea devine un reflex condiționat, această lesniciozitate e la rîndul ei vinovăție, completîndu-ți caricatura cu încă o poantă de umor.

— Îmi permiteți ?

Celelalte mese erau libere și n-am priceput de ce bărbatul acela cu alură athletică ținea morțiș să ia loc alături de mine. Doar era destul de masiv ca să-și ajungă lui însuși. Îl mai întîlnisem o dată sau de două ori tot în sufragerie și-mi zîmbise ca și cum îl impresionam în mod plăcut. Un surîs loial și deschis inspirînd simpatia.

— Vă rog.

Ziarul rămăsese deschis la pagina de sport. M-a întrebă cu o voce familiară și de treabă :

— Vă pasionează meciurile de fotbal ?

— Nu în mod special.

— Nici pe mine. Și asta ar putea fi începutul unei discuții.

— Despre ce ?
— Evident, despre sport.
— Foarte bine, am răspuns amuzat. Abia aștept să discutăm despre sport.
— Atunci „Bayern München“.
— De acord. Dar și „Borussia Mönchengladbach“.
— Să nu-l uităm pe Fritz Beckenbauer. E un amendament la care țin foarte mult, a adăugat.
— Îl accept cu mare satisfacție. Are un joc cât se poate de eficace.

— Foarte eficace, a confirmat el. Dar fiindcă sîntem la ora sincerității, aș vrea să admiteți că și Gerdt Müller... neîntrecutul...

— Nu vă contrazic. Dimpotrivă. Da, Gerdt Müller. Trebuie s-o admită oricine e de bună-credință.

— Vedeți, a rezumat el, ce limpede poate fi totul astăzi chiar între doi oameni care nu se cunosc dar se bizuie pe aceleași valori ?

L-am cercetat cu luare-aminte. Avea o vîlvătaie de păr blond, ochii de un albastru etern, maxilare puternice. Treizeci și cinci, patruzeci de ani. Și sortit parcă mai curînd să se desfete de tot ce-i pe lume decît să mediteze. Însă natura lucrează în fel și chip. Și nu încăpea îndoială că avea haz.

— Vă mulțumesc că mi-ați atras atenția. Uneori, știți, uităm esențialul.

— Deși distanța nu-i deloc mare, m-a aprobat el.

— Nu vorbiți așa, mă înspăimîntați.

— Îmi propuneam contrariul. Țineam să rîdeți și, slavă Domnului, rîdeți.

Într-adevăr, mă pufnise rîsul. I-am replicat dintr-o dată bine dispus :

— Fiindcă viitorul se transformă în fiecare clipă.

— Iar în curînd progresul va face același lucru și pentru trecut. Veți vedea că ce am trăit e mult mai frumos decît ne-am închipuit. În comparație.

— Apreciez că prezentați viața în roz. E o specialitate rară. Cîți o mai au ?

Dialogul nostru arăta ca o scenă dintr-o piesă absurdă. Un om zdravăn și sănătos, cu un chip cioplit parcă într-o piatră frustă și de rînd, aparent străin de reflecție

și de umor, cu ochii de-o seninătate impasibilă, dacă nu țineai seama de-o lumină jucăușă bine tănuțită în adîncul lor, se așează la masa ta. Pe urmă îți administrează în doi timpi și trei mișcări o lecție de voie-bună. Și asta sprijinindu-se pe o viziune sumbră dar care nu-i afectează bucuria de a trăi, ci, dimpotrivă, i-o stimulează. Nu-i chiar ceva de fiecare zi. Devenisem curios. Dealtminteri socot că singurul lucru pe care nu l-am pierdut e curiozitatea. M-am uitat la costumul lui maro, în carouri, și la cămașa crem cu gulerul desfăcut. Foarte înalt, foarte bine făcut, era ceea ce se cheamă un bărbat frumos și care orice ar fi pus pe el i-ar fi venit la fel de bine. Unul din cei după care femeile se dau în vînt, capabil să bată tot soiul de recorduri — în cercurile mondene, pe terenurile de sport, în pat. Nu l-ai fi suspectat de vreo aptitudine pentru viața spirituală, însă tocmai calitatea asta o dovedise, și încă într-un mod calm, detașat, cu o reală liniște interioară și cu o grație înăscută. Uneori ghicesc din prima clipă o latură a unei firi sau dibuiesc profesiunea cuiva. De data asta însă nu mă tăia deloc mintea. Și tare aș fi vrut să aflu mai multe.

— Da, a continuat el pe un ton vesel, în roz, pentru că avem preferințe comune. Însă există și deosebiri.

— Atît de multe încît n-am putea rămîne prieteni ?

— Din păcate ne-am ciorovăit prea rău și n-a mai rămas nimic întreg. Dacă n-am fi spus unele lucruri pe care le-am spus, poate c-am fi izbutit să păstrăm prietenia.

— Să mai încercăm o dată, i-am propus. Doar am devenit mai înțelepți.

— Vă mărturisesc că mă tem mai puțin de deosebiri decît de prejudecăți. Sînt gata și eu să uit certurile, deși au fost de-o sinceritate greu de uitat, însă, încă o dată, mi-e frică de prejudecăți. Iar una din ele e că-s pastor.

— Sînt surprins s-o aflu. Dar nu sînt speriat.

— Nici n-aveți de ce. N-am suflet de misionar. Și apoi, oricum plec astăzi.

— Dacă mi-e îngăduit, încotro ?

— Predau și la un seminar din Berlin-est.

— Obiectul cursului dumneavoastră e ?

— Dincolo de teologie.

— Sînteți profesor de realitate ?

— Cam așa ceva. De aceea cred că v-am înțeles cînd v-am văzut citind ziarul. Și eu simt la fel. Nici mie nu-mi merge la suflet. Dar trebuie să pornim de la faptul că lumea e ceea ce constatăm.

— Aveți dreptate, nu-i ușor să acceptăm asta.

— Am sperat multă vreme că se va întîmpla ceva.

— Și acum ?

— Acum vreau să sper. În orice caz, sper să se aprobe cererea mea. Mi s-a făgăduit. Doresc să mă întorc acasă, în Tirol. De-acolo sînt.

— E o rezolvare, am murmurat.

— Vedeți alta ?

N-am apucat să-i răspund. Instantaneu a schimbat subiectul discuției.

— Sînteți căsătorit ?

— Nu.

— Deci, nici un aliat, nici un adversar ? Și atunci în ce credeți ?

Am tăcut. Și l-am privit cum mîncă. Degusta fiecare îmbucătură ca și cum nu ar fi existat ceva mai important. Mîinile enorme se dovedeau neașteptat de îndemînatice și de precise. Erau în stare de o neobișnuită gingășie. Apoi am vorbit despre teatru. Cunoștea mai multe despre artă decît aș fi bănuir. Dealtminteri, satisfacția lui vizibilă era de a-mi demonstra că în toate nu semăna cu ce aș fi bănuir. În toate lucrurile se dovedea altfel, în afară de „disciplina“ la care era profesor. Cînd ne-am despărțit, ne-am strîns mîna cu afecțiune. I-am spus foarte sincer :

— Mi-a făcut plăcere să vă cunosc.

— Harald Müller. Müller, ca jucătorul de fotbal.

Mi-am pronunțat și eu numele.

— De căsătorie, a rostit el simulînd nevinovăția, am amintit fără nici o intenție. De fapt nu mă gîndeam la formalitatea propriu-zisă.

Între timp sala de mese se umpluse. M-am uitat la ceas. Întreaga noastră conversație durase numai zece minute. Locatarii pensiunii erau adînciți asupra Frûhstûck-ului. Majoritatea, bărbați rotofei, cu fețe rotunde și fundurile masive, se concentrau meticolos în activitatea masticăției. După felul cum nu lăsau nimic în farfurie, realizai că le-

gile de căpătii după care se conduceau în afaceri și în viață erau chibzuința și parcimonia, apucături alese și de neprețuit pentru cineva hotărît s-o scoată la capăt. Numai unul dintre ei răsfoise ziarul. Îl cutreierase cu o privire care avea viteza luminii, oprindu-se exclusiv asupra fotografiei unei superbe femei în costum de baie. Nu zăbovise însă mai mult decît se cuvine unui om serios și care nu se lasă păcălit de publicitate.

Joi și vineri providența a fost milostivă și nu mi l-a scos în cale pe Mihai. Sîmbătă l-am întîlnit la spectacol, dar a fost rezervat și politicos, iar cînd duminică am luat avionul spre București aproape că uitasem de el. Îmi spuneam doar că-s incorectibil. Din nou mă întorceam acasă mai devreme cu o săptămîină.

V

FIREȘTE, LA OTOPENI N-AVEA

cine să mă întâmpine. Iar cînd un lucru e drept, încerci un sentiment de satisfacție. Dealtfel, problema era dacă, exceptînd-o pe mama, exista cineva care să mă aștepte dincolo de incinta aeroportului. Am hotărît însă că mai întîi trebuie să rezolv alte chestiuni. Cum ar fi să pun mîna pe un taxi. La această probă de iuțeală, îndeminare și tupeu am căzut. Mi-am spus că n-are rost să-mi fac inimă rea și din asta. Oricum nu eram zorit. Așa c-am lăsat geamantanele pe peronul de asfalt, muiat de dogoarea după-amiezii toride, și m-am străduit să gust superioritatea celui ce refuză să gîfîie în ritmul falselor urgențe și nu se lasă prins și terciuit de ambiții vane, egalitare și minorizante. Atît că mi se făcuse sete. Știam că prin apropiere nu-i nici un chioșc de răcoritoare. Totuși speranța s-a dovedit mai încăpățînată decît cunoașterea. Am întors capul pentru a mă convinge încă o dată. Atunci l-am zărit pe Alex. Îmbrăcat într-o bluză de in albastră cu nelipsita batistă albă la buzunarul de la piept, cu pantaloni de culoarea untului și încălțat cu espadrile, atrăgea privirile tuturor. O anumită semeție a ținutei, degajarea și o ostentativă siguranță de sine se impuneau de îndată. Pare mai înalt și mai solid și nici nu băgai de seamă că avea picioarele disproporționat de subțiri. Impresia e de cuceritoare forță. Condusesese probabil pe cineva. Cum m-a văzut, s-a îndreptat spre mine. Surîdea. Cînd Alex zîmbește e imposibil să nu zîmbești și tu.

- Nu-i așa c-am picat la țanc ?
- Nici că se putea mai bine. Sînt un om norocos.
- Foarte adevărat. Repetă-ți asta mereu. Proclam-o tuturor. Și nu lăsa pe nimeni să te încurce.

Ne-am strîns mîinile. Mi-a venit în minte o dimineață cînd aproape cu aceleași cuvinte îmi transmisese același mesaj.

— Ai o memorie senzațională, am remarcat.

— O memorie afectivă. Și în plus foarte practică. Recunoaște.

— Sînt în situația de a recunoaște orice.

— În cazul ăsta, te rog să aștepți cîteva minute. Mașina e parcată destul de departe.

Fotoliile de plastic ale automobilului, îmbrăcate în huse de pînză, frigeau, iar termometrul agățat la bord arăta patruzeci de grade. Însă Alex deschisese ferestrele și după cîtiva kilometri aerul a devenit respirabil. I-am relatat ce spectacole văzusem. Și, bineînțeles, n-am pierdut ocazia să fiu sincer povestindu-i de interpretul lui Schiller care-mi amintise de el. L-am întrebat :

— Cum mai merg lucrurile pe la noi ?

— De ajuns de bine. Curînd dăm premiera.

— Viu și eu la o repetiție.

— Trebuia s-o faci pînă acum.

— Ai dreptate, dar m-am luat cu altele.

— Altele, cînd joc eu ?

Își dilatase glasul a indignare și uimire, dar era limpede că glumește.

— Îmi pare rău că s-a întîmplat așa.

— Îți pare rău pentru mine ?

Din nou mima jignirea.

— Nu, am ripostat, pentru mine regret.

— Așa mai vii de-acasă. Și pricep de ce ești amărît.

— Nu-s amărît.

— Totuși ce se întîmplă cu dumneata ? Arăți tare obosit.

— E din cauza căldurii. De fapt, n-am nici un motiv să fiu obosit. Și mă simt la fel ca de obicei.

— Nu cumva tocmai asta te deprimă ?

Pentru unii Alex e cu desăvîrșire opac la orice nu privește scena și bătăliile supremației. Nu i se tăgăduiește perspicacitatea, intuiția, prezența de spirit. Dar se consideră că interesul lui pentru ceilalți rămîne strict profesional. După opinia multora, persoanele și întîmplările din jur îi rețin atenția doar dacă pot intra în rama unui viitor

personaj ori în explicația unei posibile situații dramatice. Gigi nu dă nici doi bani pe accesele lui de tandrețe. „Ăsta n-are mamă, n-are tată. Are numai scenă adorată.“ E, desigur, ceva adevărat în părerea asta. Alex nu și-a croit drum în lume împărțind în stînga și-n dreapta binele și frîngîndu-se de durere pentru semenii. Dealtminteri, talentul cere eforturi și renunțări care nu-ți lasă răgazul să te dăruiești altora, iar eroismul merge în profesiunea lui mîină-n mîină cu egoismul. Cine se dedică teatrului intră într-un soi de mănăstire cu reguli, vasalități și canoane foarte aspre. Iar în lăcașul răsfriint al vieții fiecare e inchișitorul propriului său suflet. Pe de altă parte, mai știi și eu cîte ceva despre psihologia actorului. Am observat demult că între ființa de fiecare zi și personaj sînt raporturi enigmatice și acorduri explozibile. Pînă mai ieri, de exemplu, cel mai credibil interpret al cărțurilor și savanților a fost un bărbat care nu învățase să citească. Analfabetul își memora partitura în lectura suflerului, dar în reprezentație înfățișa ca puțini alții suferințele, experiențele, contorsiunile cunoașterii. Nu călcase vreodată într-o sală de concert sau într-o expoziție, ceea ce nu-l împiedica defel să întruchipeze viața cutezătoare, erudită, pasionantă a gîndirii și a creației. Bineînțeles, întîlnești rareori atît de scandaloase independențe și de paradoxale alianțe. De obicei, există o afinitate între actor și rol. Chiar dacă nu sare în ochi. Și nu-i un mister de ce lui Alex, care e solitar, mizantrop și distant, îi vin ca o mînușă personajele comunicative, deschise și entuziaste. Pe scurt, era foarte posibil ca Alex să mă socotească un „material“ de studiu plin de sugestii, iar solitudinea lui binevoitoare să nu treacă pragul curiozității. Totuși, presupun că-i trezesc un impuls de afecțiune.

— Pe mine unul, a continuat Alex, mă scoate din sărite să fiu același. Am nevoie mereu de alte personaje și de alte decoruri.

— Păi și eu am schimbat piesa.

— Da. Dar te-ai luat cu dumneata în călătorie.

— Poate. Sînt atît de distrat...

— Măcar de-ai fi un uituc.

Alex vedea prin mine ca prin sticlă, dar nu mi-am pus la inimă și, în loc să-mi țin gura și să schimb cursul discuției, m-am trezit mărturisindu-i :

— Adevărul e că mi-am făcut unele iluzii.

— Ce anume ? Că vei da peste un spectacol extraordinar ?

— Nu. Ceva mai mult.

— Nu există ceva mai mult. În afară de teatru. Orice nu-i teatru e mai rău.

— Te invidiez.

— În orice caz, teatrul e tot ce am.

Cînd am ajuns în fața casei mele, ne-am dat jos amîndoi din mașină și Alex m-a ajutat să-mi scot valizele din portbagaj.

— Mi se pare, a spus el ascunzîndu-și privirea, că m-am băgat unde nu-mi fierbe oala.

— N-a fost fără voia mea.

— Atunci, totul e-n regulă ?

— Evident. Și viu să te vad la o repetiție.

— Te aștept. Ai însă grijă să mă lauzi. Nu te zgîrci la elogii. Strigă-le cît mai tare și față de cît mai mulți. Dacă ai rezerve, șoptește-mi-le numai mie.

— Așa am să fac. Poți conta pe adulația mea.

În apartament era răcoare și plăcut. Zidurile solide constituiau un adăpost împotriva zăpușelii. M-am repezit la frigider și am dat pe gît aproape jumătate sticlă de apă. Pe urmă, m-am îmbăiat pe îndelete. Într-o pijama curată m-am așezat în fotoliu și m-am uitat cu drag în jur. Mă simțeam oarecum trist, dar și fericit. Încercam o tulburare pe care n-o puteam defini. Dealtfel senzația asta o trăiesc de fiecare dată cînd mă reîntorc. Din păcate, a durat destul de puțin, deși m-am străduit să mă cramponez de ea. Au pervertit-o gîndurile, mahnureala și împîclirea. M-am pomenit reflectînd la faptul că nu era un semn prea bun nici că mințile mai ascuțite dibuiau ceea ce din pudoare ascund, nici că mă trezeam confesîndu-mă. Chiar dacă destăinuirile rămîneau piezișe, reticente și sumare. N-aveam nimic mai interesant de făcut ? Am oroare de genuflexiunea mărturisirilor și nu am chef să fiu văzut prin cuvintele lor. Realitatea e că slăbisem veghea. Emoții oculte, dorințe, amintiri, nostalgii îmi dădeau tîrcoale. Nu mă în-

doiam că, despărțindu-mă de Irina, fusesem măreț, dar grandoarea devenise strivitoare. Pentru a lecui jindul și a dezvălui pretențiile aberante ale miracolului, am depănat o dată și încă o dată ce-ar fi însemnat traiul alături de ea. Din nenorocire, imaginația puneă în acest joc piedică evidențelor, înfățișându-mi lucrurile cu o facilităe exagerată. Corectam mirajul și, sever, restabileam adevărul. Așa se face că imposibilul s-a transformat în exercițiul răsfățat al lucidității și nebunia în divertismentul rațiunii. Trebuia să pun capăt primejdiosului du-te-vino. Riscam oricând să fiu prins pe picior greșit. Dealtfel, am apreciat mereu soliditatea protectoare a deznădejdiei. E o comoditate, o înlesnire de care nu profităm îndeajuns. Unica mea scuză era aceea că, așa cum spune un dramaturg, victima revine la locul crimei.

I-am telefonat mamei. A fost tare bucuroasă auzind că m-am întors și tare dezamăgită aflînd că plecasem; nu cumva îmi jignisem gazdele? Cel puțin acolo fusese interesant? Și dacă fusese, de ce mă zorisem? Da, era sănătoasă. Juca bridge cu „fetele“. Abia aștepta să mă vadă. Cînd vin pe la ea? Poate în seara asta? Bine, atunci mîine. Totuși de ce n-ar fi astăzi mîine? Habar n-aveam ce plăcere le-aș face tuturor povestindu-le. Ce-i cu mine? Nu-s în apele mele? În orice caz, e păcat că pierd ocazia de a-i indispune pe ceilalți. Nu-i deloc sigură că ei s-ar molipsi, dar e o șansă ca eu să mă vindec. Mă rog, nu insistă. Atîta voia să știe: avusesem succes? Mania asta de a-mi micșora meritele... Măcar de-ar exista mai mulți care să fie modești din orgoliu.

Am tras jaluzelele și m-am uitat pe fereastră. Soarele apunea coclit. În scuar pîlcul de copaci împietrise statuar. Pe bronzul frunzelor se așternuse un strat subțire de praf. O mașină, îmbrăcată într-o husă de pînză murdară, își etala numărul de circulație. În jurul a doi bărbați înfruntîndu-se într-o partidă de table, cîțiva chibiți. Ațîțați de presupuneri, degustau prin procură fascinația hazardului și iscusința strategică a războinicilor. Evoluția evenimentelor era urmărită cu sufletul la gură. Acoperișurile de tablă ale blocurilor ardeau mocnit.

Văzusem tabloul ăsta, ori altul asemănător, de nenumărate ori. Anumite reguli, îmi explica tata, sînt inerente

materiei vii. Ele îi limitează posibilitățile, dar în același timp lasă câmp liber unei infinități de opțiuni. Și îmi cita un biolog care compara existența cu o compoziție muzicală de tip clasic unde principiile armoniei și ale structurii gamei mărginesc sortii ineditului absolut, însă îngăduie inepuizabile variații originale. Biologia și tata mi-au amintit de Mauriciu. Aș minți dacă n-aș mărturisi că-i purtam pică. Insinuarea lui se ținuse scai de mine destulă vreme. Dar mi-era și milă. Maladia îi surghiunise mintea într-un întuneric intermitent. Inteligența sa pălea rătăcind decrepită pe pământul nimănui și al uitării. Oare nu eram capabil de puțină mărinimie ? Și pe urmă nu cunoșteam pe altcineva mai nimerit alături de care să apăr pozițiile pierdute ale iubirii de sine și de aproapele tău. În plus, trebuia să lichidez într-un fel orele înserării, iar Mauriciu îmi servea pe tavă și ocazia de-a fi generos, inoculând o energie și un dor de viață de care nu dispuneam unui bătrîn singur și bolnav, care nu prea avea ce face cu încurajările mele. Așa că, însuflețit de ideea eficienței, de instinctul solidarității și de compasiune, mi-am învins ranchiuna. Mi-am spus că orice se petrece între două ființe nu-i de disprețuit și îndreptățește interesul, iar dărnicia unora răscumpără pe a tuturor. Așadar, înainte spre o faptă exemplară.

Fără să-i telefonez, m-am dus direct la Mauriciu. Am sunat de câteva ori, dar n-a răspuns. Soneria nu funcționa ? Am bătut la ușă. Din nou tăcere. Eram gata să abandonez. Totuși, înainte de a face cale întoarsă, habar n-am nici eu de ce, am apăsât pe clanță. Ușa era deschisă. Mauriciu zăcea în cămașă și pantaloni pe cearșaful răvășit și în lumina stridentă a becurilor agățate pretutindeni. Se reflectau în geamurile înguste, în șifonierul gălbui, în oglinda mîncată de pecingine, sugerînd o constelație descentralizată. Pe noptieră, un radio deschis tresălta sub pulsațiile unei melodii smulse din cea mai profundă esență a bucuriei. Mauriciu a sărit brusc din pat.

— Iartă-mă.

— N-am de ce. Eu am dat buzna.

În picioare arăta destul de bine. Același bărbat înalt, zvelt și distins. Același chip înflorind în umbra unui zîmbet ironic. Același glas de pluș.

— Bine-ai venit.

Am strîns o mînă cu pielea satinată și pură, dar ușor umezită și prin care transpărea geografia haotică și albăstrie a venelor.

— Carcasa e în perfectă stare. Pari chiar în formă.

— În formă, mi-a replicat Mauriciu sarcastic, sînt neschimbat.

— Oricum, constat că mai știi cum se sporește veselie.

— Fiindcă mă cam încolțește. Ia loc. Cum a fost la Berlin ?

— Anul ăsta n-a fost nemaipomenit. Dar nu vreau să mîinii pe Domnul. Numai că totul e acum în urmă.

— Ce să-i faci ? Țasta-i necazul cu speranța. Din cînd în cînd se împlinește. Vrei o cafea ?

— Nu, mulțumesc.

— Poate-mi faci însă mie una. Am tensiunea foarte scăzută din pricina medicamentelor. Mă cam trage la somn.

În bucătărie, pe masă, o bucată de pîine uscată. Lada de gunoi nedeșertată mirosea a putred. O muscă, înfruptîndu-se din fertilitatea denaturată a rămășițelor, bîzîia înfuriată de intrus.

L-am regăsit pe Mauriciu dormitînd în devălmășia treziei și a absenței. Însă, cum m-a simțit, s-a smuls din timpul împietrit. Ochii încețoșați s-au limpezit de parcă lumea ar fi redevenit teribil de interesantă. Mi-am dat seama că-i e al dracului de greu să se țină vertical.

— Dulce și tare, i-am spus întinzîndu-i ceașca, în vreme ce mă gîndeam că, dintre toate tranzacțiile, cele mai degradante sînt cele cu eternitatea.

— Din nou m-a prins amețea.

— De pe urma succeselor ?

— Cam așa, a zîmbit Mauriciu sorbind din cafea. Adevărul e c-am izbutit ceva grozav. Știu ceea ce știu, dar tot mai des e ca și cum n-aș ști.

— Păi ăsta-i visul multor înțelepți. Iar tu te plîngi.

— Doar ca să nu par prea îngîmfat. Și nu lăcrimez chiar față de toți.

— Am priceput, sînt un privilegiat.

— Tu și doctorul meu.

— El ce spune ?

— Dobitocul, crede că-mi anunță un lucru minunat asigurându-mă că am o inimă de fier și voi trăi încă mult.

Mi-a fost imposibil să-l determin a vorbi despre altceva decît despre boala lui și felul cum încerca să-i țină piept. Am înțeles că n-avea dureri, deși uneori lumina îl supăra, însă pe întuneric era și mai rău, fiindcă totul se rotea, că așa, din senin, i se muiau picioarele și picotea, ca pe urmă o idee să-i apară din pîclă ca o fantomă, că trebuia să se resemneze să gîndească pe fugă și pe apucatele, iar cîteodată pur și simplu nu mai nimerea ușa prin care să iasă dintr-o întîmplare de demult. Am înțeles, de asemeni, că pentru a-și sili mintea să lucreze, scria un soi de dicționar unde, în dezordinea amintirii, preciza sensul fiecărui cuvînt și ceea ce-i evoca, peticind orbește din adunături și resturi o oarecare noimă, însă nu ținea piept efortului întrucît după o oră sau două aerul devenea mai puțin, granițele dintre noțiuni incerte, ecourile lor retezate și se pierdea pe ulița sărăcăcioasă a unei presupuneri molatice pînă cînd creierul insuficient irigat intra în penumbra somnolenței.

Contînd pe efectul salutar al potrivniciilor asupra instinctului său de conservare, l-am luat în rîs. Ceea ce nu-mi era la îndemînă. Una e să desumfli o falsă importanță sau pe cineva care-și poartă o afecțiune elegiacă. Alta e să iei peste picior un om încercînd să deslușească pe după colțurile beznei, sau prin găurile ei. O ființă pentru care verbul e un periscop tocmai potrivit să întrezărească o vagă fulguire de înțelesuri. Însă, cîteodată, pentru a fi bun trebuie să fii rău. Așa că l-am ironizat cît am putut. Am comparat starea sănătății lui cu o grevă parțială, dar foarte eficientă, contra existenței. L-am avertizat că „n-ai cum să cari totul cu tine. Se cuvine să lăsăm și urmașilor ceva.” I-am spus că, dacă viața ar însemna un triumf nesfîrșit, ne-ar fi imposibil să renunțăm la ea. „E și aici o socoteală.” I-am reamintit că nimeni nu ne silește să supraviețuim și, probabil, libertatea asta e un îndemn irezistibil de a rămîne. Mauriciu zîmbea și se vedea că se desmorțește. Am plusat subliniind că inteligența pune mai greu la încercare decît divinitatea pe cei ce-o iubesc. Aici e, dealtfel, și deosebirea. Dumnezeu are o slăbiciune publică

pentru cei săraci cu duhul. După un ceas medicul a revenit în discuție.

— Degeaba te înfurii pe el, i-am răspuns. Oare nu-i rostul lui să te bage din nou în cofă ?

— Ai dreptate, a recunoscut Mauriciu. Merităm a fi judecați după felul cum apelăm la ultimul ajutor sanitar. Cu sau fără rușine.

Mi-am amintit de Kafka, care-i spunea unui medic, la sanatoriu : „Dacă nu mă ucizi, ești un asasin“. Însă Mauriciu nu dorea realmente să-și părăsească mormîntul. Și nu era unica deosebire. Cred c-a intuit încotro îmi băteau gîndurile, pentru că, după o pauză, a mormăit :

— Vorbesc și eu. N-am prea des ocazia. N-aș vrea să te sîcii. Totuși poate te mai cerți puțin cu mine.

Inimă de aur, am dat în el cît am putut. Nu-i o treabă la care-s campion. Cîteodată binefacerile cu care-l trăsneam mă costau scump. Un tratament de șoc. La capătul lui, Mauriciu mi-a mulțumit.

— Uite, de-asta țin eu la tine. Cine mi-ar mai fi făcut un necrolog atît de optimist ?

Înici un moment, Mauriciu n-a adus vorba în vreun fel de tata.

Pe drum, și apoi acasă, am meditat la uriașa cantitate de suferință pe care epoca a îngrămădit-o pe fiecare milimetru de substanță nervoasă. Bineînțeles, e nechibzuit să pui totul pe seama intemperiiilor istoriei, iar Mauriciu a fost din pornire un minus supradăruit. Firește, ateroscleroza cerebrală lovește și pe răsfățații lumii. Totuși dacă Mauriciu ajunsese să facă exerciții ratate de halterofilie cu noțiunile era și fiindcă, fugărit de la nădejde la decepție, adunase din eșecuri o victorie umilitoare. Obținuse grațierea supraveghindu-și emoțiile, părerile, vocabularul. Pare foarte simplu să vezi și în același timp să închizi ochii. Să desparți răspunderea ta de a celorlalți. Să memorezi și să uiți. Să rămii cineva prefăcîndu-te că ești nimeni. De fapt, e o muncă uriașă. Pune la grea încercare cuvîntul. Care-i cablul de înaltă tensiune al gîndirii. Plătești cu vîrf și îndesat încordarea. Spiritul, inima, sau oricare alt organ al experienței și al suferinței sfîrșesc istovite. N-ai cum să ieși intact. Mai cu seamă la finalul unei biografii

În care ai încercat să te afirmi și să te negi, ba îngropînd, ba deshumiînd trecutul, activ în pasivitate și calculîndu-ți absența în prezență. Acum, consecvent cu sine, Mauriciu trăsesse lozul unei morți tăragănite. Dădea socoteală într-un fel intermediar. Prin pînza de păianjen care i se cuibărise în minte. Într-un anume sens, un noroc. Mare noroc pentru un bătrîn care-și completa sărăcia lucie a solitudinii cu venitul creierului său pînă de curînd teafăr și sclipitor. Suprema șansă a lui Mauriciu era ca prin paginile pe care le scria să nu mai umble pe lîngă el însuși. Și, talmaci expresiv al unui crah, să pună zvîrcolirile destinului său în cămașa de forță a semnificației. Însă, judecînd după progresele bolii, mă îndoiam că va avea vreme să cîștige bătălia.

După cum era de așteptat, n-am petrecut o noapte prea senină. Într-un tîrziu am prins totuși o rază de somn. Cînd m-am sculat dimineța, am executat, mai conștiincios decît de obicei, programul de exerciții fizice. O încercare de a-mi întări spiritul prin trup, împiedicînd pe unul să exagereze prin celălalt.

La teatru am oferit daruri celor cu care împart biroul. Pixuri, bricege, cîrlige de pescuit, brichete. Fleacurile au făcut impresie. Și eu m-am bucurat să-i revăd. Dimi a cumpărat pepsi și a pregătit cafele. Am povestit alandala despre spectacole, restaurante, terorism, filme. Le-am semnalat în treacăt că la Berlin stîrnise senzație știrea că serviciul secret britanic decodifica încă din 1941 mesajele inamicului. Iar printre primele telegrame descifrate se număra cea a brigăzii de cavalerie SS din regiunea Minsk. Comandantul ei raporta că efectuase „conform uzanțelor războiului” 7819 execuții în rîndurile civililor. După o vreme, fiecare din noi a hotărît să dea mărturie de sine în fața statului de salarii. Însă elanul lîncezea. Lor le venea greu, cum se întîmplă cîteodată luni, să reintre în seria știutului și în calapoadele obișnuitului. Iar pentru mine era ca și cum n-aș fi ținut vreodată în mînă un condei. Totuși, m-am străduit să ordonez cîteva idei despre „Întîlniri”. Se urneau anevoios. Vrînd-nevrînd am ascultat ce se discuta. Un timp atenția a fost reținută de meciul de box. N-am memorat numele adversarilor. Reieșea că ne-

grul, pur și simplu, dansa pe ring, iar albul era bun doar în arta eschivelor. Asta pînă la runda nouă. Fiindcă de îndată ce gongul a bătut, a venit dreapta aceea nimicitoare. O lovitură imposibil de parat. Și negrul n-a mai țopăit. Sărea sacadat pe ring. Încasa din plin. În repriza zece un upercut care i-a șters nasul cu dosul mănuii, umplîndu-l de sînge, l-a pus la podea. Dar a avut puterea să se ridice și să trimită o directă zdrobitoare... Apoi conversația s-a îndreptat spre emisiunea de varietăți. Mediocră. Nu mai reea ca altădată. Duelul unor puncte de vedere opuse între mezinul secretariatului literar (trup firav, privire leșinată, ins care nu și-ar spurca gura cu vorbele numind părțile rușinoase ale trupului, vieții, teatrului) și șef (scund, rotund, cu nasul vinețiu călărit de ochelari, ființă circulînd cu fe-reală între opreliști și obligații). Unul susține că vina o poartă clientela inferioară și țintele mărginașe ale sarcasmului. Celălalt acuză carența imaginației. Se ajunge la un acord : totuși amuză ; publicul antropofag, stirpea pentru care totul e comic ; umorul, un picior în fund care te împinge înainte ; există și un câștig : te așezi în fața televizorului cu un cap doldora și te desparți de ecran cu un cap gol. Alte subiecte dumicate : reapariția unor boli, concediul la mare și aglomerația pe nisipul plajilor, țigările „Snagov” sînt mai proaste decît „Mărășești” („ăsta-i adevărul”), pînă și cabiniera și-a cumpărat mașină. Se trece, pe urmă, la nemaipomenit. Ce i-a dat prin minte unui actor. Întîmplarea aparținea enormului. Și mie mi se părea de necrezut pentru o ființă cu structura nervoasă din cale-afară de fină. Sau tocmai aici e o explicație. Trebuia să ia parte la o înmormîntare și a căutat flori în tot orașul. N-a găsit. Dar nici cu mîna goală, pentru că, orîșicît, cultul funerar... Exasperat, s-a prezentat la ceremonia de adio cu o cutie de bomboane. În fond, reflectez, un transfer de dulciuri dintr-o lume în alta, aprovizionarea mortului pentru „dincolo”, unde n-ai cum să știi ce găsește în primele zile.

Dimi, care cunoștea pățania, a surîs și și-a văzut de treabă. Stringea nume, țări și cifre pentru o statistică. Îl încălțaseră să contabilizeze, într-o situație centralizată, ce jucaseră teatrele din țară în ultimii douăzeci de ani. Criteriul îl constituia data și locul nașterii dramaturgului pe

glob. Urma să identifice suma globală și afluenții ei unei semnificații. Alaltăieri istoria făurise geografia, ieri geografia istoria, astăzi valorile culturii de pretutindeni și de oricînd conlucrau pe aceeași scenă. Muncea cu sîrg, fără a fi totuși înaripat de spiritul sublim al misiunii.

Am încercat să mă concentrez, călăuzindu-mi condeiul spre o destinație certă. Dar gîndurile o luau într-o parte și condeiul în alta, ceea ce determina ca frazele să mă privească sașiu. Într-un tîrziu am corectat strabismul. Acum plecam și mă întorceam pe pagină fără să stau o clipă. Desigur, multe fraze turuiau în vid, iar altele se mulțumeau să contacteze gînduri risipite ca patele într-o furtună. Dar știam că ulterior voi îmbunătăți textul. Important era că aveam ce să amelioresz. Pentru mine mîntenia nu-i calitatea înțelepciunii. Prefer riscurile cuvîntului. Nu poți să iei act de tine prin tăcere. Trebuie să vorbesc pe pagină pentru a mă auzi. După ce-am terminat de scris, sfîrșitul devine început, oferind o șansă cronologiei. Care, în orice caz, clarifică. De aceea am socotit c-am alimentat calendarul și, chiar dînd pe jumătate greș, cîștigasem ceva. Am împăturit foile și le-am pus în portvizit. Mulțumirea din mine a ieșit la lumină pentru a pluti un pic și asupra colegilor mei. Mezinul dădea față cu o piesă și, deși se vedea că lectură e instrumentul datoriei, ținea piept. Uneori ridica degetul mic într-o opoziție sclifosită, dar nu accepta decît sensul unic al înaintării ofensive în pagini. Cînd privirea i se văruia cu oboselile luptei, își aprindea o țigară și starea termică a moralului său cunoștea un reviriment. Șeful, suspicios, la pîndă, încordat ca un arc, corecta șpalturile programului de sală. Cumpănea precaut fiecare frază, îi inspecta spiritul și literele, ținînd seama de canoanele limpezimii de cuget și înlăturînd ipotezele de insecuritate, așa ca spectatorul să priceapă ceea ce era de priceput în reprezentație. Dimi sfîrșise de adunat și completa invitațiile pentru premieră după pravilele protocolului, fără a numi însă și ziua ei. Urma să se fixeze după vizionare. Încăperea se scâlda în baia de aur a amiezei. Tocmai apreciam tainic urma lăsată în aer de strădaniile noastre înfrățite, cînd prin ușa biroului au început să intre și să iasă scenograful, regizorul de culise,

actori, jurisconsultul teatrului. Cei mai mulți solicitau locuri pentru seara de gală. Nu pentru ei. Pentru mecanicul auto, doctor, gestionarul de la „Alimentara“, librarul care le punea deoparte cărți. De fapt, interpreții foloseau prilejul ca să afle cum sînt în noul spectacol. Secretariatul literar constituia întîiul lor public. Și deoarece „ăștia tot taie frunză la cîini“, iar ei, actorii, îi poartă pe umeri, barem să le spună „cum sînt“. Pînă și un compliment de mîntuială ori nesincer însemna ceva. O dovadă, un ecou că ființează. „Chiar dacă tot ce mi-au spus nu-i adevărat, cum dealtfel mă tem, am să cred totuși, fiindcă altminteri nu pot să joc.“ Sau : „Firește că mint de-ngheață apele, însă important e ceea ce declară, nu ceea ce cred“. Ori : „Am să deslușesc eu dacă mi-a ieșit sau nu rolul după gradul de entuziasm în elogiu.“ Puțini rezistau ispitei de a călca, în preajma premierei, pragul secretariatului literar. Numai cei al căror orgoliu nu consimțea să se tîrguiască defel cu părerea pe care o aveau despre sine. Și cei care-și spuneau : „Nu mi-ar folosi la nimic să aflu, oricum e cu neputință să dau îndărăt, sînt silit să apar în fața spectatorilor“. Neliniștita febrilitate a interpretului e cîteodată caricaturală și totdeauna impresionantă. Creator, victimă și supraviețuitor pe scenă a zeci de iubiri, omoruri, slugărnicii, sfidări, izbăviri împrăstiate și risipite de-a lungul carierei, păstrînd în amintire cicatricea unor împrejurări și destine, el se reinventă uimit, mîndru, rugător, imperativ, într-un rol pe care-l strînge ca un clește și în care încape viața lui.

Pe la orele trei m-am dus la frizer. De pomană. Domnul Sergiu mi-a explicat că pe scaunul său se află ambasadorul Indiei, îi așteaptă pe cel al Portugaliei și pe cel al Japoniei, iar abia pe la cinci îmi poate oferi un „culoar“ între consulul ghanez și cel argentinian. „Azi fac turul lumii.“ I-am urat succes în via sa activitate diplomatică și... „rămîne pentru ora cinci“. Domnul Sergiu nu „se dă mare“. E într-adevăr foarte apreciat de clientela națională și internațională de la „Athénée Palace“. Iar eu nu-mi pun capul sub altă pereche de foarfeci. Semănînd cu Sir Lawrence Olivier, dar mai distins, domnul Sergiu e o parte din inviolabila moștenire a tatei. Mă tunde de cînd eram copil, iar el, înainte de a fi trei luni locțiitorul politic al unui vas

din marina noastră comercială, lucra la o frizerie pe strada Traian.

Am mâncat la braseria hotelului un excelent mușchi de vacă și o tartă cu portocale. Apoi m-am așezat pe o bancă în scuarul din fața Ateneului. Mi-am ales un loc umbrît. Îmi plăcea să privesc animația străzii în bătaia luminii incendiare. Nici nu știu cum a trecut timpul. Știu doar că totul părea orbitor de alb.

— Ca de obicei ? m-a întrebat domnul Sergiu!

— Desigur.

— Credeam că ea vă dorește altfel.

Acest schimb de replici e, în relațiile dintre noi, un ritual. Invocă o fidelitate nealterată de ani. Bunul mers al lucrurilor în univers. E, de asemenea, o garanție că oamenii cu faimă se vor așeza și de-acî înainte pe scaunul său. Și evident că faima nu-l va părăsi pe cel pe care-l servește. Ține foarte mult la prestigiul lor. În sertarele unde se rînduiesc brice, loțiuni capilare, uscătoare, colonii, se află și un vraf de fotografii. I le-au dăruit regizori, scriitori, actori. Poartă pe ele dedicații cum nu se poate mai măgulitoare. Au în ochii săi o valoare afectivă. Sînt, indirect, atestatul propriei lui celebrități. Deseori discutăm despre spectacole. Niciodată prea îndelung. Doar pentru satisfacția de-a ne afla reciproc părerile. Nici unul din noi nu e limbut. Evident, formula magică precedînd tunsoarea are și un rost practic. Și el e un artist. Înainte de a concepe o operă trebuie să-și clarifice țelurile și să-și potrivească mijloacele. E, apoi, obligat să țină pasul cu biografiile repute. În desfășurarea lor sînt răscruci. Uneori, un chip saturat de el însuși și de evoluția naturală a vieții se hotărăște să înceapă totul pe alte baze. Ori, sub aripa neagră a unei cumplite deziluzii, își impune singur penitența de a-și trăi restul zilelor chilug și într-o stare de umilință totală. Sau, în filmul pe care-l pregătește, trebuie să expună un cap avîntat în romantismul vremurilor de altădată. Alteori, în toamna existenței, cînd părul se subțiază și se rărește, o pasiune pentru o fată tînără dă năvală și bărbatul își părăsește casa, nevasta și înfățișarea, deși n-are nici o îndoială că proaspăta iubire nu poate fi mai durabilă decît vechiul adevăr. „Ca de obicei ?“ e deci și un fel de examinare orală a sortii mele.

— Săptămîna trecută, m-a anunţat, l-am tuns pe domnul Alex.

— M-am văzut ieri cu el, dar nu mi-a spus.

— Joacă, nu-i așa, într-un spectacol nou ?

— Da, am încuviinţat.

— Sper să aibă succes.

— Şi eu.

După o lungă tăcere, domnul Sergiu a reluat, stînjinit şi ceremonios :

— Dacă nu vă deranjează, reamintiţi-i, vă rog, că mi-a promis o invitaţie.

— N-am să uit.

— Ştiţi, mă dau în vînt după teatru. Am fost să văd pînă şi spectacolul noii promoţii de absolvenţi ai Institutului.

Am ciulit urechile. Pe un ton neutral :

— Se pare că s-au ivit noi talente.

— Da, mai ales un băiat. Îl cheamă Cristian Martin. Merită să-l cunoaşteţi.

— Cum arată ?

Domnul Sergiu a clătinat din cap admirativ.

— Foarte chipeş. De multă vreme n-a mai apărut pe scenă un tînăr atît de frumos. Şi nu-i numai frumos. E şi dăruit. Nu-i doar opinia mea.

— Fără discuţie.

Domnul Sergiu se arată încîntat.

— Am ţinut să vă consult, fiindcă atît eu cît şi soţia mea sîntem profani. Dar, uite, nu ne-am înşelat.

După ce-am plătit, i-am strîns mîna. Domnul Sergiu a scos un pachet de Kent. Observasem cînd i-l dăruise consulul ghanez. Observasem şi distincţia cu care, înainte de a-şi aprinde o ţigară, îi oferise una diplomatului. Şi eu am beneficiat de aceeaşi atenţie. Nu cred ca refuzul meu să-l fi mîhnit mai mult decît al predecesorului.

Mi-am interzis să asociez ulcerul pe care-l trata Irina cu noua vocaţie a scenei. M-a supărat puţin doar faptul că şi ea şi domnul Sergiu definiseră tînărul în acelaşi fel : „foarte chipeş“. Nu de alta, dar nu-mi plac generalizările. Spiritului critic nu-i priesc. El preferă nuanţele şi distincţiile. Care încep cu vocabularul. Pripite ori nu, generalizările reduc adevărul la o expresie comună. Sau sporesc

una din trăsăturile realității, compensînd prin proporții sărăcia elementelor ce-o alcătuiesc. Și trecînd peste o sumedenie de aspecte fragile, pieritoare, nesigure. Cam asta îmi spuneam, decis să nu mă gîndesc la Irina și să nu re-
intru în ciclul dorului și al înțelepciunii, și unde nu există o ultimă întrebare, și un ultim răspuns. Deocamdată aveam un obiectiv. Trebuia să trec pe acasă, să iau cadoul pentru mama și apoi să mă duc la ea. A o îmbrățișa pe cea care te-a născut, după o despărțire, e un țel oarecare ? N-o ia el înaintea tuturor ?

Mama m-a primit mai afectuoasă ca oricînd. Bineîn-
țeles, se coafase, se fardase și se parfumase. Mă repet
fiindcă și mama se repetă. Arăta excelent.

— Nici nu se vede că ai trei dinți noi.

— Da, a lucrat foarte bine. Stai jos.

— Uite-te mai întîi ce ți-am adus.

A desfăcut pachetul nerăbdătoare ca un copil. Ochii
căprui îi străluceau. După ce a admirat țesătura în care
se dispersau ecourile ruginite ale verdelui, mai corect pa-
lidele lui amintiri, a alergat dincolo, în dormitor, să vadă,
în fața oglinzii, cum îi vine. În timp ce mă întreba cîți me-
tri are cuponul, și-a lipit fața de unduirea mătăsii. Un
gest trădînd dorința de-a se sprijini de cineva, de ceva.
Adus la lumină de memoria adîncă a feminității.

— Dă-mi voie să te mai sărut o dată.

— Păi eu ce-aștept ! Ai primit misiva mea ?

— Alaltăieri. Ce să zic, te-ai omorît scriind.

— Patru pagini.

— Cu rînduri rare.

— Esențialul.

— Haida de, parcă ne-am cunoaște de azi. Filele
n-aveau nici o ștersătură. Spune drept, n-ai redactat altele
mai întîi ?

— Ce-ți trece prin minte ?

— Că minți. Dar n-are importanță. Povestește. Mor-
s-aud. Vrei o felie de tort ?

— Nu. Ascultă. La început apare el.

— Ce-i asta ?

— Nu te zori. Așa debutează filmul lui Leni Riefenstahl.

— N-a murit ?

— Poate da, poate nu. În orice caz, cînd avea șaptezeci de ani, Leni Riefensthal era corespondentul special al lui „Sunday Times“, la München. Cu prilejul jocurilor olimpice din 1972. Și deci el apare din cer cu avionul, iar muzica intonează blîndețea, calmul, misterul minunat. Așa care naște adorația mistică. Dealtfel așa îl și întîmpină pe Hitler congresul nazist din 1934. Ca pe trimisul plenipotențiar al Providenței. Pe urmă, trece în revistă batalioanele de asalt S.S. Cămășile brune stau smirnă, nici unul nu clintește, fericiți că ei, superiorii, sînt totuși inferiori în fața lui, în timp ce mulțimea în extaz scandează : *Sieg ! Heil !*

— Ai văzut tu filmul ?

— Nu. Dar mi l-a povestit tata. Se chema „Triumful voinței“.

— Și ți-a căzut cu tronc ? ! Nu-mi place cînd o faci pe prostul. Mie să-mi povestești ce-ai văzut cu ochii tăi. În primul rînd cum arăta Berlinul anul ăsta.

Mi s-a părut că durează interminabil pînă să-mi găsesc cuvintele. Într-un tîrziu i-am descris mamei ceea ce era neschimbat în străzile largi cu arborii înfloriți și mărginite de case înalte, majoritatea construite după război, cu arhitectura diferențiată, un oraș primitiv și foarte animat, dar infinit mai puțin primejdios decît alte metropole. Iar în vremea asta amintirea mea a devenit o cazarmă plină de fantome încăpăținate. Auzeam cizmele SS-iștilor mărșăluind în pas-de gîscă, ritmul sacadat, orb, sălbatic al convingerii lor că vor fi judecați doar după crimele pe care n-au avut răgazul ori îndrăzneala să le comită. Imaginea îmi apărea tare îndepărtată, dar și atît de apropiată de parcă scena se petrecea acum și aieva în lăuntru meu.

— Și ce se poartă ?

— Noroc că mi-am amintit. Am cumpărat pentru tine ultimul număr din „Burda“.

— Mi-l aduci sîmbătă. Dar o revistă de modă e altceva. Eu vreau să aflu din gura ta.

— Blezere și pantaloni. Chiar femeile mai în vîrstă. Fustele trec de genunchi. Predomină albul, dar și alte culori.

În minte mi s-a ivit silueta de adolescentă a secretarei „Întîlnirilor“, o brunetă cu trăsături delicate și care părea

o elevă sfioasă. De astă dată o înveșmintasem în negrul doliului. În viziunea mea încremenise desculță, lângă ruinele fumegînde ale unei case, martor înmărmurit și nepu-tincios al războiului. O clipă era ca și cum ar fi uitat de sine, pentru ca pe urmă să izbucnească într-un pîns convulsiv de parcă și-ar fi imputat cu disperare că nu suferă îndeajuns.

— Dacă-ți închipui că în Occident lumea e grozav de preocupată de ce pune pe ea, te înșeli. Află că asta-i doar grija celor abia procopsiți. Avuții, sau în orice caz mulți dintre ei, consideră de bun-gust să arboreze indiferența pentru ce îmbracă.

— M-am lămurit. Mare lucru n-ai avut ocazia să vezi. Una-s mediile artistice, cărora le place să scuipe împotriva vîntului... Dar spectacolele ?

— Clasici și iar clasici. Teatrul investește în valori sigure. A revenit interesul pentru treaba solidă, temeinică, verificată. Și, apoi, la ora închiderii se face totdeauna bilanțul.

Evident, existau multe alte explicații ale preferinței tuturor scenelor lumii pentru operele vestite. Pasionant era tocmai complotul întins și felurit al cauzelor. Însă n-avea rost să prăpădesc puținele ceasuri petrecute cu mama deslușind încrengătura motivațiilor. Dealtminteri, de resurecția masivă a clasicii mă ocupam în lucrarea pe care o scriam. Și, ca de obicei, înainte de a pleca la tipar, i-o voi da s-o citească.

— Cîteodată, am continuat, spectacolele sînt excelente. Dar am asistat și la cele plicticoase. Ori grosolane. Am fost de pildă la „Medeea“, unde Iason semăna leit cu Hitler. Doar mustața îi lipsea. La un moment dat, ușile sălii s-au deschis și, ținuti bineînțeleș în lesă, au intrat dobermanii lagărelor de exterminare. Găselnița regizorului — destul de sugestivă. Pe cuvîntul meu că da, chiar foarte sugestivă.

— La ce te gîndești ?

— Că trecutul, un anume trecut, are tendința să-și fixeze tîlcurile în imagini tip. Standard. Luăte din garderoba convenționalului. Iar două-trei amănunte obsesive instalează în conștiința noastră un întreg tablou.

Am tăcut. Îmi spuneam că aceste imagini sărace dezvăluie de fapt legile individualității. Raporturile dintre inteligență și memorie. Că într-un mediu care uniformizează ideile, sentimentele și atitudinile amintirea retrogradează într-o stare larvară. Întrucît activitatea memoriei are nevoie de asistența nestînjinită a personalității. Îndată ce cîmpul percepțiilor se îngustează, conform unui tipar, totul se dereglează în noi. Nu mai e posibilă multiplicitatea de chemări și răspunsuri, iar circuitele asociațiilor se restrîng și se blochează, poticnindu-se pe același segment al calvarului și netrecînd de rudimentul unei senzații traumatizante.

— Cu oameni interesanți ai stat de vorbă ?

— M-am reîntîlnit cu unii pe care-i cunoșteam. Mi s-au părut tare neliniștiți.

— Terorismul ? Criza economică ?

— Planeta.

— Ai venit să-mi faci un rezumat ?

— Dimpotrivă. Redau lucrurile în mărime naturală.

— Atunci ține-te de mărunțișuri.

I-am zîmbit fiindcă mi-am dat o dată mai mult seama că am o mamă „pe cîste“.

— Adevărul e că nu-s atît de îngrijați de prezent cît de perspective.

— Asta fiindcă ai tu o specialitate : dintr-o mie de intelectuali îl miroși imediat pe cel mai îmbătrînit în jale.

— Din bunătate. Sînt bun, mamă.

— Vreun interviu ai dat ?

— Am.

— Ce naiba, trebuie să-ți scot fiecare cuvînt cu cleștele ? ! Și cum a fost ?

— Tehnicianul s-a arătat încîntat : „Aveți o voce atît de melodioasă“. Pe scurt, ar fi putut să iasă și mai prost.

— Normal, tu ce-ai să spui ? ! Se putea altfel ?

Această propoziție a fost prima dintr-o lungă tiradă. Ideea, pentru amîndoi deloc nouă, era că sînt o fire nenorocită, că nu știu ce-i mulțumirea și mă tem de orice satisfacție, ca și cum ar fi nemeritată și întîmplătoare, ceea ce-i un soi de sinucidere mintală, că pînă și bucuriile de care am parte mi se par searbede, fiindcă probabil consider că intensitatea e numai și numai calitatea suferinței,

că orice om cu scaun la cap, chiar dacă n-ar fi tras foloase sociale de pe urma talentului său, ar fi încercat barem să nu se subestimeze, că într-un lucru atît de extraordinar cum e creația o părere proastă despre tine, sau în orice caz una care-ți micșorează adevărata valoare, trage după sine îndoiala, iar nesiguranța diminuează vigoarea și originalitatea cercetărilor științifice, operelor de artă sau a sintezelor teoretice, unde e atît de important să ai curajul și mîndria de a fi tu însuți, ori „aici ai s-ajungi, ține minte, asta-i cea mai urîță farsă a caracterului tău pe deasupra, încăpățînat ca un catîr și strîmbînd din nas la orice“.

Am ascultat-o încercînd să nu-i dau dreptate. Dar mi-e teamă c-a descoperit în ochii mei aprobarea. Din păcate însă mama ar fi dorit să citească și energica decizie de a fi la înălțimea cerințelor. Cît am stat împreună n-a adus nici un moment vorba de Irina. Așa c-am acceptat aproape cu recunoștință sîcîitoarea insistență a avertismentului mereu reluat și dezvoltat, spunîndu-mi : slavă Domnului, asta e tot, cel puțin a intuit ceea ce astăzi n-aș fi putut să îndur.

Miercuri m-am dus să-l văd pe Alex. Repetiția a început cu un ceas mai tîrziu. Parada costumelor se prelungise peste timpul fixat. Actorii defilau rînd pe rînd prin fața regizorului, scenografului și croitorilor. Unii treceau de două sau de trei ori, după numărul hainelor pe care le purtau în piesă. Protagonistul a apărut bunăoară o dată în uniforma de gală cu medalii de aur, a doua oară în alta de lucru, iar a treia oară și-a schimbat doar tunica, înlocuind-o cu una prin care se vedeau găurile afumate ale celor patru gloanțe trase în plin și de aproape. Pe urmă actorii rămîneau în colțurile scenei. Sau coborau în sală. Fețe mohorîte, aprinse, obosite. Cu o zi înainte mulți interpreți jucaseră în deplasare. Cele două spectacole, la cinci și la opt, îi istoviseră. Fiecare, un pachet de nervi. Din te miri ce un incendiu putea izbucni în minutele acelea cînd se aflau pe un teritoriu incert și vîrgat, unde curgea un timp inexistent. Ecoul cumplit și izbăvitor al mîniei aștepta exasperat cel mai neînsemnat pretext. Deocamdată, în răstimpul ca de moarte, un murmur învălmășit.

Împotriva directorului administrativ : „Vrea să ia primă pe munca noastră, pînă și înaintea premierei ne-mînă pe toți coclaurii, lui puțin îi pasă, bani să intre, el să se evidențieze“. Împotriva scenografului : „Spune și tu ce costume a desenat, cîntăresc o tonă, iar în al meu arăt ca o butie, deși mă strînge de-mi ies ochii“. Pentru mine nu era nimic inedit ori ciudat. Mi-am luat aerul unui absorbit de alte belele, infinit mai elevate. M-am prefăcut că nu observ gîfiiala nesiguranței, aproximațiile și ifosele noii identități, pînda și anxietatea ivite din adîncul măruntaiei și puse pe hartă. Trei rînduri mai în față, lîngă o actriță a cărei rochie umflată de cercurile de sîrmă oțelită ale malacovului abia încăpea pe scaun și printre cîțiva figuranți care înfățișau în spectacol tribul canibal al curtenilor, se afla Alex. Chipul, scăldat în palori fierbinți, cu privirea taciturnă în orbitele mari, jinduia după lumea-mamă a scenei. Încercă să-mi zîmbească, dar ce ieși numai a zîmbet nu semăna. În spectacolul în care Alex juca rolul unui om mai curînd crud decît drept, mai degrabă înfricoșător decît respectabil, călăuzit de-o ambiție rece și nemiloasă, artistul s-a dovedit foarte bun. A fost admirabil mai cu seamă în scena cînd, în delirul febrei, crede că brațul mutilat îi e teafăr și îl doare cumplit celălalt, cel nevătămat. L-am felicitat din toată inima. Mi-a surîs destins și recunoscător, cu un obraz pe care sarea transpirației șerpuia, săpînd dungi albe în galben-rozul grimei. Ochii scormoneau după adevărul ascuns în spatele adevărului pe care i-l spusese. Și pentru ceilalți interpreți am găsit cuvinte elogioase. Le meritau, solicitîndu-le cu expresia aceea de așteptare avidă și deznădăjduită care în teatru ușurează binecuvîntat ipocrizia. Am avut noroc că autorul piesei, o dramă istorică tare plicticoasă, nu era de față. Ar fi trebuit să-i comunic un entuziasm care numai din pudoare alege zgîrcenia aprecierii. Imediat după repetiție s-a petrecut un incident neplăcut. Una din actrițe, care primise în dar un splendid fular „Cristian Dior“, l-a găsit mînjit cu unsoare. Bănuind că autoarea infamiei e colega de cabină și profitînd de un moment de neatenție, i-a ascuns placa dentară. Lacrimi, urlete, implorări. Întreg ansamblul, indignat și în emoții. „O poveste lugubră

și hilariantă de nefericire, invidie și răzbunare“, așa a intitulat-o cu umor Dimi. Scandalul s-a resorbit în două ore.

După-amiază am rescris articolul despre „Întîlniri“. Eram mulțumit că reușeam să mă sustrag riscurilor unei confruntări, fie și telefonice, cu Irina. Chibzuind, ajunsesem la concluzia că, deocamdată, tot ce aveam mai bun de făcut era să amîn o întîlnire. Mi-era teamă că, spre deosebire de Corneille sau Racine, nu voi putea delimita forța sentimentului de cultul rațiunii. Că exista primejdia ca unul să-l ia pe celălalt drept alibi. Dealtminteri, nu cred că reprezintă două entități total separate. Uneori ideile sînt forma sublimată, limpezită și transcrisă cu argumentele logicii a unor simțăminte. Ori interese. De aceea cîteodată strig ideilor : „Jos masca“.

În zilele următoare în teatru a domnit oarecare agitație, cum se întîmplă înaintea unei prîmiere. Nu erau însă o piesă și un spectacol care să pună la încercare principiile și receptivitatea comisiei de vizionare. Adevărul și binele se aflau mai presus de orice îndoială. Cum atît de grăitor s-a exprimat directorul nostru : „Nici textul, nici reprezentăția nu ridică probleme“. Membrii comisiei au ratificat diagnosticul. Am fost lăudați pentru că atît piesa istorică cît și montarea se situează „în orizontul contemporaneității“. Încredințarea că totul e în regulă a eliberat o parte din energia nervoasă a interpreților. Ceea ce a însemnat pentru ei o teribilă bătaie de cap. Așa c-au venit la secretariatul literar să scape de ea. Aici au izbucnit pentru un motiv sau altul. Ori, dimpotrivă, ne-au fermecat cu o conversație cît se poate de plăcută. Am impresia că tensiunea muncii lor, foarte deosebită de celelalte, îi predispune din cînd în cînd să-și etaleze personalitatea. Fi-resc. Cea mai mare parte a timpului sînt siliți să rostească gînduri care nu le aparțin. Pe care „și le bagă în gură“. Sentimente pe care nu le încearcă. Determinați să urmeze întocmai indicațiile regizorului. Cîți pași pînă își spun replica. Cum să țină mîna în scena cutare. Ce unghi să măsoare înclinația capului. De fapt, spațiul de manevră al improvizației și al spontaneității e riguros delimitat. Pe scurt, nu numai locul lor în piesă e inamovibil, orizontul măsurat, funcția strictă, dar legea teatrului îi constrînge

să-și modeleze făptura în fiecare fracțiune de secundă, însușindu-și comportamentele personajului. Asta implică, desigur, efortul, colaborarea, stimulul resurselor de creație ale personalității, însă exercită totodată o acțiune strivitoare. Apoi exercițiul de a înlocui adevărul cu plauzibilul, realitatea cu însemnele aparenței ei, arta de a mima crezuri și simțăminte — îi împinge să pună sub semnul întrebării autenticitatea multor trăiri. De aici, îndoiala terorizantă că omul, înainte de a fi captura nimicului, e opera dresajului. Evident, exagerez. Socot totuși că nevoia actorului de a-și manifesta exploziv sau cuceritor, dar neîngrădit, individualitatea nu-i fără legătură cu distincta lui condiție. Unde mai tot ce nu-i interzis e obligatoriu.

Așadar, pentru mine, zilele au trecut una după alta, repetînd ceasurile cunoscute anterior : insomnie, programul de înviorare fizică, întîlnirea cu manuscrisul, orele în care promisiunile îmi fac semn pe pagină pentru a se retrage, în fine se țin de cuvînt, prînzurile cînd ici cînd colo, toropeala amiezii, tăișul sîngerat al asfințitului cu umbra alungindu-se în întuneric, înfrățirea cu o carte, forfota nedeslușită a nopții trădînd prin toate fisurile ei cusăturile vidului. Și așa mai departe. Vineri seara, coborînd să văd dacă poștașul n-a adus ziarul, am dat peste o scrisoare de la Cambridge. Bănuiam că-i o copie a invitației de a fi inclus în volumul IV din *Who's Who*-ul intelectualilor, fiindcă nu catadicsisem să răspund celei dintîi. Nu. De astă dată mi se făcea onoarea de a fi inclus — fără a mi se percepe vreo taxă — într-un soi de anuar. Se intitula „Oameni realizați“. Am apreciat cum se cuvine umorul britanic. Și am fost, din instinct, solidar cu ceilalți 37 000 de „oameni realizați“. Eu, de bine de rău, mă mai descurcam cu împlinirile destinului, dar ei, săracii... M-a pufnit rîsul. Și așa am verificat valabilitatea teoriei filosofului englez Hobbes, care definea umorul : surprinzătoare recunoaștere a superiorității noastre în comparație cu infirmitatea altora. Pe la orele nouă, puțin după ce vorbisem la telefon cu Mauriciu, am auzit soneria. Am deschis ușa și m-am trezit în brațe cu Irina.

— Ești un măgar. Să nu dai un semn ! ? Cînd te-ai întors ?

— Duminica trecută.

— Ia uite-te puțin la mine... Da, te-ai bronzat.

Irina era afurisit de atrăgătoare. Purta o bluză fără mâneci de culoarea oului de rață și o fustă maro. Părul auriu, lung și-l prinsese cu o agrafă la spate. O școlăriță cuminte și tare ascultătoare. Am simțit că mi se pune un nod în gât când i-am spus :

— Intrii sau vrei să ne petrecem restul serii în vestibul ?

— Credeam că nu ești singur.

— Bineînțeles că nu sînt singur. Sînt cu tine. Hai în casă.

S-a așezat pe fotoliu. Am constatat că arăta întocmai ca în visele mele. Chiar dacă n-am știut-o din totdeauna, o știam acum. M-a întrebat :

— Și de cînd am venit ?

— Păi ce, ai plecat vreodată ? Sau uiți că eu sînt cel care a fost la Berlin !

— Nu uit deloc. Ai primit scrisorile mele ? Pe toate patru ?

— Da. Și m-am bucurat foarte mult.

— De-aia tu n-ai scris decît una ? Ei, hai s-o lăsăm, e prea trist subiectul ăsta.

— Nu pari prea amărită.

— Fiindcă amărită nu ți-aș mai plăcea și nu te-ai mai ține mereu după coada mea.

— Ceea ce nu-i deloc demn.

— Ba nu. Aici n-ai dreptate. Și află că ești nepoliticos amintindu-mi... În orice caz, sînt aici și n-ai ce face. Trebuie să te împaci cu situația.

— Situația e tare frumoasă.

— Ai mai dres-o. Dar ceva de băut nu-mi oferi ?

— Numai dacă-ți vine bine rochia pe care ți-am adus-o. Totul trebuie să aibă un temei.

— Ce stai ? Adă rochia.

Cînd a văzut-o, s-a îmbujorat. O clipă a contemplat-o ca pe-un miraj. Apoi, dorința febrilă de-a o încerca s-a luat la hărță cu alta, care putea să-mi apară drept o provocare. Înfruntarea a fost scurtă. A reimpachetat rochia cu infinite precauții.

— Tot e bună la ceva și estetica, a murmurat Irina. Educă gustul.

— Sînt încîntat că-l apreciezi.

— Multe apreciez eu la tine, adăugă Irina, și-și schimbă poziția ca să stea mai comod în fotoliu. Și știi bine că nu mint.

Într-adevăr, nu m-a mințit niciodată. Am destule să-i reproșez, dar nu și neloialitatea.

— Mai vrei o vodcă ?

— Nu. Vreau să știu de ce te-ai întors mai devreme.

— Pot să-ți propun o mie de motive.

— În afară de cel real.

— Da. Și asta pentru că îl cunoști.

— Și uite-așa, dintr-o dată, parcă toate s-au limpezit.

— Nu cred că-ți spun o mare noutate, dar fiecare rămînem ceea ce sîntem. Iar eu unul, de exemplu, sînt un om realizat. Mi-au declarat-o cei din Cambridge. Negru pe alb.

Am sorbit din pahar și i-am povestit tărășenia. Probabil însă că n-am istorisit-o cum trebuia, fiindcă n-a zîmbit defel. Dimpotrivă. S-a încruntat.

— Prea le iei ușor.

— Adică ?

— Ceea ce faci cu tine, a început Irina pe-un ton grav, nu e-o treabă cinstită. Dacă mai era vreo îndoială, ultima ta scrisoare a risipit-o.

— Te pomenești, am glumit eu, c-ai dreptate.

— Bineînțeles că am, a ripostat ea cu o inflexiune și mai gravă în glas.

— Atunci sînt vinovat.

— La tine e pur și simplu o desfătare să te acuzi.

— Poate oi fi avînd de ce să nu mă iert.

— Poate. Trebuie să fie o cauză pentru care-ți micșorezi meritele și ți-e lehamite de orice, și în primul rînd de tine. Dar care e, habar n-am. Mie îmi comunicai doar concluzia. Mereu mai aspră. Sau la fel de aspră. Firește, nu susțin că n-ai nimic pe conștiință. Și nici nu ți-am ascuns-o vreodată ! Cred că nu de răsfațul meu te vaiți. Dar ce ți-am imputat eu e un fleac față de ceea ce-ți spui tu și din care ai amabilitatea să mă informezi numai asupra concluziei. Înseamnă că ascunzi ceva. Ce ascunzi ?

Am ridicat din umeri.

— Nu știu să-ți fi ascuns ceva.

— Nu mie. Ție ți-ascunzi ceva.

— Am impresia că mi-am mărturisit totul.

— Iluzie, dragul meu, iluzie.

— Pretinzi că nu-s sincer ?

— Sincer, probabil. Dar nu neapărat și lucid.

— Totuși, nu cred că lipsa lucidității e păcatul meu cel mai mare. Sînt chiar un veteran al...

— Depinde, m-a întrerupt Irina, ce socoți că-i luciditatea. Pentru mine nu-i totună cu severitatea dusă pînă la propria ta neînțelegere. Gîndește-te puțin și-ai să vezi că nu greșesc.

— Am și început să reflectez.

— Ar fi bine s-o faci cu-adevărat. Numai că asta cere nițică osteneală. Ori cere...

Îmi imaginasem reîntîlnirea noastră altfel. Mă pregătisem să parez alte necazuri. Nu mă așteptam să scoată la iveală o problemă atît de încîlcită. Aș fi preferat o înfruntare aprigă. Pe orice temă. Dar cu Irina nu-i niciodată după cum ai dori sau după cum îți închipui. S-a aprofundat în fotoliu și de undeva de departe mi-a spus :

— Te-am distrat, nu-i așa ?

— Dacă privesc lucrurile în perspectivă, chiar grozav.

— Am știut că nimeni nu te va distra că mine. Dar și eu m-am înveselit.

Ultima ei propoziție vibra ca un reînnoit legămint. Și ca o explicație. Nu vedeam însă de ce s-ar fi justificat. În fond e minunat să-ți spargi creierii ca să pricepi de ce un prieten se bagă singur în infern. Dar pesemne sîntem creați ca să ne scuzăm ori de cîte ori dăruim binele. Ori-cum, mă cam dăduse peste cap. Urmărise însă altceva ? M-ar fi mirat. Și nu cred că doar cea mai curată afecțiune o mînase. Și afecțiunea. În fine. După o vreme, Irina a întrerupt tăcerea :

— Ia mai taci din gură.

— Bună idee, am încuviințat. Totdeauna mi se întîmplă cînd beau prea mult. Și debitez doar prostii. Vrei să ne plimbăm puțin ?

— Haide.

Cînd am ieșit pe ușa blocului, am dat nas în nas cu vecinul meu, pensionarul. Mi-a zîmbit complice. Și de data asta „văzuse tot ce era de văzut“.

Era o seară tare plăcută, cu un cer indigo. Pe străzile pustii nu ne-am întîlnit cu mai nimeni. Am schimbat unul cu altul o sumedenie de gînduri. Pînă aproape de miezul nopții. Despre Mihai n-a venit vorba nicicum. Agreabilă, emoționantă amintire pe care timpul, derutat de perfecta armonie dintre mine și Irina, și-a permis s-o trezească din uitarea unde beneficia de dreptul ei excepțional la protecție și scîrbită toleranță. De fapt, ajunseseam să consider totul aparținînd trecutului. Am condus-o pe Irina acasă. La despărțire ne-am sărutat cast pe obraz, oarecum înfiorat de prea îndoielnica ei vocație ecleziastică.

A doua zi, n-a fost chip să lucrez. Dimi completase invitațiile și după ce le introdusese în plicuri, adunase în jurul lui patru garderobiere. Femeile aveau să le înmîneze destinatarilor. Numele și funcția acestora erau însemnate cu majuscule. Din cînd în cînd o ultimă îndoială îl asalta pe Dimi. Atunci ne întreba dacă personalitatea mai deține același post în galaxia rotitoare a nomenclaturii. Secretarul literar conversa cu o actriță. Ea îi prezenta odată cu imperativul „folosirii judicioase a întregului potențial artistic“ mica ei odraslă. Copilul urla ca un vițel înțărcat. Mama afișa o atitudine înalt principială. Îmi împărțeam atenția între sinceritatea primei vîrste și argumentele atît de raționale ale celei adulte. Din delicatețe, mezinul ștersese putina. S-a reîntors la vreme pentru a împărtăși un entuziasm contagios cu decanul de ani al trupei. Da, piesa pe care voia s-o joace era mai actuală ca oricînd. Personajul i se potrivea mînușă. Firește, alții mai mari hotărâsc repertoriul. Știam că mezinul nici nu apucase să-și arunce ochii asupra textului. Cred că și bătrînul, om trecut prin ciur și dîrmon, știa asta. Tot așa cum știa cît de puțin hotărăște opinia interlocutorului său în angrenajul teatrului. Totuși, actorul visa de-a-npicioarelele spectacolul apoteotic, gustînd spaima fericită a înfăptuirii. Rolul era dorința neimplinită a unei existențe, iluzie stoarsă pînă la os și care-i lumina posomorîtul ultimelor stagiuni dintr-o carieră dispărînd fără urmă. Am prețuit

cum se cuvine energia cheltuită de bătrîn pentru a se apăra de samavolnicia evidențelor.

După-amiază, la mama, nimic deosebit de semnalat. Manejul evenimentelor lumii, cînoșenia vieții, „totuși mă mai văd cu unul cu altul“, erorile mele, „e o primăvară superbă“. Întrerupîndu-i monologul ca să bea un pahar cu apă, am descoperit în frigider, aproape neatîns, aceleași alimente ca și luni. Mama le rînduise pe rafturi nu atît pentru valoarea lor nutritivă cît pentru seninul conștiinței mele. Cînd i-am reproșat trucul s-a înfuriat ca un copil prins cu mîta-n sac. „Pur și simplu n-am poftă de mîncare.“

Duminică am fost vizitat fulger de Gigi. A debutat cu o autoironie : „Mă, dacă n-aș fi eu, nu ți-ar călca pragul picior de intelectual“. M-a măgulit apoi printr-o învinovățire : „Te dai la fund, fiindcă la tine atîrnă prea greu elementul uman“. A constatat că vacanța îmi căzuse de-a curmezișul, dar e de înțeles, a auzit că am dat acolo peste „gunoiul ăla de Mihai“ și mi-a mulțumit pentru cureaua de crocodil : „Ție n-o să-ți vină niciodată mintea la cap?“ La rîndul său, mi-a făcut cadou un superb portvizit : „Ți-am dat o lecție bună ? Barem ți place ? Atunci aruncă jerpelitura ta.“ L-am întrebat cum s-a descurcat cu ispititoarea și opulenta doctoriță. „Care ? Aia roșcată ? Atunci zi bodaproste, e mai nesătulă decît țărîna.“ Mi-a comunicat că, aureolat de onoare, se luptase zece nopți în numele bărbăției, dar o fi el făptură de curaj, de vrednicie și de tăvăleală, însă nu și lipsit de mila de sine, așa că s-a desprins de „lipitoare“ tocmai la timp ca să nu-l pălească sentimentul neîndeplinirii, uneltind astfel la propria lui pieire. Acum își monta bateriile seducției într-un alt avanpost al frumuseții feminine după care „ți-ar lăsa și ție gura apă“. Venise în trecere și pe zor întrucît ea îl aștepta. Am încercat să-l rețin mai ales că-mi pomenise de Irina. O întîlnise și-i părea schimbată. Habar n-avea de ce, dar dacă țin nu-i mare lucru să afle. „Îi e și ei al dracului de greu. Unde mai găsește unul ca tine ? Ori cine știe de ce prostie se ferește.“ Am realizat că nu-i ajunsese la urechi nimic alarmant despre tînărul „foarte chipeș“. Însă cu ului-torul lui simț de observație, și care cînd e vorba de mine nu-i numai al minții lui ascuțite dar și al inimii, sesizase,

în scurtul timp de expunere al unei indecizii și frământări, simburile metamorfozei pe care o străbătea Irina.

Două ore mai târziu, întorcându-mă de la Mauriciu, am dat la „Grădinița” peste cei patru actori pe care îi întâlnisem tot acolo într-o amiază la fel de fierbinte și de desartă. Tăifăsuiau în îmbulzeala restaurantului. Și din nou mi-au făcut loc la masa lor. „Părintele” mi-a oferit berea pe care tocmai o adusese ospătarul.

— Vă rog, nu s zoric.

— Nici eu, i-am răspuns.

— Totuși, a stăruit el. Abia am dat pe gît o halbă. Ce-ați vrea să mîncăți ? Un șnițel ?

— Nu v-aș recomanda, a intervenit chelnerul. Dar vă pot servi ochiuri cu șuncă. Sau cașcaval la căpac. Și cîrnații-s proaspeți.

— Atunci ochiuri cu șuncă, am hotărît.

Înalta față bisericească mi-a încuviințat decizia, iar tînărul actor, care îmi dovedise un spirit ager și cultivat, dar și teama de a nu cădea în capcanele subtilității și de aceea practica din cînd în cînd brigandajul nuanțelor ori stilcea deliberat cîte un cuvînt așa ca să fie sigur că și-a păstrat neștirbită forța instinctelor vitale, m-a întreținut cu o teorie despre folosul conversației. Principiul de la care pornea era că orice gînd împerecheat cu tăcerea e un soi de văduv care n-a fost niciodată mire. Pe de altă parte, nu ne putem educa mintea, dezmeticind-o în lumină, decît discutînd. A vorbi înseamnă apoi a lua act de tine însuși. Ceea ce pentru un interpret amenințat să se rătăcească printre posturi și imposturi e foarte important. Dar nu numai pentru el. Fiindcă în secolul nostru presiunea ideilor altora, ale tuturor, doar ale tale nu, e atît de puternică încît a te lămuri ce crezi de fapt e aproape un act de creație. Și nu-i defel adevărat că în ce privește inteligența ori clariviziunea, oamenii de rînd sînt mai prejos decît cei ce hotărăsc soarta lumii. De asta și-a dat seama studiînd o piesă în care va juca la toamnă. E scrisă prin '39 și se petrece tot pe atunci. Or, ce a observat ? Că ființe oarecare au avut o perspectivă exactă, pe cînd Daladier sau Chamberlain... Împrejurarea că muritorii obișnuiți nu-s la curent cu manevrele diplomației și n-au cum ține cont de interesele bine ascunse ale unor mari puteri îi determină

să judece sănătos. Oricît ar părea de ciudat, uite că ignoranța e uneori baza unei cunoașteri raționale. Dealtminteri, fiindcă a atins acest subiect, istoria și logica sînt două lucruri deosebite și ele, asta se știe, se întîlnesc destul de rar. „Nu-i o treabă fenomenabilă ?“ A încheiat sorbindu-și în silă berea cu o expresie care vroia să arate limpede că inteligența nu obține nimic de valoare de pe urma folosirii ei intensive în cadrul unei discuții. Am simulat că nu deslușesc contradicția dintre prima și ultima propoziție a teoriei sale și am atacat ouăle cu șuncă.

În timp ce mîncam, „Părintele“ mi-a istorisit o grămadă de pățanii hazlii. Printre altele și aceea a actorului care venise la înmormîntarea colegului său cu o cutie de bomboane.

— Nici nu știți ce om fermecător a fost dispărutul. Dealtfel, noi toți, a subliniat el cu o melancolică ironie, sîntem fermecători.

Taciturnul n-a fost însă de aceeași părere.

— Eu nu-s fermecător. Eu, pur și simplu, nu sînt.

Era beat și se uita țintă cu ochii lui verzi îngreunați de pleoape violete în golul universului. Preasfinția-sa a încercat să schimbe vorba.

— Cald al dracului. Ieri seara...

— E cald și eu nu sînt, i-a tăiat-o „Taciturnul“.

— Are dreptate, i-a ținut hangul cel ce dăruia oricînd copia perfectă a surîsului. De data asta zîmbetul lui era colorat de înțelegere. Cronicarii nici măcar nu i-au pomenit numele. Ca și cum n-ar fi fost pe scenă. Cine n-ar fi amărît?

— Eu. Pentru că dacă nu sînt e imposibil să simt ceva. Nu-i o idee deșteaptă ?

— Categorie, l-a aprobat tînărul actor care-mi explicase adineaori că-i bine să reflectăm, însă veniturile gîndirii înseamnă pagubă curată.

— Realitatea e că nimic nu mă poate atinge. Și asta fiindcă nu exist. Dacă aș fi existat, ar fi trebuit să mă bat pentru un rol, să înghit umilințe, să tremur de spăimă, să mă chinui și să aștept cu sufletul la gură ce scriu ziarele. Așa...

— Pe mine unul m-ai convins.

— Da ! Nu mă gîndesc la nici una din treburile care vă frămîntă pe voi şi nu-mi fac probleme. Habar n-aveţi ce-i aia să nu-ţi faci probleme.

— Hai, rosti blînd „Părintele“, nu mai bea şi o să-ţi treacă.

— Bine, n-am să mai beau, deşi e o laşitate şi normal ar fi să mă întreb „de ce ?“ Dar nenorocirea e că ştiu. Zi şi noapte ştiu. Mai ales noaptea ştiu.

Ca şi cum s-ar fi dezmeticit brusc, continuă cu o voce calmă, dar cu aceeaşi privire prea fixă :

— Şi toate vin de se leagă cu blestemata asta de obiectivitate. După mine unul nu s-a născocit ceva mai rău decît obiectivitatea. Nimeni nu poate să-şi închipuie cîte trag de pe urma ei. Slavă Domnului că-i imposibil să fim mereu obiectivi cu noi. Vorbesc prostii ?

Actorul împietrit într-un zîmbet peren l-a bătut pe umeri.

— Da de unde, te ţii deajuns de bine. Dar dă-i voie şi „Părintelui“ să povestească întîmplarea de ieri seară.

Sfinţia-sa nu s-a lăsat rugat. Cu o smerenie plină de farmec şi mîngîindu-şi barba mătăsoasă, mi-a relatat incidentul. În actul întii, într-o scenă care avea loc la buza rampei, partenera abia sculată dintre pernele şi cearşa-furile gălbui ale unei îndelungi suferinţe, trebuia să-i zvrile în faţă o scrisoare. Ea juca momentul cu pleoapele închise şi respirînd aerul întunecat, înnăbuşitor al unei nopţi cu stelele încrîncenate. Ori, de emoţie, şi-a calculat greşit mişcarea, iar hîrtia a căzut în sală. El însă nu şi-a pierdut cumpătul. Schimbîndu-şi brusc glasul, pînă atunci adumbrit de tristeţe, scorojit de şovăieli şi abia răspîndind o lumină slabă şi vinovată, s-a adresat direct, ferm şi energetic spectatoarei care ridicase fila şi încerca s-o citească: „Îngăduiţi-mi să vă atrag atenţia că scrisoarea mi-e adresată mie personal. Ar fi o indiscreţie... N-aveţi dreptul să vă amestecaţi în drama noastră.“ După reprezentaţie, spectatoarea, vădit impresionată, îi trimisese o carte de vizită cu „sincere felicitări“.

— În concluzie, a constatat tînărul actor, ai mai zdrobit o inimă.

— I-a plăcut prezenţa mea de spirit. Atîta tot.

— Atîta tot, dar le sporeşti mereu numărul

— Nu mi-am pus asta în cap.
— Totuși un telefon presupun că ai să-i dai.
— Desigur. Dragostea de teatru trebuie întreținută.
— Și-ai să te întâlnești cu ea, nu ?
— N-ar fi exclus. Însă de aici mai departe începe necunoscutul.

— Cum arăta ?
— Crezi c-am văzut ceva ? Dar mi s-a părut că arăta bine.

— Atunci mă bucur pentru tine.
— E prea devreme.
— S-ar putea să nu iasă nimic.
— Pariez că...

Discuția s-a încins. Am înțeles că succesele amoroase ale „Părintelui” erau unul din subiectele predilecte ale conversației lor. La temelia acestei preferințe se afla convingerea că minutul dintre un spectacol sau altul e ori prea scurt ori îngrozitor de lung și oricum se cere trăit din plin, iar actul în sine conta mai puțin decât mulțumirea de a-l fi iscat din informul posibilităților nerealizate. Dar nu m-ar mira să fiu robul unei impresii greșite. Deoarece ascultându-i nu eram foarte atent. Brusc și acut, îmi revenise în minte dimineața când luându-mi inima în dinți m-am decis să rup cu Irina.

Și mai târziu, reîntors acasă, aceeași scenă am avut-o înaintea ochilor. De parcă aparatul de filmat amintiri se detracase. Proiecta mereu o unică imagine fotografiată din prim planul emoției. Ceea ce-i straniu e că pe măsură ce revedeam despărțirea noastră aveam senzația că asist la o întâmplare situată la jumătatea drumului dintre real și imaginar. Era și ceva precis conturat în lumina glacială a acelei zile desprinzându-se de ultimele anemice becuri ale nopții și totodată ceva dintr-o ficțiune stătătoare inventată în depărtări trecute și într-un anotimp abstract.

Realitatea e că o parte din mine fusese atunci de față ca protagonist, iar o alta ca spectator. Mai cu seamă când i-am spus că mi-e cu neputință să-mi petrec viața alături de o femeie pe care o mulțime de lucruri teribil de mărunte o fac fericită. Lucruri pe care nici un om cu mintea trează nu dă nici doi bani. „Și deși tu o știi tot atât de bine ca și mine, socoți că așa-i înțelept și alt drum nu-i.” Spec-

tatorului i se părea că interpretul e departe de rol, stin-gaci, neînsuflețit de respirația naturală a vieții. Actorul, care avea gura iască, simțea că textul e rece și pustiu și n-are cum să-i dea cât de cât adevăr. „Pricep de ce ai ales o astfel de cale, dar ea nu duce nicăieri. Pentru că nu vei reuși să te minți la nesfârșit. Da, îți admir ingeniozitatea, darul de a-ți înscena bucurii din orice. Însă cred că șta-cheta satisfacțiilor tale e prea coborîtă.“ Irina privind o clipă prin fereastra pecetluită în argintiu și alb, iar țevile fierbinți ale caloriferului răspîndind o povață de somn. „Performanțele pe care le aduni descalifică. Și într-o zi, dintr-un motiv sau altul, ceea ce-ți ascunzi acum, dar de care ești conștientă, toți sîntem conștienți, va exploda. Șo-cul te va face țândări.“ De fapt, nu rostisem decît cu-vintele astea. Strînse laolaltă abia de acopereau unul sat-două minute, dar, oricît de puțin aș fi vorbit, încercam sentimentul că străbătusem un timp nemăsurat de lung. Tonul calm. Emoția retrăgîndu-se din albia seacă a vocii. Uimirea pe care mi-o pricinuia faptul inexplicabil și incre-dibil al propriei mele hotărîri. Oare se vedea că eram ne-dumerit de facilitatea unei victorii pe care nu vroisem parcă s-o cîștig ? Irina încerca să-și tăinuiască surpriza. Se retrăsese în citadela unei rigori împietrite și de dincolo de zidurile ei abrupte îmi răspunsese liniștit că degeaba mă despart de ea întrucît de cine încerc să fug am să fiu per-manent însoțit. „Și încotro ai de gînd s-o pornești ? Nu-ți dai seama că remediul e un paleativ ? Așa cum te știu, vei continua să te lași sfîșiat de orgoliul pe care-l înduri cu umilință.“ Ochii ei sclipind vindicativ cînd mi-a de-clarat că la urma urmei pierzîndu-mă nu pierde cine știe ce întrucît nu împart nimic din mine cu ceilalți. Nimic decît pornirea de a nimici prezentul în numele unei memorii necicatrizate, și al unui viitor prea previzibil. Glasul ei ajungînd pînă la mine printr-un fel de atenuare ca și cum ar fi fost fără iscălitură, șters, aproape indescifrabil. „Te-am întrebat sau nu dacă vrei o cafea ?... Memoria ta personală e totalul dezastrelor colective... Unde ești tu ?... Sînt sigură să nimeni n-o să-mi dea înapoi în vecii vecilor ceea ce n-am apucat să trăiesc... Ești chiar atît de orb încît să nu pricepi că n-ai cum fi în afara sau împotriva speranței ? De cîte ori trebuie s-o mai iei de la capăt ca să înțelegi că fără

nebulia speranței sîntem niște năîngi, niște proști, niște... Vrei să-mi ții paltonul ? La opt trebuie să fiu la spital.“

După o vreme, secvența încremenită pe ecranul amintirii s-a măcinat pe ea însăși, a pălit. În locul ei a apărut un tablou nonfigurativ. Un soi de încîlcitură de linii. Cheia acestei mîzgălituri infantile îmi scapă. Am adormit. Cînd m-am trezit m-am uitat la ceas. Arăta abia ora patru. Am băut o cafea și am început să citesc un roman pe care mi-l trimisese cu dedicație tînărul lui autor. Începea foarte frumos : „Toate astea se știu de mult și dealtminteri nu folosesc la nimic“. Cartea mi-a plăcut. Aparent, autorul nu era muncit de cine știe ce întrebări. Se mărginea să povestească întîmplări de rînd. Însă adunate banalitățile alcătuiau un total fantastic ridicat la puterea mirării. Putere care e una din cele mai strașnice socoteli cu noi înșine. Cînd am ajuns la ultima pagină a cărții am regretat că se terminase atît de iute. Îmi ținuse de urît și îmi deschisese mintea parcă din nebăgare de seamă. Mi-am aprins o țigară cu ochii pierduți pe dreptunghiul înflăcărat al ferestrei. Zilele se lungiseră și la șapte soarele descindea agale pe seninul zadarnic, iar aerul radia aceeași fierbințeală de cuptor. Am auzit un claxon de automobil și nu știu de mi-a trecut prin cap că mi se adresa mie. Apoi am realizat că era o imitație. Copiii se jucau în scuar. M-am așezat la fereastră și m-am uitat la ei. Unul simula că ține volanul în mîină, celălalt că studiază harta itinerarului, iar al treilea, așezat pe banca de alături, se prefăcea că-i urmărește din mașina lui. La toți m-am uitat. Ceva mai încolo un cîine alb zăcea încovrigat la pămînt, iar un altul tărcat și mare cît un minz îl studia cu o atenție disprețuitoare. Neliniștit și fără prea mare nădejde cel alb se îndepărtă. Dulăul îl ajunsese, îl lovi cu laba, dar pe urmă îl lăsă în pace. În loc s-o ia la sănătoasa albul își arată colții mîriînd amenințător, iar tărcatul se încordă nepăsător și-i mai arse una, după care porniră liniștiți împreună ca doi buni prieteni în direcția cinematografului.

La căderea serii am ieșit din casă. Simțeam nevoia să fac puțină mișcare. Peste drum, în ușa blocului, stătea gînditoare o femeie cu picioarele scurte și mușchiuloase. Înainte de a obține împreună cu bărbatul ei concesiunea unui chioșc de răcoritoare fusese femeie de serviciu sau așa ceva

într-un hotel de lux și era grozav de mândră de câtă lume cunoscuse. Se lăuda vecinilor că e în stare să dibuie un om dintr-o ochire prețuindu-l exact cît merită. De cîte ori dădea ochii cu Irina pe chipul ei se citea însă nelămurirea. Asta se vedea cît de colo. De aceea într-un rînd Irina m-a rugat să curm îndoielile femeii, „fiindcă pînă la urmă incertitudinea o s-o dea gata. Eventual, i-aș putea scrie o caracterizare, dar una așa ca să se poată naște o adevărată amicizie între noi trei. „Și nu uita să pui și puțin roman-tism, cred că-i moartă după sentimente alese și pasiuni înălțătoare.“

M-am îndreptat spre lacuri. La Arcul de Triumf m-am întîlnit cu un actor care făcea parte din ansamblul nostru. Ieșise la plimbare împreună cu soția sa. Se țineau de braț ca doi proaspeți îndrăgostiți. Pe scenă interpretase, de curînd, cu talent o ființă primară, agresivă și crudă, cum și putea fi uneori în realitate. Nu era pentru întia oară că mă izbea această schimbare a personalității comedian-tului cu tranziții subite de la o față la alta. Care era una din trăsăturile meseriei. Odinioară, mă nedumerise cum unii actori te puteau azi ridica în slăvile cerului pentru ca miine, din te miri ce, să-ți întoarcă spatele. Dar ulterior am înțeles că viteza oscilațiilor afective n-avea prea mult de-a face cu nestatornicia caracterelor (tot atît de felurite ca și în alte medii). Ea era consecința îndatoririi profesionale de a imprima simțămintelor elasticitate, ba iscîn-du-le din latență, ba stingîndu-le fulgerarea și de aceea sub masca unicității ei ascundeau o mare versatilitate emoțională. Dealtfel, o întîlnisem și dincolo de teatru. Spre exemplu la oameni care dețineau diverse funcții publice. N-am să uit o întîmplare foarte caraghioasă. Mă nimerisem odată într-un orașel din sudul țării unde urma să țin o prelegere în fața elevilor. Directorul școlii era unul din bunii mei prieteni din facultate, și, normal, m-am dus să-i fac o vizită. M-a primit în cancelarie și deși în încăpere nu se mai afla nimeni altcineva m-a întîmpinat foarte oficial. A rostit următoarea cuvîntare uriașă : „Vă urez bun venit atît din partea corpului didactic cît și a elevilor și vă asigur că sintem onorați de prezența dv. în mijlocul nostru. Sînteți oaspetele unei bătrîne cetăți unde totul în-tinerește. La noi se construiește, se ridică, se produce, se

îmbunătățește și se intensifică.“ O clipă crezusem că mă ia peste picior, dar nu, vorbise foarte serios. După acest discurs solemn a scos din dulap o sticlă de coniac și mi s-a adresat pe tonul brusc regăsit al vechii noastre camaraderii : „Hei barosane, dar știi că te ții bine, hai să bem pentru revederea noastră, ce aștepți, saltă paharul“. Rămăsesem uluit, așa că m-a împins cu cotul : „Nu mai face pe deșteptul cu mine și du-l la gură că altminteri mă sucăresc rău de tot.“

Poate mi-aș fi continuat drumul fiindcă sub coroanele arborilor era o pace răcoroasă alungînd amintirea unei zile pîrjolite de soare. Dar mă apucase o durere în golul stomacului. Fie că berea fusese alterată, fie din cine știe ce alt motiv mă încerca din nou ulcerul. Nu era o criză insuportabilă. Mai rău mă chinuia gîndul că mi se redeschisese o malădie de care suferea și un tînăr „foarte chipeș“. Un bolnav căruia Irina îi purta în mod special de grijă. Tot într-o primăvară intrasem și eu pentru prima oară în cabinetul ei. O rugase Gigi să mă consulte, menționînd doar că e vorba de un prieten apropiat. De îndată ce i-am descris simptomele, Irina mi-a spus că mă bănuiește de un ulcer. Totuși, fără un examen radiologic nu vroia să se pronunțe. Așa că m-a condus la unul din colegii ei. Am dat pe gît barium-ul, m-am dezbrăcat pînă la brîu, și m-am strecurat sub geamul aparatului care aproape mă strivea. „Nu mișcați, nu respirați deloc, deloc, deloc, întorceți-vă puțin la dreapta, nu respirați deloc, deloc, deloc, mulțumesc.“ Doctorul, un bărbat la cincizeci de ani, cerceta amănunțit bolțile mele interioare imortalizîndu-le pe peliculă. Era un om energic, tare priceput și, în ce privește claritatea imaginilor, cît se poate de optimist. În lumina spectrală a încăperii chipul său licărea făgăduitor. În adevăr, lucrase foarte iute și foarte bine. În cîteva minute fotografiase din toate unghiurile cusurul în care sălășluia viitorul meu, iar peste o jumătate de oră îmi înmînase însăși dovada lui, confirmînd diagnosticul cu o glumă : „Nu mi-a făcut deloc, deloc, deloc plăcere“. M-am reîntors în cabinetul Irinei care a scos clișeele din plicul portocaliu și le-a ținut în lumină. Le-am privit amîndoi.

— Asta-i nișa dv. văzută din față. Și așa arată din profil.

- Nu pare chiar atît de mare pe cît durerile.
- Pragul lor se deosebeşte de la un bolnav la altul.

Beţi ?

- Rareori şi foarte puţin.
- De aici înainte, deloc.
- Fumaţi ?
- Enorm.
- V-aţi putea lăsa ? Ar trebui. În orice caz reduceţi numărul. Munciţi mult ?
- 3—4 pagini pe zi.
- Scriitor ?
- Într-un fel. De fapt am urmat filozofia, dar apoi... Şi i-am spus cu ce mă ocup.
- Înţeleg, aţi emigrat în teatru.

În cîteva luni m-am vindecat. Şi iată că după trei ani maladia îmi revenise. Mai aveam prin sertarele noptierei o cutie de roter şi, cum am ajuns acasă, am ronţăit o pastilă. Spre miezul nopţii gheara şi-a descleştat strînsoarea. Undeva foarte aproape am auzit motorul unui camion ori autobuz. Cred că era maşina care stropea asfaltul încins al străzii. Am auzit de asemenea două voci de femei. Vorbeau puţin prea tare, dar am încercat faţă de ele aproape un simţămînt de prietenie.

VI

SÎMBĂȚĂ I-AM SPUS MAMEI VES-

tea cea mare. Reușisem să-i obțin o traducere. S-a arătat, bineînțeles bucuroasă. Dădusem peste amintirile lui Liv Ullman într-o librărie din Berlin. Sprijinit de Gigi, izbutisem să zoresc încheierea contractului. Memoriile celebrei actrițe se deosebeau de alte cărți din aceeași familie prin curajul destăinuirii. Povesteau istoria unei neliniști multă vreme respinsă ori tănuită, dar în cele din urmă asumată ca un acord și o izbăvire. Am reținut paginile despre autodedublarea actorului. De asemenea filele înfățișînd ce însemnase pentru ea traiul alături de Ingmar Bergman și ce gust îi lăsase despărțirea. Cartea părea mai curînd una din confesiunile care lecuiesc decît un instrument al publicității. Dar chiar dacă lucrurile stăteau așa oricine scrie despre sine și oricît de sever s-ar dovedi își caută în oglinda paginei un alt temei pentru îndreptățirea orgoliului. Iar gîndul că încredințezi tiparului răfuiala cu tine însuși și nenumărați alți ochi vor privi dinamica suferinței intime intră, conștient sau nu, în socotelile mărturiei.

Mă așteptasem ca mama să fie încîntată, însă am descoperit numai umbra și forma satisfacției pe care sperasem să i-o aduc. Pe chipul ei se afla ceva intens și în același timp ceva absent. Am nădăjduit că voi desluși pricina acestei tulburări printre interstițiile monologului ei. Dar pentru o dată el n-a fost altceva decît un buletin de știri. Zeci de morți pe caldarîmul Beirutului. Un intelectual francez, dezolat că nu descoperă o cauză pentru care merită să lupte, se resemnase să jefuiască o bancă. Opinia specialiștilor era că la ora de față tenisul a devenit cel mai rentabil dintre sporturi. Noi explozii la Belfast. Într-o groapă de lîngă Buenos-Aires se găsiseră cadavrele a zece

bărbați împușcați în ceafă. Pe scurt, mama îmi făcea cunoscut că viața merge înainte și că ea însăși continua să ia parte la treaba asta, deși entuziasmul îi scăzuse. Trebuia să existe un motiv. Mai cu seamă acum cînd unul din lucrurile pe care le dorise multă vreme se împliniseră. Nu m-am putut împiedica s-o întreb de-a dreptul :

— Ce-i cu tine ?

— Eu sînt aceeași. Dar tu te scufunzi.

— Atunci și eu sînt același.

— Foarte spiritual.

— De aceea ești atît de întunecată ?

S-a uitat la mine ca și cum ar fi încercat să mă aducă la realitate.

— Chiar nu vrei să recunoști adevărul ?

— Care ?

— Nu-i decît unul. Că te usuci de dorul Irinei.

Am mințit energic.

— Ce tot vorbești ? M-am despărțit de ea și n-am să-mi iau niciodată hotărîrea înapoi. Doar mă cunoști.

— Însă plătești mult prea mult pentru hotărîrea ta.

— N-am calculat.

— Eu, da !

Era foarte agitată și aproape că se răstise la mine.

— Liniștește-te.

— Am crezut că pe măsură ce va trece vremea ai să-ți dai singur seama. Dar e din rău în mai rău.

— Ți se pare. În orice caz ai răbdare.

— Dar pînă ieri ce-ți închipui c-am avut ?

Cuvîntul „ieri“ a pus mîna pe toate gîndurile mele, dar m-am ferit să-i dau înțelesul urgent și catastrofal pe care mi-l sugera mama. Habar n-aveam despre ce era vorba, deși o vagă bănuială mă încerca. Am împrumutat un aer indiferent.

— Ei, unde a mers mia, meargă și suta.

— Nu, a ripostat ea amenințător ridicîndu-se în picioare. Acum am ceva foarte important de pierdut.

— Ce anume ?

— Pe tine.

— Nu exagera. Și, te rog, ia loc. Nu de alta dar prea ești marțială și categorică.

— N-are importanță cum sînt eu. Important e că Irina nu te merită. Cum nu realizezi asta tocmai tu care nu-ți ierți nici ție nici altora ? ! Pentru Dumnezeu, unde ți-e luciditatea ? Unde ?

— Se poate mînca un dulce în casa părintească ?

— Doar după ce-ai să mă asculți pînă la sfîrșit.

— Și chiar mă lași să mor de foame ? Ce fel de inimă ai ? Din ce-oi fi făcută ?

— În orice caz din ceva mai rezistent decît tine. Pur și simplu refuzi s-o judeci pe Irina. Totul ți se pare la ea extraordinar. Nu-i vezi nici un defect. E o valoare în sine. Așa ca muntele, ca marea, ca naiba știe ce. Desigur, am priceput că ai ținut să fii barem cu cineva de pe lume generos. Pe toți ne ajunge nevoia asta. Dar tu cînd ești mărinimos, ești îngrozitor de mărinimos.

— Am auzit. Nu-s surd.

— Ba ești surd. Cît ai fost la Berlin, a continuat mama pe un ton dușmănos, am cunoscut-o mai bine ca în toți anii. De-aia m-am și hîrșit cu ea. Dacă i-ar păsa de tine ar fi altceva. Dar nu-i pasă deloc. Și nici de ea nu-i pasă. Totdeauna am simțit-o. Însă ieri mi-a pierit și ultima îndoială.

— De ce de ieri ?

— Pentru că jucînd bridge cu o prietenă, care habar n-avea de tine și de Irina, mi-a fost dat să aflu că o doctoriță s-a îndrăgostit nebunește de nepoțelul ei. „Ah, Doamne, mi-a plîns bunica pe umărul meu, frumos mai e copilul și-i tare păcat să-și piardă mințile pentru una cu ațiia ani mai bătrînă.“

Am primit lovitura în plin și am replicat fără să clipesc:

— Ce contează drama asta pe lîngă nenorocirile mamondului ? Cît cîntărește ea, de pildă, față de morții din Beirut ?

A tăcut uimită. Într-un tîrziu a murmurat.

— Ți-ai greșit meseria. Actor trebuia să te faci. Deși nu-mi aduc aminte să-ți întîlnit unul mai prost.

M-am reîntors acasă cu taxiul. Soarta cunoaște nesfîrșite mijloace de a compensa așa că am avut norocul să găsesc mașina cum ajunsesem în stradă. Iar odată intrat pe ușa apartamentului meu nu m-am putut opri să mă privesc în oglindă. N-am observat nici o schimbare.

Amîndoi simţeam nevoia de a reconforta şi de a fi reconfortaţi. Dar ne ţineam firea şi eram plini de demnitate. Am decis să cred că era adevărul adevărat şi m-am culcat trăgîndu-mi pătura peste cap. Niciodată n-am dormit mai bine şi mai adînc. Zece ore de somn. O minune. Cînd m-am trezit, aveam mintea limpede. Iar pe buze : „Stupid, stupid“. În fond, anticipasem încă în urmă cu săptămîni evenimentul şi dacă refuzasem să mi-l aduc la cunoştinţă nu era vina Irinei. Supravieţuisem legăturii ei cu Mihai. Voi supravieţui şi celei noi. Cu toate că era demoralizantă. Ridica o întrebare esenţială asupra opţiunilor Irinei. Ter-giversasem să mi-o pun, întrucît ştiam că ea îmi va răpi şi puţinul care-mi rămăsese sporind găunoşenia golului. Deliberat, repurtasem un triumf asupra părerii mele personale. De fapt la ce altceva rîvnisem cu mai mare intensitate ? Şi de ce alt succes fusesem mai mîndru ? Acum, sorbind din cea de-a doua cafea şi aprinzînd ţigară după ţigară, nu mai puteam face nimic împotriva realităţii. Condamnat să recunosc. Ceea ce era, cum se zice, cam cea de pe urmă dorinţă a mea. Dacă mi-o împlineam, deveneam pe de-a întregul un „om realizat“. Alegerile ne definesc. Chiar dacă o formidabilă vitalitate le justifică, pe cele mai opuse. Însă o întîietate în măsură să cumpănească inferiorităţile — nimeni nu e pe de-a întregul perfect — trebuie să existe. Şi apoi ţi-e îngăduit să te înşeli o dată acceptînd pentru puţină vreme înlocuitorul jalnic al meritului, dar cînd te laşi fascinată de năzuinţa neîmplinitului către împlinit, fără să-ţi pui problema dacă te poţi bucura oricum şi alături de oricine... Evident pasiunea ei pentru Cristian se va stinge. Sau a lui pentru Irina. N-am nici un dubiu. Alta e îndoiala mea. Şi nu văd sorţi s-o spulber. Sînt, probabil, cum spune Dimi, un om „foarte avansat“ şi de aceea îmi pare doar rău pentru ea. Niciodată nu mi-a părut atît de rău de cineva. Din păcate însă nici ipocrizia mea nu-i un sac fără fund şi, la ora de faţă, minciuna e o bătaie de cap inutilă. De pomană o iau înainte pe drumul ăsta că nu mai izbutesc să merg în urma mea. Dealtfel, automistificarea e un subiect despre care ştiu prea multe ca să vreau să mă gîndesc la el. Bun. Să reflectez la ceva interesant. Am încercat, ca altădată, s-o iau cu mintea de-a lungul unor întîmplări animîndu-le şi mai mult cu închipuirea.

N-am reușit. Pe oriunde o luam mă întâlneam doar cu imaginea pilduitoare a propriei mele negliobii. Și dintr-o dată am simțit că-mi plesnește țeasta. Mă prinsese o migrenă cumplită. Telefonul țîrîia de zor, dar am închis soneria. N-aveam chef să vorbesc cu nimeni. Am zăcut pînă la ora prînzului. Abia atunci am făcut o baie și m-am bărbierit. Tocmai mă îmbrăcam cînd a sunat la ușa Gigi. I-a fost de ajuns să se uite la mine ca să spună :

— Deci ai aflat.

— Da.

— Și-a făcut rost de un puști. Douăzeci și doi de ani. Frumos de pică. Tras prin inel. Pute de talent. L-am văzut așa că înțeleg de ce se chiora tot timpul fericită la el.

Am ridicat din umeri.

— Să-i fie de bine.

— Dacă Irina și-ar fi pus căpățîna la treabă, n-ar fi făcut una ca asta. E o poveste care nu se poate sfîrși decît într-un singur fel. Cum să iasă bine o poveste cu un mucos ?

— Acum nu mai e nimic de făcut, am remarcat.

— Te cred și eu, a aprobat Gigi. Dea.tminteri n-ai cum împiedica astfel de lucruri. Vai de cozonacul ei. Dar e trist cînd o femeie atît de inteligentă cade pe bec. E trist și pentru tine.

— Foarte corect rezumatul. Însă mi-e foame. Aș mîncea ceva. Ție să-ți torn o votcă ?

— Pune lîngă ea și un sandviș. Mă rog, ce ai prin casă. Fiindcă simt și eu nevoia să mestec. Ca la orice praznic.

— Da. Să respectăm datina.

M-am dus în bucătărie, am tăiat pîine și salam, iar apoi am scos sticla și paharele. Eu am simulat că beau, iar Gigi a vărsat cîteva picături de votcă pe covor.

— Fie-i viața ușoară.

Nu era una din acele glume pe care le prețuiesc. Sincer să fiu am rămas chiar consternat. Totuși am intrat în jocul lui Gigi și, clătînînd din cap, am meditat cu tonul cuvenit.

— Ce-i omul fără dragoste și ce face dragostea din om...

— Grozav, rîse Gigi. Te felicit că ți-a venit în sfîrșit mîntea la cap.

— Într-o lună două, l-am asigurat eu, voi fi un altul.

— Voi fi prin preajmă. Am ocazia să mă remarc. Și tot ca prieten te anunț că pe mine nu mă duci. Iar idiot sînt doar cînd vreau eu.

— N-ai vrea să fii și azi ?

— Păi a ce altceva arăt ?

— Asta e Gigi. Cînd ține să spună ceva nu se încurcă deloc.

— Îți mulțumesc c-ai venit. Și trag nădejde că tot prefăcîndu-mă, pînă la urmă ceva o să fie și de-adevărat. Pentru că și forma schimbă fondul.

— Cine e împotriva ideilor revoluționare ?

Miercuri s-a înfățișat la teatru Mihai. Se înțolise la patru ace. Costum gri, cămașă albă, cravată și ciorapi grenă, pantofi negri de șervo. Însă culorile dinlăuntru lui nu se asortau tot atît de armonios. Satisfacția de a fi dobîndit ceva ce nimeni nu-i mai putea lua înapoi contrasta cu năucirea loviturii încasate. Și, pesemne, mă considera din amîndouă punctele de vedere persoana cea mai nimerită să-l înțeleagă. Așa cum o știu pe Irina, presupun că s-a descotorosit de el cît ai zice pește. Bănuiesc că i-a făcut vînt într-o discuție care l-a lăsat cu răsuflarea tăiată. Curios. Nici nu mă mai gîndisem la Mihai. De parcă l-ăr fi înghițit anonimatul. M-am temut că nu va rezista ispitei de a se căina evaluînd în compania unui cunoscător ceea ce cîștigase și ceea ce pierduse. Nostalgia fraternității e una din cele mai puternice tentații ale conștiinței. Din fericire, Mihai m-a lăsat să întrezăresc doar impulsul ei. Dar și asta fără voia lui evitînd cu neînchipuită grijă și impecabilă discreție cea mai vagă aluzie la temeiul real al prezenței sale. S-a mărginit să-mi înfățișeze tot ce mai văzuse pe scenele berlineze după plecarea mea. Nu aveam de ce să-l țin de rău. În fond îmi făcea un serviciu colegial. Doar atît că mă călca pe nervi. Nu emitea nici măcar o observație în stare să-l deosebească. Și orice rostea îl afunda și mai mult în umbră redîndu-i rolul de figurant nedeslușit al existenței. Însă agresiv, insolent sau elegiac n-a fost nici un moment. Dimpotrivă. După o jumătate de ceas, Mihai n-a mai găsit ce să-mi spună așa că m-am simțit dator să întretin eu dialogul. Înălțătoare misiune. Mai cu seamă că vorbea doar cînd îl solicitam și răspunzînd monosilabic ; ce-i drept cu recunoștință. Dar curînd, n-a fost capabil să

articuleze nimic recurgînd la stocul de gesturi și vii expresii ale mimicii care tălmăcesc stupoarea cunoașterii. Irina îi atestase calitatea întărindu-i o speranță, dar tot Irina îi întorsese dintr-o dată spatele și Mihai se clătina între două adevăruri asmuțite unul împotriva celuilalt. Se întreba care din el era accidentul și care necesitatea. Mi-am adus aminte că se număra printre talentele rachetei. Am mutat discuția pe terenul de tenis. Aici, în fața fileului, s-a mai însuflețit.

— Nu prea sînt în formă, mi-a mărturisit.

— Din pricina căldurii. Și pe urmă trei săptămîni de lenevie contează.

— Nu, m-a contrazis el. Cred c-am îmbătrînit un pic. Obosesc repede. De fapt, de cînd m-am întors mă simt obosit tot timpul.

— Fii serios, l-am îmbărbătat. Puțin antrenament și ai să redevii marele jucător. Pun rămășag.

— Nu pune că-l pierzi. Tu cum o mai duci ?

— Binișor. Și mi-a făcut plăcere să te aud.

— Ceva nou prin teatru ?

— Liniște și pace.

După ce ne-am despărțit, am mai reflectat o clipă la Mihai. Remarcasem că-și masa din cînd în cînd umărul, ori își înfigea pumnul drept în palma stîngă, apelînd astfel la acele instanțe care, mut dar fără greș, înregistrează orice. Însă aș comite o nedreptate dacă l-aș învinovăți de cea mai mică indelicatețe. Se vedea că, într-un anume sens, se îmbogățise. Poate în acea clipă îi trecea prin minte că sînt lucruri care n-au cum exista în întregime fiindcă sînt prea mari ca să încapă în această viață. Ele ne fac doar semn.

— Ziua bună, a încercat să mă stîrnească Dimi, se cunoaște de dimineață. Unde mai pui că Dinulescu mi s-a părut aproape uman. Încă o călătorie și-o să dea mîna și cu noi, plebea artei.

— Nu mai vorbi, te rog, așa c-o să te creadă lumea un invidios.

Dar Dimi, care nu-l are la stomac, a ripostat :

— Și invidioșii sînt intelectuali, însă eu nu-s invidios.

— Dacă o mai ții așa, ca mîine ai să ajungi unul.

— Din cauza lui ?

— De ce nu ?

M-a privit cu aerul că nu mi-am găsit eu fraierul.

— Mai bine s-o lăsăm baltă.

— De acord. I-am luat apărarea. Atîta tot.

— Ești foarte inimos, m-a lăudat Dimi.

— Nu-s inimos.

— Ba ești. Nu ți-a mai spus-o nimeni ?

— Chiar așa în față, nu !

Poate era la curent. Oricum n-avea nici o importanță. Puțin mai tîrziu, îndreptîndu-mă spre biblioteca teatrului, am dat nas în nas cu directorul. M-a invitat în biroul lui. Ca de obicei, s-a dovedit foarte amabil. Am schimbat păreri despre repertoriu, spectacole și perspectivele ansamblului. Conversația a fost însuflețită și amîndoi am făcut multe judecăți raționale. Mă mai consultase în cîteva rînduri și ulterior a trebuit să constatăm că desfășurarea stațiunii nu ținuse cont de logica previziunilor noastre. Cred că teatrul se aseamănă puțin cu istoria, întrucît și pe un tîrîm și pe altul pronosticurile inteligenței sînt adesea dezmințite. Ca și cum evenimentele sînt una, iar prevederile rezonabile alta. „Te rugasem, și-a amintit ca din întîmplare directorul, să dai o mîna de ajutor unui student care-și pregătește diploma.“ I-am răspuns că protejatul său nu mă căutase, însă „îi stau oricînd la dispoziție ; chiar mă bucur să aflu ce gîndesc noile generații“. M-a încredințat că în cîteva zile ne vom întîlni toți trei. „Timpul, a adăugat el, presează și sper să am și eu odată și odată ocazia să vă fiu de folos.“ Am refuzat ferm o astfel de idee, deși îmi trecuse prin cap ceva care nu mă entuziasma de fel. „Pentru mine e un fleac. Și mă bucur oricînd că am șansa să fiu util unui tînăr. De-abia aștept.“ M-am ferit să remarc că lucrurile pe care le aștepti vreme îndelungată au același gust bun.

După-amiază, în ușa apartamentului, am tăifăsuț cu vecina de palier. Nu demult se despărțise de soțul ei care năpîrlise într-o bestie și transformase căsnicia în instrumentul răzbunării pe propria lui eroare și pe soartă, înverșunat împotriva femeii de parcă ea l-ar fi deturnat de

la adevăratele, inoxidabilele satisfacții ale existenței ademenindu-l cu nădejdea spulberată a unei glorioase cariere. Tocmai se întorcea acasă dintr-o deplasare în Argeș, unde, împreună cu o întreagă echipă, făcuseră „măsurători“ la o hidrocentrală. „Ce fel de măsurători?“ am întrebat-o. „Debit, nivel, putere.“ Condițiile de muncă aspre, parlamentări cu dispecerul pentru aprobarea manevrelor, dar o vreme și o priveliște extraordinare. Locuiseră într-o baracă, înghesuiți ca sardelele. În apropiere, o pădure de fag cu arbori foarte bătrâni. Rădăcinile curbaseră pământul, iar frunzișul ramurilor, de un verde fraged. Îi părea grozav de bine că sosise exact la timp să prindă concertul la televizor — nu cumva să-l pierd! O față ostenită, trasă, brăzdată de riduri, dar incredințată că dacă aduni lucrurile se luminează totuși un înțeles. Iar această liniște și siguranță din ea o dobândise nu prin inocență, ci după șocul cunoașterii bărbatului ei pe care-l crezuse sincer îndrăgostit, într-un anume sens chiar-fusesse, și după ani de nemiloasă suferință.

N-am avut răbdare să stau în casă. Și așa s-a întâmplat zi de zi. Luni m-am dus să văd un film la grădina „Dinamo“.

Cînd m-am reîntors spre casă, privirea mi-a fost atrasă de ferestrele puternic luminate ale unei vile. O adolescentă, probabil studentă la arhitectură, lucra înfrigurat la o planșetă. Pereții încăperii erau tapetați cu poze decupate din reviste străine. Între ele un uriaș calendar foarte frumos tipărit. Pe primă lui filă, cu litere de-o șchioapă: „Timpul nu va trece!“ Din clădirea învecinată se auzeau scîncetele unui sugar. O lamentație îndărătnică și fără sfîrșit. Se oprea o fracțiune de secundă doar pentru ca să reizbucnească. Și părea furios pe răgazul pe care și-l lăsase. De aceea plîngea și mai al dracului. Fără nici o legătură de idei mi-am adus aminte de un coleg de școală pe care părinții îl asupreau cu o grijă tiranică și o dragoste implacabilă. Odată, exasperat, fugise de acasă, dar în cele din urmă descoperi că obediența își are foloasele ei. Îl despo-văra de neliniștile răspunderii. Cînd, după absolvirea I.S.E.P.-ului, deveni un funcționar model, avansînd fulgător, avu toate motivele să aprecieze ceea ce fusesse rodnic în educația docilității. Din nenorocire rămînem oameni

chiar cînd încercăm să nu mai fim și într-un rînd nu știu ce act arbitrar sau nedrept al șefului său îi trezi un uitat instinct de inițiativă. Superiorul său, care-l prețuia, îl chemă la el și între patru ochi îi demonstrează că procedase nechibzuit nu fiindcă își pusese în joc tot ce obținuse, dar pentru că oricum nu putea să schimbe nimic. Și-i explică de ce. De atunci, supunerea constituie unica sa revendicare intimă, iar ideea responsabilității îi inspiră repulsie fizică și dispreț moral. Îl revăzusem nu demult și mă uimise că nu se schimbase defel ; arăta întocmai ca în urmă cu două decenii. Un regim redus de viață sufletească și intelectuală îl cruțase de stigmatele timpului.

— Drept cine te iei ? Sau ai uitat c-aveam întîlnire ?

Nici n-o observasem. Stătea rezemată de zidul blocului ! Purta o bluză albă și jean-și.

— Cum să uit ? Oricînd în jurul orei ăsteia sau alteia avem întîlnire. Ești de mult aici ?

— De două ceasuri. Ba nu. De trei.

— Și nu era mai normal, dragă Irina, să-mi dai un telefon ?

— Păi doar o dată te-am căutat ? Dar cine te găsește ?

— Totdeauna tu.

— Cum arăt ?

— Doar știi bine. Numai că ești obosită. Hai sus !

De-abia a urcat scările. Cum am intrat, s-a trîntit pe un fotoliu și s-a descălțat.

— Of ! Acum e minunat.

— Așa crezi ?

— Nu mai spune prostii. Mai bine mi-ai aduce un pahar cu apă. Mor de sete.

L-a băut pînă la ultima picătură și l-a pus cu atenție pe masă. După aceea n-a mai scos nici un cuvînt. Mi-era greu să-i suport tăcerea și am rostit primul lucru care mi-a venit în minte.

— Timpul nu va trece !

— Ce-i asta ?

I-am povestit și a pufnit-o rîsul. De veselie nu putea fi însă vorba.

— Are haz nu glumă, a observat Irina printre hohote.

— Ca și toate celelalte, am asigurat-o.

— La care sînt convinsă că nici nu te gîndești.

— Evident. Eu nu mă gîndesc niciodată.

— De aia te și detest. Dealtfel m-am hotărît definitiv să te detest.

Se uită fix în ochii mei și apoi își feră privirea.

— N-am nimic împotriva dacă ai să te simți mai bine.

— Te superi c-am venit ?

— Nu fi caraghioasă.

— Tocmai asta e. Mi-e teamă că-s îngrozitor de ridicolă.

N-am comentat în nici un fel.

— Ai o mutră...

— Singura pe care o merit.

— De acord, a murmurat Irina. Dar nu-i nevoie să subliniezi. Sau nu cumva îți închipui că eu singură nu-mi dau seama ?

— Presupun că-ți dai foarte bine seama. Însă mai presupun și că asta nu schimbă mare lucru.

— Dă-mi o țigară.

Cînd și-a aprins-o, am remarcat că mîna îi tremura.

— Dacă mi-ai asculta sfatul, ai încerca totuși...

— Parcă-ți spuneam, m-a întrerupt Irina, că nici pe al meu nu-s în stare să-l ascult...

Avea chipul alb și încordat. Linia delicată, fragilă a gîtului i se distingeă limpede.

— Bine, am conchis, atunci să discutăm celelalte.

— Fiindcă — nu-i așa ? — am rezolvat esențialul. Seb, ai accepta să-l cunoști ? Te rog.

O femeie pe care încerci s-o uiți îți ține drumul pentru a-ți cere un prăpădit de serviciu. Un fleac. Ar dori doar să-ți prezinte pe cel de care s-a îndrăgostit. Și asta, firește, în virtutea sentimentului irezistibil pe care-l are pentru tine. Cine nu s-ar simți în al nouălea cer ? ! După o vreme am replicat :

— Nu, Irina, măcar unul din noi doi nu trebuie să-și piardă capul.

— Vrei să spui demnitatea !

— Nu vreau să spun nimic.

Realitatea e. că în momentul acela legătura se rupsesse. Gata ! Îi doream Irinei multă fericire. Și ei și lui Cristian. Tuturora. N-ai cum realiza cîte minute se scurg cînd taci alături de cineva care ți-a fost, care ți-e, care

nu-ți mai e drag. Poate că ți se par nenumărate, iar ceasul arată, de fapt, foarte puține. O știu pe Irina și sînt convins că oricît ar fi fost de absorbită de noua ei pasiune nu-i scăpase că mă aflu unde va mai departe decît ultima oară. Nu se îndura să se ridice. Și pentru că se simțea tare obosită. Iar de somn — totdeauna dens și negru — îi era frică încă din copilărie. Din cauza coșmarurilor. Spre miezul nopții am comandat telefonic un taxi și am condus-o acasă. Mașina a demarat în viteză, iar la viraje ne-am ciocnit de cîteva ori unul de altul. Am ajuns foarte iute. În ușa garsonierei, Irina m-a cuprins în brațe și și-a lipit obrazul de-al meu. Fiecare din noi se gîndea la același lucru și la altceva.

Zilele care au venit le-am închinat lucrării de diplomă. Am scris-o cu mult elan și foarte concentrat. Așa cum șade bine unui student dornic să-și încheie glorios facultatea. Hotărît să lase profesorilor amintirea unei minți cutezătoare, ostilă comodelor puncte de reper și afirmînd o poziție controversabilă, dar nouă și singuratecă. Habar n-am dacă tînărul protejat al directorului a găsit paginile pe gustul lui de pescar, pe cît de activ pe atît de norocos, și care-mi aducea seară de seară știuci și crapi. Odată mi-a dăruit și un somn de douăzeci de kilograme, dar, văzîndu-l, mama a fost mai degrabă speriată decît bucuroasă. Însă, îndrumări, viitorul absolvent s-a ferit să-mi dea. Asta l-a ridicat mult în ochii mei. Prefer intelectualii prin abstenență, celor prin abuz.

Miercuri, intrînd într-un bufet să-mi iau prînzul, i-am văzut la o masă pe Irina și Cristian. Din prima clipă i-am zărit. În local era înghesuială mare și multă gălăgie. Cristian se uita pierdut în ochii ei. Părul negru și bogat îi lucea în bătaia soarelui. Avea o cămașă de un galben pai și pantaloni de catifea maro. Trăsăturile feței, neînchipuit de frumoase, precizate limpede, dar deloc agresiv, îi sugerau un adolescent visător cu priviri îndepărtate, nevăzătoare, orbit de valul revelației neașteptate. Și pe fața Irinei se deslușea fluidul unei tulburări nestăpînite. Alcătuiau un cuplu fermecător. Am apreciat valoarea magiei suverane care-i unea și am dat să ies. Nu știu cine a făcut legile. Știu doar că trebuie să încerci să nu te lași im-

presionat de ele. Sau în orice caz nu mai mult decât se cuvine.

Irina mi-a întins mîna, iar Cristian s-a ridicat în picioare. Mă întrecea cu un cap.

— Vrei să mănînci ? m-a întrebat Irina.

— Da. De ce nu ? Mi-e foame. Voi ce-ați comandat ? Am cerut chelnerului același meniu.

— V-am citit cîteva din cărți, mi-a declarat Cristian numindu-le titlurile. Mi s-au părut tare interesante.

— Așa și s-au părut ?

— Da.

— De ce ?

— N-aș vrea să spun de ce... Mi-e teamă să nu credeți că...

— Am auzit numai lucruri bune despre dumneata.

— Vă mulțumesc. Dar poate veniți o dată să mă vedeți. O să-mi îngădui să vă invit. Peste două săptămîni apar într-un nou spectacol.

— Ce ?

— „Moartea unui comis voiajor“. Sînt Biff.

În primul moment a fost puțin stingherit, dar imediat după aceea s-a purtat simplu și firesc. Mișcările și gesturile lui erau de o puritate deplină. Oricine își dădea seama că nici vorbă nu putea fi de prefăcătorie în tot ce simțea și făcea.

— Cred că-i cea mai realizată piesă a lui Arthur Miller.

— Și rolul meu e bun. Iar Irina m-a ajutat să-l învăț. Sper să fie un succes. E foarte important.

— Firește, am încuviințat.

— La ultima repetiție am fost emoționat și am jucat prost. Nu mi-au ieșit deloc scenele de furie.

Își judeca munca fără fanfaronadă sau vanitate. După o secundă a adăugat :

— Sala va fi plină de directori de teatre și de critici. E un spectacol de care depinde unde voi fi repartizat.

— Poate ai noroc.

— Asta sper. Ar însemna un ghinion cumplit să nimeresc într-un teatru prost și departe de București.

— Ai foarte multă dreptate, a intervenit Irina.

Au fost singurele cuvinte pe care le-a rostit.

— Socoteala, te rog. i-am cerut chelnerului. Și am plătit pentru toți trei.

Am plecat din local împreună și în vreme ce traversam strada totul mi se părea nou și schimbat. Aveam impresia că picioarele îmi sînt undeva departe. Le simțeam despărțite pe trup.

— Ei, la revedere.

Am crezut că o va conduce pe Irina. Dar fiecare a luat-o pe drumul lui. Nu mai țin minte ce pretext a găsit Irina ca să nu se lase însoțită. Iar eu n-am întors capul. Eram însă încredințat că el se uită după mine. Încerca să înțeleagă ceea ce i se părea de neînțeles. Sateliții artificiali, care, de pe cerul lumii, supraveghează totul, au înregistrat, desigur, și starea de spirit a Irinei. Obținuse prin căile laterale ale hazardului ceea ce dorise, și-i refuzasem. Dar era o bucurie tristă. Și pe deasupra împovărată de problema dublei loialități. Fără voia ei repurtase o biruință care nu suprima și nu împacă nimic. Dar nu poți pune un embargo pe întîmplare. Și nu știuse ce ar fi fost mai chibzuit. Să simuleze că nu mă văzuse ori să se poarte ca un om care n-are nimic de ascuns. N-o condamnam. Era îndrăgostită nebunește. Atît doar că întîlnirea îi stricase socotelile. Mai corect spus, o silise să le mai facă încă o dată. Iar calculul nu-i tăria ei. Din fericire pentru Irina respirația radioasă a unui sentiment proaspăt în alianță cu vitalitatea aveau să învingă foarte curînd celelalte gînduri. Mai cu seamă că trăia un moment privilegiat. De aceea nu va sîngera abundant. Cît despre viitor, el nu-i tăiasse nicicînd setea de viață. Aici era marele ei punct de atracție asupra mea și de aceea folosea orice ocazie ca să-l pună în valoare și să-i facă reclamă. O pricepuse de mult și dacă într-un ceas de cumpănă se abătuse de la gama majoră era fiindcă își putea îngădui să cheltuiască. Întocmai celor pentru care banul nu contează. Nu, lucrurile nu stăteau chiar așa. Pînă mai ieri mă arătasem peste măsură de darnic cu ea, acum însă o judecam nedrept.

„Timpul nu va trece.“ Cuvintele îmi umblau prin cap. Ca atîtea alte formule, exercitau o putere hipnotică. Devenise una din acele devize dum-dum care fac de petrecanie spiritului croindu-și drum prin toate țesuturile lui și-ți dau impresia că asigură reflecției orizonturi cuprin-

zătoare fiind o minunată curea de legătură cu viața. Sloganul îmi ciocănea mintea și mă pisălogea la nesfârșit. Nici nu-mi mai auzeam râsul.

În zilele următoare m-am dus destul de des la spectacole. Premierele, făgăduite în toamnă și amânate toate iarna, se aglomeraseră la granițele finale ale stagiunii. Cîteva spectacole s-au dovedit admirabile. După reprezentații am ieșit cu unul sau altul la o bere. Am cunoscut tot felul de băutori. Care nu se îmbătau niciodată. Care abia se atingeau de pahar. Care după două halbe deveneau furioși. Compania lor mi-a prilejuit și alte cugetări de aceeași importanță capitală. Și cu Gigi m-am întîlnit mereu. Nu mai contenea să-mi deșerte povești reale din jurul meu. Mi le relata cu oroare sau plăcere, cu averșiune și milă, dar nicidecum cu uimire întrucît considera că prima victimă a mirării e adevărul. Avîntul înfometat și neostenit al curiozității sale fugărea oamenii și întîmplările pătrunzînd în semiîntunericul tainelor și dovedind o ascendență a capacității de a sesiza păcatul și micimea care te lăsau cu gura căscată mai cu seamă deoarece le înregistra parcă anume pentru a veni în ajutorul semenilor. O inimă mare cît un tribunal, luminat de soarele vieții, întocmind dosarele omenescului. Pe Irina n-am mai văzut-o.

Totuși, într-o după-amiază, mi-a dat un telefon. Fără un subiect precis. La început vocea i-a răsunat incertă, ca o lumină tremurătoare.

— Lucrai ?

— Nu.

— Cum s-ar zice gînd la gînd cu bucurie. Vrei să vorbim nițel ?

Însă nici o convorbire de rutină n-a fost. Am discutat despre „Jurnalul“ lui Jules Renard pe care-l recitea. Irina nu-și petrece prea multe ore în tovărășia cărților, dar e un cititor de mare clasă. Dincolo de substratul clar al telefonului ei, presupun că simțea nevoia să schimbe o idee cu cineva apropiat. Mihai fusese un substitut acceptat. În clipa de față nu mai avea pe nimeni. Necesitatea unui interlocutor ca și aceea de a se verifica pe sine erau transparente. La început vocea ei a trebuit să străbată și să înfrîngă straturile reticenței și ale crispării mele. Spre

iritarea mea, Irina a traversat relativ iute și ca și cum nici n-ar fi băgat de seamă liniile unei împotriviri devenită prea curînd o umbră fără realitate. De parcă fortificațiile în spatele cărora mă baricadasem însemnau pentru ea o bagatelă. Adevărul e că are un spirit efervescent, iar eu rezist cu greu umorului. Ceea ce în anumite împrejurări se dovedește un handicap, o slăbiciune, o vulnerabilitate. Ar fi necesar să renunț odată pentru totdeauna să consider umorul unul din forumurile conștiinței sau în orice caz să cred că el reprezintă o importantă valoare adițională a existenței. Însă dator sînt să recunosc că Irina a făcut o seamă de observații extrem de vii, de amuzante, de acute. S-a dezlănțuit în asociații somptuoase. Mi-a vorbit ca și cum cartea o angaja direct. O străduință de a înțelege, de a explica, de a se controla care m-a încîntat. Dar mi-a și cătrănit inima. Un moment m-am suprins chiar furios pe mine însumi. De-a lungul discuției au circulat dus și întors efluviile unei comuniuni. Ne-a emoționat pe amîndoi. Cu atît mai mult cu cît nu știam noul ei mod de întrebuițare. Am rămas o vreme privind telefonul și ascultînd muzică la radio. Eram oarecum mînios pe un dar făcînd cît o frustrare și un ultragiu. Ca atîtea altele din viața mea. Care gonește pe loc dintr-o clipă lăbărtată și ireală în alta deopotrivă de dilatată și găunoasă. Printre zile cu gardurile năruite și amestecîndu-se unele în altele într-o adunătură cenușie și într-o îngîndurare vană, stagnantă. Imobilizată febril de amintiri netrăite și ce-și păstrează acea forță virgină pe care n-o mai dețin speranțele sau proiectele. Zile învîrtindu-se într-un circuit închis. Risipind viitorul cu o nevinovăție prostească, oarbă, culpabilă. Urmărind cursul previzibil al nemulțumirii de mine de-a lungul unui timp care, între pîlpîirea zorilor și descinderea amurgului, mi se pare incubația nesfîrșită și trepidantă a golului și care mă înșeală îndemnîndu-mă să confund penuria și prisosul. De aici, probabil, sentimentul că mă înăbuș în hainele, în cămașa, în pielea mea. Sau stupida pornire de a mă apleca puțin din mijloc de parcă dacă aș sta drept aș depăși plafonul camerei sau al sălii de spectacole cu trei-patru centimetri. Falsă umilință născută însă din teama reală că mă lovesc de ceva care mă strivește. Și mereu aceeași senzație că realul se

rarefiază și se destramă prin uzură în uniformitatea unor ceasuri fără uși, fără ferestre, repetînd iarăși și iarăși rețeta și formula altor ceasuri, în continuitatea frenetică a monotoniei. Și ceea ce-i mai grav, odată cu trecerea anilor, această minune, acest privilegiu care-i teatrul și care inițial fusese o patimă fericită a devenit obiceiul și rutina unei fantome posomorîte, încăpăținate și harnice. Acum miracolele scenei mi se par undeva în urmă. Văd în primul rînd mecanismele ei pe care le deșurubez uneori piesă cu piesă lăsîndu-mă cotropit de aridul și de absența ce-și au izvorul în mine însumi și se revarsă agresiv în tensiunea mușchilor, a simțurilor și a nervilor. Mereu. Ori cu pauze rare. De fapt fără întrerupere sau sațietate. Storcînd pînă la ultima picătură energia singurătății mele. Și totuși lăsîndu-i destulă vlagă pentru neîmpăcări.

Apoi, cînd s-a lăsat întunericul, am ieșit să fac o plimbare și în cele din urmă m-am întors acasă. Pe scări m-am întîlnit cu vecinul meu, pensionarul. Mi-a recomandat plin de mîndrie un prieten de aceeași vîrstă. Celălalt bătrîn avea o față ca o pungă creată și boțită. Din cîte am priceput era un geniu creator și merita cu prisosință să fie admirat. „Ei, nici așa“ s-a apărut modest fratele său de generație. Îl cam stingherise elogiul, dar adevărul era că navo-modelele constituiau cel mai frumos lucru de pe lume. Urmărisem vreun concurs? Numai la televizor. Atunci i se părea normal să nu realizez exact însemnătatea acestor întreceri. Dealtfel, ele îi dăduseră posibilitatea să cunoască Sena, Marița și Rinul. Puțini știu importanța pe care o au pentru știință ambarcațiunile de dimensiuni foarte reduse, dar funcționînd întocmai celor de mare tonaj. Viitorul aparține — asta-i sigur — miniaturizării. Electronica e — nu-i așa? — o dovadă. Toți s-au săturat de uriaș, de imens și, în general, de ceea ce ocupă inutil spațiul. E suficient să iei seama la numărul acelor care arată că se poate mult cu puțin ca să vezi încotro se îndreaptă planeta. Aflasem oare că amatori ca el anticipaseră o bună parte din înfăptuirile tehnicii actuale? Nu, n-o aflasem, dar niciodată nu-i prea tîrziu. El fusese la un pas de o demonstrație unică, de-a dreptul revoluționară, privind reintroducerea vaselor cu pînă, dar o

ratase din pricina condițiilor meteorologice. Într-o bună zi voi prinde și eu gustul descoperirilor și optimizărilor. Nu încăpea îndoială. N-aș vrea să încep chiar de mâine? El, în orice caz, e gata să-mi dea primele indicații. Ar face-o cu mare plăcere. Mâine sînt ocupat, dar peste o săptămînă, două..., și în orice caz îi mulțumesc. M-am culcat și m-am gîndit că există în cei mai buni dintre noi o nevoie de creație, de eroism, de credință așteptîndu-și împlinirea. Cum nu reușeam să adorm, m-am dat jos din pat și am aprins televizorul. Pe ecran au apărut secvențe dintr-o manifestație a tineretului francez împotriva unor industrii ultramoderne dar poluante. Erau veseli și absolut hotărîți să nu trăiască în viitor. Unul dintre ei explica foarte convîns că progresul înseamnă a pune capăt definitiv progresului. Poliția încerca să disperseze manifestația invocînd argumentele zilei de mâine cu forța bastoanelor de cauciuc. Demonstrații rezistau. Pe chipurile lor ardea flacăra unei concepții. Intraseră în posesia unei parole grație căreia puteau trăi și muri în furtuna entuziasmului. Imaginile următoare înfățișau pe unul din manifestanți bandajat la cap. Sustinea că fericirea planetei n-ar trebui să fie obligatorie. Sau cam așa ceva.

Dimineața, m-am dus la bazin să înot un ceas împreună cu Gigi. Era foarte devreme și, afară de noi, nu se afla nimeni. Tocmai se schimbase apa. Era curată și se vedea fiecare crăpătură a cimentului. În primul moment am încercat o senzație de frig și m-a prins un cîrcel, dar pe urmă mișcarea m-a înviorat și am uitat de toate. Despicam trupul lichid al zilei, din care se desprindeau stropi de stropi strălucitori și mi se părea că aud un foșnet de staniol. Gigi, copleșit de îndatoririle față de propria sa siluetă, nu-și acorda nici un răgaz, subjugat total și indivizibil obiectivului suprem al perfecțiunii. Apoi ne-am urcat pe scara de metal, ne-am întins pe dalele calde, am făcut un duș și ne-am frecat cu prosoapele.

Puțin după ora șapte am fost la teatru. Pe biroul meu am găsit un plic albastru cu o invitație la spectacolul „Moartea unui comis voiajor“. Nu era premiera pe care aș fi dorit cel mai mult s-o văd. Așadar, Cristian își menținea rugămintea. Nu-mi aminteam însă dacă eu îi făgă-

duisem ceva. Oricum, nu conta. Deci mîine seară voi merge să-l aplaud. N-am lipsit niciodată de la reprezentațiile de fine de an ale Institutului. Exista vreun motiv să absentez de data asta ? Am deschis încă o dată plicul și abia acum am observat că pe verso-ul invitației se menționa că eram poftit și la mica petrecere de după premieră. Avea loc în holul aceleiași săli „Casandra“. Petrecerea, am considerat, era însă un supliment de bucurie de care mă puteam dispensa. Datoria mea rămînea doar să fiu la curent cu viața artistică. Chiar în clipa aceea telefonul a sunat. Am ridicat receptorul și înainte de a auzi vocea am rostit cît se poate de calm : „Da, Irina. Te ascult.“ Nu mă așteptam însă să-mi telefoneze din preajma teatrului. „Cobor imediat.“ Ne-am întîlnit în cofetăria de unde mă chemase și de cum am văzut-o mi-am dat seama că nu închisese ochii toată noaptea.

— Am fost de gardă, iar cînd te-am sunat în zori n-a mai răspuns nimeni.

— Da, am plecat de acasă foarte devreme.

Chelnerița se îndreptă spre masa noastră și am întrebat-o dacă ne poate servi două cafele.

— Mari ? întrebă femeia.

— Da. Două mari.

— Cu rom ?

— Nu, mulțumesc.

În cofetărie se mai găsea doar un bărbat smead și cu o mustață neagră. Arăta destul de bine și se zgîia tot timpul la Irina.

— Seb, am probleme. Sînt în încurcătură. N-aș fi vrut să-ți dau bătaie de cap. Mi-e teamă însă că n-am încotro.

— Am primit invitația și, bineînțeles, voi veni.

— Nu-i numai asta.

Chelnerița ne aduse cafeaua și am așteptat-o să se îndepărteze înainte de a-i răspunde.

— Bănuiesc.

Irina ședea drept, aproape țeapăn pe bancheta de catifea fixîndu-mă cu o privire netezită parcă de orice gînd sau trăire.

— De fapt, am adăugat eu, e o petrecere obișnuită.

N-a scos nici un cuvînt. Abia într-un țîrziu a remarcat.

— Nu știu de ce am devenit atît de nervoasă cînd cineva nu-și ia ochii de pe mine.

În adevăr, bărbatul rămăsese ca pironit, iar pe chip avea o expresie de așteptare lacomă, aproape indecentă.

— Dă-l naibii. Vrei să plecăm de aici ?

— Da. Nu încă. Mai poți sta ?

— Bineînțeles. Și vorbește pentru că presupun că mai ai să-mi spui ceva.

— Nu-mi face nici o plăcere.

— Nici mie. Dar o să ne simțim amîndoi mai bine după ce-o să trecem și momentul ăsta.

— Aș vrea să-l trecem cît mai iute. Crezi că-l poți ajuta ?

Știam de mult ceea ce-mi cerea acum Irina. N-o știam, desigur, foarte clar, dar erau totuși cîteva săptămîni de cînd solicitarea ei se conturase în mintea mea ca o posibilitate apropiată.

— Am să încerc. Sînt toate șansele. E un tînăr foarte talentat și presupun că locul lui e într-un teatru din capitală.

Mi-am auzit glasul liniștit, reținut, aproape impersonal și care părea într-o potrivire desăvîrșită cu mine însumi. Pe urmă m-am uitat pe fereastră. Soarele strălucea pe cer și ziua se vestea fierbinte.

— Mai bem o cafea ?

— Nu, a murmurat Irina. Și așa era apă chioară.

— Da, am încuviințat. Era apă chioară. Stai o clipă să plătesc.

Cînd am ieșit din cofetărie, am simțit-o pe Irina cum se încordează în lumina fierbinte a străzii.

— E zăpușitor, și-s tare obosită.

— Sper să te odihnești.

— Da, îmi revin eu. Numai să dorm cîteva ore.

— Asta-i sigur. Chiar dacă n-am știut-o dintotdeauna, o știu acum.

Îndată după ce-am rostit fraza, mi-a părut grozav de rău. Dar nu mai era nimic de făcut.

— Nu-mi strînge mîna cu atîta prietenie, m-a rugat Irina.

— Iartă-mă.

— N-am de ce. Dar mi-o frîngi.

Continua să-mi țină însă mîna în a ei.

— Ai terminat cartea ?

— Nu încă. Dar nici mult nu mai am.

— N-are rost să te zorești.

— Mai poți spune o dată treaba asta. Ne vedem mîine.

— Vii să mă iei de acasă ?

— Doar dacă ții neapărat.

A tăcut.

— Bine, draga mea.

M-am reîntors la teatru și am lucrat fără grabă. Mi-am găsit chiar vreme să-l ajut pe Dimi. Întocmea o dare de seamă asupra stagiunii.

Atmosfera de la „Casandra“ mi-a reamintit de unele premiere la care asistasem în primii ani de meserie. Spectatorii numeroși, o tensiune vădită pe fețele lor și presentimentul întîmplărilor cărora nimenea nu le poate sta împotrivă. Cea mai mare parte a publicului erau părinții și prietenii celor ce jucau. Irina îmbrăcase o rochie simplă, fără mîneci, de culoarea fildeşului. Părea mai frumoasă și mai senină ca oricînd.

— Vrei să intrăm în sală ?

— Tu ce crezi ?

Aveam locurile chiar în rîndul întii și după ce-am împărțit surîsuri și strîngeri de mînă unor cronicari dramatici am așteptat să se ridice cortina purpurie. Auzeam prin catifeaua ei ultimele pregătiri pe scenă. În sală nu exista un singur loc liber și se simțea suflul nădejdiei, al înfrigurării, al evenimentului învîlmășindu-se într-un freamăt confuz. În sfîrșit a răsunat gongul. Pe protagonistul piesei îl interpreta un actor în vîrstă, care era și profesor la Institut. Se dovedise incomparabil mai dăruit ca pedagog decît ca artist și de aceea succesul se retrăsese neconținut din fața lui. Totuși, avusese un minut de glorie și de cîteva ori de-a lungul reprezentației mi-am reamintit de scurta lui sclipire de altădată. Cristian a jucat în forță și cu aplomb. Era palid și concentrat. Niciodată nu și-a îndreptat privirea spre Irina. Talentul său ieșea la iveală mai ales în momentele cînd dezvăluia nostalgia, deruta și stîngăcia pe care le ascundea părelnica agresivitate a personajului. O făcea cu ușurință și naturalețe. La pauză nu ne-am părăsit locurile, deși tare aș fi dorit să fumez o țig-

gară, iar la final am aplaudat din inimă. Toți fuseseră buni, dar, trebuia să recunosc, Cristian îi întrecuse. Merita din plin ovațiile publicului. Când s-a înclinat în fața sălii surîdea triumfător și năuc. S-ar fi zis că-i hipnotizat de el însuși. Într-un fel de transă. Sub fascicolul violent al reflectorului o pulbere lunară ninge oblic pe chipul lui.

Nu ne-am grăbit să ne îndreptăm spre ieșire. Oricum, urma să rămânem la petrecere. Așa c-am așteptat să se scurgă mulțimea care nu mai contenea să sublinieze că spectacolul era grandios, sincer, minunat, copleșitor, unic. Exagerarea nu mă surprindea. Presupun că și Irina se deprinsese cu limbajul torențial și febril al premierelor. Când am ajuns în foaiere, ultimii spectatori părăseau teatrul, iar câțiva tineri rînduiau pe mese sandvișuri cu șuncă și salam, pateuri, platouri cu roșii și castraveți, torte și sticle de pepsi. Sonorizatorul instala magnetofonul și dreptunghiurile difuzoarelor stereofonice. Am prezentat-o pe Irina celorlalți invitați: regizori, actori sau critici care lucrau la catedrele Institutului.

Curînd după aceea, în ropotele aplauzelor noastre, au apărut și actorii. Cristian arăta ca vrăjit și o lumină curată îi scînteia în pupile. Încă nu se scuturase de emoție. Înainta spre noi în aura sărbătorii, clătinîndu-se în leagănul fluid al succesului. L-am felicitat. Avusese, în adevăr, o zi mare. Irina a confirmat aprobînd din cap afirmativ. Am pretextat că mi-e sete pentru a-i lăsa singuri. Dar Cristian, pășind întocmai unui somnambul, și-a continuat drumul. Era atras ca de-un magnet de colegii săi. Irina s-a făcut albă ca varul, împietrind. Apoi, brusc, obraji i s-au învăpăiat. M-am zorit să-i prezint un conferențiar universitar, om agreabil, plin de curtenie. Am lăsat-o în compania lui și m-am uitat în jur la băieții și fetele cu trupuri subțiri, zvelte, înveșmîntate în scînteierea iluziilor și în entuziasmul atît de întemeiat al proiectelor. Erau încîntători și păreau pentru totdeauna imuni. Cristian, înconjurat de admiratori și elogii, surîdea buimac și fericit. Pe urmă, la rugămintea celorlalți, unul din absolvenți, care era și un excelent cîntăreț și mim, a exhumat, spre hazul tuturor, melodii de odinioară. Am rîs în hohote auzindu-l imitînd vocea unui interpret celebru.

acum o jumătate de secol. Cînta cu umor o melodie ce sălta printre hîrtoapele presupusei plăci de patefon. Am rîs de asemenea recunoscînd îndată în parodia sa glasul lui Domenico Modugno. Fusesse la modă în anii studenției mele. „Volare — o — ho ! / Cantare, o — ho“. Mai tîrziu profesorii s-au retras, iar difuzoarele s-au dezlănțuit în vijelia rock and roll-ului. Cristian a invitat-o pe Irina la dans și o puștancă mi-a făcut aceeași cinste. Dintr-o dată m-am simțit obosit, foarte obosit și caraghios. În momentul acela am realizat că Irina mă privește în ochi. Am avut senzația că-mi văd privirea în oglindă.

LECTOR: ANA BARBU
TEHNOREDATOR: ELENA PREDA

APĂRUT: 1982. BUN DE TIPAR: 26.08.1982.
COLI TIPAR: 15.

TIPARUL EXECUTAT SUB COMANDA NR. 20 340
LA COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCINTEII”
BUCUREȘTI — REPUBLICA SOCIALISTA ROMÂNIA

ROMANUL DE DRAGOSTE

189

ULTIMELE APARIȚII:

183 Paul Gadenne	● Siloam
184 Krystyna Berwinska	● Con amore
185 K.J. Beneš	● Viață furată
186 Yves Navarre	● Iedera
187 Émile Zola	● Pământul
188 Hortensia Papadat-Bengescu	● Fecioarele despletite

Rapida succesiune a scenelor, ritmul nervos, încordat, sacadat al narațiunii, viziunea foarte modernă a destinului în încrucișările și ciocnirile și hiatusurile sale, autenticitatea trăirilor, discreția patosului, amarul ironiei tăioase înlăuntru — cîteva doar din calitățile intime ale romanelor lui B. Elvin. Ele se citesc cu interes susținut și reală participare.

PAUL GEORGESCU